A. ROTTERDAM

ZIONS ROEM EN STERKTE

DE NED. GELOOFSBELIJDENIS

II

LIBRARY OF PRINCETON
APR - 7 2010
THEOLOGICAL SEMINARY

KUYPER BX9429.B3 R62 1914

Rotterdam, Arnoldus,
1718-1781.
Zions roem en sterkte : of
Verklaring van de
Nederlandsche
Geloofsbelijdenis /

ZIONS ROEM EN STERKTE

II.

Zions Roem en Sterkte

of Verklaring van de

Nederlandsche Geloofsbelijdenis

door

Arnoldus Rotterdam,
Bedienaar des Goddelijken Woords te Zuylen

Vooraf gaat een historisch bericht nopens de Belijdenis en Geloofshervorming in de Nederlanden.

Met een inleidend woord van

: Dr. A. KUYPER :

IN DE TEGENWOORDIGE SPELLING ONVERANDERD OVERGEZET

TWEEDE DEEL

LIBRARY OF PRINCETON
APR - 7 2010
THEOLOGICAL SEMINARY

J. H. KOK - 1914 - KAMPEN

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Princeton Theological Seminary Library

http://www.archive.org/details/zionsroemensterk02rott

Voorrede aan den waarheid- en godsvrucht-lievenden lezer!

Zie daar, waarheid- en godsvrucht-lievende lezer, het tweede of laatste deel van mijne verklaring over de Nederlandsche Geloofsbelijdenis, vervat in de XXXVII. Artikelen. Al verschijnt dit werk niet zoo spoedig als ik gedacht en gij verwacht hadt, ik vertrouw, dat ik bij allen, die der omstandigheden kundig zijn, waarin ik een geruimen tijd verkeerd heb, licht verschooning zal vinden. Sedert de uitgave van het eerste deel behaagde het den grooten Herder Zijner schapen de roeping van STEENWIJK op mij te doen vallen. Ik zag en ondervond in die roeping zoo vele staande blijken der goddelijke voorzienigheid, dat ik die volvaardig, in des Heeren vreeze, met blijdschap aannam. Hier komende, vond ik terstond handen vol werk. Eene groote gemeente, waarin ik lust had, en in het huisbezoek bij de twaalfhonderd lidmaten geteld en gevonden heb; daarenboven door het vertrek van hun beide voorgangers, voor mijne komst, als schapen zonder herder. Over de achttien maanden heb ik hier alleen gearbeid. Een geheel rond jaar mijne gewone dagordeningen tweemaal per week vervuld. De wekelijksche catechisatiën, met het gewone huisbezoek, zoo binnen als buiten de stad waargenomen. Ook heb ik op het vriendelijk voorstel van de Weledele achtbare heeren van den Magistraat dezer stad, eene derde predikbeurt, die anders stil stond, ten beste der gemeente, gaarne willen vervullen; waarvoor hunne weledele achtbare mij bezoldiging hadden toegelegd; doch waarvoor ik niet anders begeerde, en onlangs

tot mijn genoegen een goed historisch werk, met dankbetuiging ontvangen heb. Ik zwijg van het aantal der predikbeurten, op het vriendelijk verzoek der heeren en broederen der eerwaarde Classis van Steenwijk en Vollenhoven, nu en dan vervuld. Dies het mij somtijds ondoenlijk was aan het tegenwoordig werk met aandacht te denken, veel minder tijd tot schrijven heb kunnen uitvinden. Want hoewel ik deze belijdenis in mijne vorige gemeente te Zuilen gepredikt heb, zoo had ik niet dan korte ontwerpen daarvan over, die mij, als ik tot het uitbreiden van zaken kwam, weinig van dienst konden zijn. Echter ben ik onder Gods hulp bij het eindigen van het voorgaande jaar zoo ver gekomen, dat ik dit werk, zooals het u tegenwoordig wordt aangeboden, ten einde bracht. Doch de verafgelegenheid van de drukpers heeft deszelfs uitgave vertraagd, en zou nog verder vertraagd hebben, bijaldien ik niet had kunnen besluiten, het overzicht en de verbetering der proeven aan een ander, daar toe bekwaam, over te laten. Kom ik dan wat langzamer met dit deel onder het oog der vaderlandsche kerk, als velen wel gedacht en gewenscht hadden, het is beter laat dan nooit. Ik heb alles wat in mij was aangewend om uw verlangen te beantwoorden, en dank mijnen God ook, dit penningsken te mogen werpen in de schatkist der kerk. Och dat het mocht strekken tot bevordering van ware godzaligheid.

Eene zaak moet ik melden, eer ik afbreek. Velen hadden gaarne gezien dat ook dit boekdeel was versierd geweest met een kort vervolg van ons historisch bericht, tot op dezen tegenwoordigen tijd. Dit ben ik van zins geweest te doen; doch door mijn vertrek naar Steenwijk heb ik ook dit voornemen moeten staken. Te Zuilen woonde ik onder den rook van Utrecht, en had vrijen en gemakkelijken toegang tot de synodale kast; daarenboven een gemeenzaam verkeer met geleerde mannen, die mij die schriften konden bijzetten, die tot het samenstellen van zulk eene historie behooren, en mij tot heden, voor een groot gedeelte, ontbreken. Wat ik ondertusschen van zins ben, zal de tijd leeren.

Terwijl ik afbreek, zoo vermanen wij onze leerlingen, die tot heden zich met lust in het eerste deel geoefend hebben, ook gebruik te maken van dit deel, waarin de leer der waarheid,

gebouwd op het fundament der apostelen en profeten, duidelijk wordt terneer gesteld, met hartelijke toebidding dat de goede God hunne harten verder gelieve te heiligen in Zijne waarheid, en met alle onze lezers, en die de waarheid in ongeveinsde liefde betrachten, geven zal een zalig einde!

Ik noem mij,

waarheid- en godsvrucht-lievende lezer,

Uw heilzoekende Dienaar in Christus,
ARNOLDUS ROTTERDAM.

Uit mijn kamer den XXVI van
Wijnmaand des jaars 1757.

ARTIKEL XVI.

Van de eeuwige verkiezing Gods, van sommigen tot de genade, en rechtvaardige verwerping van anderen.

Wij gelooven, dat, het geheele geslacht van Adam door de zonde des eersten menschen, in verderfenis en ondergang zijnde, God Zich zelven zoodanig bewezen heeft als Hij is; te weten barmhartig en rechtvaardig. Barmhartig: doordat Hij uit deze verderfenis trekt en verlost degenen die Hij in zijn eeuwigen en onveranderlijken raad, uit enkele goedertierenheid uitverkoren heeft in Jezus Christus onzen Heere; zonder eenige aanmerking hunner werken. Rechtvaardig: doordat Hij de anderen laat in hunnen val en verderf, waarin zij zichzelven geworpen hebben.

[Wy ghelooven dat, 't geheel gheslacht Adams door de sonde des eersten menschen, in verderffenissen ende onderganck zijnde, God hem selven sodanich bewesen heeft als hy is; te weten, Barmhertich ende Rechtveerdich. Barmhertig; door dien dat hy uyt dese verderffenisse treckt, ende verlost de gene die hy in sijnen eeuwighen ende onverganckelicken raet, uyt enckele goedertierenheyt uytvercoren heeft in Jesu Christo onsen Heere; sonder eenighe aen-merckinghe harer wercken. Rechtveerdich, door dien hy de andere laet in haren val ende verderf, daer sy haer-selven in gheworpen hebben.]

Vraag. Wat behoort voornamelijk tot recht besef van onzen godsdienst?

Antw. Tot recht besef der ware religie behoort voornamelijk de kennis van twee personen, te weten, ADAM en CHRISTUS: 1 Cor. 15 : 22. Want gelijk ze allen in ADAM sterven, alzoo zullen ze ook in CHRISTUS allen levend gemaakt worden.

.·. *Vraag.* Hoe zoo?

Antw. Door Adam zijn wij gevallen in groote schuld; door Christus betalen wij, en krijgen onze rekening uitgewischt. Door

Adam zijn wij verkocht onder de zonde: door Christus zijn wij van de zonde verlost. In Adam zien wij de blijken van Gods gerechtigheid; maar in Christus de liefelijke bewijzen van Zijne barmhartigheid. In Adam is onze natuur verdorven, het beeld Gods verbroken, de gedaante des Satans op ons, en zijn wij gevallen in den afgrond der ellende. In Christus wordt onze natuur geheiligd, het beeld Gods in ons opgericht, en zijn wij overgezet tot het rijk der genade, in de liefelijke omhelzingen van de fontein aller vertroosting. De leer van de erfzonde door Adam, en van de genade door Christus, zijn als twee aspunten, rondom welke zich bewegen alle andere lichten van den godsdienst. Alle zaligmakende kennis ontmoet de andere in deze twee groote punten of polen van onzen redelijken godsdienst. Men zie Paulus' redeneering, Rom. 5 : 12—21.

Vraag. Worden dan alle menschen wederom door Christus zalig, gelijk zij door Adam zijn verdoemd geworden?

Antw. Neen zij; maar alleen degenen die Hem door een oprecht geloof worden ingelijfd, en al Zijne weldaden aannemen, Joh. 3 : 36. Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven, Cap 1 : 12. Maar zoo velen Hem aangenomen hebben, die heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijnen naam gelooven.

Vraag. Wie zijn die?

Antw. Die God van eeuwigheid heeft uitverkoren, Handel. 13 : 48. En er geloofden zoovelen, als er verordineerd waren tot het eeuwige leven.

Vraag. Heeft God van eeuwigheid vastgesteld wie zalig zal worden, en wie niet?

Antw. Ja toch. Dus worden wij geleerd, Rom. 9 : 22, 23, waar Paulus spreekt van de vaten der barmhartigheid, die God te voren bereid heeft tot Zijne heerlijkheid, en wederom van de vaten des toorns tot het verderf toebereid.

.·. *Vraag.* Dit is voorwaar eene verhevene leer, maar is het wel noodig dat men deze stof verhandele, en den volke uitlegge?

Antw. Ten tijde van Augustinus zijn er geweest, die het niet goedvonden dat die oudvader deze stof verklaard had, en heden vindt men ook menschen die van hetzelfde gevoelen zijn, doch zonder grond:

1. Christus en Zijne apostelen hebben daarvan verscheidene malen gesproken en geschreven, hoewel zij het kwaad gebruik dat sommigen ervan maken zouden, wel voorzagen. Men leze Matth. 11 : 25, 26. Marc. 13 : 20, en 26. Luc. 10 : 20. Joh. 15 : 16, en 17 : 9, 24. vergeleken met Rom. 8 : 29, 30. Cap. 9. Ef. 1 : 4, 5. 2 Thessal. 2 : 13. 2 Tim. 2 : 19;

2. de vijanden der waarheid, maken geen zwarigheid dit hoofdstuk met heillooze dwalingen te verderven, en de rechtzinnige leer van schandelijke dwalingen verdacht te maken, alsof wij allen godsdienst in de gemoederen der menschen uitblusschen,

en dezelve op een zacht oorkussen van zorgeloosheid en goddeloosheid, of in een diepen afgrond van wanhoop terneder werpen; welke dingen dewijl zij alle loutere valschheden zijn, door eene rechtmatige verklaring van dit leerstuk aan het licht komen.

Vraag. Is de kennis van dit leerstuk nuttig voor de godzaligen?
Antw. De kennis van deze leer strekt
1. tot stof van dankzegging aan God voor Zijne onverdiende genade, waarmede Hij ons heeft liefgehad van voor de grondlegging der wereld, 2 Thessal. 2 : 13. Maar wij zijn schuldig altijd Gode te danken over u, broeders, die van den Heere bemind zijt, dat u God van den beginne verkoren heeft tot zaligheid, in heiligmaking des Geestes, en geloof der waarheid;
2. zij is een fundament van ons vertrouwen op God, 2 Tim. 2 : 19. Evenwel het vaste fundament Gods staat, hebbende dit zegel: De Heere kent degenen die Zijne zijn; en een iegelijk die den naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid;
3. zij is eene fontein van allerlei blijdschap en troost in kruis en verdrukking, Luc. 10 : 20. Doch verblijdt u daarin niet, dat de geesten u onderworpen zijn: maar verblijdt u veel meer dat uwe namen geschreven zijn in de hemelen;
4. zij is een spoor tot heiligmaking in den wandel, Ef. 1 : 4. Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde.

∴ *Vraag.* Hoe behoort men dit leerstuk te behandelen?
Antw. 1. Als een verborgenheid, waarin afgronden zijn die vleesch en bloed niet onderwinden moeten te peilen, maar die wij eenvoudig gelooven en belijden, als klaar genoeg tot onze vertroosting voorgesteld in Gods woord.
2. Met voorzichtigheid. Men moet, zegt de vermaarde Pictet, dit stuk niet leeren aan zulken, die de allerklaarste waarheden van het Christendom nog niet kennen, en melk van noode hebbende, nog niet bekwaam zijn de vaste spijze te verdragen. Neen, dan moet men Christus navolgen, die om Nicodemus te bekeeren, zich vergenoegt met hem voor te stellen, dat die in Hem gelooft niet zal verloren gaan, maar die niet geloofd zal hebben, alreede veroordeeld is, Joh. 3 : 18.
3. Met inachtneming van tijd en gelegenheid. Wanneer wij geloovigen vinden, die in tijden van vervolging of andere ongelegenheden beducht zijn, dat zij de kracht der aanvechtingen niet zullen kunnen uitstaan, en dat zij voor eeuwig zullen verloren gaan, dan kan en moet men hen door verklaring van dit geloofsartikel sterken, gelijk Paulus doet, Rom. 8 : 28—30.

Vraag. Wat naam draagt dit besluit Gods, betreffende den eeuwigen staat der redelijke schepselen?
Antw. Dit besluit wordt doorgaans genoemd Προορισμος Proörismos voorbeschikking of voorverordineering; in het Latijn Praedestinatio.

.·. *Vraag.* Is dit woord schriftuurlijk?

Antw. In het afgetrokkene lezen wij dit woord in de Schrift niet, die evenwel de spreekwijze heeft van *te voren verordineeren,* Ef. 1 : 5, *ordineeren,* Handel. 13 : 49, *stellen,* 1 Thessal. 5 : 9, *te voren opschrijven,* Jud. vers 4, *voornemen,* Ef. 1 : 11, *een welbehagen,* Matth. 11 : 26. Bij Augustinus en andere oudvaders, die zich tegen de Pelagianen hebben aangekant, is dit woord algemeen. Het beteekent in kracht de schikking der menschen tot een zeker einde, eer zij niet alleen daartoe geraken, maar ook eer zij geboren zijn, ja eer de wereld was, Rom. 8 : 29. Die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd.

Vraag. Wat noemt gij de praedestinatie of voorverordineering?

Antw. Gods onveranderlijk besluit, gaande over den eeuwigen staat der redelijke schepselen.

Vraag. Hoevelerlei soort van redelijke schepselen zijn er?

Antw. Tweeërlei; namelijk engelen en menschen.

Vraag. Leest men in de Schrift van een voorverordineering der engelen?

Antw. Men leest in de H. Schrift van een voorbeschikking der engelen,

1. zoowel van de goede die God verkoren heeft tot zaligheid, 1 Tim. 5 : 21. Ik betuig voor God en den Heere Jezus Christus, en de uitverkoren engelen, dat gij deze dingen onderhoudt zonder vooroordeel;

2. als van de kwade engelen die God in de hel geworpen heeft, Matth. 25 : 41. Gaat weg van mij gij vervloekten in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is.

Vraag. Waar leest men van eene voorbeschikking der menschen?

Antw. 1 Thessal. 5 : 9. God heeft ons niet gesteld tot toorn, maar tot verkrijging der zaligheid door onzen Heere Jezus Christus. Nadrukkelijk en zeer verheven, Rom. 9 : 21—23. Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit denzelfden klomp te maken, het eene een vat ter eere, en het andere ter oneere? en of God, willende Zijnen toorn bewijzen, en Zijne macht bekend maken, met vele lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf toebereid: en opdat Hij zou bekend maken den rijkdom Zijner heerlijkheid over de vaten der barmhartigheid, die Hij te voren bereid heeft tot heerlijkheid?

.·. *Vraag.* Is de voorbeschikking der menschen onderscheiden van die der engelen?

Antw. Ja toch:

1. de menschen zijn allen door de zonde gevallen, en in dezen staat door de goddelijke voorbeschikking van elkander onderscheiden daar alleen de engelen, die verloren gaan, gezondigd

hebben, en alzoo van de andere die niet gezondigd hebben, door de dadelijke overtreding van Gods besluit zijn afgezonderd;

2. de engelen zijn niet gelijk de menschen tot de zaligheid geschikt in en door Christus als Middelaar, noch tot de verdoemenis door eenig ongeloof in Hem;

3. in de verwerping der engelen is wel eene betooning van Gods rechtvaardigheid, maar niet in de verkiezing derzelve, die van Zijne barmhartigheid, dewijl zij nooit in ellende zijn vervallen geweest, maar door Gods genade bij hunne eerste rechtheid zijn bewaard geworden.

Vraag. Wat zijn de eigenschappen van dat besluit?

Antw. Dit besluit is eeuwig voor de grondlegging der wereld, Rom. 8 : 29. Want die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de eerstgeborene zij onder vele broederen; *vrijwillig*, als zijnde een daad van Gods volstrekte oppermacht, Matth. 11 : 26. Ja Vader, want alzoo is geweest het welbehagen voor U! *wijs*, verordineerende de gepaste middelen om het einde van Zijn besluit uit te voeren, Rom. 11 : 33. O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijne oordeelen, en onnaspeurlijk Zijne wegen; *Onafhankelijk*, van alle geval of hoedanigheid in den mensch, Rom. 9 : 15, 16. Ik zal Mij ontfermen diens ik Mij ontferm, en zal barmhartig zijn, dien Ik barmhartig ben. Zoo is het dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods. *Onveranderlijk* en *vast*, Rom. 8 : 30. En die Hij te voren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt.

Vraag. Tot wat menschen strekt zich de voorverordineering Gods uit?

Antw. Tot alle menschen, ook zelfs tot den Heere Christus, die daarom genoemd wordt Gods knecht dien Hij uitverkoren heeft, Jes. 42 : 1. Het Lam Gods, dewelke is te voren gekend geweest voor de grondlegging der wereld, 1 Petr. 1 : 20. En wel tot elk in het bijzonder, die daarom ook met hunne namen wel eens worden uitgedrukt, Rom. 9 : 13. Jacob heb Ik lief gehad, en Ezau heb Ik gehaat. Of tegen elkander worden overgesteld, Matth. 20 : 16. Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.

.˙. *Vraag.* Hoe zijn de menschen Gode in Zijne eeuwige voorbeschikking voorgekomen?

Antw. Sommigen hebben geoordeeld dat het voorwerp der prædestinatie is, de mensch nog niet geschapen, immers nog niet gevallen zijnde, maar als nog zullende geschapen en ten val toegelaten worden, welke daarom den naam van supralapsarii, dat

is bovenval-drijvers, dragen. Anderen dat de mensch in de prædestinatie der verkiezing moet aangemerkt worden, niet alleen als reeds gevallen, maar ook als reeds verlost door Christus en het geloof in Hem; en die der verwerping als nu gevallen en ongeloovig zijnde. Of anders, dat men 's menschen schepping en toelating van diens val, moet stellen voor het besluit van 's menschen zaligheid of verdoemenis, die daarom infralapsarii, dat is ondervaldrijvers, genoemd zijn.

.·. *Vraag.* Wat dunkt u van dit geschil?

Antw. Vele godgeleerden zijn met de geleerde à Marck van oordeel, dat dit verschil van zeer weinig belang is, en gemakkelijk kan vereffend worden, naardien wederzijds vast staat, dat er maar een eenvoudig besluit is in God, door hetwelk alle de werken Gods in den tijd wijzelijk aan elkander zijn gehecht, en dat hetzelve volkomen vrij en onafhankelijk is, zonder dat God door eenige meerdere of mindere waardigheid der schepselen hiertoe bewogen is; ja ook volkomen heilig en Gode betamelijk, zoodat er geene straf wordt toegeleid als aan degene, die ze door de zonde verdiend heeft, en geene genade, als aan dengene, die ze van noode heeft. In gevolge het verschil dan maar bestaat in de leerwijze, zooals men de goddelijke besluiten of schikt naar de uitkomst, het besluit van de schepping des menschen en toelating van des menschen val, begrijpende vóór dat van 's menschen verlossing of verdoemenis; of meer naar den aard der zaak zelve, het besluit van het laatste einde, zijnde de eer van Gods barmhartigheid en rechtvaardigheid, laat gaan voor dat van de middelen daartoe leidende, onder welke ook is de toelating van des menschen val. De Schrift geeft aanleiding tot de eerste leerwijze, wanneer zij de verkiezing brengt tot de goddelijke ontferming, Rom. 9 : 15, 16. zoo ook tot de laatste, wanneer zij spreekt van God als een Opperheer die Zijn toorn, en den rijkdom Zijner heerlijkheid, in dit stuk heeft willen bewijzen, Rom. 9 : 21, 22, 23.

Vraag. Wat is uw gevoelen?

Antw. Indien wij bepaling maken, dan zeggen wij met gemelde godgeleerden, wij houden het met diegenen, welke zeggen dat de voorbeschikking gaat omtrent den gevallen mensch. 1. Voor zooverre die leerwijze meer geschikt is naar onze bevatting, om dit gewichtig leerstuk der voorbeschikking beter te verstaan. 2. Omdat het bloote voornemen Gods van Zijne barmhartigheid en rechtvaardigheid, de voorbeschikking Gods niet uitmaakt. 3. Dewijl de namen van voorbeschikking en verkiezing in de Schrift een veel bepaalder beteekenis hebben. 4. Omdat men geene bevatting van de verlossing en verdoemenis der menschen kan maken, zonder deze als geschapen en door de zonde verdoemelijk aan te merken. 5. Eindelijk, de Belijdenis van onze kerk stemt volgens den inhoud van dit artikel, met deze leerwijze volkomen overeen.

Vraag. Wat is het einde der voorverordineering Gods?

Antw. 1. Het oppereinde is Gods eere, Spreuk. 16 : 4. De HEERE heeft alles gewrocht om Zijn zelfs wille: ja ook den goddelooze tot den dag des kwaads. En wel voornamelijk

a. die van Zijne genade en barmhartigheid, volgens Ef. 1 : 5, 6. Die ons te voren verordineerd heeft — tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, met welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde;

b. en die van Zijne rechtvaardigheid, volgens Rom. 9 : 22. Of God willende Zijn toorn bewijzen, en Zijne macht bekend maken, met veel lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf toebereid.

2. Het ondereinde, ten deele de zaligheid, ten deele de verdoemenis der menschen; waaruit dan voortvloeien de twee soorten van voorbeschikking, te weten de verkiezing van eenigen, en de verwerping van anderen. Het een en ander staat ons nader ter verklaring van dit artikel, te beschouwen.

.·. *Vraag.* Hoe wordt dit artikel verdeeld?

Antw. In twee deelen.

I. Het eerste behelst een voorstel, waarin Gods heerlijkheid van twee zijden vertoond wordt, te weten Zijne barmhartigheid en rechtvaardigheid. Wij gelooven dat het geheele geslacht Adams door de zonde van den eersten mensch, in verderf en ondergang zijnde, God zichzelven zoodanig bewezen heeft als Hij is, te weten, barmhartig en rechtvaardig.

II. Het tweede eene verklaring van dit voorstel.

A. ten opzichte van Gods barmhartigheid, met deze woorden: barmhartig, doordien dat Hij uit dit verderf trekt, en verlost degenen die Hij in Zijnen eeuwigen en onvergankelijken raad, uit enkele goedertierenheid uitverkoren heeft in Jezus Christus onzen Heere, zonder eenige aanmerking hunner werken.

B. ten opzichte van Gods rechtvaardigheid, in dezer voege: rechtvaardig, doordien Hij de anderen laat in hunnen val en verderf, daar zij zich zelven ingeworpen hebben.

Vraag. Waar mede begint dit artikel?

Antw. Met eene veronderstelling, dat alle menschen Gode in Zijne eeuwige voorbeschikking, zijn voorgekomen in een en denzelfden staat, als gebracht door de zonde des eersten menschen in een staat van verderf en ondergang. Hetwelk Paulus klaar vertoont in de gelijkenis van een pottenbakker, die uit een en hetzelfde leem het eene vat maakt ter eere, en het andere ter oneere, Rom. 9 : 21. Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit den zelfden klomp te maken het eene, een vat ter eere, en het andere ter oneere?

Vraag. Hoe bewijst God Zich als barmhartig?

Antw. Doordien dat Hij de Zijnen uit dit verderf trekt, en dadelijk in Christus verlost, Gal, 1 : 4. Die zichzelven gegeven heeft voor onze zonden, opdat Hij ons trekken zoude uit deze tegenwoordige booze wereld, naar den wille onzes Gods en Vaders.

Vraag. Wie zijn de Zijnen?

Antw. Die Hij in Zijn eeuwigen en onveranderlijken raad uit enkele goedertierenheid, VERKOREN heeft in Christus Jezus

onzen Heere, zonder eenige aanmerking hunner werken, 2 Tim. 2 : 19. Evenwel het vaste fundament Gods staat, hebbende dit zegel. De Heere kent degenen die ZIJNE zijn.

Vraag. Spreekt Gods woord van eene eeuwige verkiezing?

Antw. Overvloedig; onder anderen in het O. Testament, Jerem. 31 : 3. Ja Ik heb u liefgehad met eene EEUWIGE LIEFDE, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid. En in het N. Testament, Ef. 1 : 4—6. Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde: Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus in Zichzelven, naar het welbehagen van Zijnen wil; tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde.

Vraag. Wat is de verkiezing?

Antw. De verkiezing is dat eeuwig onveranderlijk besluit Gods, waardoor Hij van eeuwigheid besloten heeft, sommige menschen door het geloof in Christus zalig te maken, tot roem van Zijne genade en vrijmachtig welbehagen.

.·. *Vraag.* Welken naam draagt de verkiezing in de Schrift?

Antw. De verkiezing wordt genaamd Προγνωσις Prógnosis, voorkennis, 1 Petr. 1 : 2. Uitverkoren naar de voorkennis Gods des Vaders. Προθεσις Próthesis, voornemen, Rom. 8 : 28. Die naar Zijn voornemen geroepen zijn. Προορισμός Proörismos, voorbepaling, of voorverordineering, Ef. 1 : 5. Die ons te voren verordineerd heeft. Εκλογή Ecloge, verkiezing, Rom. 9 : 11. Op dat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast blijve. Inschrijving in het boek des levens, Luc. 10 : 20. Verblijdt u veel meer, dat uwe namen geschreven zijn in de hemelen. Openb. 3 : 5.

Vraag. Is de verkiezing eene tijdelijke daad Gods?

Antw. Geenszins; dezelve is geschied van eeuwigheid, voor de grondlegging der wereld.

Vraag. Hoe bewijst gij dit?

Antw. Dit bevestigt Gods woord overvloedig, Ef. 1 : 4. Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld. 2 Tim. 1 : 9. Naar Zijn eigen voornemen en genade, die ons gegeven is in Christus Jezus voor de tijden der eeuwen. 2 Thess. 2 : 13. Dat u God van den beginne verkoren heeft tot zaligheid.

Vraag. Wie is de oorzaak van de verkiezing?

Antw. De bronader van de verkiezing, is alleen Gods vrij en goedgunstig welbehagen, Rom. 9 : 16. Zoo is het dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods. Luc. 12 : 32. En vrees niet, gij klein kuddeke: want het is uws Vaders welbehagen, u het koninkrijk te geven.

Vraag. Is de Heere Christus en Zijne gerechtigheid, niet eene verdienende oorzaak der verkiezing?

Antw. Geenszins; want ofschoon Christus de verdienende oorzaak van onze zaligheid is, echter kan Hij niet gezegd worden, de verdienende oorzaak van de verkiezing zelve te zijn, dewijl Hij om onzentwille, van God is uitverkoren, om de verkiezing uit te voeren, 1 Petr. 1 : 20. Dewelke wel voorgekend is geweest voor de grondlegging der wereld.

Vraag. Hoe wordt Christus dan aangemerkt in de verkiezing?

Antw. Als de eenige uitwerkende oorzaak der zaligheid, die God van eeuwigheid voorgekend heeft, om de zaligheid te verdienen, Ef. 3 : 11. Naar het eeuwig voornemen dat Hij gemaakt heeft in CHRISTUS.

Vraag. Heeft God den mensch ook verkoren, om een voorgezien geloof, of goede werken.

Antw. Neen, God is nergens door bewogen tot die verkiezing, en heeft de Zijnen, zegt de Belijdenis zeer wel, uit ENKELE GOEDERTIERENHEID uitverkoren in Jezus Christus onzen Heere, zonder EENIGE AANMERKING hunner WERKEN, 2 Tim. 1 : 9. Die ons heeft zalig gemaakt, en geroepen met eene heilige roeping: niet naar onze werken, maar naar Zijn eigen voornemen en genade, die ons gegeven is in Christus Jezus voor de tijden der eeuwen.

Vraag. Hoe bewijst gij dit nader?

Antw. 1. Uit die plaatsen, welke de eenige rede der verkiezing stellen in het vrije welbehagen Gods: als daar zijn Matth. 11 : 25, 26. In dien zelven tijd antwoordde Jezus en zeide: Ik dank U Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve den kinderkens geopenbaard. Ja Vader, want alzoo is geweest het welbehagen voor U. Ef. 1 : 5, 6. Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus in Zichzelven, naar het welbehagen van Zijnen wil; tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde.

2. Uit die plaatsen, welke alle voorgezien geloof en goede werken uitsluiten, Rom. 9 : 11, 16. Want als de kinderen nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleve, niet uit de werken maar uit den roependen. Zoo is het dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods. 1 Joh. 4 : 10. Hierin is de liefde niet, dat wij God lief gehad hebben, maar dat Hij ons lief heeft gehad, en Zijn Zoon gezonden heeft tot eene verzoening voor onze zonden.

Vraag. Hoe meer?

Antw. 3. Uit plaatsen, die ons duidelijk leeren,

a. dat geloof en gehoorzaamheid aan den goddelijken wil, een vrij geschenk van de goddelijke genade zijn. Dus leest men van het geloof, Ef. 2 : 8. Want uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof: en dat niet uit u; het is Gods gave. En van de betrachting

van ware godzaligheid, Ef. 2 : 10. Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen. Dies kan geloof en godzaligheid niet te voren gezien zijn geweest, als eene verdienende oorzaak der verkiezing;

b. dat geloof en goede werken alleen vruchten zijn, die uit de verkiezing vloeien. Dus staat er van het geloof, Joh. 6 : 37. Al wat mij de Vader geeft, zal tot mij komen Handel. 13 : 48. Er geloofden zoovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven. En van de goede werken, als eene vrucht van de verkiezing, Rom. 8 : 29. Want die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd den beelde zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de eerstgeborene zij onder vele broederen. Joh. 15 : 16. Gij hebt Mij niet uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren, en Ik heb u gesteld, dat gij zoudt henen gaan en vrucht dragen, en dat uwe vrucht blijve.

Vraag. Zijn alle menschen ter zaligheid uitverkoren?

Antw. Neen, maar alleen weinige, Matth. 20 : 16. Want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.

Vraag. Bewijs dit eens?

Antw. Dit blijkt

1. Uit die plaatsen, waarin de verkiezing tot bijzondere personen betrokken, en zoo onderscheid tusschen menschen en menschen gemaakt wordt. Dus leest men Joh. 13 : 18. Ik weet welke Ik uitverkoren heb. 2 Tim. 2 : 19. De Heere kent degenen die Zijne zijn. En Filipp. 4 : 3. Van sommigen wier namen geschreven zijn in het boek des levens. Ja van bijzondere personen met name: Rom. 9 : 13. Jacob heb Ik lief gehad, en Ezau heb Ik gehaat.

2. Voeg hier bij dat de verkiezing tot zaligheid onafscheidelijk met de zaligheid gepaard gaat, in dier voege dat diegene die God daartoe van eeuwigheid heeft uitverkoren, Hij ook zekerlijk tot het bezit van die overbrengt, Rom. 8 : 29, 30. Want die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de eerstgeborene zij onder vele broederen. En die Hij te voren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen: en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd: en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt. Nu leert de Schrift overvloedig, dat niet allen, maar alleen weinige zalig worden, bij gevolg is het zeker, dat ze ook niet alle ter zaligheid uitverkoren zijn.

Vraag. Is het getal der uitverkorenen minder dan de verworpelingen?

Antw. 1. Het getal der uitverkorenen op zichzelve aangemerkt, is groot. Dus leest men van velen die komen van Oosten en Westen, die aanzitten zullen met Abraham, Izaäk en Jacob, in het koninkrijk der hemelen, Matth. 8 : 11. Van eene gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn, Hebr. 12 : 23. Van eene groote schare, die niemand tellen kan, uit

alle natiën, en geslachten, en volken, en tongen, staande voor den troon, en voor het Lam, bekleed met witte kleederen, Openb. 7 : 9.

2. Echter zijn de uitverkorenen veel minder dan de verworpelingen, Matth. 20 : 16. Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren. Cap. 7 : 14. De poort is eng, en de weg is nauw die tot het leven leidt, en weinigen zijn er die dezelve vinden. Hetwelk in geene deele voortvloeit uit eenig gebrek van macht en goedheid in God, maar uit Zijn vrijmachtig welbehagen; dewijl in de behoudenis van een zondaar duidelijk blijkt, dat Zijne macht en goedheid genoegzaam is, om allen zalig te maken.

Vraag. Wat soort van menschen heeft God tot de zaligheid verkoren?

Antw. Men vindt de uitverkorenen onder allerlei soort van menschen in de wereld. Er is geen uiterlijke staat in de wereld, die een mensch van het getal der uitverkorenen geheel uitsluit. De Schrift noemt koningen en vorstinnen, Jes. 49 : 23. rijken, Psalm 45 : 13. edelen der volkeren, Psalm 47 : 10. krijgsoversten, Handel. 10 : 1. raadsheeren, Marc. 15 : 43. hovelingen, Handel. 8 : 27. Evenwel is het uit de Schrift en de ondervinding kennelijk, dat de uitverkorenen meerendeels zijn de armsten, onedelsten, en onwijsten in deze wereld. Volgens Matth. 11 : 25. In dienzelven tijd antwoordde Jezus en zeide: Ik dank U Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en de verstandigen verborgen hebt, en hebt ze den kinderkens geopenbaard 1 Cor. 1 : 26, 27. Want gij ziet uwe roeping, broeders, dat gij niet vele wijzen zijt naar het vleesch, niet vele machtigen, niet vele edelen. Maar het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij de wijzen beschamen zou: en het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij het sterke zou beschamen.

∴ *Vraag.* Welke reden kan men hiervan geven?

Antw. Dus leert de Heere,

1. dat de verkiezing van eeuwigheid niet geschiedt uit eenige waardigheid of verdienste in de menschen, maar alleen uit loutere genade en barmhartigheid, opdat geen vleesch zou roemen voor Hem; maar opdat, gelijk geschreven is, die roemt, die roeme in den Heere. 1 Cor. 1 : 29, 31;

2. dat de geloovigen ook in dezen den beelde Zijns Zoons gelijkvormig zijn. Christus Jezus is Gods uitverkoren knecht, Jes. 42 : 1. een uitverkoren steen, 1 Petr. 2 : 6. En niet minder kwam Hij als een arm koning in de wereld. Zach. 9 : 9. Dus moeten Gods kinderen Hem gelijkvormig zijn, Rom. 8 : 28. En die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de eerstgeborene zij onder vele broederen;

3. dat Hij Zijn volk allerlei beletselen van zaligheid heeft willen benemen, en hun gang effen maken. De rijkdommen zijn als doornen, die het goede zaad verstikken, en de verkrijging van de zaligheid moeilijk maken, Matth. 19 : 23, 24. Voorwaar Ik zeg u, dat een rijke bezwaarlijk in het koninkrijk der hemelen zal ingaan.

En wederom zeg Ik u, het is lichter dat een kemel ga door het oog van een naald, dan dat een rijke inga in het koninkrijk Gods;

4. dat Zijn volk meer dan eene lichamelijke voortreffelijkheid bezit, en na dit leven te wachten heeft, waarbij 's werelds hoogheid niet halen kan, Jac. 2 : 5. Hoort mijne geliefde broeders, heeft God niet uitverkoren de armen dezer wereld, om rijk te zijn in het geloof, en erfgenamen des koninkrijks, hetwelk Hij belooft dengenen, die Hem lief hebben? Openb. 3 : 21. Die overwint, ik zal Hem geven met Mij te zitten in Mijnen troon, gelijk als Ik overwonnen heb, en ben gezeten met Mijnen Vader in Zijnen troon.

Vraag. Is de verkiezing ook onveranderlijk?

Antw. Ja toch; de geloovigen zijn uitverkoren naar Gods eeuwigen en onveranderlijken raad, Rom. 9 : 11. Opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast blijve.

Vraag. Hebt gij nog een bewijs?

Antw. 2. Dit blijkt uit de gouden keten der zaligheid, Rom. 8 : 30. En die Hij te voren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen: en die Hij geroepen heeft deze heeft Hij ook gerechtvaardigd: en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt.

3. Uit de onmogelijkheid van de verleiding der uitverkorenen waarvan Christus spreekt, Matth. 24 : 24. Want er zullen valsche Christussen, en valsche profeten opstaan, en zullen groote teekenen en wonderheden doen, alzoo dat zij indien het mogelijk ware, ook de uitverkorenen zouden verleiden.

4. Uit de benaming van het besluit der verkiezing. Zij wordt genaamd het voornemen Gods, Rom. 9 : 11. Een raad Gods, Jes. 46 : 10. Eene voorverordineering Gods, Ef. 1 : 5. Eene inschrijving in het boek des levens, Filip. 4 : 3. Dewelke ons leeren, dat de zaligheid der geloovigen onwrikbaar is, Jes. 14 : 24. De Heere der heirscharen heeft gezworen, zeggende: Indien niet, gelijk Ik gedacht heb, het alzoo geschiede, en gelijk ik beraadslaagd heb, het bestaan zal.

Vraag. Kan een geloovige wel verzekerd wezen, dat hij van God uitverkoren is?

Antw. 1. Ja anders zou Petrus de geloovigen te vergeefs vermanen, 2 Petr. 1 : 10. Daarom broeders, benaarstigt u te meer om uwe roeping en verkiezing vast te maken. Want dat doende zult gij nimmermeer struikelen.

2. Paulus en alle de heiligen zijn verzekerd geweest van hunne verkiezing, 1 Thessal. 1 : 4. Ef. 1 : 4.

3. Wij worden opgewekt om ons geloof te beproeven, en of wij in den staat der genade zijn, 2 Cor. 13 : 5. Die weet dat hij in het geloof is, die weet ook dat hij is uitverkoren, dewijl het geloof eene vrucht is van de verkiezing, Hand. 13 : 48.

Vraag. Hoe krijgt een uitverkorene deel aan de zaligheid, waartoe hij van eeuwigheid gekend is?

Antw. Doordien dat God ze dadelijk uit het verderf trekt, en verlost degenen die Hij uit goedertierenheid heeft uitverkoren in Christus, Coll. 1 : 13, 14. Die ons getrokken heeft uit de macht der duisternis, en overgezet heeft in het koninkrijk van den Zoon Zijner liefde; in denwelken wij de verlossing hebben door Zijn bloed, namelijk de vergeving der zonden. Hand. 26 : 18. Om hunne oogen te openen, en hen te bekeeren van de duisternis tot het licht, en van de macht des Satans tot God.

Vraag. Hoe trekt God de Zijnen?

Antw. Uitwendig, door de verkondiging van Zijn woord, de scepter Zijner sterkte, Ps. 110 : 2. De Heere zal den scepter Uwer sterkte zenden uit Zion, zeggende: heersch in het midden Uwer vijanden. 2 Thessal. 2 : 14. Waartoe Hij u geroepen heeft door ons Evangelie, tot verkrijging der heerlijkheid onzes Heeren Jezus Christus.

2. Inwendig, door de krachtdadige werkingen van Zijnen Heiligen Geest. Hoogl. 1 : 4. Trek mij, wij zullen u naloopen. 1 Thessal. 1 : 5. Want ons Evangelie is onder u niet alleen in woorden geweest, maar ook in kracht, en in den Heiligen Geest, en in vele verzekerdheid.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. 1. De H. Geest verlicht inwendig het verstand met een klaardere kennis van Gods allerheiligsten wil, dat de mensch begint te verstaan de dingen die des Geestes Gods zijn. De Schrift noemt dit het geven van verlichte oogen des verstands, Ef. 1 : 18. waarom David bidt, Psalm 119 : 18. Ontdek mijne oogen, dat ik aanschouw de wonderen Uwer wet.

2. Daarbij raakt de Geest het hart aan, onder het hooren of lezen of overdenken van Gods woord, zoodat de mensch eene bijzondere beweging en ontroering in zijn binnenste gevoelt, dat hem brandende van begeerte maakt naar God en Zijne gemeenschap, Luc. 24 : 32. En zij zeiden tot elkander; was ons hart niet brandende in ons, als Hij tot ons sprak op den weg, en als Hij ons de Schriften opende.

3. De H. Geest overtuigt den mensch van de grootheid en schandelijkheid zijner zonden, de walgelijkheid zijner ziel, en den verdoemelijken staat waarin hij ligt van nature, dat zijne en aller mond gestopt moet zijn, en de gansche wereld verdoemelijk voor God is, Rom. 3 : 19. Hij doet hem gevoelen de absolute noodzakelijkheid en bijzondere dierbaarheid van den Heere Jezus, om in Hem gevonden te worden, en Zijne zaligheid alleen in Hem te zoeken en te vinden. Deze overtuiging is den zondaar als een besloten vuur in zijne beenderen, dat hij niet kan inhouden, maar dat hem doet opstaan uit zijne zonden, en beweegt om toevlucht te nemen tot den troon der genade, om barmhartigheid te zoeken bij God in Christus, Luc. 15 : 18, 19. Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen den hemel en voor u; en ik ben niet meer waardig uw

zoon genaamd te worden, maak mij als een van uwe huurlingen.

4. Eindelijk, de H. Geest werkt in den mensch doorbrekende kracht, lust en liefde, tot betrachting van het goede. Zijn hart wordt afgetrokken van de liefde tot de wereld, en hetgeen hij zijn gewin rekende, acht hij nu schade: hij grijpt Christus aan door een levend geloof: Hij maakt vrede met God, en geeft zich over om voor den Heere te leven, Jes. 44 : 5. Deze zal zeggen: Ik ben des Heeren, en die zal zich noemen met den naam Jacobs: en gene zal met zijne hand schrijven: Ik ben des Heeren, en zich toenoemen met den naam Israëls.

Vraag. Wat is het andere deel der voorverordineering Gods?
Antw. De verwerping.
Vraag. Wat beteekent dit woord?
Antw. Eene wegwerping, met afkeer des gemoeds. Dus leest men, Psalm 15 : 4. In wiens oogen de verworpene veracht is. Matth. 21 : 42. De steen dien de bouwlieden verworpen hebben.

Vraag. Wat is de verwerping?
Antw. De verwerping is dat onveranderlijk besluit Gods, waardoor Hij van eeuwigheid besloten heeft sommige personen, om de zonde van Adam verdoemelijk, in de zonde en het verderf te laten, tot betooning van Zijne macht en gestrenge rechtvaardigheid.

.˙. *Vraag.* Hoe wordt de verwerping in de H. Schrift genaamd?
Antw. De verwerping wordt doorgaans genoemd een haten Gods, Rom. 9 : 13. een stellen tot toorn, 1 Thessal. 5 : 9. een zetten tot ongehoorzaamheid, 1 Petr. 2 : 8. een opschrijven tot het oordeel, Jud. 4. een toebereiden tot het verderf, Rom. 9 : 22. een niet opschrijven in het boek des levens, Openb. 13 : 8.

.˙. *Vraag.* Wat voor eene daad is de verwerping?
Antw. 1. Ten deele is de verwerping eene daad van Gods opperheerschappij, waardoor Hij verwerpt, dien Hij wil naar Zijn vrijmachtig welbehagen, Rom. 9 : 18. Hij verhardt dien Hij wil.

2. Ten deele eene daad van Gods rechtvaardigheid, voor zoo verre Hij vastgesteld heeft den mensch, in de zonde gevallen, om zijne zonde eeuwig te verdoemen. Dit drukt de Belijdenis in dezer voege uit: rechtvaardig, doordien Hij de anderen laat in hun val en verderf, daar zij zichzelve in geworpen hebben.

Vraag. Is dan 's menschen ongeloof en onbekeerlijkheid de oorzaak niet, waarom God sommige verworpen heeft?
Antw. Ganschelijk niet, want de zonde, ofschoon zij is de ware oorzaak van de dadelijke verdoemenis der verworpelingen, is evenwel de oorzaak niet, welke God bewoog om hen te verwerpen, omdat Gods eeuwig besluit zijne oorzaak niet hebben kan, in iets dat in den tijd buiten God voorvalt.
Vraag. Hoe bewijst gij dit?
Antw. 1. De verwerping is eene daad van Gods vrijmacht. Immers bij aldien een aardsch pottenbakker zooveel macht heeft over het leem, dat hij hetzelve naar zijn welgevallen maakt ter eere of ter

oneere, hoeveel te meer God, tegen wien geen sterveling mag zeggen: wat doet Gij?

2. Ongeloof en onbekeerlijkheid worden in de H. Schrift doorgaans aangemerkt, als gevolgen van de verwerping. Dus leest men Joh. 8 : 47. Daarom hoort gijlieden niet, omdat gij uit God niet zijt. Cap. 10 : 26. Maar gijlieden gelooft niet, want gij zijt niet van Mijne schapen, 1 Petr. 2 : 8. Dengenen namelijk, die zich aan het woord stooten, ongehoorzaam zijnde, waartoe zij ook GEZET zijn.

3. Indien ongeloof eene oorzaak der verwerping geweest was, dan moesten alle menschen, zelfs ook de uitverkorenen, verworpen zijn; dewijl zij allen Gode in Zijne eeuwige voorbeschikking zijn voorgekomen in een en denzelfden staat, Rom. 3 : 23. Want zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods.

Vraag. Gaat de verwerping, omtrent zekere menschen die bij God te voren gekend zijn?

Antw. Dit getuigt de Schrift, daar zij spreekt van zekere personen, met name van Ezau, dat God hem gehaat heeft, Rom. 9 : 13. van Farao, dat God hem verwekt had, Rom. 9 : 17. van Judas den verrader, dat hij henen ging in zijne eigene plaats, Hand. 1 : 25. Van sommigen die het beest aanbidden, welker namen niet zijn geschreven in het boek des levens, Openb. 13 : 8.

Vraag. Omtrent wat soort van menschen gaat de verwerping?

Antw. Omtrent allerlei soort van menschen, en wel tot het meerder getal, en uiterlijk voortreffelijker dan de uitverkorenen, Matth. 7 : 13. Want wijd is de poort, en breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er die door dezelve ingaan. Onder welke men zonder schroom mag tellen: 1. Alle die volkeren, die nooit van het Evangelie hebben gehoord. 2. Alle degenen, die onder het Evangelie geleefd hebben, en echter onbekeerd blijven. 3. Alle die de onvergeeflijke zonde tegen den H. Geest bedreven hebben, voor wie vergeving, noch in deze, noch in de toekomende eeuw, te vinden is, Matth. 12 : 32. Hebr. 10 : 26.

Vraag. Waartoe heeft God de verworpelingen te voren geschikt?

Antw. 1. Tot de eeuwige verdoemenis, daarom worden zij genaamd vaten des toorns tot het verderf toebereid, Rom. 9 : 22.

2. Alsmede tot ongeloof en onbekeerlijkheid, als zullende hen tot de eeuwige verdoemenis leiden, Rom. 9 : 17, 18. Want de Schrift zegt tot Farao: tot ditzelve heb Ik u verwekt, opdat Ik in u Mijne kracht bewijzen zou, en opdat Mijn naam verkondigd worde op de gansche aarde. Zoo ontfermt Hij Zich dan diens Hij wil, en verhardt dien Hij wil. 1 Petr. 2 : 8. Dengenen namelijk die zich aan het woord stooten, ongehoorzaam zijnde, waartoe zij ook gezet zijn.

.·. *Vraag.* Heeft God met een besloten de middelen, dewelke den zondaar tot het verderf brengen?

Antw. Ja toch, Jud. vers 4. Want er zijn sommige menschen ingeslopen, die eertijds tot dit oordeel te voren opgeschreven zijn, goddeloozen, die de genade onzes Gods veranderen in on-

tuchtigheid, en den eenigen heerscher God en onzen Heere Jezus Christus verloochenen.

.·. *Vraag.* Welke zijn die middelen?

Antw. 1. Van Gods zijde zijn die middelen een rechtvaardige verlating van den mensch in den staat der zonde, met inhouding van de invloeden van Zijn Heiligen Geest, zonder welke niemand in Jezus gelooven kan, Rom. 9 : 18. Zoo ontfermt Hij zich dan diens Hij wil, en verhardt dien Hij wil. Jerem. 16 : 13. Daarom zal Ik ulieden uit dit land werpen, in een land, dat gij niet gekend hebt, gij noch uwe vaders, en aldaar zult gij andere goden dienen dag en nacht: omdat Ik u geene zal geven.

2. Van des menschen zijde is het middel, zijne eigene vrijwillige onbekeerlijkheid waardoor hij zichzelven Gods genade en eeuwige heerlijkheid onwaardig maakt, Joh. 12 : 39, 40. Daarom konden zij niet gelooven, dewijl Jesaia wederom gezegd heeft: Hij heeft hunne oogen verblind, en hun hart verhard: opdat zij met de oogen niet zien; en met het hart niet verstaan, en zij bekeerd worden, en Ik hen geneze.

Vraag. Wat is het einde Gods in de verwerping?

Antw. De openbaring van Zijne eer, bijzonder van vrijmacht en gestrenge rechtvaardigheid, Spreuk. 16 : 4. De Heere heeft alles gewrocht om Zijns zelfs wille; ja ook den goddelooze tot den dag des kwaads. Rom. 9 : 22. of God willende Zijn toorn bewijzen, en Zijne macht bekend maken, met vele lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf toebereid.

.·. *Vraag.* Is deze leer niet eene baarmoeder van zorgeloosheid, bijaldien men leert, dat God van alle eeuwigheid vastelijk besloten heeft wie zalig zal worden, en wie niet.

Antw. Ganschelijk niet.

1. De verwerping is wel bij God zeker en gansch onveranderlijk, echter niet kenbaar voor de verworpelingen zelve, dewijl God Zijne zaligmakende genade in verscheidene tijden en stonden aan zondaren uitdeelt, als blijkt uit de gelijkenis van de arbeiders in den wijngaard uitgezonden, sommige omtrent de zesde en de negende ure, en sommige omtrent de elfde ure, Matth. 20 : 1—7.

2. De grootste zondaars komen nog wel tot zaligmakende bekeering, gelijk Paulus met zijne prediking bevestigt, 1 Tim. 1 : 15, 16. Dit is een getrouw woord, en aller aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben. Maar daarom is mij barmhartigheid geschied, opdat Jezus Christus in mij, die de voornaamste ben, alle Zijne lankmoedigheid zou betoonen, tot een voorbeeld dergenen die in Hem gelooven zullen ten eeuwigen leven.

3. Wij moeten niet vragen of onderzoeken, wat God besloten heeft, maar wij moeten acht geven wat Hij ons geboden heeft in Zijn woord, Deut. 29 : 29. Niet het verborgen raadsbesluit, maar de geopenbaarde wil Gods is de regel van ons doen, en onderwijst ons dat wij de goddeloosheid en de wereldsche begeer-

lijkheden verzakende, matig en rechtvaardig, en godzalig leven zouden in deze tegenwoordige wereld, Tit. 2 : 12.

Vraag. Waaruit kan een Christen weten, dat hij van eeuwigheid uitverkoren is?

Antw. 1. Het eerste kenteeken is de roeping. God roept niemand inwendig en krachtdadig, dan dien Hij uitverkoren heeft, Rom. 8 : 30. En die Hij te voren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen: en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd: en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt. Jerem. 31 : 3. De Heere is mij verschenen van verre tijden: ja Ik heb u liefgehad met eene eeuwige liefde, daarom heb ik u getrokken met goedertierenheid.

2. Het tweede kenteeken is het geloof. Al wie God van eeuwigheid te voren gekend heeft, dien schenkt Hij het geloof, waardoor men met Christus vereenigd wordt, Hand. 13 : 48. Er geloofden zoovelen als er verordineerd waren tot het eeuwige leven Joh. 8 : 47. Die uit God is, hoort de woorden Gods: daarom hoort gijlieden niet, omdat gij uit God niet zijt.

3. Het derde kenteeken van de verkiezing is de heiligmaking. Een uitverkoren mensch, is een vruchtbaar mensch in allerlei goede vruchten van ware godzaligheid, Joh. 15 : 16. Gij hebt Mij niet uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren en Ik heb u gesteld dat gij zoudt henen gaan en vrucht dragen, en dat uwe vrucht blijve: opdat zoo wat gij van den Vader begeeren zult in Mijnen naam, Hij u dat geve. Ef. 1 : 4. Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde.

∴ *Vraag.* Waartoe is een Christen, die van zijne verkiezing verzekerd is, verplicht?

Antw. 1. Tot erkentenis en verheerlijking van Gods volmaaktheden, die God betoond heeft in dat aanbiddelijk besluit der verkiezing. Hier moet hij stil staan, en met verwondering uitroepen: O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! hoe ondoorzoekelijk zijn Zijne oordeelen, en onnaspeurlijk Zijne wegen; want wie heeft den zin des Heeren gekend? of wie is Zijn raadsman geweest? Rom. 11 : 33, 34.

2. Tot dankzegging aan God voor Zijne goedertierenheid, waardoor Hij hem van eeuwigheid heeft liefgehad in tegenstelling van anderen, Ef. 1 : 3. Gezegend zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegeningen in den hemel in Christus. Gen. 16 : 13. En zij noemde den naam des Heeren, die tot haar sprak; gij God des aanziens: want zij zeide: heb ik ook hier gezien naar dien, die mij aanziet?

3. Tot verkiezing van alles, waartoe de Heere, die hem heeft uitverkoren, lust heeft, Psalm 119 : 30, 31. Ik heb verkoren den weg der waarheid, Uwe rechten heb ik mij voorgesteld. Ik kleef vast aan Uwe getuigenissen: ô Heere, beschaam mij niet.

4. Tot vernedering van zichzelven voor God, en roem in den Heere, die ons uit enkele goedertierenheid, zonder eenige aan-

merking van onze werken heeft uitverkoren in Christus, 1 Cor. 1 : 31. Die roemt, roeme in den Heere. 1 Cor. 4 : 7. Want wie onderscheidt u? En wat hebt gij dat gij niet hebt ontvangen? en zoo gij het ook ontvangen hebt, wat roemt gij alsof gij niet ontvangen hadt?

.·. *Vraag.* Wat troost trekt een geloovige uit de bewustheid van zijne verkiezing?

Antw. Dit is een fontein van troost.

1. Tegen alle droevige wederwaardigheden, die de Heere zijn volk in dit leven toezendt, want alle die wederwaardigheden komen voort uit liefde, ten beste van Zijne kinderen, Rom. 8 : 28. En wij weten dat dengenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn.

2. Tegen de zonden, die een kind Gods in dit leven menigmaal drukken en benauwen. Want merkt men aan, dat God uit enkel ontferming, zonder aanmerking van geloof of goede werken, is bewogen geworden, zulk een besluit te nemen, dan zal Hij immers om de overgeblevene zonden, waarover Zijn volk zucht en treurt, hen geenszins verwerpen of aflaten hen eeuwiglijk lief te hebben, Hos. 14 : 5. Ik zal hun lieder afkeering genezen, Ik zal ze vrijwillig liefhebben: want Mijn toorn is van hem gekeerd, Jes. 43 : 25. Ik, Ik ben het, die uwe overtredingen uitdelg, om Mijnentwille, en Ik gedenk uwer zonde niet.

3. Tegen allerlei aanvechtingen des Satans in de ure der verzoeking. De duivel mag Gods kinderen benijden en bestrijden, maar zal, noch kan, hen scheiden van de liefde Gods. Hun verlosser is te sterk, Zijn woord zal niet feilen, Joh. 10 : 27, 28. Mijne schapen hooren mijne stem, en Ik ken dezelve, en zij volgen Mij. En Ik geef hun het eeuwige leven: en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal dezelve uit Mijne hand rukken.

4. Ja tegen allerlei benauwdheid en vreeze in de ure des doods want die God heeft lief gehad van eeuwigheid, die zal Hij ook liefhebben tot den einde toe, Openb. 14 : 13. En ik hoorde eene stem uit den hemel, die tot mij zeide: Schrijf, zalig zijn de dooden, die in den Heere sterven, van nu aan; ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hunnen arbeid; en hunne werken volgen hen na.

ARTIKEL XVII.

Van de verlossing des gevallen menschen, den voorouderen beloofd.

Wij gelooven, dat onze goede God, door Zijne wonderlijke wijsheid en goedheid, ziende dat zich de mensch alzoo in den lichamelijken en geestelijken dood geworpen, en geheel ellendig gemaakt had, zichzelven begeven heeft om hem te zoeken, toen hij al bevende voor Hem vlood, en heeft hem getroost, belovende hem zijnen Zoon te geven, die worden zou uit eene vrouw, om den kop der slang te vermorzelen, en hem gelukzalig te maken.

[Wy gelooven dat onze goede God, door zijn wonderlicke wijsheydt ende goetheyt, siende dat hem de mensche alsoo in den lichaemelicken ende gheestelicken doodt gheworpen, ende gheheel ellendich ghemaeckt hadde, hem-selven begeven heeft om hem te soecken, doe hy al bevende voor hem vloot, ende heeft hem getroostet, belovende hem synen sone te gheven, die worden soude van een vrouwe, om het hooft der slanghe te vertreden, ende hem geluck-salich te maken.]

Vraag. Hoe brengt God den uitverkoren zondaar tot den staat der genade?

Antw. Door een nieuw verbond, dat men gewoonlijk noemt, het VERBOND der GENADE, Ezech. 20 : 37. Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan: en Ik zal u brengen onder den band des verbonds.

Vraag. Wat is eigenlijk een verbond?

Antw. Een onderlinge verbintenis van twee of meer personen, eenige zaken, onder eenige voorwaarden, elkanderen belovende.

.·. *Vraag.* Hoe noemt men het woord verbond in de Hebreeuwsche taal?

Antw. De Hebreën noemen het verbond ברית Berith, hetwelk sommigen afleiden van ברר verklaren, ophelderen; anderen van ברא slachten, aan stukken houwen, omdat de verbonden oudtijds plegen bevestigd te worden door het slachten en aan stukken houwen van beesten. Dus leest men Jerem. 34 : 18. Ik zal de mannen overgeven die Mijn verbond hebben overtreden; die niet bevestigd hebben de woorden des verbonds, dat zij voor Mijn aangezicht gemaakt hadden met het kalf, dat zij in tweeën hadden gehouwen, en waren tusschen zijne stukken doorgegaan. Doch de meesten leiden het af van ברה Bara, voor zoo verre dit woord de beduidenis heeft van eten, omdat de verbonden oudtijds met het houden van gastmalen gemaakt werden, Gen. 31 : 44, 45, of voor zooverre, dit woord beteekent uitkiezen, verkiezen, omdat in een verbond is eene verkiezing van personen tusschen welke, en van voorwaarden, op welke een verdrag wordt aangegaan, Deut. 26 : 17, 18, Jos. 24 : 22. De Grieken noemen een verbond Διαθηκη Diatheekee, hetwelk eigenlijk een bestelling of schikking van zaken beduidt.

Vraag. Wat is het verbond der genade?

Antw. Eene genadige onderhandeling tusschen Jehovah God, als beleedigd en nochtans algenoegzaam en genadig, en tusschen den schuldigen, machteloozen, verdoemelijken, en nochtans uitverkoren en verlosten zondaar; waarin hij aan denzelven in den Middelaar, alle genade hier en alle gelukzaligheid na dit leven toezegt, onder beding van geloof en bekeering, door Hem zelven in den zondaar te werken; hetwelk hij van zijne zijde aanneemt en toestemt.

Vraag. Waarom noemt gij dit een verbond der genade?

Antw. 1. Omdat God uit genade dit verbond met den zondaar aangaat.

2. Omdat het de belofte van genade in zich behelst.

3. Omdat deszelfs eisch door genade in ons gewrocht wordt.

Vraag. Hoe noemt de Schrift dit verbond?

Antw. De Schrift noemt dit een verbond des vredes, Jes. 54 : 10. eene wet des geloofs, Rom. 3 : 27. een vast en wel verordineerd verbond, 2 Sam. 23 : 5. een heilig verbond, Luc. 1 : 72. een eeuwig verbond, Jes. 61 : 8. een nieuw verbond, Jerem. 31 : 31.

.·. *Vraag.* Hoe zoo?

Antw. Een verbond des vredes voor zooverre den bondgenooten, daarin vrede met God in Christus beloofd en geschonken wordt; eene wet des geloofs, omdat het die plicht van den mensch afeischt; een welverordineerd verbond, omdat het in alles wel geschikt is tot vervulling van alle onze nooden; een eeuwig verbond, omdat het rust op Gods eeuwig en onveranderlijk besluit; een heilig verbond, omdat het nimmer kan geschonden of vernietigd worden; een nieuw verbond, omdat het in plaats van het

oude werkverbond gekomen, en op een veel doorluchtiger wijze is vernieuwd geworden onder het N. Testament.

Vraag. Wie is de insteller van dat verbond?
Antw. Alleen God, die het met den mensch uit enkel welbehagen heeft opgericht, Gen. 17 : 7. Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u, Jerem. 31 : 31. Ik zal met den huize Israëls een nieuw verbond maken.

Vraag. Zijn alle drie personen in de Godheid omtrent dit verbond werkzaam?
Antw. Ja toch: de Vader als Opperheer die beleedigd is, de wereld met zichzelven verzoenende, 2 Cor. 5 : 19; de Zoon als Middelaar en Uitvoerder van dit verbond, die voor den zondaar voldoet en hem een recht tot het eeuwige leven schenkt, Joh. 10 : 28; de H. Geest als Toebrenger en Toepasser, die den uitverkoren zondaar heiligt, en door het geloof met Christus vereenigt en verzegelt, 1 Cor. 12 : 3.

. . *Vraag.* Is dit verbond eenzijdig?
Antw. Sommigen noemen dit wel een eenzijdig verbond, dewijl God hier alleen de wet voorschrijft, en door Zijne genade den zondaar bewerkt tot geloof en bekeering, ja al het goede van dit verbond eeniglijk van God afstamt, Joh. 22 : 2, 3. Evenwel mag men dit verbond ook tweezijdig noemen, voor zooverre hier twee bondgenooten zijn niet minder van elkander gescheiden, dan aan elkander ongelijk, namelijk: God en de uitverkoren mensch, die ook wederzijds verbondsgewijze handelen. De Heere belooft van Zijn kant alle genade en zaligheid onder beding van geloof en bekeering door Hem zelf in den zondaar te werken, Gen. 17 : 1, 2. De mensch neemt deze belofte met deszelfs beding door eene blijde omhelzing en oprechte toestemming des harten aan volgens Psalm 27 : 8. Mijn hart zegt tot u (of anders voor u) Gij zegt: zoek Mijn aangezicht, ik zoek Uw aangezicht ô Heere?

Vraag. Wie zijn de onderhandelende partijen?
Antw. De volzalige God, en de uitverkoren zondaar.

Vraag. Hoe wordt God in het verbond der genade aangemerkt?
Antw. 1. Als een algenoegzaam God voor ieder bondgenoot, om hem uit Zijne volheid te verzadigen, Gen. 17 : 1. Ik ben de Almachtige of Algenoegzame.
2. Als een barmhartig en genadig God, die Zich in Christus met den zondaar wil laten verzoenen, Psalm 103 : 8, 13. Barmhartig en genadig is de Heere, lankmoedig en groot van goedertierenheid; gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, ontfermt zich de Heere over degenen, die Hem vreezen.
3. Als waarachtig en getrouw in het vervullen van Zijne beloften, aan Zijne gunstgenooten gedaan, Psalm 89 : 34, 35. Maar Mijne goedertierenheid zal Ik van hem niet wegnemen, noch in Mijne ge-

trouwheid niet feilen. Ik zal Mijn verbond niet ontheiligen, en hetgeen dat uit Mijne lippen gegaan is, zal Ik niet veranderen.

4. Als de alleen wijze en zalige God, die uitgevonden heeft een wonderbaren weg ter behoudenis van den zondaar, zonder krenking van Zijne rechtvaardigheid, Ef. 3 : 10. Opdat nu door de gemeente bekend gemaakt worde den overheden en machten in den hemel, de veelvuldige wijsheid Gods.

5. Als volkomen heilig en rechtvaardig, eischende genoegdoening aan Zijne gekwetste majesteit, doch die door een Borg in des zondaars plaats kan en mag geschieden, ten bewijze dat Zijne rechtvaardigheid met genade en barmhartigheid gepaard gaat, Rom. 3:25. Welken God voorgesteid heeft tot eene verzoening door het geloof, in zijn bloed, tot eene betooning van Zijne rechtvaardigheid, door de vergeving der zonden, die te voren geschied zijn, onder de verdraagzaamheid der zonden.

.·. *Vraag.* Wat staat hier uit te zien?

Antw. Dat velen, die God overtuigt, doorgaans zwanger gaan, van een verkeerden indruk van God. Men merkt God aan, immers zoo ligt het in den grond des harten, als hard, ombarmhartig, onverbiddelijk, geen opzicht hebbende op kleinen en bekommerden; met zulk hart komen zij in het gebed, en hebben geen of weinig hoop van verhooring. Met zulk hart gaan zij den geheelen dag om, als zij gezondigd hebben, alsof er geene genade en barmhartigheid bij God te vinden was. Dus doet men God oneere aan en bederft zichzelven. O, dat dezulken voor God beven en sidderen, die Hem noch zoeken noch begeeren; maar dat zij, wien het om God en Zijne genade te doen is, overdenken: De Heere is goed dengenen die Hem verwachten, der ziele die Hem zoekt, Klaagl. 3 : 25. Immers is God Israël goed, dengenen die rein van harte zijn, Psalm 73 : 1.

Vraag. Hoe wordt de mensch in het verbond der genade aangemerkt?

Antw. 1. Als een zondaar, zijnde ellendig, in zichzelven verloren, Openb. 3 : 17; dood in zonden en misdaden, Ef. 2 : 1; vervreemd van het leven Gods, Ef. 4 : 18; onbekwaam tot eenig goed, 2 Cor. 3 : 5; walgelijk in de oogen des Heeren, Ezech. 16 : 1—6.

2. Echter onderscheiden van anderen,

a. als van eeuwigheid van God gekend en uitverkoren, Jerem. 31 : 3. Ja, Ik heb u lief gehad met eene eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid;

b. als degene voor wien Christus in den tijd is Borg geworden, Joh. 10 : 16. Ik heb nog andere schapen, die van dezen stal niet zijn; deze moet Ik ook toebrengen;

c. als bekommerd en verlegen met zichzelven, door het gezicht van zijne zonde tegen God, Wien hij alle liefde en gehoorzaamheid schuldig is, Luc. 15 : 17, 18. En tot zichzelven gekomen zijnde, zeide hij — ik zal opstaan, en tot mijn vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: vader ik heb gezondigd tegen den hemel en voor u!

Vraag. Wat belooft God in het verbond der genade?

Antw. 1. In het algemeen, alle genade in dit, en alle zaligheid na dit leven, Psalm 84 : 12. De Heere zal genade en eere geven; Hij zal het goede niet onthouden, dengenen die in oprechtheid wandelen.

2. In het bijzonder, dat Hij een uitverkoren zondaar tot een God, en zij Hem tot een volk zijn zullen, Jerem. 31 : 33. Dit is het verbond, dat Ik na die dagen met den huize Israëls maken zal, spreekt de Heere; ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven: en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn; en Cap. 32 : 38. Ja zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ik zal hun tot een God zijn.

.·. *Vraag.* Wat geeft het te kennen, als de Heere belooft; Ik zal hun tot een God zijn!

Antw. Dat een bondgenoot recht en eigendom krijgt aan God, en aan alles wat God bezit tot gelukzaligheid van de Zijnen. Het is (dus zegt Brakel kort en nadrukkelijk) overschaduwd te worden met Gods goedgunstige tegenwoordigheid; het is omringd te zijn met Zijne helpende en bewarende almacht; het is zich te verblijden in Gods eeuwige zaligheid, hoogheid en heerlijkheid; het is verwarmd te worden met Zijne goedheid en menschenliefde; het is verzadigd te worden met Zijne oneindige grootheid en majesteit: het is in het gezicht van Gods volmaaktheden met hart, tong en daden, Hem eere en heerlijkheid geven, omdat Hij het waardig is; het is Hem te vreezen, te dienen, en in alles vereenigd te zijn met Zijnen wil, omdat Hij God is; het is dat ik niet kan begrijpen, en niemand kan uitdenken, maar in wiens oneindigheid wij ons moeten verliezen, uitroepende Hallelujah! Welgelukzalig is het volk Wiens God de Heere is; het volk dat Hij zich ten erve verkoren heeft, Psalm 33 : 12.

.·. *Vraag.* Wat behelst Gods belofte, dat Zijne bondgenooten Hem tot een volk zullen zijn.

Antw. Dat de Heere hen, als Zijn volk en eigendom zal aanvaarden en bekwaam maken, om in alles wat zij zijn, geheel en al voor God te zijn in leven en in sterven, Ezech. 11 : 19, 20. Ik zal hun eenerlei hart geven: en Ik zal eenen nieuwen geest in het binnenste van u geven: en Ik zal het steenen hart uit hun vleesch wegnemen, en Ik zal hun een vleeschen hart geven, opdat zij wandelen in Mijne inzettingen en Mijne rechten bewaren, en dezelve doen; en zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ik zal hun tot een God zijn.

Vraag. Op wien is de belofte van zaligheid in dit verbond, gegrond?

Antw. Op Christus en Zijne verdiensten, 1 Cor. 1 : 30. Maar uit Hem zijt gij in Christus Jezus, die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing.

Vraag. Wat doet de zondaar van zijne zijde in dit verbond?

Antw. 1. Hij neemt de belofte Gods door een waarachtig geloof aan, Joh. 3 : 33. Die zijn getuigenis aangenomen heeft, die heeft verzegeld dat God waarachtig is.

2. Hij kiest God voor zijn deel met verzaking van al wat buiten God is, Psalm 73 : 25, 26. Wien heb ik nevens U in den hemel? nevens U lust mij ook niets op de aarde; bezwijkt mijn vleesch en mijn hart, zoo is God de rotssteen mijns harten, en mijn deel in eeuwigheid.

3. Hij stelt zijn troost en vertrouwen, eeniglijk in dit verbond, 2 Sam. 23 : 5. Hoewel mijn huis niet is alzoo bij God; nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is; voorzeker is daarin al mijn heil, en alle lust, hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten.

4. Hij verbindt zich aan God en Zijn dienst met lichaam en ziel, Psalm 116 : 16. Och Heere, zekerlijk ik ben Uw knecht, ik ben Uw knecht, een zoon uwer dienstmaagd, Jes. 44 : 5. Deze zal zeggen: ik ben des Heeren, en die zal zich noemen met den naam Jacobs; en geene zal met zijne hand schrijven: ik ben des Heeren, en zich noemen met den naam Israëls.

Vraag. Wat vloeit uit zulk een verbonds-handeling voort?

Antw. Het recht, hetwelk ieder bondgenoot verkrijgt, om de goederen van dit verbond achtereenvolgens Gods beloften van Hem te eischen en lijdzaam in te wachten, Mich. 7 : 7. Maar ik zal uitzien naar den Heere; ik zal wachten op den God mijns heils; mijn God zal mij hooren, Joh. 1 : 12. Zoovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden; namelijk die in Zijnen naam gelooven.

Vraag. Wat is het einde Gods in dit verbond?

Antw. De openbaring van Zijne eer, en de zaligheid Zijner uitverkorenen, Rom. 9 : 23. Opdat Hij zou bekend maken den rijkdom Zijner heerlijkheid, over de vaten der barmhartigheid, die Hij te voren bereid heeft tot Zijne heerlijkheid.

Vraag. Waardoor wordt het verbond der genade bekend gemaakt?

Antw. Door het Evangelie, Marc. 1 : 15. Bekeert u en gelooft het Evangelie.

Vraag. Wat beteekent dit woord?

Antw. Evangelie zegt eigenlijk eene goede boodschap, eene aanname verkondiging van genade en zaligheid voor treurige zondaren, Luc. 2 : 10, 11. Ziet, ik verkondig u groote blijdschap, die al den volke wezen zal, namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker.

Vraag. Kan de wet het woord niet zijn, waardoor het verbond der genade wordt bekend gemaakt?

Antw. Ganschelijk niet: want de wet eischt van den mensch eene volkomene eigene gehoorzaamheid, op welke de zaligheid wordt beloofd, zonder vergeving te kennen, maar het Evangelie biedt de vergeving en zaligheid den zondaar aan, op de volkomene gehoorzaamheid van Christus om niet. Rom. 10 : 5. Mozes beschrijft de rechtvaardigheid die uit de wet is, zeggende; de mensch die deze dingen

doet, zal door dezelve leven. En vers 6 : 11. Maar de rechtvaardigheid die uit het geloof is, spreekt aldus: een iegelijk die in Hem gelooft, zal niet beschaamd worden.

∴ *Vraag.* Waarin verschillen dan de wet en het Evangelie van elkander?

Antw. 1. De wet der zeden raakt alle menschen zonder onderscheid. Zij allen liggen onder de verplichting van God, en hun naaste lief te hebben, maar het Evangelie is van God geopenbaard alleen voor sommigen, wien het uit genade gegeven wordt de verborgenheden van Gods koninkrijk te verstaan, Matth. 13 : 11.

2. De wet der zeden is den mensch ten deele bekend uit de natuur; zoodat de blinde heidenen van nature doen de dingen die der wet zijn, Rom. 2 : 14. maar het Evangelie is den mensch alleen bekend uit goddelijke openbaring, 1 Cor. 2 : 7. Wij spreken de wijsheid Gods bestaande in verborgenheid, die bekend was, welke God te voren verordineerd heeft tot onze heerlijkheid, eer de wereld was.

3. De wet eischt volmaakte gehoorzaamheid van die, die door de wet willen zalig worden, Matth. 19 : 17. Wilt gij in het leven ingaan, onderhoud de geboden. Doch het Evangelie belooft genade en zaligheid voor die in Christus gelooven, zonder eenige voorwaarden, Joh. 3 : 36. Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven.

4. De bekendmaking van de wet en derzelver bedreiging verwekt schrik en vreeze in het gemoed der zondaren. Want zij bedreigt verdrukking en benauwdheid over alle ziel des menschen die het kwade werkt, Rom. 2 : 9. Maar het Evangelie giet balsem der vertroosting in de wonde van treurige zondaren, Jes. 40 : 1, 2. Troost, troost, mijn volk zal ulieder God zeggen, spreekt naar het hart van Jeruzalem, en roep haar toe dat haar strijd vervuld is, dat haar ongerechtigheid verzoend is, dat zij van de hand des Heeren dubbel ontvangen heeft voor al hare zonden.

Vraag. Wanneer is dit Evangelie allereerst geopenbaard?

Antw. Terstond na den val, als Gods heilig beeld verloren, de boom der kennis misbruikt, de zegen verbeurd, de vloek verdiend, en de geheele wereld verdoemelijk voor God geworden was, dat is gelijk hier het artikel zegt: Als de mensch zichzelven in den lichamelijken en geestelijken dood geworpen en geheel ellendig gemaakt had.

Vraag. Hoe verstaat gij die woorden?

Antw. Dat Adam en Eva op dat oogenblik, toen zij Gods verbond overtraden, zich gebracht hebben onder de schuld des doods, Gen. 2 : 17. Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.

∴ *Vraag.* Hoe blijkt zulks?

Antw. Dit blijkt

1. Ten aanzien van het lichaam, hetwelk terstond sterfelijk

geworden is, daar het te voren onsterfelijk was, en aan allerlei rampen en moeilijkheden dezes levens onderhevig, die Adam en Eva te binnen brachten, wat zij te wachten hadden, indien God de bedreigde straf naar Zijne rechtvaardigheid wilde ten uitvoer brengen, Gen. 3 : 16—19.

2. Ten aanzien van de ziel, die terstond is beroofd geworden van Gods beeld, en zalige gemeenschap, dood door misdaden en zonden, vervuld met de schrik en benauwdheid van een knagend geweten, waaruit Adam en Eva konden besluiten, dat zij zich onder het oordeel van een eeuwig verderf gebracht hadden, Gen. 3 : 7—12.

Vraag. Wat is het voorrecht geweest voor Adam en Eva in dien stand der zonde?

Antw. Dit leeren wij uit het artikel, inhoudende, dat God naar Zijne wonderlijke wijsheid en goedheid, zichzelven begeven heeft om den mensch op te zoeken, toen hij al bevende van Hem vlood, en heeft hem beloofd Zijnen Zoon, die worden zou van eene vrouw, om het hoofd der slang te vertreden, en hem gelukzalig te maken.

Vraag. Waar staat die belofte?

Antw. Men vindt deze opmerkelijke belofte, Gen. 3 : 15. En Ik zal vijandschap zetten tusschen u, en tussschen deze vrouw, en tusschen uw zaad, en tusschen haar zaad: datzelve zaad zal u den kop vermorzelen, en gij zult het de verzenen vermorzelen.

Vraag. Wie verstaat gij door de vrouw?

Antw. Niet het gansche vrouwelijke geslacht, als Gen. 3 : 16, noch de kerk, somtijds zinnebeeldig eene vrouw genaamd, Openb. 12 : 1. Gal. 4 : 26. noch de maagd Maria, de begenadigde onder de vrouwen, uit wie de Messias zou geboren worden, maar Eva, de huisvrouw van Adam, de moeder aller levenden, Gen. 3 : 20.

Vraag. Wie door het zaad der vrouw?

Antw. Wij verstaan door het zaad der vrouw de Messias, onze gezegende Middelaar en Zaligmaker JEZUS CHRISTUS, die op Zijn tijd geworden is uit eene vrouw, Gal. 4 : 4. vleesch en bloed deelachtig, gelijk de kinderen, uit hunne moeder vleesch en bloed deelachtig zijn, Hebr. 2 : 14.

.·. *Vraag.* Hoe bewijst gij dit?

Antw. Het woord zaad wijst dit aan. Het beteekent meermalen een mensch alleen. Eva zeide, Gen. 4 : 25. God heeft mij een ander zaad gezet voor Abel. Dus is ook de Messias onder dien naam beloofd aan David, 1 Kron. 17 : 11. aan Abraham, Gen. 22 : 18. In uw zaad zullen gezegend worden alle volkeren der aarde, waarvan Paulus zeide, Gal. 3 : 16. Welk zaad is de Christus.

2. Dat werk, de slang den kop te vermorzelen, kan maar alleen op den Messias zien. De Messias zou met geestelijke wapenen, en als met den voet, den duivel zijn kop, dat is zijne kracht en listigheden vertreden en verbrijzelen. Dus wordt er gezegd, 1

Joh. 3 : 8. Hiertoe is de Zone Gods geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou. Rom. 16 : 20. De God des vredes zal den Satan haast onder uwe voeten verpletteren.

3. Het oogmerk van de belofte is, Adam en Eva te troosten, tegen den ellendigen staat waarin zij geworpen waren, doch wat boodschap was machtig, hunne ontstelde gemoederen op te beuren, dan de bekendmaking van het zaad der vrouw, door wie zij met God zouden verzoend worden, van wien zij diep afgeweken waren, Ef. 2 : 3.

Vraag. Wie begrijpt gij meer onder het zaad der vrouw?

Antw. Al de nakomelingen van Eva, die in vijandschap zouden staan, tegen het zaad der slang: dat is, allen die God in Christus gekend en uitverkoren heeft voor de grondlegging der wereld. De Schrift noemt ze elders een heilig zaad, Jes. 6: 13. een zaad, dat de Heere gezegend heeft, Jes. 61 : 9. een zaad, dat den Messias toebehoort, Jes. 53 : 10. en dat Hem altoos liefheeft en dient, Psalm 32 : 1.

Vraag. Wien verstaat gij door de slang?

Antw. De booze geest, den duivel, elders genaamd de God dezer eeuw, 2 Cor. 4 : 4. de verzoeker, Matth. 4 : 3. de brieschende leeuw. 1 Petr. 5 : 8. Beëlsebub, de overste der duivelen, Matth. 12 : 24. de oude slang, die de geheele wereld verleidt, Openb. 12 : 9.

Vraag. Wie noemt gij het zaad der slang?

Antw. Alle goddelooze en verworpene menschen die in vijandschap staan met het zaad der vrouw. De Schrift noemt ze ongeloovigen, die niet bestraald worden door het licht des Evangelies, 2 Cor. 4 : 4. kinderen des toorns. Ef. 2 : 2. grijpende wolven. Matth. 7 : 15. slangen en addergebroedsel. Matth. 23 : 33. vossen die den wijngaard bederven, Hoogl. 2 : 15. kinderen des duivels vol van arglistigheid en bedrog, Hand. 13 : 10.

Vraag. Wat behelst de belofte dat het zaad der vrouw, de slang den kop zal vertreden?

Antw. Dat de Messias de macht des duivels zou te niet doen, en hem zijn recht ontnemen, hetwelk hij door de zonde als eene verbreking der wet, over den mensch verkregen heeft, 1 Joh. 3 : 8. Hiertoe is de Zone Gods geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou; Hebr. 2 : 14. Opdat Hij door zijn dood zou te niet doen, dengene, die het geweld des doods had, dat is den duivel.

Vraag. Voor wie is deze belofte gedaan?

Antw. 1. Het was eene belofte voor Adam en Eva, toen zij gevallen waren.

2. Voor de patriarchen en andere geloovigen, was deze belofte. Men vindt ze daarom aan Abraham en David herhaald onder den

eigen naam van zaad, Gen. 22 : 18. 1 Kron. 17 : 11. Dit was hun tot blijdschap in God, Joh. 8 : 56. Abraham, uw vader heeft met verheuging verlangd opdat hij Mijnen dag zien zou: en hij heeft hem gezien, en is verblijd geweest.

3. Joden en Heidenen raakte deze belofte, want het zaad der vrouw was de hope der stammen Israëls, Hand. 26 : 7. en telkens een licht der Heidenen, Jes. 60 : 1. Hierom sprak de engel in de velden van Bethlehem, Luc. 2 : 10, 11. Ziet, ik verkondig u groote blijdschap, die allen volke wezen zal: namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker, welke is de Christus, de Heere in de stad Davids.

Vraag. In wat staat waren Adam en Eva toen zij deze belofte hoorden?

Antw. 1. Zij waren toen in een staat van ellende als zondaren, die Gods verbond verbroken en zichzelve geheel ellendig gemaakt hadden, dood door zonden en misdaden, Ef. 2 : 1.

2. Groote zondaren waren ze: Adams zonde was geene geringe en gemeene zonde; maar daarin lag hoovaardij, ongehoorzaamheid, ongeloof aan Gods bedreiging, geloof aan den duivel boven God, gulzigheid, ondankbaarheid, en vele andere zonden meer. Zij toch moesten roepen: de kroon onzes hoofds is afgevallen; o wee nu onzer, dat wij zoo gezondigd hebben! Klaagl. 5 : 16.

3. Auteurs waren ze van alle volgende zondaren, die de gansche wereld onder de schuld der verdoemenis gebracht hebben, Rom. 5 : 18. Door eene misdaad is de schuld over alle menschen tot verdoemenis.

4. Verwezen zondaren over wie de sententie des doods was uitgesproken, Gen. 2 : 17. Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven!

5. Benauwde en verlegene zondaren waren ze. Adam durfde voor God niet verschijnen, maar liep weg; hij was als wanhopende over Gods gunst; en vond geen troost, dan dit ellendige, wat te schuilen onder de bladeren der boomen en daar was hij nog niet veilig, Gen. 3.

6. Onbekeerde zondaren waren ze nog op dezen tijd: Adam kwam wel tot God, doch viel niet op de knieen biddende om genade, maar in tegendeel, hij zocht uitvluchten, legde de schuld op zijne vrouw, en bekeef God, die hem de vrouw gegeven had. O wonder van genade, dat God aan zulken zijn zoon tot een Middelaar en Verlosser geeft; dat zij die op het punt stonden, om eeuwig verstooten te worden, de eerste blijmare van genade en zaligheid hooren!

Vraag. Wat dunkt u van die belofte?

Antw. 1. Het is eene ruime belofte. Zij is de ziel des Evangelies; zij behelst de leer van het verbond der genade, begrepen in de boeken des O. en N. Testaments.

.·. *Vraag.* Hoe betoogt gij dit?

Antw. In deze belofte liggen al deze volgende waarheden.

1. Dat de mensch van nature een vijand Gods, en een vriend des duivels is. 2. Dat het vrouwenzaad vrienden Gods worden, niet door hun eigen kracht, maar door Gods kracht, alzoo Hij de vijandschap stelt. 3. Dat de onbekeerden uit hun natuur gewillig het slangenzaad zijn: maar de bekeerden door Gods wil

en alvermogen, door wedergeboorte, het vrouwenzaad worden. 4. Dat de gelooviger, een Behouder tot hunne redding krijgen, die de slang den kop vertreden zal. 5. Dat deze Verlosser God moest zijn, om het werk en de macht des Satans te overwinnen. 6. Dat die Behouder ook een mensch moest zijn, die een verzen of hiel heeft, om in de menschelijke natuur te kunnen lijden, alzoo Hij, die waarachtig God was, niet kon lijden. 7. Dat Hij een heilig mensch moest zijn, en zonder zonde, alzoo Hij anders onder den vloek was, en den Satan niet kon verpletteren. 8. Dat de overwinning van dezen Verlosser op den Satan volkomen zijn zou, zoodat het slangenzaad, het vrouwenzaad geen nadeel zou kunnen toebrengen. Immers des Satans kop zou vermorzeld worden. 9. Dat deze verlossing door veel lijden moest verkregen worden, terwijl het vrouwenzaad, de verzen of hiel, dat is zijne menschelijke natuur, zou vermorzeld worden. 10. Dat dit lijden echter maar een korten tijd duren zou, alzoo het niet op het hoofd maar de verzen zou aanloopen. 11. Dat het vrouwenzaad uit dat lijden wederom zou opstaan, alzoo anders de kop der slang niet kon verbroken worden. 12. Dat deze overwinning aan geheel het vrouwenzaad zou overgaan, welke door de Verlosser, haar hoofd, zou verkregen worden. 13. Dat de uitverkorenen deze verlossing niet dadelijk verkrijgen konden, tenzij, dat zij door wedergeboorte tot het vrouwenzaad geworden waren. 14. Dat er altijd onderscheid zal zijn tusschen bekeerden en onbekeerden; terwijl het slangenzaad in het koninkrijk der duisternis blijft, en het vrouwenzaad in het koninkrijk des lichts, nimmer van Heer veranderen kan. 15. Dat er altijd strijd zal zijn tusschen deze twee zaden. 16. Dat de bekeerden door een godvruchtigen wandel zich vertoonen zouden het zaad der vrouw te zijn. Dat God in alles de eer van Zijne genade zou hebben, als die door Zijne wonderbare goedheid en wijsheid, den gevallen mensch getroost heeft met de belofte van Zijn Zoon, die de werken des duivels verbreken zou. 18. Dat de overwinning over het slangenzaad in heerlijkheid zal geëindigd worden, alzoo de overwinning volkomen zijn moet.

Vraag. Wat ziet gij meer in die belofte?

Antw. 1. Het is eene liefderijke belofte, waarin Gods menschenliefde op het allerheerlijkst uitmunt. Jezus stond zelf als in verwondering hierover opgetogen, toen hij uitriep Joh. 3 : 16. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

2. Wijsheid vertoonde zich hier ook wonderlijk. Gerechtigheid en barmhartigheid schenen tegen elkander te staan, de eene riep Adam moet sterven; de ander laat hem leven. Het leven kon de gerechtigheid niet zien, tenzij dat zij voldaan werd. De barmhartigheid kon het leven niet geven, tenzij de goddelijke wijsheid het zaad der vrouw uitvond om te voldoen. Waarlijk hier is stof om uit te roepen: den alleen wijzen God zij de eere, en de heerlijkheid in alle eeuwigheid, 1 Tim. 1 : 17.

3. Almacht Gods straalt af in deze belofte. God van den hemel

belooft het zaad der vrouw, dat is, een Zoon uit eene maagd, hetwelk is boven de natuur. Het zou een wonder zijn. Dit kon niet zijn zonder Gods macht en mogendheid, Psalm 72 : 18. Geloofd zij de Heere God, de God Israëls, die alleen wonderen doet.

4. Vast en onveranderlijk was deze belofte. *Dat zal,* Gen. 3 : 15, wees aan wat zekerlijk geschieden zou. Het was hier niet als Joël 2 : 14. Wie weet? Dan. 4 : 27, misschien; maar zekerlijk het zal zoo zijn. Het beloofde goed is de Christus, die de slang den kop zou vertreden. Die belofte moet waarachtig zijn: want zoovele beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem, ja, en zijn in Hem, Amen! Gode tot heerlijkheid, 2 Cor. 1 : 22.

.·. *Vraag.* Op wat wijze is die belofte geschied?

Antw. 1. Van God zelf en met eigen mond. De Allerhoogste roept hier tot den allerlaagste, de Allerwijste tot den allerdwaaste, de alleen Zalige tot rampzalige zondaren: Neigt uw oor, en komt tot Mij, hoort en uwe ziel zal leven: want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden Davids, Jes. 55 : 3.

2. Van zelf deed God deze belofte, en door Zijne eigene vrijwillige gunst. God had Adam voor eeuwig kunnen verstooten, gelijk Hij de engelen doet, die hun beginsel niet bewaard hebben. God had andere menschen kunnen scheppen, om hun genade en eere te geven. Ook verzocht Adam de goddelijke gunst niet, die hij onwaardig geworden was, en echter belooft hem de Heere genade en zaligheid. Het is dan: Ik zal hunlieder omkeeringen genezen; Ik zal ze vrijwillig liefhebben: want Mijn toorn is van hem afgekeerd, Hos. 14 : 5.

3. Onverwacht was de belofte van het zaad der vrouw. Als Adam in het minst over zulk eene belofte niet dacht, belooft hem de Heere den hoorn der zaligheid. Terwijl Gods toorn ontbrandt, ontfermt Hij zich over den gevallen mensch. Zoodra was de zonde niet begaan, of de genade wordt beloofd. Zoo haast was de wonde niet geslagen, of de medicijn wordt aangewezen. Zoo toch is Gods weg in het heiligdom, Jes. 65 : 1. Ik ben gevonden van hen, die naar Mij niet vroegen: Ik ben gevonden van degenen, die Mij niet zochten: tot het volk dat naar Mijnen naam niet genoemd was, heb Ik gezegd: Zie, hier ben Ik: Zie, hier ben Ik.

4. Gepast was deze belofte, om den mensch te troosten in den stand der ellende: want dit zaad geboren zijnde, zou ons verlossen,

a. van onze zonden, Matth. 1 : 21. Gij zult Zijnen naam heeten JEZUS, want Hij zal zijn volk zalig maken van hunne zonden;

b. van den vloek der wet, Gal. 3 : 13. Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons;

c. van den toorn Gods, waaronder wij van nature zijn, 1 Thess. 1 : 10. En Zijn Zoon uit de hemelen verwachten, denwelken Hij uit de dooden verwekt heeft, (namelijk) Jezus, die ons verlost van den toekomenden toorn;

d. van de angst en vreeze der conscientie onder het gezicht

van zonde, Hebr. 2 : 15. En verlossen zoude alle degenen, die met vreeze des doods, door al hun leven, der dienstbaarheid onderworpen waren;

e. van de eeuwige verdoemenis, Rom. 8 : 1. Zoo is er dan nu geen verdoemenis, voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vleesch wandelen, maar naar den Geest.

.·. *Vraag.* Hoe is die belofte van het vrouwenzaad naderhand voortgezet geworden?

Antw. Door verscheidene trappen en tijden telkens hoe langer hoe klaarder. 1. Hier geschiedt ze aan Adam en Eva, de stamboom van het menschelijk geslacht. 2. Omtrent twee honderd jaren na den zondvloed hoort Abraham, de stamboom van het Joodsche volk, deze belofte, Gen. 22 : 18. 3. Als Abrahams nakomelingen zich in twaalf stamvaderen verdeelden, wordt deze belofte vastgemaakt aan den stam van Juda, Gen. 49 : 10, 4. Omtrent zeven honderd jaren daarna wordt het geslacht van den Messias aangewezen in David, Ps. 132 : 11, 17, 18. 5. Omtrent drie honderd jaar daarna wordt zijne moeder voorzegd, Jes. 7 : 14, en zijne geboorteplaats aangewezen, Mich. 5 : 1. Wederom na verloop van twee honderd jaren den juisten tijd zijns doods opgesteld, Dan. 9 : 24. Eindelijk omtrent vier duizend jaar na de schepping der wereld eerst zijne moeder als tegenwoordig aangewezen door Elizabeth, Lukas 1 : 43. Waarop zijne verschijning in het vleesch, als het ware vrouwenzaad volgde, Gal. 4; 4. Lukas 2 : 6, 7.

Vraag. Wat leert gij uit de verhandeling van Gods verbond?

Antw. Dat zij te bestraffen zijn, die op de vriendelijke aanbieding van genade weigerende blijven, om met God in dit verbond over te gaan, levende als vreemdelingen van de verbonden der belofte, zonder hope, zonder God in de wereld, Ef. 2 : 12.

.·. *Vraag.* Waar komt het vandaan, dat velen in dit verbond niet overgaan?

Antw. 1. Uit onwetendheid. Velen merken niet op wat tot hunnen vrede dient. Zij hebben geen begrip van het verbond dat hun verkondigd wordt. Ze weten niet, dat het zoo noodig is met God in een verbond te staan. Wisten zij dit, zij zouden den Christus begeeren, Joh. 4 : 10. Indien gij de gave Gods kendet, en wie Hij is, die tot u zegt: geef mij te drinken, zoo zoudt gij van Hem hebben begeerd, en Hij zou u levend water gegeven hebben.

2. Uit ongeloof. Men hoort de beloften van dit verbond, men acht ze als goed en beminnelijk, maar men durft niet gelooven, dat men die zaken zou kunnen deelachtig worden. Dies laat men ze staan en ziet er af, en het woord der prediking doet geen nut, omdat het met geen geloof vermengd is in degenen, die het hooren, Hebr. 4 : 2.

3. Het is lustelooze luiheid bij de meesten. Men hoort de bekendmaking van dit verbond; men geeft er zijne goedkeuring

aan; men wenschte wel dat men er in opgenomen was; maar het is de begeerte van een luiaard. Men wil den weg niet op dien Jezus voorschrijft: Joh. 6 : 27. Werkt om de spijze, die blijft tot in het eeuwige leven. Luc. 13 : 24. Strijdt om in te gaan door de enge poort.

4. Het zijn aardsche bekommeringen die velen terug houden. Zij hebben wel zin in dit verbond, en worden somtijds bijna bewogen om er in over te gaan! Maar de tegenspoeden, de overgroote bezigheden, de vreeze van nog eens gebrek te zullen hebben, of tot schande te zullen worden, doen de goede bewegingen met een zucht verdwijnen, Matth. 13 : 22.

5. Verkeerde inbeelding houdt velen af naar dit verbond te staan. Zij leven in den waan dat zij kinderen des verbonds zijn, zonder dat zij ooit een levendigen indruk gehad hebben van hun verloren staat buiten dat verbond der genade, even als de kerk van Laodicea, Openb. 3 : 17. Gij zegt, ik ben rijk en verrijkt geworden, en heb geens dings gebrek; en gij weet niet dat gij zijt ellendig, en jammerlijk, en arm, en blind, en naakt.

Vraag. Wat moet dezulken die overtuigd zijn, bewegen tot dit verbond over te gaan?

Antw. 1. Buiten dit verbond is niet dan alle ellende. God is een vertoornd rechter, en heeft men geen deel aan den Borg, en aan Zijne volheid; alle Gods dreigementen, alle Zijne oordeelen rusten op ons, 2 Thess. 1 : 8, met vlammend vuur wrake doende over degenen die God niet kennen, en over degenen die het Evangelie van onzen Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn.

2. In dit verbond is alle zaligheid. Welgelukzalig is het volk, wiens God de Heere is, Psalm 33 : 12. Allen die er in overgegaan zijn, zijn er blijde over. Zij vinden dat het alleen goed is nabij God te zijn, Psalm 73 : 28. Zij zouden hun goed met de wereld niet willen verwisselen, Hoogl. 8 : 7. Zij roepen in verwondering uit, Psalm 84 : 11. Want een dag in Uwe voorhoven, is beter dan duizend elders: Ik koos liever aan den dorpel in het huis mijns Gods te wezen, dan lang te wonen in de tenten der goddeloosheid.

3. De Heere zelf komt ons voor. Hij roept, Hij bidt, Hij smeekt ons: wendt u naar Mij toe en wordt behouden; want ik ben God en niemand meer, Jes. 45 : 22. Zal men dan naar God niet hooren, zal men zich afkeeren van dien, die in de hemelen is? dat zij verre! Psalm 85 : 9. Ik zal hooren wat God de Heere spreken zal! want Hij zal tot Zijn volk en tot Zijne gunstgenooten van vrede spreken; maar dat ze niet weder tot dwaasheid keeren!

4. De Heere zal niemand verstooten, die in waarheid door Christus tot Hem komt. Al was zijn geheele leven tot nog toe niet anders dan zonde geweest, indien hij zijne zonde kent, oprecht voor God belijdt, en waarlijk lust krijgt om dit verbond voor eeuwig aan te gaan: ziet alle beloften, onder anderen, Joh. 6 : 37. Die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen!

.·. *Vraag.* Wat staat een godzalige te betrachten, die tot dit verbond is overgegaan?

Antw. 1. Een godzalige moet zich verblijden in de vastigheid

van dit verbond, 2 Sam. 23 : 5. Hoewel mijn huis alzoo niet is bij God; nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is; voorzeker is daarin al mijn heil, en alle lust, hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten.

2. Hij mag en moet den verbondseed, dien hij eenmaal aan God gedaan heeft, dagelijks herhalen, om zich al nauwer met God in Christus te vereenigen, Psalm 119 : 106. Ik heb gezworen, en zal het bevestigen, dat ik onderhouden zal de rechten Uwer gerechtigheid.

3. Hij is schuldig in liefde te leven met allen die in dit verbond staan, opdat de liefde van velen een vuur make, en mede aansteke die buiten zijn, Joh. 17 : 21. Opdat zij allen een zijn, gelijkerwijs gij Vader in Mij, en Ik in U, dat ook zij in ons een zijn: opdat de wereld geloove dat Gij Mij gezonden hebt.

4. Hij behoort als een bondgenoot te wandelen, en door een heilig gedrag te vertoonen dat hij des Heeren is, Gen. 17 : 1. Ik ben de Almachtige! wandel voor mijn aangezicht en zijt oprecht. Fil. 1 : 28. Alleen wandelt waardiglijk het Evangelie van Christus.

5. Hij moet zich tevreden houden in de wegen van Gods voorzienigheid, al belieft hem de Heere door vuur en water te doen gaan. De hemelsche Vader weet wat Zijn kinderen nut is, Psalm 25 : 10. Alle de paden des Heeren zijn goedertierenheid en waarheid, dengenen, die Zijn verbond en getuigenissen bewaren.

6. Hij mag en moet verlangen naar den hemel, daar de Heere, de begeerten van alle Zijne bondgenooten vervullen zal, Psalm 42 : 2, 3. Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroomen; alzoo schreeuwt mijne ziel tot u o God. Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God: wanneer zal ik ingaan, en voor Gods aangezicht verschijnen?

ARTIKEL XVIII.

Van de vervulling der belofte van verlossing, en de menschwording van Gods Zoon.

Wij belijden dan, dat God de belofte, die hij den Oudvaderen gedaan had door den mond zijner heilige Profeten, volbracht heeft, zendende zijnen eigen eeniggeboren en eeuwigen Zoon in de wereld, ten tijde door Hem bestemd. Dewelke eens dienstknechts gestalte aangenomen heeft, en den mensch gelijk geworden is, waarachtiglijk aannemende eene ware menschelijke natuur, met alle hare zwakheden (uitgenomen de zonde,) ontvangen zijnde in het lichaam der gelukzalige maagd Maria, door de kracht des H. Geestes, zonder mans toedoen. En heeft niet alleen de menschelijke natuur aangenomen, zooveel het lichaam aangaat, maar ook eene ware menschelijke ziel, opdat hij een waar mensch zoude zijn. Want aangezien de ziel zoowel verloren was als het lichaam, zoo was het van noode dat Hij ze beide aannam, om ze beide zalig te maken. Daarom belijden wij tegen de ketterij der Wederdooper die loochenen dat Christus menschelijk vleesch van zijne moeder aangenomen heeft, dat Christus is deelachtig geworden des vleesches en bloeds der kinderen; dat Hij eene vrucht der lendenen Davids is, zooveel het vleesch aangaat; geworden uit het zaad Davids naar het vleesch; eene vrucht des buiks van Maria; geworden uit eene vrouw; eene spruite Davids; eene scheut uit de wortelen van Isai; gesproten uit het geslacht van Juda; afkomstig van de Joden; zooveel het vleesch aangaat; uit den zade Abrahams, aangezien Hij aangenomen heeft het zaad Abrahams, en is zijnen broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde; alzoo dat Hij in der waarheid onze Immanuël is, dat is, God met ons.

[Wy belijden dan dat God de belofte die hy den Outvaderen ghedaen hadde door den mont syner heyligher Propheten, volbracht heeft: sendende sijnen eygen, eenigh-geboren ende eeuwighen Sone in de werelt, ten tijde van hem bestemt. Dewelcke eenes knechts ghedaente aangenomen heeft, ende den mensche gelijck gheworden is; waarachtelick aennemende een ware menschelicke nature, met alle hare swackheden (uytghenomen de sonde) ontfanghen zijnde in den lichame der geluck-saligher maget Marie, door de cracht des H. Geestes, sonder mans toedoen. Ende en heeft niet alleen de menschelicke nature aengenomen, soo veel het lichaem aengaet, maar oock een ware menschelicke, siele, op dat hy een ware mensche soude zijn. Want aenghesien de siele soo wel verloren was als het lichaem; soo wast van noode dat hyse beyde aen-name, om de selve beyde salich te maken. Daerom belyden wy (teghen de ketterie der Wederdooperen, die loochenen dat Christus menschelic vleesch van sijne Moeder aenghenomen heeft) dat Christus is deelachtich geworden des vleesch ende bloets der kinderen; dat hij een vrucht der lendenen Davids is, na den vleesche: geworden uyt den zade Davids, na den vleesche: een vrucht des buycks Mariæ: geworden uyt de vrouwe: een spruyte Davids: een scheute uyt de wortel Iesse: ghesproten uyt den geslachte Iuda: afcomstich van den Ioden na den vleesche; uyt den zade Abrahams, aengesien hy aengenomen heeft het zaet Abrahams, ende is sijnen broederen in alles ghelijck gheworden uytghenomen de sonde: alsoo dat hy inder waerheydt onsen Emmanuel is, dat is God met ons.

Vraag. Op wien rust het verbond der genade?

Antw. Op den MIDDELAAR, dien wij boven alles moeten kennen, zullen wij Hem begeeren, en door Hem tot God gaan, Joh. 4 : 10. Indien gij de GAVE Gods kendet, en wie Hij is, die tot u zegt: geef Mij te drinken, zoo zoudt gij van Hem hebben begeerd, en Hij zou u levend water gegeven hebben.

Vraag. Wat beteekent het woord Middelaar?

Antw. Somtijds een tusschenspraak tusschen in verschil staande personen; in dier voege wordt Mozes een Middelaar genaamd. Gal. 3 : 19, die in zijn tijd stond tusschen den Heere en het volk, Deut. 5 : 5. Doch voornamelijk, zulk een, die God met den mensch, door de zonde van hem vervreemd zijnde, dadelijk verzoent, en op het volmaakst vereenigt, 1 Tim. 2 : 5. Want er is een God, er is ook een Middelaar Gods, en der menschen, de mensch Jezus Christus.

∴ *Vraag.* Hebben wij volstrekt een Middelaar noodig, om ons met God te verzoenen?

Antw. Ja: dit blijkt,

1. uit Gods hoogste rechtvaardigheid, welke beleedigd zijnde, genoegdoening eischt, of anders wrake moet nemen tot verderf van den zondaar, Jes. 5 : 16. De Heere der heirscharen zal verhoogd worden door het recht: en God, die Heilige, zal geheiligd worden door gerechtigheid;

2. uit des menschen ellende. De zonde heeft den mensch ge-

bracht in een staat van de uiterste ellende, zoodat hij zonder Middelaar niet tot God kan gaan, maar eeuwig van Zijne gemeenschap moet verstoken blijven, Joh. 14 : 6. Ik ben de weg, en de waarheid, en het leven, niemand komt tot den Vader dan door Mij;

3. de Heidenen hebben dit door het licht der natuur beleden, als blijkt uit al den omslag van zoovele offeranden, priesters, waarzeggers, en mindere goden, die zij als hunne middelaars gezocht hebben, om de vergramde godheid met zich te bevredigen.

Vraag. Wat moet de Middelaar doen, die den mensch met God verzoent?

Antw. 1. Eensdeels moet de Middelaar door eene dadelijke genoegdoening aan den eisch der goddelijke gerechtigheid voldoen, en den toorn Gods verzoenen, Jes. 59 : 2. Uwe ongerechtigheden, maken eene scheiding tusschen ulieden, en tusschen uwen God, en uwe zonden verbergen het aangezicht van ulieden dat Hij niet hoort.

2. Anderdeels moet die Middelaar den zondaar, door de zonde van God vervreemd zijnde, door bekeering wederom tot God brengen, 1 Petr. 3 : 18. Christus heeft ook eens voor de zonde geleden, hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zoude brengen.

Vraag. Wat voor een persoon moet de Middelaar en Borg zijn?

Antw. De Middelaar, die ons met God verzoent, moet zijn: 1. een waarachtig mensch. 2. een rechtvaardig mensch. 3. een waarachtig God. 4. God en mensch in een persoon.

Vraag. Waarom moet de Middelaar een waarachtig mensch zijn?

Antw. 1. Omdat de rechtvaardigheid Gods vordert dat de menschelijke natuur, die gezondigd had, voor de zonde betale. Dies moet de Borg, op wien God Zijn recht door eene bijzondere gunst wil overbrengen, van dezelfde natuur met den zondaar wezen, Hebr. 2 : 11. En Hij die heiligt, en zij die geheiligd worden, zijn allen uit een; om welke oorzaak Hij zich niet schaamt hen broeders te noemen.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. De Middelaar moest voldoen aan den tweeërlei eisch der wet, want

a. Hij moest lijden en sterven, dewijl de dood eene bezoldiging der zonde is, Rom. 6 : 23; welke straf niemand dragen kan dan een waarachtig mensch, Hebr. 2 : 14. Overmits dan de kinderen des vleesches en bloeds deelachtig zijn, zoo is Hij ook desgelijks derzelver deelachtig geworden, opdat Hij door den dood te niet doen zou dengene die het geweld des doods had, dat is, den duivel

b. Hij moest voor ons worden onder de gehoorzaamheid der wet, eischende de liefde Gods en des naasten, beide in ziel en lichaam; welke eisch alleen door een mensch kan worden volbracht. Daarom

zegt Paulus, Gal. 4 : 4, 5. dat Christus geworden is onder de wet, opdat Hij degenen die onder de wet waren, verlossen zoude.

Vraag. Waarom moet Hij nog meer een waarachtig mensch zijn?

Antw. 2. De Middelaar moest zijn een barmhartig Hoogepriester in de dingen die vóor ons bij God te doen waren. Dit kan niet zijn, of Hij moest Zijnen broederen in alles gelijk worden, Hebr. 2 : 17. Waarom Hij in alles den broederen moest gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hoogepriester zoude zijn in de dingen, die bij God te doen waren, om de zonden des volks te verzoenen.

3. Hij moest als Priester iets hebben, om als eene offerande aan God op te offeren; doch dat kon niet anders wezen dan de offerande Zijns lichaams, Hebr. 10 : 8, 10. Vergel. Psalm 40 : 8, 9.

4. Geen zondaren worden zalig, anders dan uit kracht van het testament der genade. Doch waar een testament is, moet de dood des testamentmakers tusschen beide komen, Hebr. 9 : 16. Derhalve moest de Middelaar eene menschelijke natuur deelachtig zijn, om den dood te kunnen ondergaan.

.·. *Vraag.* Was het ook te voren afgebeeld in Mozes' wet, dat de Middelaar een mensch moest zijn uit de menschen?

Antw. Ja toch:

1. het is afgebeeld geworden door de eerstelingen, die den ganschen oogst als het ware heiligden; welke eerstelingen van dezelfde natuur waren, als de geheele massa van den oogst. Hieruit redeneert Paulus, Hebr. 2 : 11. Want, en Hij die heiligt, en zij die geheiligd worden, zijn allen uit een, om welke oorzaak Hij zich niet schaamt hen broeders te noemen;

2. door de goëls en lossers, welke moesten zijn uit de broederen of naastbestaanden dergenen, die gelost moesten worden, Lev. 25 : 25. Hierop ziet Paulus Hebr. 2 : 14—16.

Vraag. Waarom moest de Middelaar een rechtvaardig mensch zijn?

Antw. 1. Omdat Hij niet voor Zichzelven, maar voor anderen, die zondaren waren, de schuld moest voldoen.

2. Omdat Hij als Middelaar, tot een heilig en rechtvaardig God moest naderen, hetwelk Hij niet kon doen, indien Hij een onheilige en onrechtvaardige was; dewijl God geen lust heeft aan de goddeloosheid, en de boozen bij Hem niet kunnen verkeeren, Psalm 5 : 5. Dit toont Petrus klaar, 1 Petr. 3 : 18. Christus heeft ook eens voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen: opdat Hij ons tot God zou brengen.

Vraag. Is er nog een reden?

Antw. 3. Ja; de Middelaar moest in de menschelijke natuur, met de goddelijke vereenigd zijn. Want het heilige dat uit Maria zou geboren worden, moest de Zone Gods genaamd worden, Lukas 1 : 35. Nu is het niet mogelijk dat God, die een gruwel heeft aan zonden, zou vereenigd worden met de zondige natuur: want wat heeft de ge-

rechtigheid met de ongerechtigheid? en wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis, 2 Cor. 6 : 14.

Vraag. Is het ook afgebeeld geweest in Mozes' wet?

Antw. Ja toch:

1. in de offerdieren en het paaschlam, die volkomen en zonder eenig gebrek moesten zijn. Waarop Petrus zinspeelt, 1 Petr. 1 : 18, 19. Gij zijt verlost — door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt lam Gods;

2. door den hoogepriester, die ook zonder eenig lichaamsgebrek moest wezen, en op zijn voorhoofd droeg een gouden plaat met dit opschrift: De HEILIGHEID DES HEEREN, Exod. 28 : 36. De Apostel schijnt het een en ander te bedoelen als hij zegt, Hebr. 7 : 26. Zoodanig een hoogepriester betaamde ons, heilig, onnoozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, en hooger dan de hemelen geworden.

Vraag. Waarom moest de Middelaar een waarachtig God zijn?

Antw. 1. De Middelaar moest van niemand afhangen, en zoo zijn eigen meester zijn, om Zich als Borg voor anderen te kunnen aanbieden, ja Zich dadelijk aan de straf te onderwerpen. Dit was onmogelijk voor een bloot mensch die in alles onder God staat, en van Hem afhangt: want wie is hij die met zijn hart borg wordt, om tot Mij te genaken, spreekt de Heere, Jerem. 30 : 21.

Vraag. Hebt gij nog een reden?

Antw. 2. De Middelaar moest den zwaren last van Gods oneindigen toorn tegen de zonde dragen, om anderen daarvan te verlossen, waartoe menschenschouderen te zwak zijn, Nah. 1 : 6. Wie zal voor Zijne gramschap staan? en wie zal voor de hittigheid Zijns toorns bestaan? Zijne grimmigheid is uitgestort als een vuur, en rotssteenen worden van Hem vermorzeld. Dit deed de Middelaar uitroepen, Jes. 63 : 5. Ik zag toe, en er was niemand die hielp, en Ik ontzettede Mij, en er was niemand die ondersteunde; daarom heeft Mijn arm Mij heil beschikt, en Mijne grimmigheid heeft Mij ondersteund.

3. Die den zondaar verlost, moet ook het vermogen hebben, om die verlossing krachtdadig toe te eigenen, en hem daarbij te bewaren, hetwelk alleen door goddelijk alvermogen geschieden kan. Hos. 1 : 7. Maar over het huis Juda zal Ik Mij ontfermen, en zal ze verlossen door den Heere hunnen God. Jes. 35 : 4. Ziet, ulieder God zal ter wrake komen met de vergelding Gods: Hij zal komen, en ulieden verlossen.

Vraag. Hebt gij nog meer?

Antw. 4. Die Verlosser van den zondaar is, moet ook wezen zijn Hoofd, Heer, Rotssteen, Toevlucht, Bruidegom en Man. welke eer God aan geen schepsel, maar alleen aan zichzelven geven kan en wil, Jes. 42 : 8. Ik ben de Heere, dat is mijn naam: ik zal Mijne eere aan geen anderen geven. Jes. 54 : 5. Uw maker is uw man; Heere der heirscharen is Zijn naam.

De Heilige Israëls is uw Verlosser; Hij zal de God des ganschen aardbodems genaamd worden.

Vraag. Wat moest de Middelaar meer zijn?

Antw. God en mensch in eenigheid des persoons.

Vraag. Waarom moest de Middelaar God en mensch in één persoon zijn?

Antw. 1. Anders hebben wij twee Middelaars en Verlossers en zouden aan twee Heeren eigen zijn, en verplicht om twee Heeren te dienen. Hetgeen onmogelijk is, Lukas 16:13. Immers er is maar EEN Middelaar Gods en der menschen, 1 Tim. 2 : 5.

2. Indien de godheid met de menschheid niet persoonlijk vereenigd was, zoo zou de vereischte waardigheid niet geweest zijn bij het lijden, en gehoorzaamheid van de menschelijke natuur. Men zou dan niet hebben kunnen zeggen: God heeft Zijne gemeente met Zijn bloed gekocht, Handel. 20 : 28. Het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon reinigt ons van onze zonden. 1 Joh. 1 : 7. De Heere der heerlijkheid is gekruist, 1 Cor. 2 : 8.

Vraag. Maar wie is deze Middelaar, die te zamen waarachtig God, en waarachtig rechtvaardig mensch is?

Antw. Onze Heere Jezus Christus, die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing, 1 Cor. 1 : 30.

Vraag. Hoe blijkt dat de Heere Christus onze Middelaar is?

Antw. 1. Omdat wij de vereischte naturen en hoedanigheden van een Middelaar in Hem vinden.

2. Omdat Hij ook alles gedaan, en ondergaan heeft dat een Middelaar stond te doen en te lijden. Doch dit staat ons in dit en eenige volgende artikelen te betoogen.

Vraag. Wat is de inhoud van dit artikel?

Antw. Een vertoog van Christus' wonderbare menschwording uit de maagd Maria, in de volheid des tijds.

.˙. *Vraag.* Hoe staat ons deze waarheid te beschouwen?

Antw. 1. Als een pilaar en vastigheid der waarheid; dat is: een noodzakelijk grondartikel van ons Christendom, 1 Joh. 4 : 2, 3. Alle geest die belijdt dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God. En alle geest die niet belijdt dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God niet.

2. Als eene verborgene en onbegrijpelijke waarheid, waarin diepten en hoogten zijn, die ons verstand ontduiken en te boven gaan. Het is toch een wonder aller wonderen, dat Gods Zoon, die Gode even gelijk is, de gestaltenis van een dienstknecht aanneemt; dat de Heilige wordt gezonden in de gelijkheid van het zondige vleesch; dat Hij die is van eeuwigheid, wordt die Hij niet was, en nochtans blijft die Hij was, eer de bergen geboren waren. Dit doet Paulus uitroepen, 1 Tim. 3 : 16. Buiten allen twijfel; de verborgenheid der godzaligheid is groot: God is geopenbaard in het vleesch.

3. Met dankbare erkentenis over Gods verbazende menschenliefde, waarover engelen en menschen zich eeuwig verwonderen zullen, 1 Joh. 4 : 9. Hierin is de liefde Gods jegens ons geopenbaard, dat God Zijnen eeniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem.

∴ *Vraag.* Hoe wordt dit artikel verdeeld?

Antw. In twee deelen:

I. het eerste handelt van de vervulling der belofte, aangaande de komst van den Messias: Wij belijden dan, dat God de belofte die Hij den Oudvaderen gedaan had, door den mond Zijner heilige profeten volbracht heeft, zendende Zijn eigen eeniggeboren en eeuwigen Zoon in de wereld, ten tijde door Hem bestemd;

II. het tweede handelt van de menschwording zelve, waarin:

A. eerst wordt voorgedragen,

a. dat de Zone Gods niet in schijn, maar in wezen de menschelijke natuur heeft aangenomen: Dewelke eens dienstknechts gestalte aangenomen heeft, en den mensch gelijk geworden is; waarachtig aannemende eene ware menschelijke natuur, met al hare zwakheden uitgenomen de zonde;

b. uit wie: ontvangen zijnde in het lichaam der gelukzalige maagd Maria;

c. door wiens kracht: door de kracht des Heiligen Geestes, zonder toedoen des mans;

d. ziel en lichaam beide: En heeft niet alleen de menschelijke natuur aangenomen, zooveel het lichaam aangaat, maar ook eene ware menschelijke ziel, opdat Hij een waar mensch zoude zijn;

B. daarna de bewijzen die tot staving van deze waarheid dienen tegen de wederpartijen: Daarom belijden wij (tegen de ketterij der Wederdoopers die loochenen dat Christus menschelijk vleesch van zijne moeder aangenomen heeft), dat Christus is deelachtig geworden des vleesches en bloeds der kinderen; dat Hij een vrucht der lendenen Davids is, zooveel het vleesch aangaat; geworden uit het zaad Davids naar het vleesch; eene vrucht des buiks van Maria; geworden uit eene vrouw; eene spruite Davids; eene scheut uit de wortelen van Isai; gesproten uit het geslacht van Juda: afkomstig van de Joden zooveel het vleesch aangaat; uit den zade Abrahams, aangezien Hij aangenomen heeft het zaad Abrahams, en is in zijnen broederen in alles gelijk geworden uitgenomen de zonde; alzoo dat Hij in der waarheid onze Immanuël is, God met ons.

Vraag. Wie is mensch geworden?

Antw. I. In het algemeen kan men zeggen: God is mensch geworden, 1 Tim. 3 : 16. GOD is geopenbaard in het vleesch.

2. In het bijzonder,

a. niet het goddelijk wezen, nademaal Hij, die mensch wordt, Middelaar is tusschen God en menschen; wat niet zou kunnen zijn, indien het gansche wezen mensch geworden was;

b. ook niet de Vader, of de H. Geest, maar de persoon des Zoons, dat is de eeuwige natuurlijke Zone Gods, Gal. 4 : 4. In de volheid des tijds heeft God Zijnen Zoon uitgezonden, Joh. 1 : 14. Het Woord is vleesch geworden.

Vraag. Waarom is de Zone Gods, en niet de Vader of de Heilige Geest mensch geworden?

Antw. De oorzaak moet hier gesteld in het goddelijk welbehagen, Col. 1 : 19. Het is des Vaders welbehagen geweest, dat in Hem alle volheid wonen zoude. In het bijzonder knnnen wij zeggen, dat het ons aldus het allerbekwaamste voorkomt, en ten aanzien van God, en ten aanzien van menschen.

.·. *Vraag.* Geef eens reden van welvoegelijkheid ten aanzien van God?

Antw. Dat de Zone Gods mensch werd, voegde het best,

1. wegens de orde van werken in God: dewijl God door Christus de wereld heeft geschapen, zoo voegde wel dat de wereld door Hem herschapen werd:

2. wegens de werken van verlossing, die in den Middelaar noodig waren: want de Middelaar moest van God gezonden worden, voor ons betalen, en ons den Heiligen Geest schenken, hetwelk eigenlijk niet den Vader of den Heiligen Geest, maar bijzonder den Zoon voegde;

3. wegens de wijze van verlossing welke in den Middelaar vereischt werd; want door gehoorzaamheid moest Hij de zaligheid voor ons verdienen, en door zijne voorbidding aan ons toepassen. Dit werk nu geschiedt allergevoeglijkst door den Zoon.

.·. *Vraag.* Hoe voegde dit het best ten aanzien van ons?

Antw. 1. Wij moesten herschapen, en gemaakt worden tot nieuwe schepselen; dit geschiedt het best door Christus, door wien God de wereld gemaakt heeft, Hebr. 1 : 3.

2. Wij hadden de herstelling noodig van Gods beeld in ons; doch dit werk voegde het beste aan Christus, die het beeld des onzienlijken Gods is, Col. 1 : 15.

3. Wij moesten de aanneming tot kinderen deelachtig zijn om zalig te worden, hetwelk Christus ons het beste kan deelachtig maken, die Gods eigen Zoon is, Rom. 8 : 32.

4. Wij moesten verzekerd worden van Gods eeuwige liefde tot ons; doch dit kan het gevoegelijkst geschieden, door Christus, die de Zoon van Gods liefde is, Col. 1 : 13.

.·. *Vraag.* Wanneer is de Zoon Gods mensch geworden?

Antw. 1. Aangaande het juiste jaar na de schepping der wereld, is het niet met zekerheid te zeggen, wegens de veelvuldige zwarigheden die de geleerden in die tijdrekening ontmoeten. Zoo is het ook ten aanzien van de maand, week, dag, en uur waarover de geleerden onder elkander twisten; doch het algemeen gevoelen der Christenen is, dat er sedert de schepping der wereld tot de geboorte van Christus vier duizend jaren verloopen zijn.

2. Anders kan men zeggen, dat de Heere Christus is mensch geworden,

a. onder de regeering van Keizer Augustus, Lukas 2 : 1—7;

b. toen Herodes koning was over het Joodsche land, Matth. 2 : 1;

c. toen er eene beschrijving geschiedde onder de stadhouderlijke regeering van Cyrenius over Syrie, Lukas 2 : 2;

d. in de volheid des tijds, Gal. 4 : 4. Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God zijnen Zoon uitgezonden, geworden uit eene vrouwe, geworden onder de wet.

Vraag. Wat noemt gij de volheid des tijds?

Antw. De tijd, dien God in Zijn raad bepaald had, die door de profeten voorzegd was, en dien Hij het meest bekwaam oordeelde om Zijn Zoon in de wereld te zenden; dit noemt de Belijdenis, den tijd van God bestemd. Wij belijden dan, dat God de belofte die Hij den Oudvaderen gedaan had, door den mond Zijner heilige profeten volbracht heeft, zendende Zijn eigen, eeniggeboren, en eeuwigen Zoon in de wereld, ten TIJDE door Hem BESTEMD.

Vraag. Wie waren de Oudvaderen?

Antw. De Oudvaderen waren de eerste Vaders van groote geslachten in de heilige linie, die geleefd hebben voor en na den zondvloed van Adam af tot Mozes toe. Dus geeft de Schrift den naam van patriarch aan Abraham, Hebr. 7 : 4. Aan Jacobs twaalf zonen, Handel. 7 : 8, 9. Insgelijks aan David, Cap. 2 : 29, ofschoon vierhonderd jaren na Mozes, omdat de belofte van de komst van den Messias en de oprichting eener nieuwe kerk aan Davids geslacht was vastgemaakt, 2 Sam. 7; doch in het Artikel wordt dit woord in ruimer zin genomen, voor de voorouderen onder de Joden, die geleefd hebben gedurende al den tijd van het Oude Testament.

Vraag. Heeft God voor den zondvloed Christus' toekomst bekend gemaakt?

Antw. Ja, dit blijkt uit de moederbelofte, Gen. 3 : 15. Uit Abels offerande door het geloof in Hem, Hebr. 11 : 4. Uit Henochs voorzegging van Zijne toekomst ten oordeel, Jud. vers 14, 15. Uit Noachs gedrag, die in den Geest de gerechtigheid van den Verlosser gepredikt heeft, en door het geloof een ark toebereid, tot een voorbeeld van Zijne genade, die door den doop verzegeld wordt, 1 Petr. 3 : 19—21.

Vraag. Noem eens eenig bijzondere beloften die van Jezus Christus als den Middelaar en Verlosser spreken van Noach af tot Mozes toe?

Antw. Zoo vinden wij

1. de belofte van God aan Abraham gedaan, dat hij een zaad zou hebben, in hetwelk alle de geslachten des aardbodems zouden gezegend worden, Gen. 22 : 17, 18. Voorzeker zal Ik u grootelijks zegenen, en uw zaad zeer vermenigvuldigen — en in uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde, naardien gij Mijne stem gehoorzaam geweest zijt; welk zaad Paulus noemt: de Christus, Gal. 3 : 16;

2. de belofte aan Mozes, en door hem aan Israël, dat de Messias wezen zou een groot Profeet, Deut. 18 : 15. Een Profeet, uit het midden van u, uit uwe broederen, als mij zal u de Heere uw God verwekken: naar Hem zult gij hooren; hetwelk in den Christus is vervuld geworden, zoodat Zijne vijanden zelfs moesten getuigen: Nooit heeft een mensch alzoo gesproken, Joh. 1 : 46;

3. de belofte van Jacob aan Israël, dat de Messias zou zijn de SILO, de Vredemaker, die komen moest eer dat de scepter of koninlijke stam van Juda geweken was, Gen. 49 : 10. De scepter zal van Juda niet wijken, noch de wetgever van tusschen zijne voeten totdat Silo komt, en Hem zullen de volkeren gehoorzaam zijn: Christus nu is onze vrede, Ef. 2 : 14. Die gekomen is, wanneer de scepter over Juda was geweken, dewijl Herodes een Askaloniter van geboorte, en

van opvoeding een Idumeër, den scepter over Juda zwaaide, maar evenwel de wetgever nog gezien werd in het Sanhedrin, of grooten raad der Joden, welk gezag door de Romeinen met de verwoesting van Jeruzalem is verdelgd en ten ondergebracht;

4. Bileam zelfs heeft aangaande dezen geprofeteerd, Num. 24 : 17. Er zal een ster voortgaan uit Jacob, en er zal een scepter uit Israël opkomen; die zal de palen der Moabieten verslaan, en zal alle kinderen van Seth verstoren;

5. voeg hierbij wat Job van zijn Goël getuigt, Cap. 19 : 25—27. Want ik weet, mijn Verlosser leeft, en Hij zal de laatste over het stof opstaan; en als zij na mijn huid dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vleesch God aanschouwen; Denwelken ik voor mij aanschouwen zal, en mijne oogen zien zullen, en niet een vreemde: mijne nieren verlangen zeer in mijnen schoot.

Vraag. Welke belofte heeft God den patriarch David van den Messias gedaan?

Antw. Eene zeer heerlijke belofte. Zie 2 Sam. 7 : 12, 13: Wanneer uwe dagen zullen vervuld zijn en gij met uwe vaderen zult ontslapen zijn, zoo zal Ik uw zaad na u doen opstaan, dat uit uw lijf voortkomen zal, en Ik zal zijn koninkrijk bevestigen; die zal Mijnen naam een huis bouwen, en Ik zal den stoel zijns koninkrijks bevestigen tot in eeuwigheld, Psalm 132 : 11, De Heere heeft David de waarheid gezworen, waarvan Hij niet wijken zal, zeggende: Van de vrucht uws buiks zal Ik op uwen troon zetten. Dit is in den Heere Christus vervuld. Paulus getuigt, dat Christus geworden is uit den zade Davids naar het vleesch, Rom. 1 : 3. Het algemeen zeggen der Joden was; Matth. 12 : 23. Is deze niet de Zoon Davids; zoo noemden Hem ook allen die eenige hulp van Hem verzochten, Matth. 20 : 31. Ontferm u onzer, Heere gij Zone Davids!

.·. *Vraag.* Geef eens eenige voorname plaatsen uit de profeten, die van den Messias gewagen en op den bestemden tijd vervuld zijn?

Antw. Zoo vinden wij voorspeld,

1. dat de Messias komen moest, wanneer er een groot verval zou zijn bij de Joodsche natie, zoowel in de kerk als in den burgerstaat, ten aanzien van geloof en zeden, Jes. 59 : 20. En er zal een Verlosser tot Zion komen, namelijk voor hen, die zich bekeeren van de overtreding in Jacob, spreekt de Heere. Dit verval vindt men breedvoerig uitgebeeld, vers 12—15, waar de boetvaardigen in Israël belijden: Onze overtredingen zijn vele voor U, en onze zonden getuigen tegen ons; het overtreden, en het liegen tegen den Heere, het achterwaarts wijken van onzen God; het spreken van onderdrukking en afval, het ontvangen en het dichten van valsche woorden uit het hart, enz. hetwelk ook is vervuld ten tijde van Christus' komst. Men vond in dien tijd verscheidene secten onder de Joden van Farizeën en Sadduceen, die allerlei vreemde gevoelens hadden, en de wet Gods vervalsch-

ten met hunne uitleggingen. De hoogepriesterlijke waardigheid werd door de Romeinen aan den meestbiedende verkocht. De tempel, een plaats des gebeds en van plechtigen godsdienst, misbruikten zij tot een plaats van koophandel en allerlei gruwelen, Matth. 21 : 12, 13; Joh. 2 : 14—16;

2. dat de Messias moest komen, staande in den tweeden tempel, Hagg. 2 : 7, 8. Want alzoo zegt de Heere der heirscharen: Nog eens, een weinig tijds zal het zijn, en Ik zal de hemelen en de aarde, en de zee, en het droge doen beven; ja Ik zal al de Heidenen doen beven, en zij zullen komen tot den WENSCH aller Heidenen, en Ik zal dit huis met heerlijkheid vervullen. Dewijl nu de tempel al voor zeventienhonderd jaren door de Romeinen is verwoest geworden, zoo volgt, dat Hij die te komen stond, gedurende den bloei van dezen tempel, ook dadelijk gekomen is;

3. dat de Messias komen moest in den tijd van de vierde monarchie toen de Romeinen het opperbewind bijna over de geheele wereld hadden, Dan. 2 : 44, 45. Doch in de dagen van die koningen, zal de God des hemels een koninkrijk verwekken, dat in der eeuwigheid niet zal verstoord worden; en dat koninrijk zal aan geen ander volk overgelaten worden; het zal al die koninkrijken vermalen, en teniet doen, maar zelf zal het in alle eeuwigheid bestaan. Daarom hebt gij gezien, dat uit den berg een steen zonder handen afgehouwen is geworden, die het ijzer, koper, leem, zilver, en goud vermaalde; de groote God heeft den koning bekend gemaakt, wat hierna geschieden zal; de droom nu is zeker, en zijne uitlegging gewis. Nu is er niets dat vaster is, dan dat de Messias gekomen is, in die dagen toen de Romeinen het bewind bijna over de geheele wereld hadden, en wel onder de regeering van Keizer Augustus, die door zijn willekeurig gebod, dat de geheele wereld zou beschreven worden, gelegenheid verschafte, dat de Messias te Bethlehem geboren werd, Lukas 2 : 1—7;

4. dat de Messias moest komen, wanneer het koninklijk geslacht van vader David zou wezen in een zeer verachten en armelijken staat, Jes. 11 : 1. Er zal een rijsken voortkomen uit den afgehouwen tronk van Isai, en eene scheut uit zijne wortelen zal vrucht voortbrengen, Ezech. 21 : 27. Ik zal die kroon, omgekeerd, omgekeerd, omgekeerd stellen; ja zij zal niet zijn, totdat Hij kome, die daartoe recht heeft, en dien Ik dat geven zal. Christus nu is geboren, wanneer de nakomelingen van David waren in een verarmden en verachtelijken staat, Matth. 13 : 55. Is deze niet de zoon des timmermans? Lukas 2 : 7.

∴ *Vraag.* Wat al verder?

Antw. 5. De Messias moest komen na het verloop van zeventig jaar-weken Daniëls, volgens het zeggen van den engel Gabriël, Dan. 9 : 24—27. Zeventig weken zijn bestemd over uw volk, en over uwe heilige stad om de overtredingen te sluiten, en om de zonden te verzegelen, en om de ongerechtigheid te verzoenen, en om eene eeuwige gerechtigheid aan te brengen, en om het gezicht, en den profeet te verzegelen, en om de heiligheid der heiligheden te zalven. Weet dan en verstaat; van den uitgang des woords, om te doen wederkeeren, en om Jeruzalem te bouwen tot op Messias, den Vorst zijn zeven weken, en tweeënzestig weken; de straten en de grachten zullen wederom gebouwd wor-

den, doch in benauwdheid der tijden. En na die tweeënzestig weken, zal de Messias uitgeroeid worden, maar het zal niet voor hemzelven zijn; en een volk der vorsten, hetwelk komen zal, zal de stad en het heiligdom verderven, en zijn einde zal zijn met een overstroomenden vloed, en tot het einde toe zal er krijg zijn, en vastelijk beslotene verwoesting En hij zal velen het verbond versterken ééne week; en in de helft der week zal hij het slachtoffer en het spijsoffer doen ophouden, en over den gruwelijken vleugel zal een verwoester zijn, ook tot de voleinding toe, die vastelijk besloten zijnde, zal uitgestort worden over den verwoeste.

Het is zeker dat hier gesproken wordt niet van een bloot mensch, hetzij Nehemia, hetzij Zerubbabel, hetzij koning Cyrus, die den Joden bevel gaf om Jeruzalem te herbouwen, maar van een Godmensch, den Messias, den Vorst en Gebieder der volkeren, Jes. 55 : 5, Die in de wereld zou komen om de overtredingen te verzoenen, en eene eeuwige gerechtigheid voor Zijn volk aan te brengen; de tijd van Zijne komst wordt bepaald tot zeventig weken, dewelke hier niet genomen worden voor dagweken, dewijl die tijd dan maar een jaar en honderdvijfentwintig dagen zou uitmaken, (waarin de dingen die voorspeld worden niet vervuld zijn, namelijk de dood van den Messias, afschaffing van de offerdieren en de verwoesting van Jeruzalem); maar het zijn hier jaarweken, als Lev. 25 : 8; elke week van zeven jaren, die te zamen uitmaken vierhonderd negentig jaren. Hetzij wij die beginnen, of van het bevel van Cyrus om de stad te herbouwen, Ezra 1 : 1; of van het tweede jaar van Darius, waarin hij het bevel van Cyrus versterkte, Ezra 6. of van het twintigste jaar van Arthahsasta, Esther 7, en hoe wij ook die jaren eindigen, of in de geboorte, of in den doop, of in den dood van Christus, of in de verwoesting van Jeruzalem, zoo is nochtans klaar, dat die jaarweken al vele eeuwen verloopen zijn, en alles wat van den Messias en de verwoesting van den Joodschen kerk- en burgerstaat voorspeld wordt, is vervuld geworden;

6. dat de Messias zijn moest:

a. uit den stam van Juda, bijzonder uit het huis van David, Jerem. 23 : 5. Ziet, de dagen komen spreekt de Heere, dat Ik aan David een rechtvaardige Spruit verwekken zal; Die zal koning zijnde, regeeren en voorspoedig zijn, en recht en gerechtigheid doen op aarde;

b. dat Zijne moeder eene maagd moest zijn, Jes. 7 : 14. Daarom zal de Heere Zelf ulieden een teeken geven: ziet, eene maagd zal zwanger worden en zij zal een zoon baren, en zijn naam Immanuël heeten;

c. dat Hij te Bethlehem moest geboren worden, Micha 5 : 1. Gij Bethlehem Efrata, zijt gij klein om te wezen onder de duizenden van Juda? uit u zal Mij voortkomen die een heerscher zal zijn in Israël, en wiens uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid; hetwelk vervuld is Lukas 1 : 7;

d. dat Hij geboren zijnde, zou moeten vluchten naar Egypte, Hos. 11 : 1. Als Israël een kind was, toen heb Ik hem liefgehad: en Ik heb Mijn zoon uit Egypte geroepen; hetwelk te zien is Matth. 2 : 14;

e. dat Hij, over de Jordaan aan het Galilea der Heidenen, als

een groot licht zich allereerst met de prediking des Evangelies zou vertoonen, Jes. 9 : 1. Het volk dat in duisternis wandelt, zal een groot licht zien; degenen, die wonen in het land van de schaduw des doods, over dezelve zal een licht schijnen. Verg. Jes. 8 : 23;

f. dat Hij op zekeren tijd, een koninklijke intocht zou doen binnen Jeruzalem, Zach. 9 : 9. Verheug u zeer, gij dochter Zions, juich gij dochter Jeruzalems. Zie, uw Koning zal u komen, rechtvaardig, en Hij is een Heiland; arm, en rijdende op eenen ezel, en op een veulen, een jong der ezelinnen; hetwelk in Jezus is vervuld, Matth. 21 : 2, 10;

g. dat Hij zeer zwaar en smartelijk zou moeten lijden om Zijn volk te verlossen eer Hij in heerlijkheid inging; Jes. 53 : 5. Maar Hij is om onze overtredingen verwond; om onze ongerechtheden is Hij verbrijzeld: de straf die ons den vrede aanbrengt was op Hem, en door Zijne striemen is ons genezing geworden. De vervulling van dit alles ziet men duidelijk bij de Evangelisten.

Vraag. Wat moest er op Zijne komst volgen?

Antw. Een dadelijk getuigenis van God Zelf, uit den hemel, dat Jezus van Nazareth, die gekruist is, de ware Messias was.

Vraag. Hoe getuigde Gods zulks?

Antw. Door de verwoesting van Jeruzalem, en de verspreiding der Joden over de gansche aarde tot een roede van hunne ongeloovigheid, Hos. 3 : 4. Want de kinderen Israëls zullen vele dagen blijven zitten zonder koning, en zonder vorst, en zonder offer, en zonder opgericht beeld, en zonder efod, en terafim.

2. Door het vernietigen van de afgoderij der Heidenen, Zach. 13 : 2. Het zal ten dien dage geschieden, spreekt de Heere der heirscharen, dat Ik uitroeien zal uit het land de namen der afgoden dat zij niet meer gedacht zullen worden; ja ook de profeten, en den onreinen geest zal Ik uit het land wegdoen!

3. Door de roeping der Heidenen, tot de gemeenschap van Christus; volgens Gen. 49 : 10. Hem zullen de volkeren onderdanig zijn.

4. Door de wonderbare voortplanting van Jezus' leer, door zwakke gezanten, in het midden van de strengste vervolgingen, tot een onfeilbaar getuigenis van de goddelijkheid van die leer, Psalm 8 : 3. Uit den mond der kinderkens en der zuigelingen hebt gij sterkte gegrondvest, om Uwer tegenpartijen wil, om den vijand en wraakgierige te doen ophouden.

Vraag. Wat leert gij hieruit, dat Christus op den bestemden tijd, en in die omstandigheden, als voorzegd was, gekomen is?

Antw. 1. Zoo worden wij verzekerd dat Christus de ware beloofde Middelaar is, naar Wiens toekomst de geloovigen des O. Testaments verlangd hebben, Mal. 3 : 1.

2. Zoo worden wij versterkt in het geloof aan de goddelijkheid der H. Schrift waarin alles tot de minste omstandigheden vervuld is, gelijk zulks te voren voorzegd was.

3. Zoo worden wij bevestigd in ons geloof aan de getrouwheid Gods, die al Zijne beloften in Christus Amen maakt, Jes. 34 : 16. Zoekt in het boek des Heeren, en leest: niet één van deze zal er

feilen, het eene noch het andere zal men missen: want Mijn mond zelf heeft het geboden, en Zijn Geest zelf zal ze zamen brengen.

Vraag. Hoe is Christus mensch geworden?

Antw. Door aanneming van de menschelijke natuur tot eene onafscheidelijke eenheid met de goddelijke persoon.

Vraag. In welke gestalte?

Antw. In eene knechtelijke gestalte; zoo zegt de Belijdenis: Dewelke eens dienstknechts gestalte aangenomen heeft, en den menschen gelijk geworden is, Fil. 2 : 6. 7. Die in de gestaltenis Gods zijnde geenen roof geacht heeft, Gode even gelijk te zijn, maar heeft Zichzelven vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende. Zoo was er voorzegd, Jes. 53 : 2. Want Hij is als een rijsken voor Zijn aangezicht opgeschoten, en als een wortel uit eene dorre aarde; Hij had geen gedaante noch heerlijkheid; als wij Hem aanzagen zoo was er geene gestalte, dat wij Hem zouden begeerd hebben.

Vraag. Is Christus alleen een mensch in schijn geweest, gelijk de oude Marcioniten leerden, of heeft Hij de ware menschelijke natuur aangenomen?

Antw. Christus is een waar mensch geweest; waarachtiglijk aannemende eene ware menschelijke natuur, met al hare zwakheden uitgenomen de zonde.

Vraag. Hoe bewijst gij dit?

Antw. 1. Uit Zijne benamingen, want Hij wordt genaamd vleesch, Joh. 1 : 14; een mensch, Joh. 8 : 40; een zoon des menschen, Matth. 20 : 28; ja een man, Handel. 2 : 22.

Vraag. Hoe al meer?

Antw. 2. De Schrift eigent Hem toe

a. een waarachtig menschelijk lichaam, Lukas 24 : 39. Ziet Mijne handen, en Mijne voeten; want Ik ben hetzelf; tast Mij aan, en zie; want een geest heeft geen vleesch en beenen, gelijk gij ziet dat Ik heb;

b. eene waarachtige menschelijke ziel, Matth. 26 : 38. Mijne ziel is geheel bedroefd tot den dood toe.

3. De Schrift zegt dat Hij is onderworpen geweest aan

a. honger, Matth. 4 : 2. En als Hij veertig dagen, en veertig nachten gevast had, hongerde Hem ten laatste;

b. dorst, Joh. 19 : 28. Hierna Jezus wetende dat nu alles volbracht was, opdat de Schrift zou vervuld worden, zeide: Mij dorst;

c. vermoeidheid, Joh. 4 : 6. Jezus dan vermoeid zijnde van de reis, zat alzoo neder nevens de fontein;

d. ontroering, Joh. 12 : 27. Nu is Mijne ziel ontroerd;

e. allerlei onzondige zwakheden, Hebr. 4 : 15. Wij hebben geen Hoogepriester, die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden; maar die in alle dingen gelijk als wij, is verzocht geweest; doch zonder zonde.

Vraag. Uit wie is Christus geboren?

Antw. Uit de maagd Maria; zoo zegt het artikel: ontvangen zijnde in het lichaam der gelukzalige maagd Maria.

Vraag. Hoe is die aan te merken?

Antw. 1. Als eene vrouw, dat is, van de vrouwelijke sexe; waarop Paulus oogt, Gal. 4 : 4. Geworden uit eene vrouw.

2. Als gesproten niet alleen uit Seth, Abraham, maar uit Juda, en wel uit het koninklijk huis van David, in een tijd dat het geen luister vertoonde, Amos 9 : 11.

Vraag. Was Maria uit den zade Davids?

Antw. Ja toch,

a. door huwelijk zijnde ondertrouwd met Jozef, die uit Davids geslacht was door Salomo, volgens Matth. 1. En dus werd Maria gerekend uit David te zijn, omdat de vrouwen in de geslachtsregisters der mannen werden aangemerkt;

b. natuurlijk, door haar geboorte uit Heli, volgens Lukas 3 : 23, die wil dat Jozef's schoonvader echter de eigen vader van Maria was, een naneef van David door Nathan, Lukas 3 : 31.

.·. *Vraag.* Maar strijdt hier niet tegen, dat Elizabeth de nicht van Maria was, uit de dochters van Aäron, Lukas 1 : 5, en zoo uit den stam van Levi?

Antw. Ganschelijk niet! Maria's moeder of grootmoeder kon uit Aärons geslacht geweest zijn, en een man uit Davids geslacht getrouwd hebben, waaruit dan Maria in het geslacht van David is geboren: of het kan zijn, dat Elizabeths moeder of grootmoeder was uit het geslacht van David, en getrouwd heeft een man uit Aärons geslacht, waaruit dan Elizabeth is voortgekomen.

.·. *Vraag.* Mochten de stammen en geslachten Israëls wel onder elkander trouwen?

Antw. Ja toch. 1. Aäron zijnde uit den stam Levi, heeft getrouwd de zuster van Nahesson, die een vorst van de kinderen van Juda was, Exod. 6 : 22, 1 Kron. 2 : 10. De priester Jojada had de zuster van den koning van Juda tot eene vrouw, 2 Kron. 22 : 11. En David, die uit den stam van Juda was, trouwde Sauls dochter, uit den stam van Benjamin.

2. Men leest Num. 36 : 6—8. Dit is het woord, dat de Heere van de dochteren van Zelafead geboden heeft, zeggende: Laat zij dien tot vrouwen worden, die in hare oogen goed zal zijn; alleen dat zij aan het geslacht van haars vaders stam tot vrouwen worden. Voorts zal elke dochter die eene erfenis erft, van de stammen der kinderen Israëls, ter vrouw worden aan een van het geslacht des stams haars vaders; opdat de kinderen Israëls erfelijk bezitten een ieder de erfenis zijner vaderen.

Dit was maar een bijzonder bevel voor erfdochteren, en niet voor allen, die broeders hebbende niet erfden, en zoo door haar trouwen met een anderen stam, haars vaders bezitting niet tot een anderen stam overbrachten, gelijk de erfdochters zouden doen, bijaldien zij met een anderen stam kwamen te trouwen; daarom is het haar verboden niet bij haar stam in den echt te treden.

Vraag. Hoe is Maria verder aan te merken?

Antw. 3. Als die den Heere Christus ontvangen heeft, maagd zijnde, zonder toedoen des mans, echter ondertrouwd zijnde met Jozef een timmerman, die ook uit het huis en het geslacht van David was, Lukas 2 : 4, 5.

4. Als die de menschelijke natuur, waarmede de godheid is vereenigd geworden, heeft ontvangen uit haar eigen vleesch en bloed, en niet dat de stof van elders zou genomen, en alleen door haar zou gepasseerd zijn.

.·. *Vraag.* Tegen welke ketters hebben wij dit staande te houden?

Antw. Tegen de Valentianen, gelijk ook tegen de Wederdoopers die dreven dat Zijn lichaam in den hemel geformeerd was, of tenminste, dat de stof hemelsch was, en dat die alleen door Maria was doorgegaan, gelijk het water door een goot, en gelijk de zon door een glas schijnt. Zoodanigen zijn er, toen de Belijdenis eerst verscheen, veel meer geweest dan heden; ook zijn de Doopsgezinden, (welken naam zij liever hooren) sindsdien in zeer vele dingen tot ons genaderd.

Vraag. Hoe bewijst gij dat de Zone Gods de menschelijke natuur uit het vleesch en bloed van Maria heeft aangenomen?

Antw. 1. Anders zou Christus niet kunnen gezegd worden, ons vleesch en bloed deelachtig geworden te zijn, Hebr. 2 : 14, noch een vrucht der lendenen Davids naar het vleesch, Hand. 2 : 30; noch eene scheut uit den wortel van Isai, Jes. 11 : 1, een Spruit, Jerem. 33 : 15; uit den zade Abrahams, Hebr. 2 : 16; afkomstig van de Joden, zooveel het vleesch aangaat, Rom. 1 : 3; noch geworden uit eene vrouw, Gal. 4 : 4; bijzonder de vrucht des buiks van Maria, Lukas 1 : 42; haar Zoon, Lukas 2 : 7.

Vraag. Hoe nog meer?

Antw. 2. Hij wordt gesteld in de geslachtslijst als een zoon van Maria, zoowel als de overige zonen van hare vaderen waren, Matth. 1, Lukas 3.

3. Het blijkt uit de historie van Maria's bevrucht worden, zwanger gaan, en baren, dat de vrucht die in haar ontvangen en uit haar geboren is, ook haar eigen vleesch is geweest.

.·. *Vraag.* Maar is het wel mogelijk, dat eene maagd zonder toedoen des mans zwanger wordt?

Antw. 1. Zoo scheen het Maria zelve toe, in den eersten opslag, Lukas 1 : 34. En Maria zeide tot den Engel: hoe zal dat wezen, dewijl ik geen man beken.

2. Hetgeen bij de menschen onmogelijk is, is bij God mogelijk, Matth. 19 : 26. Dit deed den Engel tot Maria zeggen, Lukas 1 : 37. Er zal geen ding onmogelijk zijn bij God.

.·. *Vraag.* Toon dit eens aan?

Antw. Indien God het heelal heeft kunnen voortbrengen uit niet; indien Hij uit een klomp aarde het lichaam van Adam en uit een rib van Adam het lichaam van Eva heeft kunnen formeeren,

ja bijaldien Hij oude vrouwen, in wie de moeder verstorven was, of anderszins onvruchtbaar, als Sara, Hanna, Manuahs huisvrouw, en Elizabeth, heeft kunnen doen zwanger worden, waarom ook niet eene jonge maagd, zonder toedoen des mans?

Vraag. Waarom moest Christus uit eene maagd geboren worden, zonder toedoen des mans?

Antw. 1. Opdat Hij niet zou komen onder het verbond van Adam, en in zijn schuld worden ingewikkeld.

2. Opdat Hij ook rein zou zijn zonder smet der zonde; dewijl anderszins hetgeen uit vleesch geboren is, vleesch is, Joh. 3 : 6.

Vraag. Door Wiens kracht is dan de Christus mensch geworden?

Antw. Door de kracht des Heiligen Geestes; en daarom zegt de Engel tot Maria, Lukas 1 : 35. De Heilige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen. Daarom ook dat heilige, dat uit u geboren zal worden zal Gods Zoon genaamd worden. En tot Jozef, Matth. 1 : 20. Hetgeen in haar ontvangen is, dat is UIT den Heiligen Geest.

.·. *Vraag.* Heeft dan de H. Geest, een zekere stof in Maria ingebracht tot formeering van Christus' lichaam, of heeft Hij haar uit zijn eigen wezen doen ontvangen?

Antw. 1. Dit is de dwaling der Socinianen, die in strijd is met de geestelijkheid van het wezen van den H. Geest.

2. Dan zou de Christus niet alleen de Zoon van Maria, maar ook de Zoon van den H. Geest zijn, op eene eigenlijke wijze, en naar den vleesche, wat ongerijmd is.

3. Dan zou Hij ons niet in alles gelijk zijn, uitgenomen de zonde. Want geen mensch is ontvangen en geboren uit een hemelsch en aardsch zaad tegelijk.

4. Dan zou Hij niet zijn zonder vader naar Zijne menschheid, hetgeen Hij nochtans zijn moest, Hebr. 7 : 5.

.·. *Vraag.* Maar er staat Matth. 1 : 18, dat Maria is bevonden zwanger te zijn UIT den Heiligen Geest.

Antw. Het is klaar dat uit niet te verstaan is uit Zijne substantie en wezen, maar uit Zijne krachtige werking, evenals men leest, Rom. 11 : 36. Alle dingen zijn UIT God, dat is niet uit Zijn wezen, maar uit Zijn voornemen en door Zijne werking; Verg. 1 Cor. 8 : 6. Den Vader UIT Welken alle dingen zijn, Ef. 3 : 16.

.·. *Vraag.* Wat heeft dan de Heilige Geest omtrent Maria gedaan?

Antw. 1. De Heilige Geest heeft op eene buiten- en bovengewone wijze de menschelijke natuur van Christus uit Maria's zaad geformeerd en toebereid, en zoo is Hij in Maria ontvangen, den gewonen tijd gedragen, en zonder misval van haar in de wereld gebracht, Hebr. 10 : 5. Gij hebt Mij het lichaam toebereid;

2. eene redelijke ziel in dat toebereide lichaam ingeblazen en daarmede vereenigd. Zach. 12 : 1. De Heere formeert des menschen geest in zijn binnenste;

3. ziel en lichaam bewaard voor alle besmetting der zonde, door de ongeregelde bewegingen van bloed en dierlijke geesten.

∴ *Vraag.* Wat volgt hieruit?

Antw. Dat Christus eene volkomene menschelijke natuur heeft aangenomen, bestaande uit een lichaam met alle deszelfs deelen, en uit eene ziele met alle derzelver vermogens, als te voren bewezen is. Dit houden wij staande tegen de Apollinaristen, die stellen dat Christus' godheid in de plaats van Zijne ziel geweest is.

Vraag. Waarom heeft Christus beide ziel en lichaam aangenomen?

Antw. Opdat Hij ons in die beide zou zalig maken, aangezien de ziel zoowel verloren was, als het lichaam, 1 Tim. 1 : 15. Dit is een getrouw woord, en aller aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken.

Vraag. Wat besluit gij hieruit?

Antw. Dat Hij in der waarheid onze IMMANUEL is, dat is GOD met ons, Jes. 7 : 14. Zie, eene maagd zal zwanger worden, en zij zal een Zoon baren, en zijn naam IMMANUEL heeten: het welk is, overgezet zijnde, GOD met ONS. Matth. 1 : 23.

Vraag. Wat staat ons hier te leeren?

Antw. Dat het niet genoeg is te weten dat Christus mensch geworden is; maar dat het noodzakelijk is, zich te verzekeren dat Christus voor ons geboren is. De Kerk roemt: Een kind is ONS geboren, Jes. 9 : 5; den herders wordt deze verzekering gedaan Lukas 2 : 11. U is heden geboren de Zaligmaker!

Vraag. Hoe kan men dit weten?

Antw. Christus is mensch geworden voor zondaren:

1. die hunne zonden kennen en belijden. 1 Tim. 1 : 15. Dit is een getrouw woord, en aller aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben.

2. Die niet voldaan zijn dat zij hunne zonde zien, maar hartelijk begeeren om er van verlost te worden, Jes. 59 : 20. Er zal een Verlosser te Zion komen, voor die, die zich bekeeren van de overtredingen in Jakob, spreekt de Heere

3. Die in Christus als het middel der zaligheid gelooven, Joh. 3 : 16. Want ALZOO lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem GELOOFT, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

4. Voor vernieuwde zondaren, in wier hart Jezus door het geloof ontvangen en geboren wordt, waardoor Hij eene gestalte in hen krijgt en zij Zijner goddelijke natuur deelachtig worden; daartoe arbeidde Paulus, Gal. 4 : 19. Mijne kinderkens, die ik wederom arbeidde te baren, totdat Christus eene gestalte in u krijge.

5. Die in kinderlijke vreeze voor Gods aangezicht leven, Mal. 4 : 2. Ulieden daarentegen, die Mijn naam vreest, zal de zonne der gerechtigheid opgaan, en er zal genezing zijn onder zijne vleugelen.

.·. *Vraag.* Wat is de verplichting dergenen, die verzekerd zijn dat Christus voor hen is mensch geworden?

Antw. Zij moeten Gode erkennen dat Hij Zijn Zoon gezonden heeft, geworden uit eene vrouw, Gal. 4 : 4;

a. zoo zongen de engelen bij Zijne geboorte, Luc. 2 : 14. Eere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in de menschen een welbehagen;

b. de heiligen die Hem verlangd en gezien hebben, Lukas 2 : 29—32. Nu laat gij Heere Uw dienstknecht gaan in vrede naar Uw woord, want mijne oogen hebben Uwe zaligheid gezien, die Gij bereid hebt voor het aangezicht van alle volkeren, een licht tot verlichting der Heidenen en tot heerlijkheid van Uw volk Israël;

c. Jezus zelf roept als verrukt over dit wonder van goddelijke liefde, Joh. 3 : 16. Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

2. Zij zijn schuldig om Diens wille, die uit liefde tot hen gewillig mensch geworden is, de aarde, en alle schepselen te laten varen, als de Heere hen roept, Matth. 10 : 37. Die vader of moeder lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig: en die zoon of dochter lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig.

.·. *Vraag.* Wat al meer?

Antw. 3. Zij moeten Hem als Middelaar dagelijks in het geloof gebruiken, Hebr. 4 : 15, 16. Wij hebben geen Hoogepriester die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden; maar die in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden om geholpen te worden ter bekwamer tijd.

4. Zij mogen en moeten verlangen naar Zijne openbaring in heerlijkheid, Hos. 6 : 2, 3. Hij zal ons na twee dagen levend maken, op den derden zal Hij ons doen verrijzen; en wij zullen voor Zijn aangezicht leven. Dan zullen wij kennen; wij zullen vervolgen om den Heere te kennen; Zijn uitgang is bereid als de dageraad en Hij zal tot ons komen als een regen, als de spade regen en de vroege regen des lands.

ARTIKEL XIX.

Van de vereeniging der goddelijke en menschelijke natuur van den Verlosser, in eenigheid des persoons.

Wij gelooven, dat door deze ontvangenis de persoon des Zoons onafscheidelijk vereenigd en te zamen gevoegd is met de menschelijke natuur; zoodat er niet zijn twee Zonen Gods, noch twee personen, maar twee naturen in eenen eenigen persoon vereenigd; doch elke natuur hare onderscheidene eigenschappen behoudende. Gelijk dan de goddelijke natuur altijd ongeschapen gebleven is, zonder beginsel der dagen of einde des levens, vervullende hemel en aarde, alzoo heeft de menschelijke natuur hare eigenschappen niet verloren, maar is een schepsel gebleven, hebbende beginsel der dagen, zijnde eene eindige natuur, en behoudende al hetgene dat een waar lichaam toebehoort. En hoewel Hij haar door Zijne verrijzenis onsterfelijkheid gegeven heeft, nochtans heeft Hij de waarheid Zijner menschelijke natuur niet veranderd, dewijl onze zaligheid en verrijzenis mede hangen aan de waarheid Zijns lichaams. Doch deze twee naturen zijn alzoo te zamen vereenigd in één persoon, dat zij ook zelfs door Zijnen dood niet gescheiden zijn geweest. Zoo was dan hetgene Hij stervende in de handen Zijns Vaders bevolen heeft, een ware menschelijke geest, die uit Zijn lichaam scheidde; maar intusschen bleef de goddelijke natuur altijd vereenigd met de menschelijke, ook zelfs toen Hij in het graf lag; en de godheid hield niet op in Hem te zijn, gelijk zij in Hem was toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich voor eenen kleinen tijd zoo niet openbaarde. Hierom bekennen wij, dat Hij waarachtig God en waarachtig mensch is: waarachtig God, om door Zijne kracht den dood te overwinnen, en waarachtig mensch, opdat Hij voor ons zoude kunnen sterven uit de zwakheid Zijns vleesches.

[Wy gelooven dat door dese ontfangenisse de persoon des Soons on-af-scheydelick ver-eenicht ende tsamen ghevoecht is met de menschelicke nature: so datter niet zijn twee Sonen Gods, noch twee personen, maar twee nature in eenen eenighen persoon vereenicht: doch elcke nature hare onderscheyden eyghenschappen behoudende. Ghelijck dan de Goddelicke nature altijd ongheschapen ghebleven is, sonder begin van daghen ofte eynde des levens, vervullende hemel ende aerde; also heeft de menschelicke natare hare eyghenschappen niet verloren, maer is een schepsel gebleven hebbende begin van daghen, zijnde eene eyndelicke nature, ende behoudende al 't gene dat een ware lichaem toebehoort. Ende hoewel hy der selvige door sijn verrijsenisse onsterflickheyt ghegeven heeft; nochtans en heeft hy de waerheydt sijner menschelicker nature niet verandert, dewijle onse salicheydt ende verrijsenisse mede hangen aen de waerheydt sijns lichaems. Doch dese twee naturen zijn also t'samen vereenicht in een persoon; datse ooc selfs door sijnen doot niet gescheyden en zijn geweest. So was dan 't gene hy stervende inde handen sijnes Vaders bevolen heeft, een ware menschelicke geest, die uyt sijn lichaem scheydde: maer hier en-tusschen bleef de Godlicke nature altijt vereenicht met de menschelicke, oock selfs als hy in 't graf lagh: ende de Godheyt hieit niet op in hem te zijn, gelijckse in hem was als hy een cleen kint was, hoe wel sy haer voor eenen cleenen tijt so niet en openbaerde. Hierom bekennen wy, dat hij ware God ende ware mensche is: ware God, om door sijn cracht de doot te overwinnen: ende ware mensche, op dat hy voor ons mochte sterven uyt de swackheydt sijns vleesch.]

Vraag. Wat is de inhoud van dit artikel?

Antw. Een voorstel der leer, aangaande de wonderbare vereeniging der goddelijke en menschelijke natuur van den Verlosser in eenigheid des persoons.

Vraag. Hoe spreekt de Schrtft van deze vereeniging?

Antw. Zeer verheven, Joh. 1 : 14. Het WOORD is VLEESCH geworden, Col. 2 : 9. In Hem WOONT de VOLHEID der godheid LICHAMELIJK 1 Tim. 3 : 16. Buiten allen twijfel: de VERBORGENHEID der godzaligheid is groot: GOD is GEOPENBAARD in het VLEESCH.

Vraag. Is deze vereeniging der twee naturen in Christus eene verborgenheid?

Antw. 1. Het is eene groote verborgenheid, omdat zij ons brengt tot God, Die een ontoegankelijk licht bewoont, en dingen leert, die het vernuft noch vinden noch bevatten kan, Matth. 16 : 16; die lange eeuwen verzwegen zijn, Rom. 16 : 25; waarin engelen begeerig zijn in te zien, 1 Petr. 1 : 12; die verlichte en geoefende zinnen doet uitroepen: De kennis is mij te wonderbaar, zij is hoog; ik kan er niet bij, Psalm 139 : 6.

2. Het is eene verborgenheid, waaraan men niet twijfelen mag. Jacob twijfelde, toen men hem boodschapte: Jozef leeft, ja ook is hij regeerder in gansch Egypteland, Gen. 45 : 26, 27. Maar hoe groot en wonderbaar ons de vereeniging der twee naturen in Christus toe-

schijnt, het is toch eene ware en onuitsprekelijke verborgenheid, Joh. 1 : 14. Het WOORD is VLEESCH geworden, en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijne heerlijkheid aanschouwt, eene heerlijkheid als des eeniggeborenen van den Vader, vol van genade en waarheid.

3. Het is eene verborgenheid der godzaligheid. De Heidensche mysterien waren verborgenheden der goddeloosheid, zie Joh. 3 : 19, 20. zoo ook de goden, en godinnen waren schandelijk om te noemen. De leer van den Antichrist is eene verborgenheid der ongerechtigheid, 2 Thess. 2 : 7, maar het Evangelie van Christus' menschwording is eene leer der waarheid naar de godzaligheid, Tit. 1 : 1. Zij trekt onze harten van de aarde tot den hemel, om God in den Geest te dienen, en te danken voor Zijne eindelooze menschenliefde tot ons, Lukas 1 : 68, 69. Geloofd zij de Heere, de God Israëls, want Hij heeft bezocht, en verlossing teweeggebracht Zijnen volke; en heeft een HOORN der ZALIGHEID ons opgericht in het huis van David Zijn knecht.

.·. *Vraag.* Hoe verdeelt gij dit artikel?

Antw. In drie deelen:

I. Eerst zien wij, hetgeen wij van de vereeniging der twee naturen in Christus belijden, te weten:

A. Wie der goddelijke personen de menschheid heeft aangenomen, de persoon des Zoons;

B. de zaak zelve: Wij gelooven dat door deze ontvangenis de persoon des Zoons, onafscheidelijk vereenigd en te samengevoegd is met de menschelijke natuur;

C. hoeverre zich deze vereeniging uitstrekt: zoodat er niet zijn twee Zonen Gods, noch twee personen, maar twee naturen, in een eenigen persoon vereenigd, doch elke natuur haar onderscheidene eigenschappen behoudende.

II. Dan vinden wij eene verklaring hoe beide naturen in Christus, onderscheiden, en nochtans persoonlijk vereenigd zijn.

A. onderscheiden, zonder met elkander vermengd te zijn:

a. ten aanzien van de goddelijke natuur: Gelijk dan de goddelijke natuur, altijd ongeschapen gebleven is, zonder beginsel der dagen, of einde des levens, vervullende hemel en aarde;

b. ten aanzien van de menschelijke natuur, die door deze vereeniging

aa. geene menschelijke eigenschappen heeft verloren: alzoo heeft de menschelijke natuur hare eigenschappen niet verloren, maar is een schepsel gebleven, hebbende beginsel der dagen (of einde des levens) zijnde eene eindige natuur, en behoudende al hetgene dat een waar lichaam toebehoort;

bb. ook geene goddelijke eigenschappen heeft gewonnen: En hoewel Hij haar door Zijne verrijzenis onsterfelijkheid gegeven heeft, nochtans heeft Hij de waarachtigheid Zijner menschelijke natuur niet veranderd dewijl onze zaligheid en verrijzenis mede hangen aan de waarachtigheid Zijns lichaams;

B. onafscheidelijk, en persoonlijk, zonder dat beide naturen ooit gescheiden worden; dit wordt

a. voorgesteld op zich zelve: Doch deze twee naturen zijn alzoo tesamen vereenigd in één persoon, dat ze ook zelfs door Zijnen dood niet zijn gescheiden geweest;

b. nader verklaard: Zoo was dan hetgeen Hij stervende in de handen zijns Vaders bevolen heeft, een ware menschelijke geest die uit Zijn lichaam scheidde; maar intusschen bleef de goddelijke natuur altijd vereenigd met de menschlijke, ook zelfs toen Hij in het graf lag;

c. opgehelderd door eene gelijkenis: en de godheid hield niet op in Hem te zijn, gelijk ze in Hem was, toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich voor een kleinen tijd, zoo niet openbaarde,

III. Eindelijk een besluit getrokken uit dit alles: Hierom bekennen wij dat Hij waarachtig God, en waarachtig mensch is; waarachtig God om door Zijne kracht den dood te overwinnen, en waarachtig mensch opdat Hij voor ons zou kunnen sterven uit de zwakheid Zijns vleesches.

Vraag. Wie der goddelijke personen is mensch geworden?

Antw. De persoon des Zoons, dat is de eeuwige natuurlijke Zone Gods, die waarachtig God is en blijft, Joh. 1 : 14. Het WOORD is VLEESCH geworden.

Vraag. Tegen wie stelt gij dat de Zone Gods, die waarachtig God IS en BLIJFT, is mensch geworden?

Antw. 1. Het eerste dat Hij waarachtig God IS van alle eeuwigheid, tegen de Socinianen, die drijven dat Hij niet de Zone Gods, veel minder de waarachtige God is geweest vóór Zijne geboorte uit Maria.

2. Het andere dat Hij waarachtig God BLIJFT, tegen alle oude en en nieuwe dwaalgeesten, die drijven alsof door de menschwording van Christus Zijne godheid eenigszins veranderd verminderd of gekrenkt was.

Vraag. Hoe is Hij mensch geworden?

Antw. Door de aanneming van de menschelijke natuur, Fil. 2 : 7. De gestalte eens dienstknechts aangenomen hebbende.

Vraag. Heeft dan Christus geen menschelijke persoon aangenomen?

Antw. Neen, want dan moesten er twee personen zijn in Christus. Een die God, en een die mensch was, hetwelk ongerijmd is: Want er is een God, er is ook een Middelaar Gods, 1 Tim. 2 : 5.

Vraag. Maar volgt dan niet, dat de menschelijke natuur zonder personaliteit onvolkomen is?

Antw. 1. De personaliteit behoort niet tot de volmaaktheid van de natuur, maar alleen tot de voltrekking van de persoon, die in Christus maar een moet zijn.

2. Het is zelfs tot meerdere volmaaktheid en heerlijkheid, dat de menschheid van Christus is zonder eenige personaliteit, aangenomen zijnde door de persoon des Zoons tot eenheid des persoons.

Vraag. Hoe heeft Hij de menschelijke natuur aangenomen?

Antw. Tot eene onafscheidelijke eenheid, zoodat er niet zijn twee zonen Gods, noch twee personen: maar twee naturen in een eenigen

persoon vereenigd. Hierin leest men, dat Hij die uit David was naar het vleesch, krachtig is bewezen te zijn de Zone Gods, Rom. 1 : 3,4; God boven al te prijzen in eeuwigheid, Cap. 9 : 5.

.·. *Vraag.* Is het ons geoorloofd de wijze van deze vereeniging te onderzoeken?

Antw. Ja toch, in zooverre onze God die in Zijn Woord geopenbaard heeft, dewijl wij zonder die kennis niet kunnen bevatten, hoe er maar een Middelaar is, en geen twee: Ook is het ons, anders niet mogelijk de dwalingen, die deze verborgenheid bestrijden bondig te wederleggen.

.·. *Vraag.* Welke orde zal men in dezen houden?

Antw. Dat wij eerst zien, waarin dezelve niet bestaat, daarna hoe dezelve te verstaan zij.

.·. *Vraag.* Hoe is deze vereeniging niet te verstaan?

Antw. Ontkennenderwijze is deze vereeniging niet te verstaan

1. Natuurlijk, gelijk lichaam en ziel te samen vereenigd zijn; want

a. lichaam en ziel aangemerkt zijnde, voor hunne vereeniging komt een persoon, die te voren niet was; maar Christus was was vóór Zijne menschwording het eeuwige Woord, en dus een persoon, die een waarachtig bestaan had, in zichzelven volmaakt zijnde, en niet noodig had met de menschheid te samen gevoegd te worden;

b. ziel en lichaam zijn twee onvolmaakte wezens, geschikt om met de andere vereenigd zijnde, eene menschelijke natuur uit te maken; maar de goddelijke natuur in zichzelve alle soorten van volmaaktheden bezittende, en geen nieuwe volmaaktheden kunnende ontvangen, kan zichzelve wel met eene andere natuur vereenigen om ze te volmaken, maar niet om zichzelve volmaakter te maken;

2. noch wezenlijk, gelijk de vereeniging van de personen der Heilige Drieëenheid; want alhier blijven twee naturen, in een persoon, daar in de H. Drieëenheid, drie personen in een en hetzelfde goddelijke wezen zijn;

3, noch geestelijk, gelijk de vereeniging van Christus met de geloovigen, want dit is eene bijzondere vereeniging, welke Christus met niemand gemeen heeft, Joh. 1 : 13. Het woord is VLEESCH geworden;

4. noch betrekkelijk, als eene vereeniging van toestemming van gedachten, begeerten, en genegenheden, hoedanig is de vereeniging tusschen vrienden onder elkander; want aldus zouden er twee personeele Middelaars zijn, daar wij maar één Middelaar Gods hebben, den mensch Christus Jezus, 1 Tim. 2 : 5;

5. noch bij wijze van samenstelling uit verscheidene wezenlijke deelen, of uit een onderwerp en zijne toevalligheden, omdat de goddelijke natuur wegens haar onafhankelijkheid, en onveranderlijkheid alle samenstelling uitsluit;

6. noch mededeelbaar, waardoor de Zone Gods, Zijne eeuwige, zelfbestaanlijkheid afgestaan hebbende, dezelve aan de menschelijke natuur zou hebben medegedeeld, om daardoor te bestaan, gelijk de Lutherschen willen; omdat de zelfbestaanlijkheid van den Zone Gods, als eene goddelijke zelfbestaanlijkheid onmededeelbaar is.

.˙. *Vraag.* Hoe is deze vereeniging wel te verstaan?

Antw. Stellender wijze is deze vereeniging

1. eene verborgen vereeniging, die het vernuft noch vinden, noch bevatten kan, 1 Tim. 3 : 16. Buiten allen twijfel de verborgenheid der godzaligheid is groot; God is geopenbaard in het vleesch, waarom wij dezelve niet al te nieuwsgierig moeten onderzoeken, om wijs te zijn tot matigheid;

2. gansch volkomen, waaraan niets ontbreekt, Coll. 2 : 9. Want in Hem woont de volheid der Godheid lichamelijk;

3. zeer nauw, zoodat ze alle vereeniging, als daar is tusschen man en vrouw, tusschen ziel en lichaam, verre te boven gaat;

4. vast en duurzaam, zoodat ze nimmer kan of zal gescheiden worden; ook niet is gescheiden is geweest, zelfs in den dood van Christus, wanneer ziel en lichaam van elkander gescheiden waren voor een tijd;

5. eindelijk personeel, of eene personeele vereeniging, waardoor de goddelijke natuur van Christus zich heeft vereenigd met de menschelijke, zoodat die beide zijn een persoon in diervoege, dat de menschelijke natuur van Christus haar bestaan gehad heeft in de persoon des Zoons, met welke zij vereenigd was.

.˙. *Vraag.* Welke dwalingen staan hier tegenover?

Antw. 1. De dwaling van Nestorius, presbyter van Konstantionopel in de vijfde eeuw. Hij leerde dat de mensch Christus geen God was, maar alleen Goddragende, en de godheid de menschelijke natuur had aangenomen om daarin te wonen, als in een tempel, en dat bijgevolg in Christus, zoowel twee personen, als twee naturen waren. Zijn gevoelen is in eene groote kerkvergadering te Efeze, bestaande uit meer dan twee honderd Bisschoppen, in het jaar 431 verworpen. Men stelde tegen zijn gevoelen dat de twee naturen in Christus vereenigd waren: Ἀδιαιρέτως adiairetoos, onverdeeld, zoodat in die twee naturen geen twee onderscheiden personen waren, maar een eenige Ἀχωρίστως achoristoos, onafscheidelijk, zoodat die twee naturen, van den tijd af dat zij vereenigd waren, nooit konden gescheiden worden, of immer zijn gescheiden geweest.

2. De dwaling van Eutyches, een archimandriet van Konstantionopel die uit het bestrijden van het gevoelen van Nestorius verviel tot een ander uiterste; tot eene verwarring of vermenging der twee naturen, leerende dat door die vereeniging, de twee naturen als in een gesmolten waren, even als een droppel honing in de zee uitgestort, zich met dat water vermengd, zoodat er na die vereeniging ook maar een natuur was. Het algemeen concilie in het jaar 451 te Chalcedon gehouden, stelde hiertegen dat Christus mensch was geworden. Ἀτρέπτως atreptoos, zonder verandering, zonder dat de goddelijke natuur in Christus' menschelijke natuur werd veranderd, of de menschelijke natuur in de goddelijke. Ἀσυγχύτως asunchutoos, zonder vermenging, alzoo dat de eene natuur niet met de andere was ineen gesmolten, maar dat ieder behoudende hare wezenlijke eigenschappen, zijn te samen onderscheidelijk vereenigd geweest, en gebleven.

Vraag. Hoe bewijst gij dat deze vereeniging is adiairetoos, onver-

deeld, zoodat er niet zijn twee Zonen Gods, noch twee personen, maar twee naturen, in een eenigen persoon vereenigd?

Antw. 1. Dit blijkt uit plaatsen, die ons de eenheid van den Middelaar leeren, 1 Cor. 8 : 6. Wij hebben maar een Heere Jezus Christus. Ef. 4 : 5. Een Heere. 1 Tim. 2 : 5. Een Middelaar Gods, en der menschen.

2. Uit de benaming van de eene natuur, naar hetgeen de andere eigenlijk toekomt, bij voorbeeld Hand. 20 : 28; waar gezegd wordt God heeft de gemeente verkregen door Zijn bloed. 1 Tim. 3 : 16. God is opgenomen in heerlijkheid, hetwelk de eenheid des persoons veronderstelt.

3. Uit de prijs der verlossing, welke de Middelaar moest betalen; de prijs veronderstelt dat Hij sterker is dan alle creaturen, dat is God en mensch in een persoon, 1 Joh. 1 : 7. Het bloed van Jezus Christus Gods Zoon, reinigt ons van alle zonde.

Vraag. Bewijs eens dat deze vereeniging is asunchutoos onvermengd zoodat die naturen niet zijn ineen gesmolten, maar elke natuur hare onderscheidene eigenschappen behoudt?

Antw. 1. De Schrift leert uitdrukkelijk dat de eigenschappen van de twee naturen altoos onderscheiden zijn:

a. de goddelijke natuur is altijd gebleven, gelijk zij is, te weten ongeschapen, hetwelk geen verandering duldt. Ook is deze eigenschap uit haar aard onmededeelbaar aan het schepsel, want al wat geschapen is, kan niet ongeschapen zijn; dus is deze oneindig;

aa. ten opzichte van den tijd, zonder beginsel der dagen, of einde des levens, gelijk de Apostel ten aanzien van de godheid toepast, hetgeen van Melchizedek naar zijne menschheid getuigd wordt Hebr. 7:3;

bb. ten opzichte van de plaats, als die hemel en aarde vervult, Jer. 23 : 23, 24. Ben ik een God van nabij spreekt de Heere? en niet een God van verre? zoude zich iemand in verborgene plaatsen kunnen verbergen, dat Ik hem niet zoude zien, spreekt de Heere? vervul ik niet den hemel en de aarde spreekt de Heere?

b. de menschelijke natuur heeft hare eigenschappen niet verloren; neen, zij is een schepsel gebleven:

aa. een schepsel, die een beginsel der dagen had, Micha 5 : 1; Lukas 2 : 7;

bb. zijnde eene eindige natuur, eindig in tijd, Joh. 19 : 30; in grootte, Lukas 2 : 52; in macht, Matth. 26 : 39; in plaats, Joh. 16:28; en in gaven, Lukas 2 : 52.

∴ *Vraag.* Hoe blijkt dit verder?

Antw. 2. Uit de noodzakelijkheid van zulke onvermengde naturen, tot uitvoering van Zijn Middelaarsambt: Want Christus moest in de menschelijke natuur lijden en sterven; de goddelijke natuur moest de menschheid in dat lijden ondersteunen.

3. Bij aldien de twee naturen, ondereen vermengd waren, zou Christus noch God noch mensch zijn, maar een persoon van beiden onderscheiden, gelijk alle lichamen onderscheiden zijn, van elk een der beginselen, uit welke dezelve bestaan.

Vraag. Bewijs dat deze vereeniging is atreptoos, onveranderlijk, zoodat de goddelijke natuur niet is veranderd in de menschelijke, noch de menschelijke in de goddelijke natuur?

Antw. 1. Zulk eene verandering is geheel onmogelijk, dewijl de godheid ondeelbaar en onveranderlijk is, Mal. 3 : 6. Ik de Heere wordt niet veranderd Jac. 1 : 17. Bij welken geen verandering is, of schaduw van omkeering.

2. Christus zelf wordt genaamd de onveranderlijke God, Hebr. 1 : 11, 12. Die zullen vergaan, maar Gij blijft altijd, en zij zullen als een kleed verouden , als een dekkleed zult Gij ze ineen rollen, en zij zullen veranderd worden; maar Gij zijt dezelfde, en Uwe jaren zullen niet ophouden.

3. De verandering van de menschelijke in de goddelijke natuur, was van gelijke onmogelijkheid, dewijl al wat eindig is, onvatbaar is voor het oneindige. Is het nu dat Hij de menschelijke natuur, door Zijne verrijzenis onsterfelijkheid heeft gegeven, nochtans heeft Hij de waarachtigheid der menschelijke natuur niet veranderd, dewijl onze zaligheid en verrijzenis mede hangen aan de waarachtigheid Zijns lichaams.

Vraag. Is Christus' menschelijke natuur, door Zijne verrijzenis onsterfelijk geworden?

Antw. Zoo wordt ons geleerd, Rom. 6 : 9. Wetende dat Christus opgewekt zijnde uit de dooden niet meer sterft: de dood heerscht niet meer over Hem 2 Cor. 13 : 4 Want hoewel Hij gekruist is door zwakheid, zoo leeft Hij nochtans door de kracht Gods. Openb. 1 : 18. En die leeft, en Ik ben dood geweest; en ziet ik ben levendig in alle eeuwigheid.

Vraag. Hangt onze zaligheid, en verrijzenis, aan de waarheid van Christus' opstanding?

Antw. Ja toch, want,

1. ware Christus in den dood gebleven, er was geen bewijs dat Hij aan Gods gerechtigheid voldaan had. Ook zou het Hem onmogelijk zijn geweest de vruchten van Zijnen dood aan onze harten toe te passen; daarom wordt gezegd Rom. 4 : 25. Welke overgeleverd is om onze zonden, en OPGEWEKT om onze rechtvaardigmaking. 1 Cor. 15 : 17. En indien Christus niet opgewekt is, zoo is uw geloof tevergeefs, zoo zijt gij nog in uwe zonden;

2. Hij is opgestaan als de eersteling dergenen die ontslapen zijn, 1 Cor. 15 : 20. Hieruit volgt dat de geheele oogst zal ingezameld en geheiligd worden, 1 Cor. 15 : 22. Want gelijk ze allen in Adam sterven, alzoo zullen ze ook in Christus alle levend gemaakt worden;

3. Hij is opgestaan als het Hoofd van de geloovigen, die Zijne leden zijn, welke als dan moeten opgewekt worden, want Hij kan geen levend Hoofd van doode leden zijn, daarom Fil. 3 : 21. Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat het gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam, naar de werking waardoor Hij ook alle dingen aan Zichzelven kan onderwerpen;

4. Hij is opgestaan als een voorbeeld, aan hetwelk alle de geloovigen moeten gelijk worden, 1 Cor. 15 : 49. En gelijkerwijs wij het beeld des aardschen gedragen hebben, alzoo zullen wij ook het beeld des hemelschen dragen.

Vraag. Is die vereeniging van de twee naturen achoristoos onaf-

scheidelijk zonder dat zij sedert haar vereeniging van elkander zijn gescheiden geweest?

Antw. Ja toch: de twee naturen zijn alzoo tesamen vereenigd geweest in een persoon, dat ze ook zelfs door Zijnen dood niet zijn gescheiden geweest. Het is met deze vereeniging gelijk er van de liefde gezegd wordt, Hoogl. 8 : 6: Zij is sterk als de dood, en hard als het graf. Waarom velen onder de Ouden plachten te zeggen: Quod Verbum semel assumpsit, nunquam demisit, dat is: Wat het Woord eenmaal heeft aangenomen, heeft Hij nimmer verloren, want

1. stervende was het een waarachtige menschelijke geest, dien Hij in de handen zijns Vaders bevolen heeft, toen Hij uit het lichaam scheidde. Dit blijkt uit Luc. 23 : 46. En Jezus roepende met groote stem: Vader in Uwe handen beveel Ik mijnen geest: en als Hij dit gezegd had, gaf Hij den geest;

2. ondertusschen bleef de goddelijke natuur altoos vereenigd met de menschelijke; ook zelfs toen Hij in het graf lag; hierom wordt het lichaam van Christus in het graf liggende, Gods heilige genaamd: Ps. 16 : 10. Want Gij zult mijne ziel in de hel niet verlaten; Gij zult niet toelaten dat Uw HEILIGE de verderving zie.

.·. *Vraag.* Hoe heldert gij dit op?

Antw. Van ouds af placht men dit op te helderen, met de gelijkenis van een soldaat, die een zwaard uit de scheede trekt, en dus wel het zwaard van de scheede scheidt, maar evenwel elk van die beiden in iedere hand vast houdt. Dus heeft de vereeniging der beide naturen van Christus geen einde genomen met Zijn dood: daar de ziel, zoowel als het lichaam zijn ondersteund en vereenigd gebleken door de alomtegenwoordigheid des Zoons; waarom de Belijdenis wel zegt; de godheid hield niet op in Hem te zijn, zelfs toen Hij in het graf lag, gelijk zij in Hem was, toen Hij een klein kind was, hoewel Hij zich voor een kleinen tijd, zoo niet openbaarde.

Vraag. Wat is de uitwerking van de personeele vereeniging der twee naturen in Christus?

Antw. 1. De eerste uitwerking is de mededeeling der genadegaven des H. Geestes geschied aan Christus' menschheid, op eene zeer overvloedige wijze, Ps. 45 : 8. Daarom heeft u ó God, uw God gezalfd met vreugdeolie boven Uwe medegenooten Jes. 11 : 2. Op Hem zal de Geest des Heeren rusten, de Geest der wijsheid en des verstands, de Geest des raads en der sterkte, de Geest der kennis en der vreeze des Heeren.

.·. *Vraag.* Welke zijn deze?

Antw. *a.* De groote wijsheid van Zijn verstand, hoewel eindig naar de eindigheid van Zijne natuur. Want Jezus nam toe in wijsheid, Lukas 2 : 52. Zelfs waren Hem nog vele dingen onbekend naar Zijne menschheid, zooals de tijd van het laatste oordeel, Markus 13 : 32; en dat er geen vijgen aan zekeren vijgeboom waren, Matth. 21 : 19;

b. volkomen heiligheid, in lichaam en ziel, zoodat Hij van Zijne

ontvangenis af was zonder zonde, een rechtvaardige, 1 Joh. 2 : 1. Die geene zonde gekend heeft, 2 Cor. 5 : 21 ,

c. bijzondere kracht en sterkte, gaande boven de kracht van engelen en menschen, om wonderwerken te doen, zóó nochtans, dat de voornaamste kracht of almacht bij de godheid gebleven is, die de menschelijke natuur, als een instrument gebruikt heeft, Markus 5 : 30. En terstond Jezus bekennende in Zichzelven, de kracht, die van Hem uitgegaan was, keerde zich om tot de schare, en zeide: wie heeft Mijne kleederen aangeraakt?

Vraag. Welke is de tweede uitwerking van die vereeniging?

Antw. 2. De mededeeling van Middelaarswerken, welke Hij als Middelaar moest verrichten, tot welke beide de naturen, elk op haar wijze, zóó mede werkten, dat iedere natuur het hare toebracht tot uitvoering, van dat ééne werk der zaligheid; de menschelijke door te lijden, de goddelijke door de oneindige waardigheid aan dat lijden toe te brengen. Hierom Hand. 20 : 28. God heeft Zijne gemeente verkregen door Zijn eigen bloed. Hebr. 9 : 14. Die zichzelven door den eeuwigen Geest Gode onstraffelijk heeft opgeofferd.

Vraag. Welke is de derde uitwerking?

Antw. 3. Eene mededeeling der eigenschappen van beide naturen. Hetwelk niet zoo is te verstaan, dat de goddelijke eigenschappen aan de menschheid medegedeeld zijn, wat onmogelijk is, maar in dier voege, dat van de gansche persoon van Christus gezegd wordt, hetgeen tot een van beide naturen behoort. Dus leest men dat Hij de Zone Gods is, Rom. 1 : 4. Dat Hij geworden is uit eene vrouw. Gal. 4 : 4. Dat Hij alles weet, Joh. 21 : 17. Dat Hij alles niet weet, Markus 13 : 42.

Vraag. Welke is de vierde uitwerking van die vereeniging?

Antw. 4. Eene mededeeling van goddelijke eere en dienst, waardoor de persoon van den Godmensch, en Middelaar ontvangt de eere van aanbidding, van geloof en onderdanigheid. Dus leest men Joh. 14 : 1. Gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij. Hebr. 1 : 6. En als Hij wederom den eerstgeborene inbrengt in de wereld zegt Hij: En dat alle engelen Gods Hem aanbidden; hoewel intusschen de godheid van Christus de eenige grond van deze goddelijke eere blijft.

∴ *Vraag.* Wat besluit gij uit al het gezegde?

Antw. Met onze Belijdenis: Hierom bekennen wij van den Christus, dat Hij is waarachtig God en waarachtig mensch.

1. Waarachtig God, om door Zijne kracht den dood te overwinnen, Jes. 25 : 8. Hij zal den dood verslinden tot overwinning Hos. 13 : 14. Doch Ik zal hen van het geweld der hel verlossen, Ik zal hen vrij maken van den dood.

2. Waarachtig mensch opdat Hij voor ons zou kunnen sterven uit de zwakheid zijns vleesches. Hebr. 2 : 14. Overmits dan de kinderen des vleesches en bloeds deelachtig zijn, zoo is Hij ook desgelijks derzelver deelachtig geworden, opdat Hij door den dood te niet doen zou, dengene, die het geweld des doods had, dat is den duivel.

3. God en mensch in een persoon, Welken wij aanroepen, liefhebben en dienen, Ps. 2 : 12. Kust den Zoon. Ps. 45 : 12.

Buigt u voor Hem neder. Matth. 3 : 17. Hoort hem. Joh. 5 : 23. Opdat zij allen den Zoon eeren, gelijk zij den Vader eeren.

.·. *Vraag.* Wat ziet en leert gij uit deze verborgenheid?

Antw. Hoewel dit wonderwerk noch door engelen, noch door menschen ooit doorzien zal worden, moet men echter op aarde overdenken:

1. Geen ander kon Borg zijn, om den mensch tot God te brengen, dan Hij Die God en mensch in een persoon was. Eerst moest de Zone Gods persoonlijk, met de menschelijke natuur vereenigd worden, zou de zondige mensch in vriendschap en vereeniging met God komen, 1 Joh. 4 : 10. Hierin is de liefde niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons heeft liefgehad, en Zijnen Zoon gezonden heeft tot eene verzoening voor onze zonden.

2. Hoe dicht de uitverkorenen met God vereenigd zijn, dat ook zelf hun natuur in de persoon des Zoons is op- en aangenomen. Daarin zijn zij boven de engelen verheerlijkt, wier natuur niet personeel is vereenigd met God, Hebr. 2 : 16. Want waarlijk Hij neemt de engelen niet aan; maar Hij neemt het zaad Abrahams aan.

3. Hoe veilig wij ons op Jezus mogen verlaten:

a. Jezus' goddelijke natuur is van eene oneindige kracht, waardoor Hij de Zijnen heiligen en bewerken kan. Hebr. 9 : 14. Hoeveel te meer zal het bloed van Christus, die door den eeuwigen Geest zichzelven Gode onstraffelijk opgeofferd heeft, uwe conscientie reinigen van doode werken om den levenden God te dienen;

b. Jezus' menschheid zal de Zijnen ondersteunen naar lichaam en ziel, Hebr. 4 : 15. Want wij hebben geen Hoogepriester die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde.

Vraag. Wat staat een godvruchtige volgens dit leerstuk te betrachten?

Antw. 1. De godvruchtigen hebben zich te oefenen in de vereeniging met Hem. Het geloof moet werkzaam zijn, opdat Christus in onze harten wone, en de liefde brandende, om Hem aan te kleven, 1 Cor. 6 : 17. Die den Heere aanhangt is één Geest met Hem. Jerem. 13 : 11. Gelijk als een gordel kleeft aan de lendenen eens mans, alzoo heb ik het gansche huis Israëls aan Mij doen kleven, spreekt de Heere.

2. Zij moeten dagelijks door Hem tot God gaan, Hebr. 10 : 21, 22. Dewijl wij hebben eenen grooten Hoogepriester over het huis Gods, zoo laat ons toegaan, met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigd zijnde van de kwade conscientie, en het lichaam gewasschen zijnde met rein water.

3. Zij zijn schuldig Hem te volgen in nederigheid, in liefde, in zelfverloochening, in hemelschgezindheid, en andere deugden, 1 Job. 2 : 6. Die zegt dat hij in Hem blijft, moet ook zelf alzoo wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft.

Vraag. Wat hebben zij te wachten?

Antw. De zalige toekomst en verschijning van onzen grooten God en Zaligmaker in heerlijkheid. Hebr. 10 : 37. Want nog een zeer

weinig (tijds), en Hij die te komen staat, zal komen en niet vertoeven. Fil. 3 : 20, 21. Maar onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook den Zaligmaker verwachten, namelijk den Heere Jezus Christus; Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat het gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam, naar de werking, waardoor Hij ook alle dingen Zichzelven kan onderwerpen.

ARTIKEL XX.

Van de barmhartigheid, en rechtvaardigheid Gods, in Christus bewezen tot onze verlossing.

Wij gelooven, dat God, die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, Zijnen Zoon gezonden heeft om aan te nemen de natuur, in dewelke de ongehoorzaamheid begaan was, om in haar te voldoen en te dragen de straf der zonden door Zijn zeer bitter lijden en sterven. Zoo heeft dan God Zijne rechtvaardigheid bewezen tegen Zijnen Zoon, als Hij onze zonden op Hem gelegd heeft; en heeft uitgestort Zijne goedheid en barmhartigheid over ons, die schuldig en der verdoemenis waardig waren, voor ons gevende Zijnen Zoon in den dood door eene zeer volkomene liefde en Hem opwekkende tot onze rechtvaardigmaking, opdat wij door Hem zouden hebben de onsterfelijkheid en het eeuwige leven.

[Wij ghelooven, dat God die volcomen barmhertich ende rechtveerdich is, sijnen Sone ghesonden heeft om aen te nemen de nature, inde welcke de ongehoorsaemheyt begaen was; om inde selve te voldoen, ende te dragen de straffe der sonden, door sijn seer bitter lijden ende sterven. So heeft dan God sijne rechtvaardicheijt bewesen tegen sijnen Sone, als hy onse sonden op hem gheleydt heeft: ende heeft uitghestort sijn goetheijdt ende barmherticheydt over ons, die schuldich ende de verdoemenisse weerdich waren; voor ons gevende sijnen Sone inden doot, door een seer volcomen liefde, ende hem verweckende tot onze rechtveerdichmakinge, op dat wij door hem hadden de onsterffelicheydt ende het eeuwighe leven].

Vraag. Dewijl de mensch ellendig is door de zonde, en daarbij machteloos om zichzelven te redden, zal hij dan wanhopen over de behoudenis?

Antw. Neen, die ellendig is moet naar een middel van verlossing omzien; het mishaagde den Heere toen de Joden zeiden, Jes. 33 : 14. Wie kan wonen bij een verterend vuur? Ezech.

33 : 10. Dewijl onze zonden op ons zijn, hoe zouden wij dan leven?

Vraag. Wat middel kan de mensch bedenken om te komen tot verzoening met God?

Antw. De mensch kan uit zichzelven geen bekwaam middel bedenken, maar de barmhartigheid Gods heeft ons een middel van verlossing voorgesteld in Zijn Woord: daarom Joh. 5 : 39. Onderzoekt de Schriften, want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben, en die zijn het die van MIJ getuigen.

Vraag. Welk is het middel, dat God tot verzoening heeft voorgesteld?

Antw. De Heere JEZUS CHRISTUS, die ons met God verzoent, 1 Joh. 3 : 2. Hij is eene verzoening voor onze zonden. Rom. 3 : 25. Welkeh God voorgesteld heeft tot eene verzoening, door het geloof in Zijn bloed, tot een betooning van Zijne rechtvaardigheid, door de vergeving der zonden, die te voren geschied zijn, onder de verdraagzaamheid Gods. Dit staat ons nader over dit artikel te zien.

Vraag. Wat behelst dan het artikel?

Antw. Een duidelijk vertoog van de barmhartigheid en rechtvaardigheid Gods, in Christus bewezen tot onze verlossing.

.·. Hoe wordt het verdeeld?

Antw. I. Eerst wordt uit hetgeen in de voorgaande artikelen geleerd was, zekere grond gelegd, om van Gods barmhartigheid en rechtvaardigheid in Christus gebleken, nader te spreken: Wij gelooven dat God, die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, Zijn Zoon gezonden heeft, om aan te nemen de natuur, in welke de ongehoorzaamheid begaan was, om in haar te voldoen, en te dragen de straf der zonde door Zijn bitter lijden en sterven.

II. Die grond gelegd zijnde, vestigt de Belijdenis daarop het bewijs van Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid tezamen, en toont die elk in het bijzonder, als gebleken aan verscheidene personen in ditzelfde werk, te weten;

A. Als rechtvaardig jegens Christus: zoo heeft dan God Zijne rechtvaardigheid bewezen tegen zijn Zoon, als Hij onze zonden op Hem gelegd heeft;

B. als barmhartig jegens ons:

a. door de gift van Zijn Zoon in den dood: en heeft uitgestort Zijne goedheid, en barmhartigheid over ons, die schuldig en der verdoemenis waardig waren, voor ons gevende Zijn Zoon in den dood, door een zeer volkomene liefde;

b. door de opwekking van Zijn Zoon uit het graf: en Hem opwekkende tot onze rechtvaardigmaking, opdat wij door Hem zouden hebben de onsterfelijkheid, en het eeuwige leven.

Vraag. Wat gelooft gij met de Belijdenis van God?

Antw. Dat Hij is volkomen barmhartig en rechtvaardig Ps. 33 : 5. Hij heeft gerechtigheid, en gericht lief, de aarde is vol

van de goedertierenheid des Heeren. Dan. 9 : 14. De Heere onze God is RECHTVAARDIG in alle Zijne werken. Exod. 34 : 6. Als nu de Heere voorbij zijn aangezicht voorbijging, zoo riep hij: Heere, HEERE, God BARMHARTIG, en genadig!

.·. *Vraag.* Wat merkt gij omtrent deze twee deugden Gods aan?

Antw. 1. Dat hier niet gesproken wordt, van die bijzondere uitwerkingen van Gods genade, en gerechtigheid, zooals die te zien zijn in de werken van Gods voorzienigheid, Ps. 145 : 17. De Heere is rechtvaardig in alle Zijne wegen, en goedertieren in alle Zijne werken.

2. Noch van die verdeelde oefening dezer beide eigenschappen aan tweeërlei menschen, te weten, der rechtvaardigheid aan goddeloozen die verloren gaan, en der barmhartigheid aan de geloovigen die zalig worden; maar hoe God die beide tevens in een en hetzelfde werk doet blijken, namelijk in het werk der verlossing.

3. Dat Gods gerechtigheid en barmhartigheid te zamen gepaard gaan in het werk der verlossing. God kan niet barmhartig zijn zonder de oefening van Zijne rechtvaardigheid. De ellende wordt door de barmhartigheid niet weggenomen, tenzij de zonde die de oorzaak van allerlei ellende is, dadelijk verzoend zij. Want zonder bloedstorting geschiedt er geen vergeving, Hebr. 9 : 22.

4. Dat de goddelijke wijsheid, een middel heeft uitgevonden, waardoor Zijne barmhartigheid, en rechtvaardigheid tezamen op het hoogst verheerlijkt worden, zendende zijn Zoon om aan te nemen de natuur in dewelke de zonde begaan was: om in haar te VOLDOEN door zijn zeer bitter lijden en sterven: Ef. 3 : 10, 11. Opdat door de gemeente bekend gemaakt worde, aan de overheden en de machten in den hemel, de VEELVULDIGE WIJSHEID Gods, naar het eeuwig voornemen dat Hij gemaakt heeft in Christus Jezus onzen Heere.

.·. *Vraag.* Is het woord GENOEGDOEN of VOLDOEN schriftuurlijk?

Antw. Het woord genoegdoen komt woordelijk in de Schrift niet voor. Misschien, omdat het aan de rechtbank ontleend is, en in den tijd der Schrift nog zoo zeer niet in gebruik. Markus 15 : 15 leest men dat Pilatus de schare wilde τὸ ἱκανὸν ποιεῖν genoegdoen, dit drukt deszelfs kracht niet genoegzaam uit. Evenwel vinden wij andere woorden, die de zaken volkomen aanduiden. Dus leest men van koopen, 1 Cor. 6 : 10; verlossen, Gal. 3 : 13; geven tot een rantsoen, Matth. 20 : 28; verzoenen, 1 Joh. 2 : 2.

Vraag. Waarin bestaat de genoegdoening?

Antw. In het vervullen van den tweeërlei eisch der wet. De wet moest voldaan zijn, zoowel in hetgeen zij eischt ten leven, als in hetgeen zij dreigt ter straf, Jes. 5 : 16. Doch de Heere der heirscharen zal verhoogd worden door het recht, en God die heilige, zal geheiligd worden door gerechtigheid.

Vraag. Wat is de tweeërlei eisch der wet?

Antw. 1. Volkomen onderhouding van de gansche wet in haar uitgebreidheid, Lev. 18 : 6. Ja Mijne inzettingen en Mijne

rechten zult gij houden; welke mensch dezelve zal doen, zal door dezelve leven.

2. Het dragen van alle straffen, die de zonden verdiend hebben, Deut. 27 : 26. Vervloekt zij hij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen, doende dezelve; en al het volk zal zeggen Amen.

Vraag. Hoe bewijst gij dat de genoegdoening van Gods gerechtigheid noodzakelijk is?

Antw. 1. Uit Gods wrekende gerechtigheid, die Gode natuurlijk en wezenlijk is, en niet toelaat, dat de zonde, die eene grove schending van Gods majesteit is, ongestraft blijve, Gen. 18 : 25. Zou de rechter der gansche aarde geen recht doen? Ps. 7 : 12. God is een rechtvaardig rechter, en een God die alle dagen toornt.

2. Uit de natuur der zonde, welke strijdt tegen Gods heiligheid, en vaststelt dat God met den zondaar, als zoodanig geen gemeenschap hebben kan. Hab. 1 : 13. Gij zijt te rein van oogen, dan dat Gij het kwade zoudt zien. Ps. 5 : 5—7. Want Gij zijt geen God, die lust heeft aan goddeloosheid; de booze zal bij u niet verkeeren. De onzinnigen zullen voor Uwe oogen niet bestaan; Gij haat alle werkers der ongerechtigheid. Gij zult de leugensprekers verdoen; van den man des bloeds en bedrogs heeft de Heere een gruwel.

3. Uit Gods onfeilbare waarheid, die in Zijne bedreigingen aan den zondaar gedaan, niet liegen zal, Gen. 2 : 17. Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven. Nah. 1 : 2. Een ijverig God, en een wreker is de Heere, en zeer grimmig; een wreker is de Heere aan Zijn wederpartijders en Hij behoudt den toorn Zijner vijanden.

∴ *Vraag.* Hoe verder?

Antw. 4. Uit Paulus' zeggen, Hebr. 10 : 4. Het is onmogelijk dat het bloed van bokken en stieren de zonde wegneemt. Waarom is dat onmogelijk? Alleen, omdat het Gode niet behaagd heeft door het bloed der beesten de zonde te laten wegnemen? Neen, maar omdat het bloed der redelooze dieren geen evenmatigheid heeft met de zonden van redelijke schepselen, die te gruwelijk en te vuil zijn, dan dat zij door redeloos bloed, kunnen uitgewischt worden. Indien nu God de zonde kon wegnemen zonder voldoening, waarom zouden zij dan niet door het bloed der offerbeesten kunnen weggenomen worden; doch dit nu is onmogelijk en zoo ook volstrekt onmogelijk, dat God de zonde zonder voldoening vergeve.

5. Uit het zware en bloedige lijden van den Heere Christus. De onmetelijke wijsheid Gods heeft uitgevonden eene wonderbare vereeniging der menschelijke natuur met een der goddelijke personen, opdat God zou kunnen gezegd worden, zelf te gehoorzamen, te lijden, te sterven, en eindelijk te voldoen. Deze persoon is geweest heilig, onnoozel, onbesmet, de man van Gods welbehagen, de eeniggeboren Zoon, de teedergeliefde des Vaders. Dezen heeft de Vader ten doel gesteld en onderworpen aan de snoodste smaadheden, aan het schrikkelijkste lijden, en aan een vervloekten dood. Zou God nu den Zoon Zijner liefde op zulk

eene vreeselijke wijze Zijnen toorn hebben doen gevoelen, en Hem zoo laag laten vernederd worden, om den vervloekten kruisdood te ondergaan, indien niet Zijn lijden bewijs was, dat aan Gods gerechtigheid moest voldaan zijn, zou Hij in Zijne vriendschap aannemen hen, die Zijne majesteit geschonden, en den vloek op zich geladen hadden. Dit doet Paulus zeggen: Hebr. 2: 10. Het BETAAMDE Hem, om Welken alle dingen zijn, en door Welken alle dingen zijn, dat Hij vele kinderen tot de heerlijkheid leidende, den oversten LEIDSMAN hunner zaligheid door LIJDEN zou HEILIGEN; en Christus zelf, Lukas 24 : 26. En MOEST niet de Christus al deze dingen LIJDEN en ALZOO in Zijn heerlijk ingaan?

Vraag. Kan de zondaar voor zichzelven niet voldoen?

Antw. 1. Geenszins, het rantsoen is te groot, en de mensch te onvermogend, Matth. 16 : 26. Wat zal de mensch geven tot lossing van zijn ziel? Ps. 130 : 3. Zoo Gij, Heere de ongerechtigheden gadeslaat, wie zal bestaan?

Vraag. Bewijs dit nader?

Antw. 2. De schuld groeit dagelijks aan; dagelijks zondigende maken wij de schuld meerder. Jac. 3 : 2. Die dagelijks nieuwe schulden maakt, boven zijn vermogen, kan nimmer daar uit geraken.

3. Al is het dat wij niet meer zondigen, het zou ons toch niet meer helpen; want al wat wij doen, zijn wij altijd schuldig, en strekt niet tot afdoening van onze schulden, Lukas 17 : 10. Alzoo ook gij, wanneer gij zult gedaan hebben, al hetgeen u bevolen is, zoo zegt: wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen.

4. Kon ons de natuur behouden, de genade was niet noodig, Gal. 2 : 21. Want indien de rechtvaardigheid door de wet is, zoo is dan Christus tevergeefs gestorven.

Vraag. Kan dan een ander voor ons voldoen?

Antw. Ja toch; borgen strijden niet tegen gerechtigheid en wetten, wanneer die niet worden verboden en uitgesloten. In geldschulden is dit bekend gelijk Paulus voor Onesimus borg werd, Filemon vers 18, 19. Onze zonden worden bij geldschulden vergeleken, Matth. 6: 12. Matth. 18 : 24. Ook zelfs in crimineele en personeele zaken. Zoo bood zich Juda aan om borg te blijven voor zijn broeder Benjamin, Gen. 44 : 32, 33. Paulus redeneert van het sterven voor iemand, hetwelk geschieden kan, tot bewijs dat Christus in onze plaats gestorven is, Rom. 5 ; 7, 9, 10.

Vraag. Kan dan de eene mensch voor den anderen voldoen of borg worden?

Antw. Geenszins; dat leert David, Ps. 49 : 8, 9. Niemand van hen zal zijn broeder immermeer kunnen verlossen; hij zal Gode zijn rantsoen niet kunnen geven: want de verlossing hunner ziel is te kostelijk, en zal in eeuwigheid ophouden,

Vraag. Hoe zoo?

Antw. 1. De mensch kan voor zichzelven niet voldoen, gelijk

terstond gebleken is, hoe zou hij dan voor een ander voldoen?

2. Hetgeen de mensch voor een ander ter voldoening zou willen geven, is hij voor zichzelven schuldig: Want een ieder zal zijn eigen pak dragen, Gal. 6 : 5.

3. De onmacht van alle menschen verhindert dit. Want het is bij God niet te doen met spreken, smeeken, bidden, beloven en geven. Ook niet in het volbrengen van de wet, maar het is te dragen den last des eeuwigen toorns Gods, die brandt als een vuur tegen de zonde, Deut. 4 : 24; die niemand blusschen kan, Jer. 4 : 4; waardoor de bergen versmelten, Nah. 1 : 4. Dit nu kan geen eindig schepsel doen. Hoort hoe een zeer heilig mensch zegt, Ps. 76 : 8. Gij, vreeslijk zijt Gij; en wie zal voor Uw aangezicht bestaan, van den tijd Uws toorns af! Nah. 1 : 6. Wie zal voor Zijne gramschap staan? en wie zal voor de hittigheid Zijns toorns bestaan?

4. Hij die voor een ander voldeed, zou ook zijne voldoening en gerechtigheid aan dien ander door eene almachtige en hartveranderende genade, moeten deelachtig maken, zoo ze hem te stade zou komen. Nu, geen bloot mensch kan zulks doen. Op zijn best kan hij slechts planten en natmaken, maar God alleen geeft den wasdom, 1 Cor. 3 : 5.

Vraag. Maar zou een engel onze borg niet kunnen zijn? Immers de engelen zijn sterke helden; een engel versloeg in het leger der Syriers, ten tijde van Koning Hiskia honderd en vijf en tachtig duizend man, Jes. 37 : 36.

Antw. 1. Geenszins. De engelen hebben geen kracht om den last des eeuwigen toorns Gods tegen de zonde te kunnen dragen, en andere creaturen daarvan te verlossen. Openb. 5 : 2, 3. En ik zag een sterken engel, uitroepende met eene groote stem: wie is waardig het boek te openen en zijne zegelen open te breken? en niemand in den hemel, noch op de aarde, noch onder de aarde kon het boek openen, noch hetzelve inzien.

2. De engelen hebben die hooge waardigheid niet, om als borg voor God te verschijnen, Jerem. 30 : 20. Ook kunnen zij den flonkerenden luister, van Gods driemaal heilig aangezicht, niet verdragen, zij moeten er zich voor verbergen en bedekken, Jes. 6 : 2, 3.

3. De engelen hebben geen lichamen om de straf te kunnen dragen en God wil aan geen ander schepsel, dan de mensch is, de schuld straffen dien de mensch gemaakt heeft: de borg moet onze broeder zijn, gelijk de lossers onder de wet bloedvrienden waren.

Vraag. Wie is machtig om borg voor den zondaar te zijn?

Antw. Alleen de Heere Jezus Christus, dien de Schrift uitdrukkelijk noemt de Borg, Jerem. 30 : 21; de Middelaar Gods en der menschen, 1 Tim. 2 : 5; de Borg des verbonds, Hebr. 7 : 22.

.·. *Vraag.* Bewijs eens dat Christus een Borg is, die aan God kan voldoen?

Antw. 1. God heeft Hem zelf gesteld om Borg te zijn, en in zijne borgtocht genoegen genomen, Jerm. 30 : 21. En zijn Heerlijke zal uit hem zijn, en zijn Heerscher uit het midden van hem voortkomen en Ik zal hem doen naderen, en hij zal tot Mij genaken; want wie is hij, die met zijn hart borg wordt om tot Mij te genaken, spreekt de Heere?

2. Deze borgtocht krenkt Gods gerechtigheid niet, maar is iets hetwelk God geopenbaard heeft, door het Evangelie boven de wet, Rom. 3 : 21. Maar nu is de rechtvaardigheid Gods geopenbaard geworden zonder de wet, hebbende getuigenis van de wet en de profeten. Hier toont de Apostel, dat zulk eene tusschenkomende gerechtigheid van een borg wel niet volgt uit den inhoud van de wet, maar dat zij te gelijk daartegen niet strijdt, omdat ze getuigenis heeft van de wet en de profeten. Dus wordt de wet niet onteerd als haar eisch van gehoorzaamheid, en het dragen der straf volkomen wordt genoeggedaan.

3. De Heere Christus is meester van eigen leven, omdat Hij waarachtig God is, Joh. 10 : 17, 18. Daarom heeft Mij de Vader lief, overmits Ik Mijn leven afleg opdat ik hetzelve wederom neme. — Ik heb macht hetzelve af te leggen, en heb macht hetzelve wederom aan te nemen. Die daarom vrijwillig zijn leven verpandde om borg te zijn voor zijn volk, Psalm 40 : 8, 9. Toen zeide Ik: ziet Ik kom; in de rol des boek sis van Mij geschreven. Ik heb lust ô mijn God! om Uw welbehagen te doen, en Uwe wet is in het binnenste mijns ingewands.

4. Deze borgtocht strekt tot niemands ongelijk of schade, maar veeleer tot bestwil van het gemeen, zoowel als tot vertooning van Gods heerlijkheid, Ef. 1 : 3, 6. Gezegend zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegeningen in den hemel in Christus. — Tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde.

5. Christus daarenboven is machtig om den zondaar tot eenen beteren staat te brengen Hebr. 5 : 9. Geheiligd zijnde is Hij allen die Hem gehoorzaam zijn, eene oorzaak der eeuwige zaligheid geworden.

Vraag. Aan wien moest die genoegdoening geschieden?
Antw. Aan de godheid, of de gansche aanbiddelijke drieëenheid, wiens beeld geschonden, wiens wet overtreden, en wiens verbond verbroken was, en zoo heeft Christus als God aan zichzelven ook voldaan; doch in het bijzonder komt hier de Vader naar de huishouding der genade voor, aan Wien Christus in den tijd, als Borg heeft voldaan, 2 Cor. 5 : 18, 19, 21.

Vraag. Hoe is de Vader aan te merken in de genoegdoening?
Antw. In de betrekking van een rechter, die gezeten is op den troon om recht en gerechtigheid te oefenen, kunnende den zondaar niet ongestraft laten, of hem tot Zijne gemeenschap aannemen, tenzij alvorens het recht der wet vervuld en aan Zijne gekwetste majesteit genoeg gedaan worde, Psalm 7 : 12. God is een rechtvaardig Rechter. Psalm 89 : 15. Gerechtigheid en gericht zijn de vastigheid Zijns troons.

∴ *Vraag.* Hoe is die voldoening van Christus te verstaan?
Antw. 1. Deze voldoening is niet te verstaan,
a. als eene kwijtschelding zonder betaling, hetzij van den

schuldige, hetzij van den borg: want zulk eene kwijtschelding kan met het ambt, dat God bekleedt als rechter en met Zijne hoogste rechtvaardigheid niet bestaan: Gen. 18 : 25. Zou de rechter der gansche aarde geen recht doen?

b. noch als eene gunstige aanneming, welke het naast aan de kwijtschelding komt, zoodat de schuldheer van duizend gulden slechts een penning ontvangt. Neen, de Heere eischt betaling van alles wat de mensch Hem schuldig is, Matth. 18 : 34;

c. noch van eene bepaalde betaling, waardoor bepaaldelijk al datgene betaald wordt, wat men schuldig is, dewijl onze Borg niet alle straffen aan zich toegelaten heeft; bijvoorbeeld geen doofheid, geen pest, noch andere straffen, vermeld in Deut. 28 : 35; noch onzen geestelijken dood, noch de eeuwigheid der helsche straf, en andere ongeschikte gevolgen daarvan.

2. Maar de voldoening is in dezer voege te verstaan, dat de Borg even zooveel, of iets dat evenwichtig was, als in de verplichting is, heeft betaald, hetwelk God volgens Zijne rechtvaardigheid niet gehouden is aan te nemen, en derhalve wordt er in de voldoening een gunst en genade vereischt, waardoor het strenge recht niet aangedrongen wordt.

Vraag. Welke is de rantsoenprijs, die Christus heeft opgebracht.

Antw. 1. De rantsoenprijs is niet

a. de wezenlijke heiligheid Zijner goddelijke natuur, want op geenerlei wijze kan die de onze worden, tenzij wij God zelf, en met God vereenigd, ja een worden;

b. ook niet de oorspronkelijke gerechtigheid Zijner menschelijke natuur, want die hoedanigheid werd in den Middelaar vereischt, zou Hij als priester voor ons tot God genaken, Hebr. 7 : 26.

2. Maar Zijne verworvene gerechtigheid, welke uitmaken

a. Zijn lijden, dood, bloed, striemen en wonden, waardoor Hij ons heeft vrijgekocht van den vloek, dien wij door onze zonden over ons gebracht hebben, Jes. 53 : 5. De straf die ons den vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijne striemen is ons de genezing geworden, 1 Petr. 1 : 18, 19. Gij zijt verlost door het dierbaar bloed van Christus, als van een onstraffelijk en onbevlekt Lam;

b. de gehoorzaamheid van Zijn leven en wandel, waardoor Hij de wet Gods aan wier onderhouding het leven beloofd werd, in onze plaats volbracht heeft, Rom. 5 : 19. Want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien eenen mensch (te weten Adam) velen tot zondaars zijn gesteld geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van eenen, (te weten Christus) velen tot rechtvaardigen gesteld worden. En Matth. 3 : 15: Jezus zeide tot hem: Laat nu af, want aldus betaamt ons alle gerechtigheid te vervullen.

.·. *Vraag.* Wat merkt gij omtrent deze tweeërlei gerechtigheid aan?

Antw. 1. Dat deze beide in de genoegdoening volstrekt noodzakelijk zijn; want door Zijn lijden ontheft Hij ons van den vloek, Gal. 4 : 4, 5; en door Zijne gehoorzaamheid schenkt Hij ons het recht ten eeuwigen leven, Rom. 8 : 4.

2. Dat men niet te nieuwsgierig of vermetel deze beide van elkander moet scheiden, alsof de Middelaar alleen door de eerste

ons van de strafschuld zou verlost, en voor dezelve genoeg gedaan hebben; en door de laatste alleen zou verworven hebben het recht ten eeuwigen leven; want zoo zou men de lijdelijke gehoorzaamheid berooven van de waardigheid van verdienen, en de dadelijke van te voldoen, daar de voldoening en verdiensten niet verschillen in de zaak, overmits voor dengene, die door voldoening verlost wordt van de strafschuld, even daardoor hersteld wordt het recht ten leven.

3. Dat deze rantsoenprijs voldoende en evenwichtig was aan de verplichting, zoodat, al bewees God Zijne genade aan den zondaar door Hem een borg te geven, er echter geen gunst aan het losgeld of aan den Middelaar zelven geschied is: want de strafschuld desgenen die verlost moest worden was oneindig; hiertegen heeft Christus de prijs van eene oneindige waardij opgebracht, waardoor de Vader volkomen is genoeggedaan, Col. 2 : 14. Zulks getuigde Hij in zijn dood, als roepende Joh. 19 : 30, Het is VOLBRACHT.

Vraag. Voor wie heeft Christus genoeg gedaan?

Antw. 1. Niet voor engelen: want

a. de goeden hebben geen Middelaar noodig, als zijnde in hunne volmaaktheid staande gebleven;

b. de kwaden zijn buiten alle hoop van verlossing gesteld, en worden bewaard met eeuwige ketenen der duisternis, tot het oordeel, 2 Petr. 2 : 4.

2. Niet voor alle menschen, maar alleen voor de uitverkorenen die aan Christus van den Vader gegeven zijn, Joh. 17 : 23.

Vraag. Bewijs dat Christus niet voor alle menschen, maar voor de uitverkorenen alleen heeft voldaan?

Antw. 1. Deze voldoening wordt uitdrukkelijk bepaald tot velen Matth. 20 : 28; dewelke elders genoemd worden Zijn volk, Matth. 1 : 21; Zijne schapen, Joh. 10 : 15; Zijne gemeente, Handel 20 : 28; Zijn lichaam, Ef. 5 : 25; Zijne vrienden, Joh. 15 : 33.

2 Deze voldoening is verknocht met Zijne voorbidding welke zeker alleen tot de uitverkorenen behoort, Joh. 6 ; 9. Ik bid voor hen; Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen, die Gij mij gegeven hebt, want zij zijn Uwe.

.·. *Vraag.* Hoe verder?

Antw. 3. Ook vloeit Zijne voldoenende offerande uit de allerhoogste liefde van God voort, die men tot geen verworpelingen kan uitstrekken, Rom. 8 : 31, 32. Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven. En Cap. 5 : 8. Maar God bevestigt Zijne liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren.

4. Verder volgt uit Christus' voldoening alle zaligmakende genade en de eeuwige heerlijkheid zelve, welke immers aan de uitverkorenen alleen eigen zijn, Rom. 5 : 9, 10. Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van den toorn; want indien wij vijanden zijnde,

met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, hoe veel meer zullen wij verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven, en Cap. 8 : 32. Hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken?

5. Eindelijk, gelijk uit eene algemeene voldoening van Christus zoovele en groote ongerijmdheden volgen, zoo wordt de mensch zelf daardoor veel meer dan God of Christus tot eene oorzaak van zijne eigene dadelijke zaligheid gemaakt.

.·. *Vraag.* Wat zegt gij van die plaatsen, in welke Christus gezegd wordt voor allen gestorven te zijn, als Rom. 5 : 18; 2 Cor. 5 : 15; 1 Tim. 2 : 6 en elders?

Antw. Het blijkt uit den samenhang, of uit hetgeen van die alle gezegd wordt dat het woord *allen* beteekent: allen die volgens de gave des Vaders tot Christus als hun Hoofd behooren, of dat anders het woord allen gebruikt wordt voor allerlei menschen, zonder eenig onderscheid van tijden, plaatsen, geslachten, ouderdom en staat. Dus vindt men het woord gebruikt, Exod. 6 : 9. Al het vee der Egyptenaren stierf, Matth. 4 : 23. Jezus genas alle ziekten en kwalen onder het volk, Hand. 10 : 12. Petrus zag alle viervoetige dieren der aarde in een linnen laken.

.·. *Vraag.* Maar wat dunkt u van die teksten, in welke de genoegdoening wordt uitgestrekt tot de wereld?

Antw. 1. Somtijds beteekent het woord wereld het menschelijk geslacht in tegenstelling met de engelen, zonder dat juist alle menschen hoofd voor hoofd bedoeld worden: dus Joh. 3 : 16. Alzoo lief heeft God de wereld gehad, 2 Cor. 5 : 19. God was in Christus de wereld met zichzelven verzoenende, Joh. 1 : 29. Ziet het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegdraagt.

2. Somtijds de uitverkorenen uit de wereld in tegenstelling met hen die verloren gaan. Dus Joh. 17 : 23. Opdat de wereld bekenne dat Gij Mij gezonden hebt, en hen lief gehad hebt, gelijk Gij Mij liefgehad hebt, 1 Tim. 3 : 16. Is gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld.

3. Somtijds de uitverkorenen in tegenstelling of met de Joden alleen, of met de leeraren, of met de geloovigen van dien tijd, in welken de Apostelen leefden en schreven: dus Rom. 11 : 12. Indien hun val is de rijkdom der wereld, 1 Joh. 2 : 2. En Hij is eene verzoening voor onze zonden: en niet alleen voor de onze, maar ook voor (de zonden) der geheele wereld. Weshalve uit dergelijke teksten geen gevolg kan getrokken worden, dat Christus voor allen gestorven is.

.·. *Vraag.* Maar leest men niet 2 Petr. 2 : 1. Ook den Heere die hen gekocht heeft verloochende, en een haastig verderf over zichzelve brengende. Verloochenaars waren dan ook gekocht door den Heere Jezus?

Antw. De tekst spreekt niet van alle menschen, want allen komen zij tot dezen staat niet. Het woord koopen geeft in het geheel geen bewijs voor eene algemeene verzoening door Christus' dood; want men koopt vaten tot een verachtelijk gebruik, en ook tot sieraad; men koopt slaven om hen in vrijheid te stellen en men koopt slaven om hen tot het geringste werk te gebruiken; men koopt ezels om pakken te doen dragen. Dus waren deze valsche leeraars gekocht door den Heere, die hier niet κύριος

Heere, Eigenaar, maar δεσπότης Huisheer genoemd wordt, tot het huiswerk in Zijn huis, in de Kerk tot leeraren, welk ambt zij misbruiken, en werden valsche profeten. De Heere Jezus heeft door Zijn dood recht gekregen over alles, Hebr. 1 : 2. De Heere heeft alles aan Zijne voeten onderworpen, 1 Cor. 15 : 28. Zoo waren deze leeraren mede onder Zijn gebied; Hij had hen mede gekocht om hen tot Zijn dienst, tot nut der uitverkorenen te gebruiken als slaven, als ezels, maar niet tot Zijne kinderen. Ziet Psalm 68 : 19. Gij zijt opgevaren in de hoogte, Gij hebt de gevangenis gevankelijk weggevoerd; Gij hebt gaven genomen om uit te deelen onder de menschen.

Vraag. Wat is het einde dezer genoegdoening van Christus?

Antw. Het einde, waartoe deze genoegdoening strekt, is

1. deels tot betooning van Gods hoogste rechtvaardigheid. Dus zegt de Belijdenis: Zoo heeft dan God Zijne RECHTVAARDIGHEID bewezen jegens Zijnen Zoon, als Hij onze zonden op Hem gelegd heeft, Rom, 3 : 25. Welken God voorgesteld heeft tot eene verzoening door het geloof in Zijn bloed, tot eene betooning van Zijne rechtvaardigheid, door de vergeving der zonden, die te voren geschied zijn onder de verdraagzaamheid Gods;

2. deels tot betooning van Zijne barmhartigheid tot onze behoudenis. Dus vervolgt het Artikel: En heeft uitgestort Zijne goedheid en barmhartigheid over ons, die schuldig en der verdoemenis waardig waren, voor ons gevende Zijn Zoon in den dood, door eene volkomene liefde, en Hem opwekkende tot onze rechtvaardigmaking, opdat wij door Hem hadden de onsterfelijkheid en het eeuwige leven, Rom. 5 : 8, 10. Maar God bevestigt Zijne liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wij noch zondaars waren; want indien wij vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven,

Vraag. Wat zegt het, dat God ten bewijze van Zijne rechtvaardigheid onze zonden op Zijnen Zoon gelegd heeft?

Antw. Dat Christus onze zonden gedragen heeft als een slachtoffer, en als een vloek in onze plaats, Jes. 53 : 4. Waarlijk, Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten heeft Hij gedragen; 2 Cor. 5 : 21. Dien, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, Gal. 3 : 13. Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons.

∴ *Vraag.* Hoe blijkt dit meer?

Antw. 1. Dit blijkt uit plaatsen, die uitdrukkelijk getuigen, dat Christus om ons, voor ons, en om onze zonden geleden heeft, Zie Rom. 4 : 25. Welke overgeleverd is om onze zonden. Rom. 8 : 32. Maar heeft Hem voor ons allen overgegeven. Hebr. 2 : 9. Opdat Hij door de genade Gods voor allen den

dood smaken zoude. 1 Petr. 3 : 18. Christus heeft ook eens voor de zonde geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen.

2. De Schrift stelt Hem duidelijk voor als den Borg en Losser die het rantsoen of losgeld voor ons betaald heeft, Job 19 : 25. Mijne Verlosser leeft. Hebr. 7 : 22. Van een zooveel beter verbond is Jezus Borg geworden. Matth. 20 : 28. De Zoon des menschen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijne ziel te geven tot een rantsoen voor velen. 1 Tim. 2 : 6. Die Zichzelven gegeven heeft tot een rantsoen voor allen, terwijl in de laatste teksten het woord ἀντὶ anti gebruikt wordt, dat onbetwistbaar in iemands plaats beteekent. Men zie Matth. 2 : 22; Cap. 5 : 38; Lukas 11 : 17 en elders.

3. Eindelijk worden ons als vruchten van Christus opoffering in Zijn lijden voorgesteld de reinigmaking onzer zonden, Hebr. 1 : 3; de verzoening door dezelve, 1 Joh. 2 : 2; de verlossing Gal. 3 : 13; de genezing en vrede, Jes, 53 : 5; de zaligheid zelve, Ef. 5 : 23; welke alle te zamen krachtige blijken zijn van eene volbrachte voldoening.

∴ *Vraag.* Wat merkt gij aan tot besluit van dit leerstuk?

Antw. Ik weet niets krachtiger dan met den zaligen Witsius te zeggen: Dit zijn de geduchte verborgenheden van onzen godsdienst, die van de tijden der eeuwen verzwegen zijn geweest, maar nu geopenbaard zijn, en door de profetische Schriften naar het bevel des eeuwigen Gods, tot gehoorzaamheid des geloofs onder de heidenen bekend gemaakt, Rom. 16 : 25, 26. Hieruit blijkt klaar de goddelijkheid van het Christendom. Wat verstand van menschen of van engelen zou zoo verborgene, zoo verhevene, zoozeer alle begrip van alle schepselen te boven gaande dingen, hebben kunnen bedenken? Wat eene aanbiddelijke wijsheid, rechtvaardigheid, waarheid, goedheid en menschenliefde Gods openbaart zich in het vinden, geven, voltrekken, van dit middel onzer zaligheid. Wie zou, deze dingen in het licht des Geestes bespiegelende, niet uitbreken in den lof van den grooten God; o diepte des rijkdoms van Gods wijsheid en kennis! o verborgenheid, in welke de engelen zijn begeerig in te zien! Eere zij den Vader, die zoodanigen Borg ons heeft verwekt, toegestaan, gegeven! Eere zij den Zoon, die Zich met menschelijk vleesch bekleed heeft, het borgschap voor ons zoo gewillig, zoo geduldig, zoo standvastig waargenomen heeft! Eere zij den Heiligen Geest, die aan ons is een bekendmaker, getuige, onderpand van zoo groote gelukzaligheid! Welkom Christus Jezus, waarachtig en eeuwig God, waarachtig en heilig mensch, beide te gelijk behoudende de eigenschappen van beide naturen in eenigheid des persoons. U erkennen wij, U dienen wij, tot U nemen wij onze toevlucht, aan Uwe voeten vallen wij neder, uit Uwe hand alleen verwachten wij de zaligheid. Gij zijt de Zaligmaker. Uw eigendom willen wij zijn, en zijn het door Uwe genade, en zullen het blijven in eeuwigheid. U kenne, U erkenne, U aanbidde met ons, en door U worde alzoo behouden de gansche wereld Uwer uitverkorenen. Dit is de summa van ons geloof, van onze hoop, van onzen wensch! Amen.

ARTIKEL XXI.

Van de verzoening van ons met God door Christus als Hoogepriester door Zijn lijden en sterven.

Wij gelooven dat Jezus Christus een eeuwige Hoogepriester is, met eede, naar de ordening van Melchizedek, en Zichzelven in onzen naam voor Zijnen Vader gesteld heeft, om Zijnen toorn te stillen met volle genoegdoening, Zichzelven opofferende aan het hout des kruises en vergietende Zijn dierbaar bloed tot reiniging onzer zonden, gelijk de profeten hadden voorzegd. Want er is geschreven, dat de straf, die ons den vrede aanbrengt, op den Zone Gods was, en dat door Zijne striemen ons genezing is geworden; Hij ter slachting geleid is als een lam; met de misdadigen gerekend; en als een kwaaddoener veroordeeld door Pontius Pilatus, hoewel hij Hem onschuldig verklaard had. Zoo heeft Hij dan wedergegeven, wat Hij niet geroofd had, en heeft geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen; en dat zoowel in Zijn lichaam als in Zijne ziel, gevoelende de schrikkelijke straf, die onze zonden verdiend hadden, zoodat Zijn zweet werd gelijk droppelen bloeds, op de aarde afloopende; Hij heeft geroepen: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten? en heeft zulks alles geleden tot vergeving onzer zonden. Daarom zeggen wij wel terecht met Paulus, dat wij niet anders weten, dan Christus en dien gekruist; wij achten alle dingen voor drek, om de uitnemendheid der kennisse van onzen Heere Jezus Christus; wij vinden allerlei vertroosting in Zijne wonden, en hebben niet van noode eenig ander middel te zoeken of uit te denken, om ons met God te verzoenen, dan alleen deze eenige offerande, eenmaal geschied door welke de geloovigen in eeuwigheid volmaakt worden. Dit is ook de oorzaak, waarom Hij door

den engel Gods genaamd is Jezus, dat is Zaligmaker, overmits Hij Zijn volk zoude zaligmaken van hunne zonden.

[Wy ghelooven dat Jesus Christus een eeuwighe Hooge-Priester is met eede na de ordeninge Melchisedechs, ende heeft hem-selven in onsen name voor sijnen vader ghestelt, om sijnen toorn te stillen met voller genoechdoeninge, hem-selven opofferende aen den houte des cruyces, ende vergietende sijn dierbaar bloet tot reyninghe onser sonden; gelijc de Propheten hadden voorseyt. Want daar is geschreven, Dat de straffe op den Sone Gods geleyt is, op dat wy vrede hadden, ende dat wy door sijne wonden genesen zijn; dat hy ter doot gheleydet is, als een lam: onder de quaet-doenders gerekent; ende als een quaetdoender veroordeelt door Pontium Pilatum, hoe-wel hy hem onschuldich verclaert hadde. So heeft hy dan betaelt, dat hy niet gherooft en hadde, ende heeft gheleden, hij rechtveerdich voor den onrechtveerdigen, ende dat so wel in sijn lichaem, als in sijn siele: gevoelende de schrickelicke straffe die onse sonden verdient hadden, so dat sijn sweet wierde gelijc druppelen bloedts, op der aerden afloopende. Hij heeft geroepen Mijn God, Mijn God, waerom hebt ghy my verlaten? ende heeft sulcks alles geleden tot vergevinge onser sonden. Daarom segghen wy wel ten rechten met Paulo, Dat wy niet anders en weten dan Christum ende dien gecruyst: wy achtent al voor drek om de weerdicheyt ter kennisse onzes Heeren Iesu Christi: wy vinden allerley vertroostinghe in sijne wonden, ende en hebben niet van noode eenich ander middel te soecken of te versieren, om ons met God te verzoenen; als alleen dese eenige offerande een-mael ghedaen, door welcke de geloovige in eeuwicheyt volmaekt werden: Dit is ooc de oorsake waerom hij door den Engel Gods ghenaemt is Jesus, dat is Salichmaker, overmits hy sijn volk verlossen soude van haren sonden].

Vraag. Welk zijn de bijzondere namen van den Middelaar?

Antw. JEZUS CHRISTUS; de naam Jezus is een hebreeuwsche, de naam Christus een grieksche.

Vraag. Waarom draagt de Middelaar beide, een hebreeuwschen en griekschen naam?

Antw. Deze zijn zeer gepast, dewijl hij een Zaligmaker moest zijn beide van Joden en heidenen, Lukas 2 : 32. Een licht tot verlichting der Heidenen, en tot heerlijkheid van uw volk Israël. Jes. 49 : 6.

Vraag. Wat beteekent de naam JEZUS?

Antw. Behouder, Heiland, Zaligmaker, Matth. 1 : 21. En zij zal een zoon baren, en gij zult Zijnen naam heeten JEZUS; want Hij zal Zijn volk zalig maken van hunne zonden.

Vraag. Wanneer is Hem die naam gegeven?

Antw. Niet bij geval, maar door Gods bijzonder bestier; eerst door den engel tot Maria, Lukas 1 : 31; daarna plechtig op den dag Zijner besnijdenis, Lukas 2 : 21. En als de acht

dagen vervuld waren dat men het kindeken besnijden zou, zoo werd Zijn naam genaamd JEZUS, welke genaamd was van den engel, eer Hij in het lichaam ontvangen was.

Vraag. Was dit van te voren voorspeld?

Antw. Ja, want de Messias wordt sprekende ingevoerd, Jes. 49 : 1. De Heere heeft Mij geroepen van den buik aan, van Mijner moeders ingewand aan heeft Hij Mijnen NAAM gemeld.

Vraag. Hebben ook andere personen dezen naam gedragen?

Antw. Ja toch; Josephus de joodsche geschiedschrijver spreekt onder anderen van een Jezus, den zoon van Ananus, die zeven jaren en vijf maanden de verwoesting van Jeruzalem voorspelde, en eindelijk in de belegering door een steen getroffen, onder een ijselijk geroep: wee de stad! wee den tempel! wee het volk! den geest gaf. Ook spreekt Gods woord van eenen Jezus die genaamd was Justus, een medearbeider van Paulus, Coll. 4 : 11. En van een zekeren toovenaar, een Jood wiens naam was Bar-Jezus, dat is, de zoon van Jezus, Hand. 11 : 6. Bijzonder leest men van doorluchte mannen onder het Oude Testament, die dezen naam gedragen hebben.

Vraag. Wie zijn deze?

Antw. Jozua, de zoon van Nun, die Israël geleid heeft in de bezitting van het land Kanaän; Jozua 1 : 1. Jozua, de zoon van Jozadak, de hoogepriester die het Joodsche volk uit de droeve ballingschap van Babel verlost, en naar zijn eigen land wedergebracht heeft Ezra 3 : 2. Jesaia uit koninklijk geslacht voortgesproten, Jes. 1 : 1.

Vraag. Maar heeft de Zaligmaker dezen naam niet op eene voortreffelijker wijze gedragen dan deze mannen?

Antw. Ja toch; deze droegen dien naam ten hoogsten als voorbeelden van Christus, maar Gods Zoon draagt dien naam als het ware tegenbeeld van die allen. Hand. 5 : 31. Dezen heeft God verhoogd door Zijne rechterhand tot een Vorst en Zaligmaker; om Israël te geven bekeering en vergeving van zonden.

.·. *Vraag.* Wat ziet gij in dezen naam?

Antw. 1. Het is een naam van majesteit en eer, die een persoon wordt gegeven aan wien wij bijzonderen eerbied schuldig zijn, Fil. 2 : 10. Opdat in den naam Jezus zich zou buigen alle knie dergenen die in den hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn.

2. Het is een naam van verwondering; want zij drukt uit een wonderlijk persoon, die de groote zaligheid op eene zoo wonderbare wijze heeft verdiend en tot verwondering van engelen en menschen aan rampzalige zondaren toepast. Jesaia daar op ziende zegt: Cap. 9 : 5. Men noemt Zijnen naam Wonderlijk!

3. Het is een beminnelijke naam voor den zondaar die het leven buiten zichzelven in Christus zoekt, Hoogl. 1 : 3. Uw naam is eene olie die uitgestort wordt. De oudvader Bernardus roept er over uit: geen gezang is liefelijker, geen gehoor vermakelijker, geene gedachten genoegelijker dan Jezus de Zone Gods. Augustinus had er zooveel achting voor, dat hij elders zegt: Indien gij schrijft, het behaagt mij niet, indien ik Jezus daarin niet lees;

indien gij met mij spreekt, het smaakt mij niet, tenzij Jezus daarin gehoord worde; want Jezus is honing in den mond, gekweel in de ooren en blijdschap in het hart, Hoogl. 5 : 16. Al wat aan Hem is, is gansch begeerlijk.

4. Het is een naam van sterkte. Niemand kan dien in kracht dragen dan de sterke God, die machtig is volkomen zalig te maken die door Hem tot God gaan, Handel. 4 : 12. De zaligheid is in geen anderen. Want daar is ook onder den hemel geen andere naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden.

∴ *Vraag.* Is er in den naam Jezus zooveel meer kracht dat men bijzonderen eerbied aan dezen boven andere namen van den Middelaar, en God zelven bewijzen moet, omdat Paulus zegt, Fil. 2 : 10. Dat in den naam Jezus zich buigen zou alle knie?

Antw. Geenszins. 1. De Apostel spreekt hier van geene lichamelijke kniebuiging, maar van eene oneigenlijke kniebuiging, welke vallen kan ook in de geesten die in den hemel, en ook onder de aarde zijn, bestaande in eene algemeene onderwerping aan Jezus, Jes. 45 : 23. Ik heb gezworen bij Mijzelven, daar is een woord der gerechtigheid uit Mijnen mond gegaan, en het zal niet wederkeeren; dat Mij alle kracht zal gebogen worden, alle tong Mij zal zweren.

2. Ook ziet hier de Apostel niet zoozeer op den naam, maar op de persoon, daarmede bedoeld en deszelfs waardigheid, aan wien de Vader in Zijne verhooging een naam gegeven heeft, welke boven allen naam is, vers 9, Handel. 4 : 12.

Vraag. Waarom wordt de Zone Gods Jezus dat is Zaligmaker genoemd?

Antw. Omdat Hij ons zalig maakt en van onze zonden verlost: daarbenevens dat bij niemand anders eenige zaligheid te zoeken of te vinden is, Psalm 68 : 21. Die God is onze zaligheid, Die God is ons een God van volkomene zaligheid, Handel. 4 : 12. En de zaligheid is in geen anderen. 1 Joh. 4 : 14. En wij hebben het aanschouwd en getuigen dat de Vader Zijnen Zoon gezonden heeft tot een Zaligmaker der wereld.

Vraag. Welke is de andere naam van den Middelaar?

Antw. De naam CHRISTUS.

Vraag. Wat beteekent deze naam?

Antw. Deze beteekent GEZALFDE, en komt overeen met den naam MESSIAS, waarmede de Middelaar in het Oude Testament genoemd wordt, Joh. 1 : 12, Wij hebben gevonden den Messias hetwelk is overgezet zijnde, den CHRISTUS, Joh. 4 : 25. De vrouw zeide tot Hem: ik weet dat de MESSIAS komt, die genaamd wordt CHRISTUS.

Vraag. Wat voor personen werden onder het Oude Testament gezalfd?

Antw. Profeten, 1 Kon. 19 : 16; Psalm 105 : 15; Priesters, Exod. 30 : 30; Lev. 6 : 22 en Koningen, 1 Kon. 19 : 15, 16; 1 Sam. 24 : 7, 11.

Vraag. Wat gaf deze zalving te kennen?
Antw. 1. Dat deze personen Gode aangenaam en wettig verkoren waren.
2. Dat zij gewillig en bekwaam zouden gemaakt worden om hun ambt te bedienen.
3. Dat zij zouden strekken tot levende schilderijen van den beloofden Messias, den gezalfde des Heeren.

Vraag. Is Christus gezalfd tot de bediening van deze drie ambten?
Antw. Ja toch, tot Profeet, Deut. 18 : 15. Een Profeet uit het midden van u, uit uwe broederen als mij, zal de Heere uw God verwekken; naar Hem zult gij hooren; tot Priester, Psalm 110 : 4. De Heere heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen. Gij zijt Priester in der eeuwigheid naar de ordening van Melchizedek; tot Koning, Psalm 2 : 6. Ik toch heb Mijnen Koning gezalfd over Zion, den berg Mijner heiligheid.

Vraag. Hoe zoo?
Antw. 1. Door voorverordineering van eeuwigheid. De Vader heeft Hem verordineerd en geroepen om Middelaar te zijn, eer de wereld was, Hebr. 5 : 3. Alzoo ook Christus heeft Zichzelven niet verheerlijkt om Hoogepriester te worden; maar die tot Hem gesproken heeft: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd 1 Petr. 1 : 20. Dewelke wel voorgekend is geweest voor de grondlegging der wereld.
2. Door dadelijke bekwaammaking in den tijd; waarvan de Middelaar spreekt, Jes. 61 : 1. De Geest des Heeren is op Mij, omdat de Heere Mij GEZALFD heeft, om eene blijde boodschap te brengen den zachtmoedigen: Hij heeft Mij gezonden om te verbinden de gebrokenen van hart om den gevangenen vrijheid uit te roepen, en den gebondenen opening der gevangenis.

.·. *Vraag.* Toon eens aan dat de Zaligmaker dezen naam, op eene veel heerlijker wijze droeg dan de profeten, priesters en koningen onder het Oude Testament?
Antw. 1. Zij droegen dien naam ten hoogste als voorbeelden van Christus, maar Gods Zoon draagt dien naam als het tegenbeeld van allen.
2. Zij werden slechts gezalfd door menschen, maar de Zaligmaker is onmiddellijk van God Zijn Vader gezalfd, Psalm 45 : 8. Daarom heeft U, o God, Uw God gezalfd met vreugdeolie boven Uwe medegenooten.
3. Zij werden alleen met uiterlijke lichamelijke olie gezalfd, maar de Zaligmaker is gezalfd met inwendige olie des H. Geestes, Hand. 10 : 38. Belangende Jezus van Nazareth, hoe Hem God gezalfd heeft, met den Heiligen Geest en met kracht.
4. Zij ontvingen den Geest Gods spaarzaam; maar Jezus is gezalfd met den Heiligen Geest op eene overvloedige wijze zonder mate, Joh. 3 : 34. God geeft Hem den Geest niet met mate.
5. De zalving van deze werd bepaald in hunne personen, maar

de zalving van Christus spreidt zich uit over al Zijn volk, en daalt van Hem neder als het Hoofd op al Zijne geestelijke lidmaten, Joh. 1 : 16. Uit Zijne volheid hebben wij allen ontvangen genade voor genade. Verg. Ps. 133 : 2, 3.

Vraag. Is het noodzakelijk ten aanzien van ons dat Christus deze drie ambten bekleed?

Antw. Ja toch, 1. wij zijn van nature verduisterd in het verstand, Ef. 4 : 8; en dus moest onze Zaligmaker een Profeet zijn, om ons den weg der zaligheid te verkondigen, Joh. 4 : 24. De vrouw zeide tot Hem: Ik weet dat de Messias komt, die genaamd wordt Christus, wanneer die zal gekomen zijn, zoo zal Hij ons alle dingen verkondigen.

2. Wij zijn vijanden Gods door de zonde, Rom. 8 : 7. De Zaligmaker moest een hoogepriester zijn, om de vijandschap weg te nemen door eene genoegzame offerande, Hebr. 2 : 17, Opdat Hij een barmhartig en getrouw hoogepriester zou zijn om de zonden des volks te verzoenen.

3. Wij zijn onbekwaam om tot God weder te keeren, en onszelven te bestieren. De Zaligmaker moest een machtig Koning zijn, om ons tot Gods gemeenschap over te brengen, en van de heerschappij des duivels te verlossen, Joh. 8 : 36. Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn.

Vraag. Hoe spreekt onze Belijdenis van deze drie ambten?

Antw. 1. Van Zijn profetisch ambt, als het Hoofd van alle leeraren, Art, XXXII.

2. Van Zijn koninklijk ambt, als de opperste bestierder Zijner kerke, Art. XXVII, XXIX, XXXI.

3. Van Zijne priesterlijke bediening, als het middel onzer verzoening met God, Art. XX—XXVI.

Vraag. Is die orde natuurlijk, dat de behandeling van het priesterambt in onze Belijdenis voorafgaat?

Antw. Ja toch, want Christus' priesterambt is de grondslag van de andere twee. Als profeet kon Hij de zaligheid niet verkondigen, tenzij Hij dezelve als Priester eerst had verworven; als Koning kon Hij ons in Zijn koninkrijk niet inbrengen, tenzij Hij eene offerande voor onze zonden geworden was.

Vraag. Hoe veel daden maken zijn opperpriesterschap uit?

Antw. Twee, Zijn offer en voorbede.

1. Van Zijn offer lezen wij Jes. 53 : 10.

Als Zijne ziel zich tot een schuldoffer zal gesteld hebben, zoo zal Hij zaad zien. Hebr. 10 : 10; in welken wil wij geheiligd zijn door de offerande des lichaams van Christus eenmaal geschied.

2. Van Zijne voorbede, Rom. 8 : 34. Die voor ons bidt. Hebr. 7 : 25. Alzoo Hij altoos leeft om voor ons te bidden.

Vraag. Wat orde houdt de Belijdenis omtrent deze daden?

Antw. Zij spreekt van het offer in dit artikel, en van Zijn voorbede treffelijk en dierbaar, Art. XXVI, na verscheidene zaken, welke aan Zijne offerande verbonden zijn, of daaruit volgen, tusschen beide gevoegd te hebben.

Vraag. Wat is dan de inhoud van dit artikel?
Antw. De leer van onze verzoening met God door Christus, als Hoogepriester door Zijn lijden en sterven.

.·. *Vraag.* Wat dunkt u van deze stof?
Antw. Zij wekt ons op dat wij dezen Priester en Zijne offerande in het geloof beschouwen, 1 Petr. 2 : 7. U dan, die gij gelooft, is Hij dierbaar. Wonderlijke dingen had Paulus in den derden hemel gezien, nochtans was hij zoo vergenoegd niet of hij wenschte doorgaans Jezus als gekruist te zien. Zoo wonderlijk een persoon de Christus is, zoo wonderbare verborgenheden vinden wij in Zijn lijden. Men ziet er in een spiegel van de goddelijke macht: de overwonnene door ellende overwint zijne vijanden; door angsten der hel sluit Hij de hel, en als Hem de hemel troost weigert neemt Hij voor ons den hemel in. Hij lijdt voor hen, die Hem deden lijden; Hij sterft als vriend voor die Zijne vijanden waren. Het is veel dat de Zon der natuur opgaat over boozen, maar het is veel meer dat de zon der gerechtigheid ondergaat voor goddeloozen. Onze zonden waren Zijne wonden; Zijne striemen onze genezing en vrede. Hierom, heilige Broeders, die der hemelsche roeping deelachtig zijt, AANMERKT den Apostel en Hoogepriester onzer Belijdenis, Hebr. 3 : 1.

.·. *Vraag.* In hoeveel deelen wordt dit artikel verdeeld?
Antw. In twee deelen: het eerste handelt van de leer, het tweede van het gebruik dezer leer.

1. Ten aanzien van de leer wordt ons voorgesteld

A. in welke hoedanigheid de eigen Zoon van God geleden heeft: Wij gelooven dat Jezus Christus een eeuwige Hoogepriester is met eede, naar de ordening van Melchizedek;

B. wat Hij gedaan of geleden heeft

a. voorgesteld in dezer voege: en heeft Zichzelven in onzen naam voor Zijn Vader gesteld om Zijnen toorn te stillen met volle genoegdoening, Zichzelven opofferende aan het hout des kruises, en Zijn dierbaar bloed tot reiniging onzer zonden, gelijk de profeten hadden voorzegd;

b. aangedrongen met teksten der Schrift: Want er is geschreven dat de straf die ons den vrede aanbrengt op den Zone Gods was, en dat door Zijne striemen ons genezing is geworden; Hij ter slachting geleid is als een lam; met de misdadigers gerekend;

C. nader verklaard ten aanzien

a. van de wijze waarop: en als een kwaaddoener veroordeeld door Pontius Pilatus, hoewel hij Hem onschuldig verklaard had: Zoo heeft Hij dan wedergegeven, wat Hij niet geroofd had en heeft geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen;

b. van de deelen, waarin: en dat zoowel in Zijn lichaam, als in Zijne ziel;

c. van de ontzaggelijke zwaarte: gevoelende de schrikkelijke straf die onze zonden verdiend hadden, zoodat Zijn zweet werd gelijk druppelen bloeds op de aarde afloopende. Hij heeft geroepen: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?

d. van het einde, waartoe: en heeft zulks alles geleden tot vergeving der zonden.

II. Ten aanzien van het gebruik dezer leer, ziet men
A. dat er eerst betoogd wordt
a. welke achting wij den Heere Jezus schuldig zijn: Daarom zeggen wij wel terecht met Paulus, dat wij niet anders weten dan Christus, en dien gekruist; wij achten alle dingen voor drek, om de uitnemendheid der kennis van onzen Heere Jezus Christus;
b. welken troost wij uit Zijn lijden trekken: wij vinden allerlei vertroostingen in Zijne wonden;
B. daarna, dat wij geen ander middel van noode hebben om zalig te worden: en hebben niet van noode eenig ander middel te zoeken of uit te denken, om ons met God te verzoenen, als alleen deze eenige offerande eenmaal gedaan, door welke de geloovigen in eeuwigheid volmaakt worden. Dit is ook de oorzaak, waarom Hij door den engel Gods genaamd is JEZUS, dat is Zaligmaker, overmits Hij Zijn volk zalig zou maken van hunne zonden.

Vraag. Wie heeft voor onze zonden geleden?
Antw. Jezus Christus, Lukas 24 : 26. En moest de CHRISTUS niet deze dingen LIJDEN?
Vraag. In welke hoedanigheid heeft Christus geleden?
Antw. Als Priester, wien het niet allen dag noodig was, gelijk den hoogepriester, eerst voor zijne eigene zonden slachtofferen op te offeren, daarna voor de zonden des volks; want dat heeft Hij eenmaal gedaan, als Hij Zichzelven opgeofferd heeft, Hebr. 7 : 27.

.˙. *Vraag.* Wat beteekent het woord Priester?
Antw. Het woord כהן Coheen beteekent een vorst, een prins of overste die de naaste is aan de hand des konings, en daarom voor een derde bij dien iets ten beste kan uitwerken. Zie 2 Sam. 8 : 18. Vergel. 1 Kon. 18 : 17; Job 12 : 19. Doch gemeenlijk beteekent het een priester, die tot God nadert en zich bezig houdt in zaken van den godsdienst. In het grieksch zegt men Ἱερεὺς, dat ziet op offeren, of heilige werken verrichten.
.˙. *Vraag.* Past deze naam met nadruk op den Christus?
Antw. Ja toch, want van eeuwigheid heeft Hij den naasten toegang tot Zijn Vader, als zijnde in den schoot des Vaders, Joh. 1 : 18, en als Gods metgezel, Zach. 13 : 7; alleen in staat om voor den zondaar in te staan bij den Vader, Jerem. 30 : 21.

Vraag. Wat is een Priester?
Antw. Paulus zegt ons: die uit de menschen gesteld wordt voor de menschen in de zaken die bij God te doen zijn, opdat Hij offere gaven en slachtofferen voor de zonden, Hebr. 5 : 1.
Vraag. Is Christus een eigenlijk Priester, of alleen in naam en gelijkenis, gelijk de Socinianen leeren?
Antw. Zoo wordt Hij eigenlijk en in der waarheid beschreven, Hebr. 5 : 5—7. Ook leest men dat Hij als Priester Zichzelven

geofferd heeft, Hebr. 7 : 27; en dat Hij altijd leeft om voor ons te bidden, vers 25.

Vraag. Hoedanig een Priester is de Christus?

Antw. Niet een gemeen, maar een voortreffelijk Priester, voortreffelijker dan alle de priesters des Ouden Testaments. Zoo noemt Hem onze Belijdenis een EEUWIGE HOOGEPRIESTER naar de ordening van MELCHIZEDEK.

Vraag. Waarom een EEUWIGE HOOGEPRIESTER?

Antw. 1. In tegenstelling met het Levietisch priesterschap, dat maar voor een tijd was, daar Zijn priesterambt, ten aanzien van deszelfs voorbidding altoos duurt, Hebr. 7 : 23, 24. En gene zijn wel vele priesters geworden, omdat zij door den dood verhinderd werden altijd te blijven, maar deze, omdat Hij in der eeuwigheid blijft, heeft een onvergankelijk priesterschap, vers 25; alzoo Hij altijd leeft om voor ons te bidden.

2. Ten opzichte van de vrucht Zijner offerande, welke eeuwig zijn zal en aan al de gelooviger het eeuwige leven geeft, Hebr. 10 : 14. Want met eene offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt, degenen die geheiligd worden.

Vraag. Waarom een Priester naar de ordening van MELCHIZEDEK?

Antw. Omdat Hij alleen naar die orde Priester is. Psalm 110 : 4. De Heere heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen: Gij zijt PRIESTER naar de ORDENING van MELCHIZEDEK.

.·. *Vraag.* Wie is Melchizedek geweest?

Antw. Over de persoon van Melchizedek zijn velerlei gevoelens bij de geleerden, die wij niet zullen vermelden. Het algemeen gevoelen is, dat Melchizedek geweest is een waarachtig mensch uit het geslacht der Kanaänieten, een overblijfsel van de gelooviger vaderen, wonderlijk en onverwacht van God verwekt en bewaard onder de goddelooze Kanaänieten, om door zijn tweevoudig ambt van priester en koning en andere zeldzaamheden heden een uitmuntend voorbeeld te zijn van de persoon en het ambt van Christus. Dit gevoelen dunkt ons overeen te stemmen met Mozes' verhaal, Gen. 14 : 18—20. En Melchizedek koning van Salem bracht voor brood en wijn; en hij was een priester des Allerhoogsten Gods, en hij zegende hem en zeide: gezegend zij Abraham Gode den Allerhoogste, die hemel en aarde bezit. En gezegend zij de Allerhoogste God, die uwe vijanden in uwe hand gegeven heeft; en hij gaf hem de tienden van alles. En wat Paulus van hem zegt, Hebr. 7 : 1—3. Want deze Melchizedek was koning van Salem, een priester des Allerhoogsten Gods, die Abraham tegemoet ging als hij wederkeerde van het slaan der koningen, en hem zegende. Aan welken ook Abraham van alles de tienden deelde; die voor eerst overgezet wordt koning der gerechtigheid en daarna ook was koning van Salem, hetwelk is een koning des vredes; zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsrekening, noch beginsel der dagen, noch einde des levens hebbende; maar

den Zone Gods gelijk geworden zijnde blijft een Priester in eeuwigheid.

.·. *Vraag.* Hoe betoogt gij, dat Christus Priester is naar de ORDENING of gelijkenis van MELCHIZEDEK?

Antw. De Heere Christus komt met Melchizedek overeen.

1. In eigennaam. Melchizedek was een koning der gerechtigheid en tevens een koning van Salem, dat is: een koning des vredes. Maar Christus is bij uitnemendheid: de Heere onze gerechtigheid, Jer. 23 : 6; die de gerechtigheid liefheeft, Psalm 45 : 8; en Zijn koninkrijk regeert in gerechtigheid, Psalm 72 : 1. Daarbij is Hij ook een koning des vredes, de ware vredevorst, Jes. 9 : 5. Die den Zijnen den vrede geeft, Joh. 14 : 27; en den vrede in Zijn koninkrijk bevordert, 2 Cor. 13 : 11.

2. In hoedanigheid van zijn persoon: want Melchizedek was zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsrekening, noch beginsel der dagen, noch einde des levens hebbende. Hetwelk niet te verstaan is alsof Melchizedek geheel zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsrekening zou geweest zijn, maar hij wordt zoo van Paulus genoemd, of omdat het geslacht, waaruit hij gesproten is, in de H. Schrift niet voorkomt; (zoo zegt Erasmus zeer wel, van wiens geslacht men den oorsprong niet kan verhalen) of in tegenstelling met het Levietisch priesterschap, hetwelke moesten aanwijzen dat zij uit den stam van Levi waren, anderszins werden zij als niet gerechtigd van het priesterambt, geweerd. Zie Neh. 7 : 64. Christus nu is zonder vader, naar Zijne menschelijke natuur, als geboren uit eene maagd door de wonderlijke kracht des H. Geestes, Lukas 1 : 34, 35; zonder moeder, naar Zijne goddelijke natuur zijnde de Zoon des Vaders, van eeuwigheid op eene onbegrijpelijke wijze van Hem gegenereerd, Psalm 2 : 7. Zonder geslachtsrekening als Priester, zijnde uit den stam van Juda, op welken stam Mozes niet heeft gesproken van het priesterschap, hebbende zonder navolgers een onvergankelijk priesterschap, Hebr. 7 : 24; levende altoos om voor Zijn volk te bidden, vers 25.

3. Gelijkheid is er in hunne dubbele ambten. Melchizedek was te gelijk koning van Salem en priester des Allerhoogsten Gods, welke ambten Christus te gelijk heeft bediend, Zach. 6 : 13 en Hij zal zitten en heerschen op Zijn troon, en Hij zal Priester zijn op Zijn troon.

4. Overeenkomst was er in duurzaamheid van het priesterschap. Melchizedek was priester van den beginne tot den einde. Hij had geen medegenooten; ook is hem niemand in dat ambt opgevolgd. De Messias is Priester in der eeuwigheid. Van eeuwigheid is Hij van den Vader tot Priester aangesteld, hetwelk ook door Hem is aangenomen, Psalm 40 : 7, 8, 9. Ook zal de Zone Gods Priester blijven tot in eeuwigheid, zonder opvolgers in de waardigheid; daarom zegt Paulus Hebr. 7 : 23, 24. En gene zijn wel vele priesters geworden, omdat zij door den dood verhinderd werden, altijd te blijven: maar deze, omdat Hij in der eeuwigheid blijft, heeft een onvergankelijk priesterschap.

5. Gelijkheid is hier in waardigheid. Melchizedek was grooter dan alle de priesters Aärons, meerder dan Abraham. Abraham gaf hem de tienden uit den buit des oorlogs, ten blijke van eer

en achting voor hem, Hebr. 7 : 4. Aanmerkt nu hoe groot deze geweest is, aan welken Abraham de Patriarch tienden gegeven heeft uit den buit. Christus nu is ook grooter en waardiger dan alle die. Hij is grooter Profeet dan Mozes, uitnemender Koning dan Salomo, voortreffelijker Priester dan Aàron, ja Melchizedek zelf, dragende de banier boven tien duizenden, Hoogl. 5 : 10.

∴ *Vraag.* Wat zegt het als men leest Psalm 110 : 4; dat Christus Priester is onder EEDZWERING naar de ordening van Melchizedek?

Antw. 1. Dit wijst aan de wettigheid van Christus' priesterschap. Niemand mocht zich tot die waardigheid indringen, maar hij moest daartoe geroepen zijn, Hebr. 5 : 4. De eed van Jehovah God den Vader omtrent het priesterambt van zijn Zoon, was als Zijne ordening en roeping tot hetzelve, vers 5. Alzoo ook Christus heeft Zichzelven niet verheerlijkt om Hoogepriester te worden, maar die tot Hem gesproken heeft: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd!

2. Dit geeft te kennen de waardigheid van dit priesterschap boven de priesterorde van Aäron die zonder eedzwering priesters waren, Hebr. 6 : 20, 21. En voor zoover het niet zonder eedzwering is geschied: want genen zijn wel zonder eedzwering priesters geworden, maar deze met eedzwering door dien die tot Hem gezegd heeft: De Heere heeft gezworen en het zal Hem niet berouwen: Gij zijt Priester in der eeuwigheid naar de ordening van Melchizedek.

3. Hierin lag de zeldzaamheid van dit priesterambt. Het was eene ongewone zaak, dat er een priester zou zijn uit den stam van Juda; naar de wet moest hij uit den stam van Levi zijn. Dit evenwel bevestigt de Heere door Zijn eed. Men zie Hebr. 7 : 11—14.

Vraag. Wat heeft Christus, als Priester, gedaan?

Antw. Hij heeft Zichzelven als eene offerande, in onzen naam voor Zijnen Vader gesteld, Ef. 5 : 2. Zichzelven voor ons gegeven heeft tot eene OFFERANDE en SLACHTOFFER Gode tot een welriekende reuk.

Vraag. Kon Christus volstaan met eene offerande van slachtbeesten?

Antw. Geenszins. Het is onmogelijk dat het bloed van bokken en stieren de zonde wegneme, Hebr. 10 : 4. Ook stelde de Heere den dienst der offeranden eertijds in, om Israël te leeren in het offeren der slachtbeesten op Christus te zien, als het lam Gods, wegdragende de zonde der wereld, Joh. 1 : 29.

Vraag. Moest er dan geen bloed gestort worden?

Antw. Ja zekerlijk; want alle dingen worden bijna door bloed gereinigd naar de wet, en zonder bloedstorting geschiedt er geen vergeving, Hebr. 9 : 22. Doch het bloed dat gestort werd moest het dierbaar bloed des Zoons Gods zijn, 1 Petr. 1 : 18, 19. Wetende dat gij verlost zijt door het dierbaar bloed van Christus als van een onbestraffelijk en onbevlekt lam.

Vraag. Wat verstaat gij door het bloed van Christus?
Antw. Niet eeniglijk die vloeibare stof, waarvan somtijds een gedeelte uit de aderen van den mensch Christus op aarde is uitgestort; maar al Zijn bloedig lijden, gepaard met eene zuivere gehoorzaamheid tot den dood, ja tot den dood des kruises, Fil. 2 : 8.
Vraag. Waarom noemt gij dit een dierbaar bloed?
Antw. Omdat het was het bloed en lijden van zoodanig persoon, die Gode en menschen dierbaar is, 1 Petr. 2 : 5—7.
2. Daar is niets zoo dierbaar in den hemel of op de aarde, dat er tegen op kan wegen.
3. De vruchten van dit bloedig lijden zijn zoodanig, want Christus heeft Zichzelven opgeofferd aan het hout des kruises, vergietende Zijn dierbaar bloed tot REINIGING onzer ZONDEN, Zie 1 Joh. 1 : 7. Het bloed van Jezus Christus Gods Zoon REINIGT ons van alle ZONDE. Ef. 1 : 7. Wij hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de VERGEVING der MISDADEN.

Vraag. Hoe heeft Christus Zichzelven opgeofferd?
Antw. Niet naar Zijne godheid, maar naar Zijne menschheid, te weten, in lichaam en ziel, dewelke alleen lijden kan. Waarom wij dan eens lezen, dat Hij gekomen is om Zijne ZIEL te geven tot een rantsoen voor velen, Matth. 20 : 28 en dan eens van de offerande Zijns LICHAAMS, Hebr. 10 : 10.
Vraag. Is dan het lijden van Christus' menschheid, geheel buiten en zonder de godheid geweest?
Antw. Geenszins. De godheid heeft de menschelijke natuur in het zware lijden ondersteund Jes. 50 : 7. Want de Heere HEERE helpt Mij, daarom word Ik niet te schande; daarom heb Ik Mijn aangezicht gesteld als een keisteen: want Ik weet dat Ik niet zal beschaamd worden?

Vraag. Hoe is de godheid in dit lijden aan te merken?
Antw. 1. Christus heeft naar Zijne goddelijke natuur, als Priester de menschelijke natuur, Gode tot eene offerande der verzoening opgedragen, Hebr. 9 : 14. Die door den eeuwigen Geest Zichzelven Gode onstraffelijk opgeofferd heeft.
2. Ook kan men de goddelijke natuur van Christus aanmerken als het altaar, welke de offerande zijner menschheid geheiligd heeft, en daarbij onze gebeden nog heiligt: Hebr. 13 : 10. Wij hebben een altaar van hetwelk geene macht hebben te eten die den tabernakel dienen. Openb. 8 : 3. En er kwam een andere engel, en stond aan het altaar, hebbende een gouden wierookvat, en hem werd veel renkwerk gegeven opdat hij het met de gebeden der heiligen zou leggen op het gouden altaar dat voor den troon is.
Vraag. Wat merkt gij verder als het altaar aan?
Antw. Niet alleen het geheele Joodsche land, in hetwelk Christus geleden heeft, maar voornamelijk het hout des kruises, op hetwelk Hij onze zonde in Zijn lichaam gedragen heeft, 1 Petr. 2 : 20. Dus spreken de geleerde kantteekenaars over Psalm 110 : 4. Ook leest men in een ouden druk dezer Belijdenis van het altaar des kruises.

.·. *Vraag.* Dus stelt men het kruishout boven de waardigheid van Christus' persoon, dewijl het altaar, dat de gave heiligt, meerder is dan de gave, volgens Matth. 23 : 19?

Antw. Geenszins, want men moet dien naam van het kruishout niet buiten deszelfs oogmerk en reden uitstrekken; het kruishout draagt alleen dien naam

1. voor zooverre Christus het slot van Zijn lijden door den dood daaraan heeft ondergaan, onze zonden dragende in Zijn lichaam op het hout, 1 Petr. 2 : 24;

2. en voor zooverre dit hout eene vertooning van den vloek gaf, welken Christus voor ons moest worden, en daardoor gegeworden is, naar Paulus, aanhaling uit Mozes, Gal. 3 : 13. Christus is een vloek geworden voor ons; want daar is geschreven: vervloekt is een iegelijk die aan het hout hangt.

Vraag. Wat was het vuur, dat Zijne offerande verteerde?

Antw. 1. Gods brandende toorn, welke wraak oefent over de zonden der uitverkorenen, in Christus; over welks gevoel Hij klaagde, Matth. 27 : 46. Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten.

2. Zijne blakende liefde voor de eere Gods en de zaligheid van Zijn volk waarvan Hij spreekt, Psalm 69 : 10. De ijver van Uw huis heeft Mij verteerd.

Vraag. Wat was het einde van Christus' offerande?

Antw. Om den toorn Gods te stillen met volle genoegdoening: Want het betaamde Hem om welken alle dingen zijn, en door welken alle dingen zijn, dat Hij vele kinderen tot de heerlijkheid leidende, den oversten Leidsman hunner zaligheid door zaligheid zou heiligen, Hebr. 2 : 10.

Vraag. Was dat offerlijden voorzegd?

Antw. Ja toch. Zoo zegt de Belijdenis: Daar is geschreven bij de profeten dat de straf op den Zoon Gods gelegd is, opdat wij vrede hadden, en dat wij door Zijne striemen genezen zijn, dat Hij ter slachting geleid is als een lam, onder de kwaaddoeners gerekend; Zie Jes. 53 : 5, 7, 12; voeg er bij Psalm 23 : 16. Gij legt mij in het stof des doods. Dan. 9 : 26. Na die twee en zestig weken zal de Messias uitgeroeid worden. Zach. 13 : 7. Zwaard ontwaak tegen Mijn Herder, en tegen den man, die Mijn metgezel is, spreekt de Heere der Heirscharen; sla den Herder en de schapen zullen verstrooid worden.

.·. *Vraag.* Hoe blijkt het dat de profeet Jesaja in cap. LIII alleen van den Messias spreekt?

Antw. 1. Hem die hier voorkomt, wordt zulk een roem van rechtvaardigheid opgedragen, dat die niet wel aan een zondig sterveling kan toegeëigend worden; Zijn titel is de rechtvaardige knecht Gods, vers 11. Hij wordt geteekend als geen onrecht, gepleegd of bedrog in zijn mond gehad te hebben, vers 9.

2. Het geheele hoofdstuk voert Hem in als den borg der uitverkorenen,

a. die om onzentwille arm geboren is, en ontelbare smaadheden geleden heeft, vers 2, 3;

b. die zwaar en geweldig heeft geleden, echter gewillig en onschuldig, vers 7, 8;

c. die al dat bloedig lijden heeft ondergaan in onze plaats, om ons de gerechtigheid en het eeuwige leven te verwerven, waartoe niemand als de borg Christus bekwaam was, vers 4, 5, 6, 10, 11, 12.

3. De vinger Gods wijst die uitdrukkelijk aan in het N. Testament. Men zie wat er gezegd wordt, Matth. 8 : 17. Handel. 8 : 32—35. 1 Petr. 2 : 22--25. 1 Cor. 15 : 4 en elders.

Vraag. Op welke wijze heeft Christus geleden?

Antw. Hij is, zegt onze Belijdenis, als een kwaaddoener veroordeeld door Pontius Pilatus, hoewel hij Hem onschuldig verklaard had: zoo heeft Hij dan betaald wat Hij niet geroofd had, en heeft geleden rechtvaardig voor de onrechtvaardigen. Zie Psalm 69 : 5. 1 Petr. 3 : 18.

.·. *Vraag.* Wie is Pontius Pilatus geweest?

Antw. Het was een heiden van geboorte, en van geslacht een romeinsche ridder of edelman; zijn eigen naam was Pontius en zijn toenaam Pilatus van pilus, werpspies; zijn aard en inborst was zeer streng en straf. Zijn ambt was Stadhouder of Landvoogd van Keizer Tiberius, over Judea, dat sedert de verbanning van Archelaus tot ééne provincie met Syrie geworden was.

.·. *Vraag.* Hoe komt Pontius Pilatus in onze Belijdenis te pas, zelfs vindt men hem in de XII Artikelen van ons geloof?

Antw. 1. Zoo worden wij bevestigd van de waarheid van Christus' lijden. Want beiden Suetonius en Tacitus, romeinsche schrijvers melden, dat onder de regeering van Tiberius in Judea een Christus is geweest, die door Pontius Pilatus met den dood gestraft is.

2. Daarin ligt eene duidelijke aanwijzing van den rechten tijd, in welken de Messias heeft geleden, naar hetgeen de profeten zoovele eeuwen te voren voorspeld hadden.

3. Het strekt tot verklaring van de zwaarte van Christus' lijden, dat hij niet alleen van de Joden geleden heeft, maar ook van de Heidenen, die in de uitvoering van hunne vonnissen over misdadigers zeer streng waren. Zoo was er voorzegd, Psalm 2 : 1, 2. Waarom woeden de Heidenen, en bedenken de volken ijdelheid, de koningen der aarde stellen zich op, en de vorsten beraadslagen te zamen, tegen den HEERE en Zijnen GEZALFDE.

4. Dit leert dat Christus niet is ter dood gebracht in een oploop van het woedende grauw, maar dat het geschied is bij vorm van een rechterlijk proces en vonnis, gelijk er voorspeld was, Jes. 53 : 8. Hij is uit den angst, en uit het gericht weggenomen. Hetwelk zoo heeft moeten zijn, zou het blijken, dat Hij Zich gesteld heeft in plaats van de uitverkorenen, die schuldig waren om voor Gods rechterstoel gesteld en aldaar veroordeeld te worden.

5. Dit brengt ons te binnen, dat Hij onschuldig veroordeeld en ter dood gebracht is.

Vraag. Hoe blijkt het dat Christus onschuldig is ter dood gebracht.
Antw. 1. Uit vijf verscheidene getuigen, die zulks beleden hebben, als
a. Judas de verrader, Matth. 27 : 4. Ik heb gezondigd, verradende het onschuldig bloed;
b. Pilatus, die na zes bijzondere zittingen Hem onschuldig verklaarde, Joh. 19 : 6. Ik vind in Hem geen schuld;
c. de huisvrouw van Pilatus, welke tot Pilatus zond, zeggende: heb doch niet te doen met dien Rechtvaardige, Matth. 27 : 19;
d. de moordenaar aan het kruis, Luc. 23 : 41. Maar deze heeft niets onbehoorlijks gedaan;
e. de romeinsche hoofdman zeggende: waarlijk deze mensch was rechtvaardig! Luc. 23 : 47.
2. De Profeten hebben Hem zoo beschreven: Zie Jes. 53 : 9 waar gezegd wordt dat Hij geen onrecht gedaan heeft, noch bedrog in Zijnen mond geweest is, Psalm 69 : 5; waar de Messias spreekt: die mij zonder oorzaak haten zijn meer dan de haren mijns hoofds; die Mij zoeken te vernielen, die mij om valsche oorzaken vijand zijn, zijn machtig geworden: Wat ik niet GEROOFD heb, moet ik als dan WEDERGEVEN!
3. Anders kon Hij de Borg en Middelaar niet zijn, die ons tot God moest brengen, 1 Petr. 3 : 18. Want Christus heeft ook eens voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen, die wel gedood is in het vleesch maar levend gemaakt door den Geest.
Vraag. In welke deelen heeft Christus Zijn offerlijden ondergaan?
Antw. De Belijdenis zegt: Zoowel in Zijn lichaam als in Zijne ziel:
1. dit eischte de goddelijke rechtvaardigheid, die de zonde moest straffen in die deelen, waarin zij begaan was;
2. dit was afgeschaduwd in de offerande des Ouden Testaments, waarin het bloed der dieren, in hetwelk hun ziel was, zoowel als hunne lichamen, geofferd werden, Lev. 17 : 11.
3. Dit getuigt de Schrift, ten aanzien van de ziel, Matth. 20 : 28. Dat Hij gekomen is om Zijne ziel te geven tot een rantsoen voor velen. Ten opzichte van het lichaam, 1 Petr. 2 : 24. Die zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout.

Vraag. Hoe lang heeft Christus geleden?
Antw. Den ganschen tijd zijns levens op de aarde.

Vraag. Hoe zoo?
Antw. 1. Het begin van Zijn leven was verzeld met de uiterste armoede, 2 Cor. 8 : 9. Om uwentwille is Hij arm geworden, daar Hij rijk was, opdat gij door Zijne armoede zoudt rijk worden. Acht dagen na Zijne geboorte werd Hij bloedig besneden, Lukas 2 : 21; en in Zijn eerste kindsheid heeft Hij moeten vluchten voor Herodes, die Hem zocht te dooden, Matth. 2 : 13, 14.
2. In het vervolg heeft Hij geleden
a. als een afgezonderd mensch, eer Hij in het openbaar te voorschijn kwam. Zoo zegt Paulus, Hebr. 4 : 15. Dat Hij in alle dingen is verzocht geweest, zonder zonde. Vermoedelijk dat Hij buiten de scholen opgevoed zijnde, ook het timmerwerk met Jozef, Zijn vader, heeft bij de hand gehad; etende in het zweet Zijns aanschijns Zijn

brood. Zie Joh. 7 : 15. De Joden verwonderden zich zeggende: hoe weet deze de Schriften, daar Hij ze niet geleerd heeft. Marc. 6 : 3. Is deze niet de timmerman, de zoon van Maria?

b. als een openbaar persoon, die te voorschijn kwam als de beloofde Zaligmaker. Toen heeft Hij veertig dagen moeten vasten en is van den duivel verzocht geweest in de woestijn, Matth. 4 : 1—3; is gescholden voor een vraat en wijnzuiper, een vriend van tollenaren en zondaren, Matth. 11 : 19; behalve andere mishandelingen, lasteringen en spotternijen die Hem van Zijne vijanden bejegenden. De profeet ziet er op, Jes. 53 : 3. Hij was veracht en de onwaardigste onder de menschen, een man van smarten en verzocht in krankheid;

3. bijzonder in het einde van Zijn leven, toen Hij gevoelde de schrikkelijke straf die onze zonden verdiend hadden, zoodat Zijn zweet werd gelijk droppelen bloeds op de aarde afloopende. Ja toen Hij geroepen heeft: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten!

Vraag. Is dit een zwaar lijden geweest van den Heere Christus?

Antw. Ja toch, beide in lichaam en ziel. Dus wordt het genaamd een lijden bij uitstek dat Christus moest ondergaan, Lukas 24 : 26. Een zware en lastige arbeid, Jes. 43 : 24. Het treden van den wijnpers van Gods toorn, Jer. 63 : 3. Zie hierbij Psalm 22 : 15—19; 69 : 20—22.

.·. *Vraag.* Hoe blijkt de zwaarte van Christus' lijden naar de ziel?

Antw. 1. Uit Zijn eigen bekentenis, Matth. 26 : 38. Toen zeide Hij tot hen: Mijne ziel is geheel bedroefd tot den dood toe; blijft hier en waakt met Mij. Er is niet verschrikkelijker dan de dood, als hij met zijn vloeken en prikkels gesmaakt wordt. David roept uit, Psalm 116 : 3. Banden des doods hadden mij omvangen, en de angsten der hel hadden mij getroffen; ik vond benauwdheid en droefenis. Dus moet het lijden den Borg zwaar gevallen zijn; daar Zijne lofzangen veranderden in klachten, Zijn vreugde in droefenis, vergezeld met de angsten des doods en der hel; want hooger trap van droefheid kon de menschheid niet verdragen, of zij zou gestorven en bezweken zijn. Zie Job 18 : 11. De beroeringen zullen hem rondom verstrikken, en hem verstrooien op zijne voeten.

2. Uit Lukas 22 : 44. En in zwaren strijd zijnde bad Hij te ernstiger en Zijn zweet werd gelijk groote droppelen bloeds, die op de aarde afliepen. Het grondwoord ἀλωνία beduidt bij de Grieken, die angst des gemoeds, of ontstelde worstelingen der gedachten, die iemand aangrijpt, als hij een strijd zal aangaan, waarvan de uitkomst twijfelachtig is. Demosthenes zegt van den koning Philippus, dat hij in zoo eene gelegenheid was in vreeze en in veel strijd. Doch hier gaat het hooger; de angsten der ziel beklemden Christus zoodanig dat ze het bloed de zweetgaten uitdreven, en niet alleen bloedig zweet; maar ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος, inderdaad groote droppelen bloed, die van Zijn lichaam op de aarde stroomden. O zwaarte, ô alles overtreffende benauwdheid! Thuanus verhaalt, als iets zeldzaams, dat zekere overste gedreigd zijnde met een smadelijken dood, indien hij de stad niet overgaf, zoo ontsteld werd, dat hem het bloedige zweet door het gansche lichaam uitbrak. En Maldonatus schrijft van een gezond mensch

te Parijs, die bloed zweette, toen hij zijn doodvonnis hoorde. Het getuigenis van dezen strekt wel tot bewijs dat de benauwdheid zoo hoog kan gaan, doch is slechts een flauwe schets van de doodsangsten, die Jezus in Gethsemane heeft uitgestaan.

3. Uit Christus' bede tot den Vader, Matth. 26 : 39. Mijn Vader, indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker van Mij voorbijgaan. De drinkbeker is Zijn tegenwoordig lijden en zware benauwdheid met toespeling op de bittere dranken die de medicijnmeesters den kranken voorschrijven, Job 13 : 26. Als nu de Christus bidt dat deze drinkbeker van Hem mocht voorbijgaan, moet dat niet aangemerkt worden als een teeken van ongehoorzaamheid of onwilligheid tot lijden; maar als een bewijs van de ware menschelijke natuur. Al wat leeft, schrikt voor ellende en den dood. Dus toonde de gevoelige menschheid, dat zij een schrik en ontroering had van en over dat zwaar en bloedig lijden, doch deze begeerte wordt door den redelijken en volmaakten wil van den Borg terstond ingebonden, met de bijgevoegde voorwaarde; indien het mogelijk is.

4. Uit Zijne klacht aan het kruis, Matth. 27 : 46. En omtrent de negende ure riep Jezus met eene groote stem: Eli Eli Lama Sabachthani, dat is: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten. Deze waren geen woorden van wanhoop. De Christus had geen reden om te wanhopen, dewijl Hij wist dat Hij zou verlost worden. Ook openbaarde Hij in dit geroep Zijne hoop en vertrouwen als Hij zeide Mijn God! maar de woorden geven te kennen de zwaarheid van Zijn lijden in de ure des doods; dat Hij was verlaten van den vriendelijken invloed van Zijns Vaders gunst, daarentegen gevoelende de vreeselijkheid van Gods toorn tegen de zonde; zoodat Hij smeekende geofferd heeft met sterke roepingen en tranen tot Dengene die hem uit den dood kon verlossen, Hebr. 5 : 7.

5. Christus lijdt dat niet als een gemeen persoon, maar als ons Hoofd en Borg. Onze zonden waren de oorzaken van Zijn lijden en benauwdheid. Hij werd om onzentwille van God geslagen en verbrijzeld, Jes. 53 : 4. Wij hadden den toorn Gods, de onuitsprekelijke benauwdheden, en helsche pijnen verdiend, die Hij gedragen heeft op het einde van Zijn leven, Jes. 53 : 5. Is het nu een godzalige zoo bang, de zonde als zonde te zien, en goddelijke gramschap te voelen, die de bergen aanroert dat zij smelten; wat zwaarte van lijden heeft dan de Borg ondergaan, als Hij voor ons tot zonde gemaakt werd, 2 Cor. 5 : 21. Dit doet Hem uitroepen, Jes. 43 : 24. Gij hebt Mij arbeid gemaakt met uwe ongerechtigheden.

.·. *Vraag.* Hoe blijkt de zwaarheid van dit lijden ten aanzien van het lichaam?

Antw. 1. Uit Zijn lijden in Gethsemane, waar Hij verraden wordt van Zijn eigen discipel, als een booswicht gevangen, gebonden en weggeleid wordt, terwijl alle Zijne vrienden van verre staan.

2. In de zaal van Kajaphas, waar Hij voor den kerkelijken raad als een misdadiger gesteld wordt, van valsche getuigen bezwaard, van een dienstknecht op den mond geslagen, in het aangezicht gespogen, en als een godslasteraar ter dood veroordeeld wordt.

3. In het rechthuis van Pilatus, waar Hij eerst heftig en valsch beschuldigd zijnde, met een spotkleed langs de straten van Jeruzalem wordt geleid; daarna terug gezonden zijnde van het volk wordt ter dood geeischt, erbarmelijk gegeeseld, met een kroon van doornen gevlochten gekroond en eindelijk overgegeven om gekruist te worden.

4. Op Golgotha, waar Hij als een vloek aan het kruis wordt genageld, hangende op eene pijnlijke wijze tusschen hemel en aarde in het midden van twee moordenaars: ja waar Hij in Zijnen dorst met edik en gal gedrenkt en met lastering en bespotting gehoond wordt, en eindelijk sterft in het gevoel van den drukkenden toorn Gods tegen de zonde.

Vraag. Tot wat einde heeft Christus dit alles geleden?

Antw. Niet alleeniglijk om de waarheid van Zijne leer te bevestigen, noch alleen om ons een voorbeeld te geven van lijdzaamheid en welsterven, maar voornamelijk heeft Hij zulks alles geleden tot vergeving onzer zonden. Dus leest men Hebr. 1 : 3. Dat Hij de reinigmaking onzer zonden door Zichzelven heeft teweeggebracht. 1 Petr. 3 : 18. Christus heeft eens voor de zonde geleden. Rom. 4 : 25. Hij is overgeleverd om onze zonden. 2 Cor. 5 : 21. Dien, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaarheid Gods in Hem.

.·. *Vraag.* Was er dan groot onderscheid tusschen het lijden van Christus en tusschen het lijden der martelaren?

Antw. Ja, zeer groot:

1. de martelaren, alhoewel zij zondige menschen waren, leden eigenlijk niet om de zonde, maar om de religie, opdat zij door hun lijden God zouden verheerlijken; doch Jezus moest den dood ondergaan om onze zonden, Jes. 53 : 6. God heeft alle onze ongerechtigheden op Hem doen aanloopen;

2. de martelaren hadden een vriendelijk God, een verzoend God, en zij voelden Zijne bijzondere gunst in hunne zielen. Dit deed hen roemen in de verdrukkingen, en vroolijk zijn in hun lijden, Rom. 5 : 3. Doch Jezus had te doen met een vertoornd Rechter, met de gramschap van Zijn Vader, ontstoken tegen de zonde, en moest God voor ons verzoenen, Rom. 5 : 10;

3. de martelaren ondergingen een gezegenden dood; hun dood was kostelijk in de oogen des Heeren, Psalm 116 : 15. Maar Jezus onderging voor ons een vervloekten dood: Gal. 3 : 13. Christus is een vloek geworden voor ons;

4. de martelaren stierven een gedooden, een overwonnen dood; hun gezang was dat van Paulus, 1 Cor. 15 : 54. De dood is verslonden tot overwinning. Maar Jezus had te doen met een dood in zijn geweld, en moest den dood zelven overwinen, te niet doende hem die het geweld des doods had, Hebr. 2 : 14;

5. de martelaren ondergingen slechts den tijdelijken dood des lichaams; zij waren bevrijd van den zieledood; zij leden niet in de ziel, maar Jezus gevoelde de helsche verschrikkingen in Zijne

ziel; daarom klaagde Hij zoo benauwd, Matth. 26 : 38. Mijne ziel is geheel bedroefd tot den dood toe.

Vraag. Wat gebruik moeten de godzaligen van dit leerstuk maken?

Antw. 1. Dat wij het lijden van Christus niet moeten gadeslaan, met een natuurlijk medelijden of roering van zoodanige gevoelens, die ons medelijden doen hebben over de mishandeling en zware smarten van onzen evenmensch; noch met een toornig hart jegens de booze Joden en Heidenen, die als roeden van Gods toorn, Christus aan het kruis gehecht en gedood hebben; maar met een inzien in ons zelven, dat onze zonden den Heere Jezus dit zwaarwichtig lijden hebben aangedaan. Want zoo iemand tot Hem zegt, wat zijn deze wonden in Uwe handen? Zoo zal Hij zeggen, het zijn de WONDEN waarmede Ik geslagen ben in het huis Mijner LIEFHEBBERS, Zach. 13 : 6. Hiertoe hebben zij den Geest der genade, en der gebeden boven de wereld, opdat zij HEM aanschouwen, dien zij DOORSTOKEN hebben: opdat zij over Hem rouw klagen als met de rouwklage over een EENIGEN ZOON; en over Hem bitterlijk kermen, gelijk men bitterlijk kermt over een EERSTGEBORENE, Zach. 12 : 10.

2. Verwondering moet er zijn over het lijden van Christus, dat de Koning der Koningen den toorn Gods heeft willen dragen voor ons die zoo walgelijk en verdoemelijk zijn van nature, en wel met voorbijgaan van duizenden anderen, die niet erger zijn dan wij, Ef. 2 : 18, 19. Opdat gij ten volle kondt begrijpen met alle de heiligen, welke de breedte en de lengte en de diepte en de hoogte zij, en bekennen de LIEFDE van Christus, die de kennis te boven gaat!

.·. *Vraag.* Wat meer?

Antw. 3. Dat wij, dus zegt de Belijdenis, met Paulus, niet anders weten dan CHRISTUS en dien GEKRUIST, 1 Cor. 2 : 2. Dit is eene kennis waarnaar de engelen zeer begeerig zijn, 1 Petr. 1 : 12; en waarin alle onze troost en verlustiging zijn moet, zoodat WIJ HET AL voor DREK ACHTEN om de waardigheid der KENNIS onzes Heeren Jezus Christus Fil. 3 : 8. Ja gewisselijk ik acht ook alle dingen schade te zijn om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus mijns Heeren; om wiens wille ik alle die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn opdat ik Christus moge gewinnen.

4. Dat wij Christus in dit heilig lijden zoeken na te volgen. 1 Petr. 2 : 21. Maar hiertoe zijt gij geroepen, dewijl ook Christus voor ons geleden heeft, ons een EXEMPEL nalatende, opdat gij Zijne voetstappen zoudt navolgen. Jezus heeft geleden in de uiterste lijdzaamheid en zachtmoedigheid, die als Hij gescholden werd, niet wederschold, en als Hij leed niet dreigde, maar gaf het over aan Dien, die rechtvaardig oordeelt, vers 23. O dat wij Hem hierin nawandelen, dan vertoont zich de sterkte van ons geloof en de kracht van gehoorzaamheid aan den goddelijken wil. Dus worden wij vermaand, Col. 3 : 12, 13. Zoo doet dan aan, als uitverkorenen Gods, heiligen en beminden, de innerlijke beweging der barmhartigheid, goedertierenheid, ootmoedigheid, zachtmoedigheid, lankmoedigheid, verdragende elkander, en vergevende den een den anderen, zoo iemand tegen iemand eenige klacht heeft, gelijkerwijs als Christus u vergeven heeft, doet gij ook alzoo.

Vraag. Dient de beschouwing van Christus' lijden tot ondersteuning van Gods kinderen?

Antw. Ja toch. Want wij vinden, zoo zegt het artikel, allerlei vertroostingen in Zijne wonden, en hebben niet van noode eenig ander middel te zoeken of te versieren, om ons met God te verzoenen, als alleen deze eenige offerande eenmaal gedaan, door welke de GELOOVIGEN in eeuwigheid VOLMAAKT worden. Hebr. 9 : 25, 28.

.·. *Vraag.* Hoe zoo?

Antw. 1. Vinden wij ons bezwaard over de zonde, dan zal de beschouwing van Christus' lijden troost geven tegen het gezicht van zonde, Zach. 13 : 1. Te dien dage zal er een fontein geopend zijn voor het huis Davids, en voor de inwoners van Jeruzalem tegen de ZONDE en tegen de ONREINIGHEID.

2. Zijn wij bevreesd voor de donderende vloeken van de Wet, Christus is een vloek geworden voor ons, opdat Hij ons van het strenge oordeel Gods, dat wij verdiend hebben, zoude bevrijden, Rom. 8 : 1. Zoo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vleesch wandelen, maar naar den Geest.

3. Zijn wij bekommerd over lichaamsgebrek, niet wetende, wat wij eten, wat wij drinken, of waarmede wij ons kleeden zullen, de overdenking, dat een lijdende Jezus voor Zijne moeder zorgde aan het kruis, Joh. 19 : 26, 27, leert ons vertrouwen, dat Hij nu in den hemel zijnde, ook de Zijnen zal verzorgen uit die volle schatkamer. Krachtig redeneert Paulus, Rom. 8 : 32. Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet ALLE DINGEN schenken?

4. Drukt ons het besef van ons te kort komen in heiligmaking, het kruis van Christus bevestigt ons, dat Hij het recht der wet vervuld heeft voor ons, waarom Hij aan het kruis heeft uitgeroepen: Het is VOLBRACHT, Joh. 19 : 30.

5. Zijn wij menigmaal moedeloos onder de verberging van Gods aangezicht, onder de treurige gevallen van den tijd, Hij die om onzentwille, aan het kruishout kermde over de goddelijke verlating, roept al Zijn kinderen toe: kan ook eene vrouw haren zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over den zoon haars buiks? ofschoon deze vergate, zoo zal Ik toch u niet vergeten. Ziet, Ik heb u in de beide handpalmen gegraveerd; uwe muren zijn steeds voor Mij, Jes. 49 : 15, 16.

6. Valt het ons lastig in de woestijn dezer wereld, zuchtende en dorstende naar een beter vaderland: Christus heeft dorst geleden aan het kruis, Joh. 19 : 28, opdat wij eeuwig zouden verzadigd worden. Dit is de belofte, Openb. 7 : 16, 17. Zij zullen niet meer hongeren, en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen noch eenige hitte; want het LAM dat in het midden des troons is zal ze weiden; en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren, en God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen.

ARTIKEL XXII.

Van het geloof, waardoor wij deel krijgen aan Christus en alleen gerechtvaardigd worden.

Wij gelooven, dat, om ware kennis dezer groote verborgenheid te bekomen, de H. Geest in onze harten ontsteekt een oprecht geloof, hetwelk Jezus Christus met alle Zijne verdiensten omhelst, Hem eigen maakt, en niets anders meer buiten Hem zoekt. Want het moet noodzakelijk volgen, òf dat niet al wat tot onze zaligheid van noode is, in Jezus Christus zij; òf, zoo het alles in Hem is, dat degene die Jezus Christus door het geloof bezit, zijne geheele zaligheid heeft. Nu, dat men zeggen zoude, dat Christus niet genoegzaam is, maar dat er nog benevens Hem iets meer toe behoeft, ware eene al te ongeschikte godslastering; want daaruit zoude volgen, dat Christus maar een halve Zaligmaker ware. Daarom zeggen wij terecht, met Paulus, dat wij door het geloof alleen, *of* door het geloof zonder de werken gerechtvaardigd worden. *Doch wij verstaan niet, dat het, om eigenlijk te spreken, het geloof zelf is, dat ons rechtvaardigt; want het is maar een instrument, waarmede wij Christus, onze rechtvaardigheid, omhelzen. Maar Jezus Christus, ons toerekenende alle Zijne verdiensten en zoo vele heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan, is onze rechtvaardigheid; en het geloof is een instrument, dat ons met Hem in de gemeenschap aller Zijner goederen houdt; dewelke, de onze geworden zijnde, ons meer dan genoegzaam zijn tot onze vrijspreking van onze zonden.*

[Wy gelooven dat om ware kennisse deser grooter verborgentheyt te becomen, de H. Geest in onse herten ontsteeckt, een oprecht geloove 't welcke Jesum Christum met allen sijnen verdiensten om-

helst, hem eygen maect, ende niet anders meer buyten hem en soect. Want het moet nootzakelick volgen, of dat niet al, wat tot onser salicheyt van nooden is, in Jesu Christo zy: oft so het alles in hem is; dat de ghene die Jesum Christum door 't geloove besit, syn gheheele salicheyt heeft. Nu dat men seggen soude dat Christus niet genoechsaem en is, maer datter noch beneffens hem yet meer toe behoeft, ware een al te ongeschikte Gods-lasteringhe: want daeruyt soude volghen, dat Christus maer een half salichmaker ware. Daerom seggen wy, ten rechten, met Paulo; dat wy door 't geloove alleen, of door 't gheloove sonder de wercken gerechtveerdicht worden. Doch wy en verstaen niet, dattet om eygentlick te spreken, t'gheloove selve is, dat ons rechtveerdicht, want het en is maar een instrument, waermede wy Christum onse rechtveerdicheyt omhelsen: Maar Jesus Christus ons toerekenende alle sijne verdiensten, ende so veel Heylighe wercken die hy voor ons ende in onse plaetse heeft gedaen, in onse rechtveerdicheyt: Ende t'geloove is een instrument dat ons met hem in de gemeenschap aller sijner goederen hout; dewelcke onse gheworden zynde; ons meer dan genoechsaem zijn tot onser vry-sprekinge van onse sonden].

Vraag. Heeft Christus de zaligheid alleen verdiend?

Antw. Neen; Hij past ook de verworven zaligheid aan de Zijnen toe, Rom. 5 : 10. Want indien wij vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. Door de werking van den H. Geest, Joh. 16 : 13, 14. Maar wanneer Deze zal gekomen zijn, namelijk de Geest der waarheid, Hij zal u in alle waarheid leiden — Die zal Mij verheerlijken, want Hij zal het uit het Mijne nemen, en zal het u verkondigen.

Vraag. Wat werkt de H. Geest in de harten der uitverkorenen?

Antw. Hij werkt het GELOOF in de harten der uitverkorenen, waardoor zij deel krijgen aan Christus, en alleen GERECHTVAARDIGD worden. Dit is de verheven leer der vertroosting, waarvan in deze, en twee volgende artikelen opzettelijk gesproken wordt.

.·. *Vraag.* Is dit een leerstuk van belang?

Antw. Ja toch. De leer der rechtvaardigmaking uit het geloof, is de ZIEL van het Christendom, de springader van alle ware troost en heiligmaking. Die hier dwaalt, die dwaalt tot zijn eeuwig verderf. Daarom legt de Duivel het er gedurig op aan, om de waarheid van dit leerstuk te ontkennen, te verdraaien, verduisteren, en als hij dat niet kan uitwerken, om het ongeoefend te laten. Als er nieuwe leeringen op de baan komen, al schijnen ze in het eerst de rechtvaardigmaking geheel niet aan te roeren, zoo loopen ze toch in het laatste doorgaans daarop uit. Hierom zeide Luther terecht: Justificatio est articulus vel stantis, vel cadentis ecclesiæ, de rechtvaardigmaking is een leerpunt waarbij Gods Kerk of staat of valt.

.·. *Vraag.* Wat staat ons in dit artikel te zien?

Antw. 1. Eerst wordt ons duidelijk geleerd

A. dat het geloof is eene gave Gods. Wij gelooven, dat om ware kennis dezer groote verborgenheid te bekomen de Heilige Geest in onze harten ontsteekt een oprecht geloof;

B. en hoe hetzelve omtrent Jezus verkeert, hetwelk JEZUS CHRISTUS met alle Zijne verdiensten omhelst, Hem eigen maakt, en niet anders meer buiten Hem zoekt.

II. Daarna wordt bondig betoogd, dat wij ALLEEN door het GELOOF in Christus GERECHTVAARDIGD worden. Dit betoog behelst

A. eene tweeledige veronderstelling, welke niet ontkend kan worden: Want het moet noodzakelijk volgen, òf dat niet al wat tot onze zaligheid van noode is, in Jezus Christus is; òf zoo het alles in Hem is, dat degene die Jezus Christus door het geloof bezit, zijne geheele zaligheid heeft;

B. een verstandig besluit

a. aanwijzende de onbetamelijkheid, van hetgeen eerst gesteld wordt: Nu, dat men zeggen zoude, dat Christus niet genoegzaam is, maar dat er nog benevens Hem iets meer toe behoeft, ware eene al te ongeschikte godslastering; want daaruit zou volgen, dat Christus maar een halve Zaligmaker ware;

b. beredeneerende, met het getuigenis der H. Schrift, de waarheid der zaak. Daarom zeggen wij terecht met Paulus, dat wij door het geloof alleen of door het geloof zonder de werken gerechtvaardigd worden.

III. Eindelijk vinden wij eene nadere opheldering van dit leerstuk ter voorkoming van alle misverstand, behelzende

A. hoe dit geloof ons rechtvaardigt, niet als een WERK, maar als een WERKTUIG: Doch wij verstaan niet, dat het om eigenlijk te spreken, het geloof zelf is, dat ons rechtvaardigt, want het is maar een INSTRUMENT, waarmede wij Christus ONZE RECHTVAARDIGHEID omhelzen;

B. hoe de Christus in de rechtvaardigmaking ons ten goede komt: Maar Jezus Christus ons toerekenende alle Zijne verdiensten, en zoo vele heilige werken, die Hij voor ons gedaan heeft, is ONZE RECHTVAARDIGHEID;

C. hoe het geloof ons met Christus vereenigt doet blijken: en het geloof is een instrument dat ons met Hem in de gemeenschap aller Zijner goederen houdt; dewelke de onze geworden zijnde ons meer dan genoegzaam zijn tot onze vrijspreking van zonden.

Vraag. Wat beteekent het woord geloof?

Antw. In het Hebreeuwsch leest men אמונה Emunah, dat in onze taal wordt overgezet door geloof, Hab. 2 : 4; vastigheid, Jes. 25 : 4. Waarheid, Ps. 89 : 3; trouw, Ps. 119 : 71. Het stamt af van אמן Aman האמין Heemin beteekende, zich op iemand werpen, om van hem gedragen te worden, even gelijk een kind, dat zich werpt in de armen van zijn voedster, Jes. 60 : 4: 66 : 12 In het Grieksch zegt men πίστις pistis, eene overreding des gemoeds van de waarheid eener zaak. Het stamt af van πείθειν, dat in Hand. 19 : 8, door aanraden, en Lukas 16 : 11; door vertrouwen, vertolkt wordt.

Vraag. Hoe wordt het woord geloof in de H. Schrift gebruikt?
Antw. Het wordt gebruikt, òf voorwerpelijk van de leer, die men gelooft, Gal. 1 : 23. Degene, die ons eertijds vervolgde, verkondigt nu het geloof, hetwelk hij eertijds verwoestte; òf onderwerpelijk van ons werk, door hetwelk wij het voorwerp omhelzen, 1 Petr. 1 : 9. Verkrijgende het einde uws geloofs, namelijk de zaligheid der zielen.

Vraag. Wat is eigenlijk het geloof?
Antw. Eene verzekerdheid van de waarheid eener zaak, op eens anders getuigenis steunende; dewelke God of mensch zijnde, zoo is daardoor het geloof ook goddelijk of menschelijk.
Vraag. Hoevelerlei is het goddelijk geloof?
Antw. Vierderlei, namelijk het historisch geloof, het geloof der wonderwerken, het tijdgeloof en het zaligmakend geloof.
Vraag. Wat is het historisch geloof?
Antw. Waardoor wij het woord Gods, of geheel, of ten deele als eene historische waarheid aannemen, doch zonder toepassing op ons zelven, Hand. 26 : 27. Gelooft gij, ô Koning Agrippa, de profeten? Ik weet dat gij ze gelooft, Jac. 2 : 10. Gij gelooft dat God een eenig God is, gij doet wel, de duivelen gelooven het ook, en zij sidderen.

Vraag. Is de daad van dit geloof tot de zaligheid noodig?
Antw. Ja toch. Buiten dit kan het zaligmakend geloof niet bestaan; echter is hetzelve niet genoegzaam; omdat de wil in den mensch menigmaal aanloopt tegen het gemeen en beschouwend oordeel van het verstand.

Vraag. Wat is het geloof der wonderwerken?
Antw. Eene sterke vaststelling bij zichzelven, van eenig wonderwerk, dat van, of aan ons zal worden gedaan; en is dan of werkelijk, wanneer ons geloof ziet op iets dat wij doen zullen, als Paulus zegt, 1 Cor. 13 : 2: En al ware het, dat ik al het geloof had, zoodat ik bergen verzette, en de liefde niet had zoo ware ik niets. Of lijdelijk wanneer wij een wonderwerk aan, of omtrent ons verwachten, Matth. 9 : 1, 2. En ziet, zij brachten tot Hem, een geraakte, op een bed liggende, en Jezus hun geloof ziende, zeide tot den geraakte: zoon, zijt welgemoed, uwe zonden zijn u vergeven.

Vraag. Heeft dit geloof eenige verbintenis met de zaligheid?
Antw. Het zaligmakend geloof ging daarmede dikwerf gepaard. Zie Matth. 9 : 2. Echter vindt men het geloof der wonderwerken in menschen, wien het zaligmakend geloof ontbrak. Zie de gereinigde melaatschen, onder dewelke slechts een geloovige en dankbare Samaritaan gevonden werd, Lukas 6 : 17, 18. Dus besluiten wij dat dit geloof geen verbintenis met de zaligheid heeft, Matth. 7 : 22, 23.

Vraag. Wat is het tijdgeloof?

Antw. Door hetwelk de mensch, de waarheid des Evangelies erkennende, die ook met eenige vreugde en uiterlijke vrucht voor een tijd ontvangt. Zie hiervan Matth. 13 : 20, 21. Maar die in steenachtige plaatsen bezaaid is, deze is degene die het woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt, doch het heeft geen wortel in zichzelven, maar is voor een tijd: en als verdrukking of vervolging komt, om des woords wille, zoo wordt hij terstond geërgerd Joh. 5 : 35. Hij was een brandende en lichtende kaars: en gij hebt ulieden voor eenen korten tijd in zijn licht willen verheugen.

Vraag. Hoe beschrijft gij het zaligmakend geloof?
Antw. Als eene hebbelijkheid der ziel, van den H. Geest door den dienst des Woords, en der bondszegelen, in de uitverkorenen gewerkt, door welke zij het woord Gods, en het Evangelie daarin begrepen, met dezelfs grootste beloften kennen, omhelzen en zichzelven met vertrouwen toepassen, tot zaligheid, gerechtigheid, ware heiligheid, en geruste hope van hunne ziel.

.·. *Vraag.* Hoe wordt dit geloof in de H. Schrift genaamd?
Antw. Het rechtvaardigmakend geloof, Rom. 5 : 1; het hartreinigende, Hand. 15 : 9; de ziel-behoudende, Hebr. 10 : 39; door de liefde werkende, Gal. 5 : 6; het levend geloof door de werken, Jac. 2 : 26; het allerheiligst geloof, 2 Petr. 1 : 1; een ongeveinsd geloof, 1 Tim. 1 : 5: het geloof der heiligen, Openb. 13 : 10; en het geloof der uitverkorenen Gods, Tit. 1 : 1; welks voleinder Jezus is, Hebr. 12 : 2.
.·. *Vraag.* Hoe spreekt het Artikel?
Antw. Van een OPRECHT GELOOF, niet alleen om het te onderscheiden van het geloof der huichelaren, maar om te leeren dat een oprecht geloof is, een waar en volkomen geloof, alles hebbende in zijn natuur, als het ingewrocht wordt door den H. Geest, waardoor het in staat is, om alle de indrukken die de H. Geest door het Woord, van den inhoud des Woords geeft, te ontvangen, en die ontvangen hebbende, zich in dadelijke oefening werkzaam te vertoonen.

Vraag. Hoe merkt gij het geloof aan?
Antw. Geenszins als een bloote daad, die voorbij gaat, gelijk de Remonstranten willen, maar als eene hebbelijkheid welke den geloovige altoos bijblijft. Daarom worden Gods kinderen gezegd het geloof te hebben, Marc. 9 : 28; het geloof te houden, 1 Tim. 1 : 19; ook zelf als geloovigen aangemerkt, in tijden als hun geloof niet metterdaad geoefend wordt, 2 Cor. 6 : 15; Hand. 10 : 45.

.·. *Vraag.* Maar in wat zin, noemt gij het geloof eene hebbelijkheid?
Antw. Niet in dien zin, in welke het de Logici gebruiken, van een vermogen dat door onze gedurige herhaalde werkingen voorkomt, maar in dien zin, waarin het beteekent eene in ons gelegde deugd, of bovennatuurlijke kracht, door eene scheppende almacht

Gods zonder ons toedoen in ons gewrocht. In welken zin de Logici dan onderscheiden inter habitus infusos, et studio adquisitos, in hebbelijkheden die ons ingestort, of door oefening verkregen worden.

.·. *Vraag.* Hoe merkt gij het geloof verder aan?

Antw. Als eene hebbelijkheid der ziel, omdat het geloof eigenlijk en alleen zijn zetel heeft in 's menschen ziel, hoewel het lichaam in de belijdenis en betooning des geloofs dadelijk medewerkt, Rom. 10 : 10. Met het hart gelooft men tot rechtvaardigheid, en met den mond belijdt men ter zaligheid.

.·. *Vraag.* Moet het geloof gebracht worden tot de gansche ziel, of alleen tot een, of ander van haar vermogens, verstand, wil of macht om naar buiten te werken?

Antw. Het geloof is de oorsprong van alle geestelijke levende daden in de ziel; zoo moet hetzelve tot de geheele ziel, met al hare vermogens worden gebracht. Daarom zegt Paulus dat Christus door het geloof in onze harten woont, Ef. 3 : 17.

1. Tot het verstand behoort het geloof om de goddelijke waarheden te begrijpen, te onderscheiden, toe te stemmen, waarachtig en goed te oordeelen.

2. Tot den wil om tot het goede gedreven te worden, dat te begeeren, te beminnen en te volbrengen.

3. Gelijk dan ook tot de macht om naar buiten te werken, en het lichaam in de dadelijke betooning van het geloof in den wandel te doen medewerken. Even als de oorspronkelijke gerechtigheid, en het beeld God in verscheidene vermogens der ziel plaats had.

Vraag. Welke zijn de daden des geloofs, hetzelfde uitmakende?

Antw. Doorgaans worden er drie opgeteld, namelijk kennis, toestemming en vertrouwen.

Vraag. Hoe bewijst gij dat tot het geloof kennis behoort?

Antw. 1. Omdat het geloof door kennis beschreven wordt, Jes. 53 : 11. Door Zijne kennis zal Mijn knecht de rechtvaardige, velen rechtvaardig maken. Verg. Joh. 17 : 3. Dit is het eeuwige leven dat zij U kennen den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt.

Vraag. Hoe verder?

Antw. 2. Uit de manier waarop het geloof in ons gewerkt wordt. te weten: uitwendig door het hooren en lezen van Gods woord, Rom. 10 : 17. Zoo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het woord Gods. Inwendig door de onderwijzing van Gods Geest, Joh. 6 : 45. En zij zullen allen van God geleerd zijn, een iegelijk dan die het van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot Mij, hetwelk wederom zulk eene kennis veronderstelt.

3. Uit de belijdenis des geloofs, die in het geloof noodzakelijk is, Rom. 10 : 9, 10. Indien gij met uw mond zult belijden den Heere Jezus, en met uw hart gelooven, dat Hem God uit de dooden heeft

opgewekt, zoo zult gij zalig worden. Maar deze kan zonder kennis niet gescheiden.

4. Uit de benaming van het ongeloof, hetwelk genaamd wordt:

a. onwetendheid, Hand. 17 : 30. God de tijden der onwetendheid overzien hebbende;

b. dwaasheid, 1 Cor. 2 : 14. De natuurlijke mensch begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn: want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden;

c. een duisternis, Joh. 1 : 5. En het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft hetzelve niet begrepen. Bijgevolg moet in tegenstelling het geloof bestaan in verstand, wijsheid en verlichtende kennis.

Vraag. Wat moet een geloovige al kennen?

Antw. Alhoewel wij de uiterste grensscheidingen van eene verdoemelijke onwetendheid niet kunnen bepalen, omdat het ons niet geoorloofd is, de kracht der goddelijke genade naar de korte mate van ons gebrekkig verstand af te meten, zoo is toch zeker, dat ieder mensch, die geen gevaar wil loopen van zijne zaligheid, moet kennen hetzij, met meer of minder licht, hetgeen ons in het Evangelie beloofd wordt, en de artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloof in eene somma leeren.

.·. *Vraag.* Welke zijn de eigenschappen van deze kennis?

Antw. 1. Dat dezelve door den Geest Gods onder, en door het gebruik der middelen op dusdanige wijze in de ziel voortgebracht, dat ze dezelve levend, overtuigend, en gevoelig aandoet: en ten opzichte van de ellende, eene droefheid naar God werkt, 2 Cor. 7 : 10; en tot het binnenste der zaken indringt; zij zijn door hem geleerd gelijk de waarheid in Jezus is, Jer. 31 : 19. Zekerlijk nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.

2. Dat dezelve eene aanhoudende liefde tot de waarheid voortbrengt, en krachtig aanspoort tot het naarstig lezen, hooren en overdenken van Gods woord, Psalm 1 : 2. Zijn lust is in des Heeren wet, en hij overdenkt Zijne wet dag en nacht. Spr. 4 : 18. Het pad des rechtvaardigen is een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot den vollen dag toe. Zoodat het vergeten van hetgeen men te voren kende, of een lui berusten in de verkregene mindere, of meerdere kennis een zeer kwaad teeken is, of van een volkomen ongeloof, of ten minste van eene zeer schandelijke verzwakking in het geloof.

4. Dat dezelve den mensch verootmoedigt Matth. 11 : 29. Leert van mij dat ik zachtmoedig ben, en nederig van hart. Want door deze wetenschap heeft men niet alleen kennis verkregen van Gods heerlijkheid, en des menschen nietigheid en zondigheid in het algemeen, maar ook van zich zelf, in het bijzonder, en dit werkt in het hart beweging van ootmoedigheid, zoodat men zich voor God aanmerkt als ijdel stof en asch, Gen. 18 : 27. En Abraham antwoordde en zeide: Zie toch, ik heb mij onderwonden te spreken tot den Heere, hoewel ik stof en asch ben.

4. Dat dezelve zich aldus met de waarheid vereenigt, dat deze

gehoorzaamd wordt, en zij den mensch het pad van alle ware deugd doet bewandelen, Joh. 8 : 31, 32. Indien gijlieden in Mijn woord blijft, zoo zijt gij waarlijk Mijne discipelen; en zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrij maken.

Vraag. Welke is de tweede daad van het zaligmakend geloof?
Antw. De toestemming, aanneming of omhelzing van het gekende Evangelie: deze is of beschouwend, welke tot het verstand behoort; of werkzaam, welke tot den wil te brengen is.
Vraag. Welke is de beschouwende toestemming?
Antw. Die, waardoor men al hetgeen geloofd moet worden, voor waarachtig houdt, en vervolgens de beloften des Evangelies goed keurt, Joh. 3 : 33. Die Zijn getuigenis aangenomen heeft, die heeft verzegeld dat God waarachtig is.

Vraag. Op wat fundament steunt deze toestemming?
Antw. 1. Eensdeels op de onfeilbare waarheid Gods van Zichzelven en van Zijnen Zoon getuigende. 1 Joh. 5 : 9, 10. Indien wij het getuigenis des menschen aannemen, het getuigenis Gods is meerder; want dit is het getuigenis Gods, hetwelk Hij van Zijnen Zoon getuigd heeft; die in den Zone Gods gelooft, heeft het getuigenis in zichzelven, die God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, dewijl hij niet geloofd heeft het getuigenis dat God getuigd heeft van Zijnen Zoon.
2. Anderdeels op de volkomen zekerheid van het getuigenis zelf, welks waarheid zich krachtig aan de ziel ontdekt door de verlichting van Gods Geest, 2 Cor. 4 : 6. God, die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene, die in onze harten geschenen heeft om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus.

.·. *Vraag.* Bijaldien in het geloof, zoodanig eene vaste en zekere toestemming plaats heeft, waarvandaan komt het dan, dat de geloovigen niet zelden, door zware twijfelingen worden overvallen, zelfs omtrent de fundamenteele waarheden?
Antw. 1. Die twijfelingen in Gods kinderen zijn niet dan bezwijkingen des geloofs, voortspruitende uit zwakheid des vleesches, en zware aanvechtingen des Satans, met welke zij te worstelen hebben, en nochtans het geloof behouden. Ziet Heman Psalm 69 : 16. Van der jeugd aan ben ik bedrukt en doodbrakende; ik draag Uwe vervaarnissen: ik ben twijfelmoedig. Asaf, Psalm 73 : 2. Mijne voeten waren bijna uitgeweken, mijne treden waren bijkans uitgeschoten. De vader van het kind Marcus 9 : 24. Ik geloof, Heere, kom mijne ongeloovigheid te hulp.
2. Voorts staat ons aan te merken, dat wij alhier van het geloof niet spreken, zooals het somtijds is in een gebrekkig onderwerp, waardoor het belet wordt zijn eigenlijk wezen en werkingen te vertoonen en te oefenen; maar dat wij het geloof in zijne natuur op zichzelf genomen, aanmerken als die christelijke deugd naar wier volmaaktheid wij allen streven moeten. Deze kan zonder toestemming van de gekende waarheid niet bestaan.

.·. *Vraag.* Wat doet de mensch in deze beschouwende toestemming in het bijzonder ten opzichte van zichzelven en den Middelaar Christus?

Antw. 1. Hij stemt toe, en erkent zijn diepen verfoeilijken zondestaat, Job 42 : 6. Dat hij 2, vanwege dien den tijdelijken en eeuwigen vloek waardig is, aldus zichzelven veroordeelende. Ps. 130 : 3. Mitsgaders 3, dat het eenige middel om daarvan verlost te worden is Jezus door het geloof aangenomen, volgens de beloften des Evangelies en tegengestelde bedreigingen, Joh, 3 : 18, 36. Dien hij dan 4, ten hoogsten dierbaar schat voor zich, 1 Petr. 2 : 7. En om wiens wille alle dingen schade en drek moeten geacht worden, om Hem te gewinnen, en in Hem gevonden te worden, Fil. 3 : 8, 9.

Vraag. Wat volgt op die toestemming?

Antw. Eene werkzame toestemming, waardoor een verlegen zondaar niet alleen Ja en Amen zegt op Gods getuigenis van Zijn Zoon, maar ook Christus hartelijk voor zijn deel begeert, om door Hem zalig gemaakt te worden op zulk eene wijze als God in het Evangelie geopenbaard heeft; zijnde dit eene voorname en eigenlijk rechtvaardigmakende daad des geloofs, welke in Gods woord onder verscheidene benamingen wordt voorgesteld als van hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, Matth. 5 : 6; aanschouwen van den Zoon Joh. 6 : 40; komen tot Christus, Matth. 11 : 28; aannemen van Hem, Joh. 1 : 12; omhelzen van de beloften, Hebr. 11 : 13; aangrijpen van Gods sterkte, Jes. 27 : 5.

Vraag. Welke is de derde daad des geloofs?

Antw. Het vertrouwen, dat in tweeërlei zin kan aangemerkt worden, of als een toevluchtnemend, of als een verzekerd vertrouwen. Dit komt overeen met de Hebreeuwsche woorden חסה Chasah en בטח Batach, die beide door vertrouwen vertolkt worden.

.·. *Vraag.* Welke is de beteekenis van het woord Chasah?

Antw. Chasah beteekent: ergens zijn toevlucht toe nemen, met vertrouwen dat men daar zijnde, behouden en gelukkig zal zijn. Van zoodanig een vertrouwen wordt gesproken Spr. 18 : 10. De naam des Heeren is een sterke toren; de rechtvaardige zal daar henen loopen, en in een hoog vertrek gesteld worden. Maar het woord Chasah leest men Psalm 118 : 8. Het is beter tot den Heere toevlucht te nemen, dan op den mensch te vertrouwen. Ook Psalm 2 : 12. Welgelukzalig zijn allen, die op Hem vertrouwen; eigenlijk staat er, toevlucht nemen.

Vraag. Wat sluit dit toevluchtnemend vertrouwen in zich?

Antw. 1. Een toevertrouwen van zichzelf in zijne zaken aan Hem; terwijl Hij de eenige is, die, zal er zaligheid verkregen worden, dezelve verzorgen kan, Jer. 45 : 22. Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, alle gij einden der aarde; want Ik ben God, en niemand meer.

2. Een nederig en gansch volvaardig overgeven en toeëigenen van zich aan den Heere, om met ziel en lichaam Hem te gehoorzamen, Hoogl. 6 : 3. Ik ben mijns liefsten, en mijn liefste is mijn, die onder de lelien weidt. Jerem. 3 : 22. Ziet hier zijn wij, wij komen tot U; want Gij zijt de Heere onze God.

.·. *Vraag.* Welke is de beteekenis van het woord Batach?
Antw. Dat beteekent eigenlijk zoodanig vertrouwen, waardoor iemand reeds in een veilige staat of plaats gesteld zijnde, zich daarop verlaat, verzekerd zijnde dat hem niets kan of zal schaden, Jes. 12 : 2. God is mijn heil. Ik zal vertrouwen, en niet vreezen.

Vraag. Hoe beschrijft gij deze daad des geloofs?
Antw. Al dat zeker vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest, door het Evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen anderen, maar ook mij, vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken zij, uit loutere genade, alleen om de verdienste van Christus wille. Dit noemt de Schrift de volle verzekerdheid des geloofs, Hebr. 10 : 22.

.·. *Vraag.* Wat gaat er met dit vertrouwen gepaard?
Antw. 1. Een gemoedigd verlaten van zichzelven op den Heere, Psalm 56 : 10. Dit weet ik dat God met mij is, Psalm 37 : 5. Wentel uwen weg op den Heere, en vertrouw op Hem, Hij zal het maken.

5. Vrede en blijdschap des gemoeds, Jes. 32 : 17. En het werk der gerechtigheid zal vrede zijn, en de werking der gerechtigheid en zekerheid tot in eeuwigheid, Jes. 61 : 10. Ik ben zeer vroolijk in den Heere, mijne ziel verheugt zich in mijnen God; want Hij heeft mij bekleed met de kleederen des heils, den mantel der gerechtigheid Heeft mij omgedaan.

3. Een roemen in den Heere, over Zijne goedheid, Jes. 45 : 25. In den Heere zullen gerechtvaardigd worden, en zich beroemen het gansche zaad Israëls.

4 Een moedig uitdagen van alle vijanden, als die hen niet scheiden kunnen van de liefde Gods, en van Christus, Rom. 8 : 35. Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? vers 38, 39. Want ik ben verzekerd dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus onzen Heere.

5. Een roemen in de verdrukking, Rom. 5 : 3. En niet alleenlijk dit, maar wij roemen ook in de verdrukkingen, wetende dat de verdrukking lijdzaamheid werkt.

6. Een zeker verwachten van den hemel, en zijne zaligheid, 2 Tim. 1 : 12. Want ik weet, Wien ik geloofd heb, en ik ben verzekerd dat Hij machtig is mijn pand, bij Hem weggelegd, te bewaren tot dien dag, Cap. 4 : 18. En de Heere zal mij verlosssen van alle booze werk, en bewaren tot Zijn hemelsch koninkrijk!

Vraag. Welk onderscheid is er dan tusschen dit tweeërlei vertrouwen des geloofs?

Antw. Bij het eerste gelooft men, dat God in Christus kan, en wil behouden, en men heeft eene oprechte begeerte daarnaar. Doch bij het tweede gelooft men reeds dadelijk aan deze behoudenis deel te hebben.

Vraag. Komt nu zulk een geloof van den mensch voort?

Antw. Geenszins. Het geloof is eene gave Gods, Ef. 2 : 8. Dit is het WERK Gods dat gij gelooft in Hem, dien Hij gezonden heeft, Joh. 6 : 29.

Vraag. Aan wien der goddelijke personen wordt bijzonder de werking van het geloof toegeschreven?

Antw. Aan den Heiligen Geest, hierom genoemd de Geest des geloofs, 2 Cor. 4 : 13. Dewijl wij nu denzelfden Geest des geloofs hebben; door Wien wij alleen kunnen zeggen Jezus den Heere te zijn. 1 Cor. 12 : 3. Dit doet onze Belijdenis spreken: Wij gelooven, dat om ware kennis dezer groote verborgenheid te bekomen, de Heilige Geest in onze harten ontsteekt een oprecht geloof, hetwelk Jezus Christus met alle Zijne verdiensten omhelst, Hem eigen maakt, en niets anders buiten Hem zoekt.

∴ *Vraag.* Hoe ontsteekt de H. Geest het oprecht geloof in onze harten?

Antw. Op eene redelijke wijze,

1. uiterlijk wel door het hooren en lezen van Zijn Woord, zoo de Wet als het Evangelie, Rom. 10 : 17. Zoo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods;

2. maar voornamelijk inwendig

a. door de geestelijke verlichting des verstands, Psalm 119 : 18. Ontdek mijne oogen, dat ik aanschouw de wonderen Uwer wet. 2 Cor. 4 : 6. Want God, die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zoude schijnen, is Degene, die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus;

b. door eene verborgen aanrading van onderwerping, tot gehoorzaamheid des geloofs, Openb. 3 : 18. Ik raad u dat gij van Mij koopt, goud beproefd komende uit het vuur, opdat gij rijk moogt worden. En witte kleederen, opdat gij moogt bekleed worden, en de schande uwer naaktheid niet openbaar worde. En zalft uwe oogen met oogenzalf opdat gij zien moogt;

c. en door eene krachtdadige onweerstaanbare overtuiging en, overreding van den wil tot hetzelve Jerem. 20 : 7. Heere, Gij hebt mij overreed, ik ben overreed geworden, Gij zijt mij te sterk geweest, en Gij hebt overmocht. Hand. 16 : 14. En een zekere vrouw, met name Lydia, purperverkoopster van de stad Thyatire, die God diende, hoorde ons, welker hart de Heere geopend heeft, dat zij acht nam, op hetgeen van Paulus gesproken werd.

Vraag. Wat is het voorwerp van het geloof?

Antw. 1. In het algemeen, het gansche Woord van God, bestaande in de Boeken des Ouden en Nieuwen Testaments, hetzij dat ze be-

helzen geschiedenissen van zaken die gebeurd zijn, hetzij voorzeggingen die nog zullen vervuld worden, hetzij leerstukken en geboden, die aan geen onderscheiden tijden worden bepaald, hetzij beloften, die God aan Zijn volk doet, hetzij bedreigingen, die aan de goddeloozen gedaan worden, 2 Kron. 20 : 20; Joh. 20 : 21.

2. In het bijzonder, en meer eigenlijk, het woord des Evangelies, voor zooverre het Christus met Zijne volkomene gerechtigheid, en God als in Hem verzoend, den zondaar voorstelt. Hiervan Mark. 1 : 15. Bekeert u, en gelooft het Evangelie, Joh. 14 : 1. Gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij. Joh. 3 : 18. Die in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld, maar die niet gelooft, is alreede veroordeeld dewijl hij niet heeft geloofd in den naam des eeniggeboren Zoons van God.

.˙. *Vraag.* Hoe verkeert het geloof omtrent den Heere Christus?

Antw. 1. Het geloof, hetwelk den H. Geest in onze harten ontsteekt, OMHELST Jezus Christus met alle Zijne verdiensten tot zaligheid, Joh. 1 : 12. Maar zoovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijnen naam gelooven.

2. Dit geloof MAAKT zich den Heere Christus EIGEN in alles dat Hij is, bezit, en doet ten goede van Zijn volk, Hoogl. 2 : 16. Mijn liefste is mijn, en ik ben zijn, die weidt onder de lelien, Gal. 2 : 20. Ik ben met Christus gekruist, en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof des Zoons van God, die mij heeft liefgehad, en hetzelve voor mij overgegeven heeft.

3. Het geloof ZOEKT niets meer anders buiten Hem, maar berust met dankzegging in de gemeenschap met Christus, Hoogl. 2 : 3. Als een appelboom onder de boomen des wouds, zoo is mijn liefste onder de zonen: Ik heb grooten lust in zijn schaduw, en zit er onder, en zijne vrucht is mijn gehemelte zoet.

.˙. *Vraag.* Wanneer nu de zondaar door een waar geloof Christus aanneemt en Hem eigen maakt, hoe geschiedt zulks?

Antw. In dezer voege, zoodat, een die waarlijk gelooft, Christus aanneemt,

1. Alleen, met verwerping van alles wat buiten Hem is, als ten volle voldaan met Christus te genieten, Psalm 73 : 25, 26. Wien heb ik nevens U in den hemel? nevens u lust mij ook niets op de aarde; bezwijkt mijn vleesch, en mijn hart, zoo is God de rotssteen mijns harten, en mijn deel in eeuwigheid.

2. Geheel, zooals Hij in het Evangelie werd aangeboden in zijn geheele persoon. Geheel anders dan een tijdgeloovige, die Christus wel wil aannemen als Hoogepriester, om hem met God te verzoenen, maar geenszins voor zijn Profeet, om van Hem te leeren de vuiligheid en schrikkelijkheid van de zonde en ijdelheid van de wereld; noch als zijn Koning, om alle zijne oogmerken en daden aan Zijnen albeheerschenden wil te onderwerpen. Lukas 19 : 14. Wij willen niet dat deze Koning over ons zij! Neen, de ware geloovige neemt Christus geheel aan als zijn Profeet om van Hem onderwezen te worden; als zijn Hoogepriester, om door Hem met God bevredigd en vrijgepleit te worden, als zijn Koning, om in al zijne daden van Hem naar Zijnen wil bestierd

te worden, zeggende met Paulus, Hand. 9 : 6. Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?

3. Volstrekt, zonder eenig beding in allerlei gelegenheid, zoowel in tegenspoed als in voorspoed; waar een tijdgeloovige Jezus wel wil volgen naar Thabor, om met Hem verheerlijkt te worden, maar niet naar Golgotha, om met Hem verdrukking te lijden, daar geeft een waar geloovige zich aan Jezus over, om door wat weg het den Heere belieft hem ten hemel te leiden, Hebr. 11 : 25, 26. Verkiezende liever met het volk Gods kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben, achtende de versmaadheid van Christus meerderen rijkdom te zijn dan de schatten in Egypte.

4. Om Hemzelven; niet als een tijdgeloovige, die Hem aanneemt uit wereldsche beooging, als een stegelreep om tot eere of rijkdom te komen; gelijk de schare, Joh. 6 : 26. Gij zoekt Mij niet, omdat gij teekenen gezien hebt, maar omdat gij van de brooden gegeten hebt. Daar een waar geloovige Jezus alleen aanneemt, omdat hij zooveel beminnelijkheid in Hem ziet, dat hij met Zijne gemeenschap alleen ten volle tevreden is, Hoogl. 5 : 16. Al wat aan Hem is, is gansch begeerlijk. Zulk een is mijn liefste, ja zulk een is mijn vriend, gij dochters van Jeruzalem.

5. Hartelijk, niet door bloote woorden, maar met alle de bewegingen van het hart, die niet voldaan zijn, tenzij men zich Jezus den Heere heeft overgegeven en toebetrouwd, Rom. 10 : 10. Met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid. Psalm 27 : 8. Mijn hart zegt tot U, Gij zegt, zoekt Mijn aangezicht; ik zoek Uw aangezicht, ô Heere!

6. Gewillig, zonder dat men met velerhande redenen daartoe behoeft gedrongen te worden. De ziel vindt zooveel schoonheid heerlijkheid en beminnelijkheid in den Christus, dat ze vanzelf bewogen wordt te betuigen, Psalm 18 : 1. Ik zal U hartelijk liefhebben, Heere mijne sterkte!

7. Volstandig, dat is, eens voor altijd. De tijdgeloovige mag zich bij Christus voegen, zoolang de voorspoed en het genoegen volgt; hij druipt af in den dag der verzoeking, Matth. 13 : 20, 21, terwijl de ware geloovige een voornemen des harten heeft om bij den Heere te blijven, Psalm 73 : 23. Ik zal dan gedurig bij U zijn, Gij hebt mijne rechterhand gevat.

Vraag. Kunnen wij veilig in het geloof op Christus betrouwen?

Antw. Ja toch, hiertoe worden wij vermaand, Jes 26 : 4. Vertrouwt op den Heere tot in der eeuwigheid, want in den Heere Heere is een eeuwige rotssteen. Cap. 45 : 22. Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, alle gij einden der aarde; want Ik ben God en niemand meer!

Vraag. Hoe wordt zulks in onze Belijdenis aangedrongen?

Antw. In dezer voege:

A. Dat het noodzakelijk moet volgen, òf dat niet al wat tot onze zaligheid van noode is, in Jezus Christus zij; òf zoo het alles in Hem is, dat degene die Jezus Christus door het geloof bezit, zijn geheele zaligheid heeft.

B. Wat men nu zou zeggen:

a. ten aanzien van het eerste, dat Christus niet GENOEGZAAM is maar dat er nog benevens Hem iets meer toe behoeft, ware eene al te ongeschikte GODSLASTERING; want daaruit zou volgen, dat Christus maar een HALVE Zaligmaker zou zijn, lijnrecht tegenover het getuigenis van Hebr. 7 : 25. Waarom Hij ook VOLKOMEN kan zalig maken, die door Hem tot God gaan, Hand. 4 : 12. De zaligheid is in geenen ANDEREN. Want daar is ook onder den hemel geen andere naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden;

b. ten aanzien van het tweede, dat degene die Jezus Christus door het geloof bezit, zijne geheele zaligheid heeft. Dit kan niet geloochend worden. De Schrift zegt duidelijk, dat die in Hem gelooft, het eeuwige leven heeft, Joh. 3 : 36; en nooit beschaamd zal worden, Rom. 10 : 11.

Vraag. Wat besluit gij dan met onze Belijdenis?

Antw. Dat wij alleen door het GELOOF in Christus GERECHTVAARDIGD worden. Zie Rom. 3 : 28. Wij besluiten dan, dat de mensch, door het geloof, gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der wet. Ef. 2 : 8, 9. Want uit genade zijt gij zalig geworden, door het geloof en dat niet uit u; het is Gods gave. Niet uit de werken, opdat niemand roeme.

Vraag. Hoe beschrijft gij de rechtvaardigmaking?

Antw. Als eene weldaad van het genadeverbond, in welke God de uitverkorenen, van Hem geroepen zijnde, om de gerechtigheid van Christus, door het geloof aangenomen, al hunne zonden vergeeft, en een volkomen recht op het eeuwige leven geeft; dit zijn vonnis verder aan hun geweten openbarende door Zijn woord en Geest, in verscheidene trappen en tijden, tot roem van Zijne overgroote genade.

Vraag. Wien komt dit werk toe?

Antw. De rechtvaardigmaking is een werk van God, Rom. 8 : 33. God is het die rechtvaardig maakt. Jes. 45 : 25. Ik, Ik ben het die uwe overtredingen uitdelg. En dat van den Zoon en H. Geest, zoowel als van den Vader. 1 Cor. 6 : 11. Gij zijt gerechtvaardigd in den naam des Heeren Jezus, en door den Geest onzes Gods.

Vraag. Maar wien der goddelijke personen wordt de rechtvaardigmaking in het bijzonder toegeëigend?

Antw. God den Vader, die het ambt van rechter bekleedend, den zondaar om Christus' verdienste, van hem door het geloof aangenomen, met Zich verzoent, 2 Cor. 5 : 19. God was in Christus de wereld met Zichzelven verzoenende, hare zonden haar niet toerekenende.

Vraag. Hoedanig merkt gij de rechtvaardigmaking verder aan?

Antw. Als een werk van Gods genade, zonder eenige van onze verdiensten, Jes. 43 : 25. Ik, Ik ben het, die uwe overtredingen uitdelg om Mijnentwille, en Ik gedenk uwe zonden niet. Ja het is eene weldaad van het verbond der genade, dewijl

door het werkverbond, en buiten Christus niemand kan gerechtvaardigd worden, volgens Gods gerechtigheid Job 9 : 2, 3. Waarlijk ik weet dat het zoo is, want hoe zou de mensch rechtvaardig zijn bij God; zoo Hij lust heeft om met hem te twisten, niet een uit duizend zal hij Hem beantwoorden. Rom. 3 : 23. Daarom zal uit de werken der wet geen vleesch gerechtvaardigd worden voor God.

Vraag. Wie zijn de personen die gerechtvaardigd worden?
Antw. Niet de heilige engelen, want deze hebben die genadeweldaad niet van noode. Niet de vervloekte duivelen, die nooit verwachting van zaligheid hebben. Ook niet alle menschen hoofd voor hoofd, maar alleen de uitverkorenen, Rom. 8 : 33. Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het die rechtvaardig maakt; vers 30. Die Hij te verordineerd heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en dat alle uitverkorenen, zoodat men de geloovigen van het Oude Testament daarvan niet kan uitsluiten, dewijl wij duidelijk lezen van de rechtvaardigmaking van Abraham, David, en anderen, Rom. 4 : 3—8. Die den Heere om deze genade gebeden, en bij het ontvangen derzelve gedankt hebben, Psalm 51 : 3, 4; 103 : 2, 3.

Vraag. Hoe worden de uitverkorenen in de rechtvaardigmaking aangemerkt?
Antw. Als arme en doemwaardige zondaren, dervende het beeld en de heerlijkheid Gods, Rom. 3 : 23, die daarom genoemd worden goddeloozen, Rom. 4 : 6, krachteloozen, Cap. 5 : 6; vijanden Gods, Cap. 5 : 10; echter nu van God geroepen, en daardoor geloovende; volgens Rom. 3 : 23 opdat Hij rechtvaardig zij, en rechtvaardigende dengene, die uit het geloof van Jezus is.

Vraag. Wie worden als des zondaars beschuldigers in de goddelijke vierschaar aangemerkt?
Antw. 1. De goddelijke wet is het die den zondaar verklaagt, Joh. 5 : 45, den vloek tegen hem uitspreekt, Gal. 3 : 10, en door tusschenkomende overtuiging des Geestes hem den mond stopt, Rom. 3 : 19.
2. De Satan, die den zondaar zoekt in te fluisteren, dat het onmogelijk is dat hij, die zulk een snoode zondaar is, genade en barmhartigheid zou kunnen verkrijgen, Zach. 3 : 1. Daarna toonde hij mij Jozua den hoogepriester, staande voor het aangezicht van den Engel des Heeren, en de Satan stond aan zijne rechterhand, om hem te wederstaan.
3. De eigen conscientie van den zondaar, die hem aanklaagt, dat hij tegen alle de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geene daarvan gehouden heeft, en nog steeds tot alle boosheid geneigd is, met Ezra belijdende, Cap. 9 : 6. Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God; want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan den hemel.

Vraag. Wie is de Voorspraak van den zondaar?

Antw. Jezus Christus stelt Zich voor den uitverkoren zondaar in, als die alle gehoorzaamheid der goddelijke wet volbracht heeft, 1 Joh. 2 : 1, 2. Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus den rechtvaardige; en Hij is eene verzoening voor onze zonden.

Vraag. Waarin bestaat het wezen van de rechtvaardigmaking?

Antw. In deze twee daden:

1. in een ontslag en vrijspraak van de schuld en straf der zonden, Psalm 31 : 1, 2. Welgelukzalig is hij, wiens overtreding vergeven, en wiens zonde bedekt is. Welgelukzalig is de mensch dien de Heere de ongerechtigheid niet toerekent;

2. in eene toewijzing van het recht op de goddelijke gemeenschap, en alle de goederen, die daaruit voortvloeien, onder welke het grootste goed, dat alle die andere volmaakt, is het eeuwige leven, Gal. 3 : 29. Indien gij van Christus zijt, zoo zijt gij dan Abrahams zaad, en naar de belofte erfgenamen. Tit. 3 : 7. Opdat wij gerechtvaardigd zijnde door Zijne genade, erfgenamen zouden worden naar de hoop des eeuwigen levens.

Vraag. Welke is de uiterlijk bewegende of verdienende oorzaak dezer rechtvaardigmaking?

Antw. Alleen de gerechtigheid van Christus, Rom. 3 : 24. En worden om niet gerechtvaardigd uit Zijne genade, door de verlossing die in Christus Jezus is. 1 Cor. 1 : 30. Die ons geworden is wijsheid van God en rechtvaardigheid. Fil. 3 : 9. En in Hem gevonden worde, niet hebbende mijne rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is.

Vraag. Welke gerechtigheid van Christus is de grond van onze rechtvaardigmaking?

Antw. Beide, Zijne lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid.

Vraag. Hoe bewijst gij dit?

Antw. 1. Ten aanzien van de lijdelijke gehoorzaamheid blijkt dit uit de plaatsen waarin wij gezegd worden gerechtvaardigd te zijn door Zijn bloed, Rom. 5 : 9; in Hem te hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden, Ef. 1 : 7; als ook dat Hij ons verlossende van den vloek, een vloek voor ons geworden is, Gal. 3 : 14.

2. Ten opzichte van de dadelijke gehoorzaamheid uit Paulus' redeneering, Rom. 5 : 19. Gelijk door de ongehoorzaamheid van dien eenen mensch, velen tot zondaars zijn gesteld geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van eenen velen tot rechtvaardigen gegesteld worden. De apostel stelt de gehoorzaamheid van Christus, waardoor wij gerechtvaardigd worden, tegenover de ongehoorzaamheid van Adam; ware nu Adams ongehoorzaamheid eene dadelijke overtreding van Gods wet, dan moet ook de tegenovergestelde gehoorzaamheid van Christus bestaan hebben in eene dadelijke onderhouding van de geheele wet.

Vraag. Hoe wordt de gerechtigheid van Christus onze eigene, en de onze?

Antw. Door toerekening, waardoor God als rechter, de gehoorzaamheid van Christus den zondaar uit genade toerekent, even alsof wij nooit zonde gehad of gedaan hadden, ja alsof wij alle gehoorzaamheid der goddelijke wet volbracht hadden, die Christus voor ons volbracht heeft, Gen. 45 : 6. Hij geloofde in den Heere, en Hij rekende het hem tot gerechtigheid. Rom. 4 : 5, 6. Dengene, die niet werkt, maar gelooft in Hem, die den goddelooze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid. Gelijk ook David den mensch zalig spreekt, welken God de rechtvaardigheid toerekent zonder de werken.

Vraag. Hoe blijkt ons nader dat wij Christus' gerechtigheid alleen door toerekening deelachtig worden?

Antw. 1. Uit de benaming van Christus' gerechtigheid, welke uitdrukkelijk genaamd wordt onze gerechtigheid, Jer. 23 : 6. Dit zal Zijn naam zijn, waarmede men Hem zal noemen: de Heere onze gerechtigheid. 1 Cor. 1 : 30. Hij is ons van God tot rechtvaardigheid geworden.

2. Uit de toerekening van onze zonden aan Christus. Onze zonden zijn Christus als onzen Borg toegerekend en Hij heeft daarvoor straf gedragen, alsof het Zijne eigene zonden waren geweest, Jes. 53 : 4, 5. Waarlijk Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten heeft Hij gedragen. Hij is om onze overtredingen verwond; om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld. Dus volgt dat Zijne volbrachte voldoening ons moet toegerekend worden, alsof wij zelve voldaan hadden, 2 Cor. 5 : 21. Dien, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.

3. Uit de overdracht van de zonde Adams op ons. De zondige daad van Adam komt op ons door toerekening, dus moet ook de gerechtigheid van Christus op ons komen, door toerekening. Dit is de tegenstelling, Rom. 5 : 19. Gelijk door de ongehoorzaamheid van dien eenen mensch, velen tot zondaars gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van dien eenen, velen tot rechtvaardigen gesteld worden.

Vraag. Is dan de verdienende oorzaak van onze rechtvaardigmaking niet de mensch zelf, door betrachting van goede werken?

Antw. Ganschelijk niet. De Schrift zegt uitdrukkelijk, Rom. 3 : 20. Daarom zal uit de werken der wet geen vleesch gerechtvaardigd worden voor Hem. Vers 28. Wij besluiten dan, dat de mensch door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der wet. En Cap. 4 : 6. Gelijk ook David den mensch zalig spreekt, welken God de rechtvaardigheid toerekent zonder de werken. Doch dit staat ons in het volgende artikel nader te bewijzen.

.·. *Vraag.* Hoe openbaart God het vonnis der rechtvaardiging aan de ziel der uitverkorenen?

Antw. 1. Niet door eene onmiddellijke stem uit den hemel, in een droom of gezicht, gelijk Gods stem aan Abraham, Gen. 15 : 1. Vrees niet Abram, Ik ben u een schild, uw loon zeer groot.

2. Noch door eene buitengewone verborgen aanblazing van Gods Geest, gelijk de Heere oudtijds tot de profeten sprak, als David zegt, 2 Sam. 23 : 3. De Geest des Heeren heeft door mij gesproken, en Zijne rede is op mijn tong geweest. De God Israëls heeft gezegd, de rotssteen Israëls heeft tot mij gesproken.

3. Echter wordt den geloovige dit vonnis op eene krachtdadige wijze bekend gemaakt,

a. uitwendig, door het Evangelie. Het Evangelie is als een pardonbrief, want alle de profeten geven getuigenis, dat een iegelijk die in Christus gelooft vergeving van zonden ontvangen zal in Zijnen naam. Hand. 10 : 43. Daartoe zendt ook de Heere Zijne boden des vredes, met dien last, Jes. 40 : 1, 2. Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen; spreek naar het hart van Jeruzalem, en roept haar toe dat haar strijd vervuld is, dat hare ongerechtigheid verzoend is, dat zij van de hand des Heeren dubbel ontvangen heeft voor hare zonden;

b. inwendig, door den H. Geest, hetzij dat Hij den geloovige doet zien wat dingen hem van God geschonken zijn, 1 Cor. 2 : 12; waaruit zij eene zekere sluitrede kunnen opmaken, dat zij gerechtvaardigd zijn, en vrede met God hebben, Rom. 5 : 1; hetzij dat Hij hun eene bevredigde gemoedsgestalte schenkt, waardoor de vorige beroering, die hen had aangegrepen, gestild en geene beschuldiging gehoord wordt, daar zij genieten de rechtvaardigheid, vrede, blijdschap en sterkte, door den H. Geest, Rom. 14 : 17; hetzij dat Hij hen door eene verborgen overreding, het vonnis der rechtvaardigmaking de ziele inboezemt, met vele opgehelderde en gevoelige genade, sprekende tot hen op deze of geene wijze: Ziel, Ik ben uw heil, Psalm 35 : 3. Zoon, zijt welgemoed, uwe zonden zijn u vergeven. Matth. 9 : 2. Hierop ziet de belofte, Hosea 2 : 13. Daarom ziet, Ik zal ze lokken, en zal ze voeren in de woestijn, en Ik zal naar haar hart spreken.

.·. *Vraag* Wanneer maakt God dit vonnis der rechtvaardigmaking aan de uitverkorenen bekend?

Antw. 1. Bij den aanvang, in dezelfde stonde, wanneer de zondaar door het geloof met Christus als zijn Hoofd vereenigd wordt, en dus deel krijgt aan Zijne gerechtigheid; want die bezwaard zijnde met zijne zonde, door het geloof de gerechtigheid, van Christus aangrijpt, kan niet anders dan van God vrij verklaard worden. Joh. 1 : 12. Zoovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijnen naam gelooven.

2. Bij den voortgang, zoo dikwerf als Gods kinderen over bedreven zonden zich verootmoedigen, en in het geloof tot het bloed van Christus toevlucht nemen, 2 Sam. 12 : 12. Toen zeide David tot Nathan: Ik heb gezondigd tegen den Heere; en Nathan zeide tot David: de Heere heeft ook uwe zonden weggenomen, gij zult niet sterven. 1 Joh. 1 : 9. Indien wij onze zonden belijden,

Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonde vergeve, en ons reinige van alle ongerechtigheid.

3. Bij de voleinding, in den grooten dag des oordeels, wanneer de Heere van Zijn rechterstoel in het openbaar, voor engelen en menschen zal verklaren wie Hij gerechtvaardigd heeft, en waardig keurt gesteld te worden in het bezit der eeuwige gelukzaligheid, Matth. 26 : 34. Alsdan zal de Koning zeggen tot degenen die aan Zijne rechterhand zijn: Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërft dat koninkrijk, hetwelk u bereid is, van de grondlegging der wereld.

Vraag. Hoe neemt de uitverkorene de bekendmaking van dit vonnis der rechtvaardigmaking aan?

Antw. Met een geloovig en dankbaar hart, Psalm 85 : 9. Ik zal hooren wat God de Heere spreken zal, want Hij zal tot Zijn volk en tot Zijne gunstgenooten van vrede spreken; maar dat ze niet weder tot dwaasheid keeren.

Vraag. Is dan het geloof in de rechtvaardigmaking als een worteldeugd, waaruit alle andere vloeien, welke de mensch tot de rechtvaardigmaking schikt, en om wier waardigheid hij gerechtvaardigd wordt?

Antw. Dus spreken de Papisten, doch verkeerd, want

1. de Schrift sluit omzichtig alle werken uit onze rechtvaardigmaking uit, en bij gevolg ook het geloof als een werk aangemerkt, ja stelt in het stuk van de rechtvaardigmaking het geloof regelrecht tegenover de werken, Rom. 4 : 5. Dengene, die niet werkt, maar gelooft in Hem, die den goddelooze rechtvaardigt, wordt zijn geloof toegerekend tot rechtvaardigheid;

2. het geloof is zwak en onvolmaakt, hetwelk daarom geen oorzaak zijn kan van eene volmaakte rechtvaardigmaking, dewijl de gerechtigheid die in Gods gericht bestaan zal, volkomen en in alle deelen der wet Gods gelijkvormig zijn moet;

3. voorts verloochent het geloof alle eigen waardigheid, en zoekt alles alleen in Christus. Fil. 3 : 8, 9. Ja gewisselijk ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus mijn Heere. Om wiens wil ik alle die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen. En in Hem gevonden worde, niet hebbende mijne rechtvaardigheid die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, namelijk de rechtvaardigheid die uit God is door het geloof.

∴ *Vraag.* Welk is het gevoelen der Socinianen en Remonstranten?

Antw. 1. De Socinianen merken de daad des geloofs als eene deugd aan, die de oorzaak is van de rechtvaardigmaking, niet alsof het geloof door zijne inwendige waardigheid, kracht tot gerechtigheid in het eeuwige leven had, maar dat God door eene genadige schatting het geloof voor eene volmaakte gerechtigheid rekent.

2. De Remonstranten stellen dat God na de voldoening van

Christus voor het gansche menschelijk geslacht wel streng eene volmaakte en volstandige gehoorzaamheid had kunnen afvorderen, maar dat Hij, uit aanmerking van des menschen zwakheid voor den mensch heeft uitgevonden de onedele en onwaardige daad des geloofs, welke God in plaats van de volmaakte gehoorzaamheid der wet, door eene genadige en toegevende schatting voor onze gerechtigheid houdt.

Vraag. Hoe bewijst gij dat het geloof in de rechtvaardigmaking niet voorkomt als eene deugd of zaak, waarom de mensch gerechtvaardigd wordt?

Antw. 1. Zulks leert de natuur des geloofs, dewelke bestaat in een omhelzen en aannemen van Christus tot rechtvaardigmaking, in een betrouwen van onszelven aan, en in eene vereeniging met Christus. Ef. 3 : 17. Opdat Christus door het geloof in uwe harten wone. Dat geloof maakt ons deelachtig alle Gods weldaden en wel bijzonder de gerechtigheid die uit God is. Is het geloof nu alleen een middel van onze vereeniging met Christus, hetgeen ons deel doet hebben aan alle Zijne verdiensten, dan volgt dat ons geloof de grond of oorzaak van onze rechtvaardigheid voor God niet zijn kan.

2. Het geloof wordt onderscheiden van de gerechtigheid, waarmede wij bestaan in de goddelijke vierschaar, want

a. die gerechtigheid, welke in Gods vierschaar geldt, wordt uitdrukkelijk genaamd de rechtvaardigheid Gods en wel uit geloof en door geloof. Rom. 1 : 7. De rechtvaardigheid Gods wordt in hetzelve geopenbaard uit geloof tot geloof. Cap. 3 : 22. Namelijk die rechtvaardigheid Gods, door het geloof van Jezus Christus;

b. die gerechtigheid is alleen de volmaakte gehoorzaamheid van Christus, de Heere onze gerechtigheid Jer. 23 : 6, gelijk te voren betoogd is; dies kan het geloof, zelfs als eene deugd aangemerkt, onze rechtvaardigheid voor God niet wezen; waarom de Belijdenis zeer wel zegt: maar Jezus Christus ons TOEREKENENDE alle Zijne verdiensten, en zoo veel heilige werken die Hij voor ons, en in onze plaats heeft gedaan, is ONZE RECHTVAARDIGHEID.

.·. *Vraag.* Hoe al verder?

Antw. 3. Het gevoelen der Remonstranten is gebouwd op een valschen grond, namelijk op eene algemeene verlossing en verzoening door Christus, welke de zaligheid op voorwaarde des geloofs, voor allen zou verdiend hebben, te weten, zij stellen dat als iemand gelooft en zich zoo onderscheidt door een goed gebruik van de algemeene genade van anderen die niet gelooven, hij zooveel beter en heiliger is, en daarop wordt hij als zoodanig van God gerechtvaardigd.

4. Uit dit gevoelen volgen verscheidene ongerijmdheden, want dan

a. zou de mensch niet gerechtvaardigd worden uit genade, gelijk de Schrift leert. Rom. 3 : 24. Wij worden om niet gerechtvaardigd uit Zijne genade; dewijl genade en werken niet kunnen samen gaan. Rom. 11 : 6. Indien het door de genade is, zoo is het niet meer uit de werken; anderszins is de genade geen genade meer. En indien het is uit de werken, zoo is het geen genade meer; anderszins is het werk geen werk meer;

b. God zou dan niet naar waarheid handelen, die het geloof voor

volkomen zou schatten, hetgeen echter in zichzelf onvolkomen is; daar evenwel altijd Gods oordeel naar waarheid is. Rom. 2 : 8;

c. dan had de mensch stof tot roem, dewijl hij iets had hetgeen uit zijne eigen goedheid voortkwam, daar nochtans Paulus zegt, dat door de wet des geloofs alle roem is uitgesloten. Rom. 3 : 27.

∴ *Vraag.* Worden wij dan niet gerechtvaardigd uit het geloof, voor zoover het in zich besluit de daad van liefde, heiligmaking en bekeering?

Antw. Ganschelijk niet, want alhoewel het geloof hetgeen ons rechtvaardigt levend is door goede werken en de daden van heiligmaking inderdaad vereischt worden, als vruchten des geloofs, en bewijzen van onze vereeniging met Christus, zoo komen nochtans deze daden met het geloof in de rechtvaardigmaking niet te zamen, dewijl de Schrift duidelijk het geloof stelt in het stuk der rechtvaardigmaking tegenover alle en allerhande werken. Dengene die niet werkt, maar gelooft in Hem, die den goddelooze rechtvaardigt wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.

Vraag. Komt dan het geloof in de rechtvaardigmaking niet voor als een werk en daad des menschen?

Antw. Het geloof, wanneer het gezegd wordt ons te rechtvaardigen, wordt in de rechtvaardigmaking niet aangemerkt als werk maar alleen als een werktuig en middel, waarmede wij Christus onze rechtvaardigheid omhelzen.

Vraag. Hoe bewijst gij dit?

Antw. 1. Het geloof wordt in de Schrift beschreven onder zulke beelden, welke aan werktuigen ontleend zijn. Want gelijk het oog een werktuig is om te zien, de mond met de tanden om te eten, de voeten om te gaan, en de handen om daarmede iets aan te grijpen, evenzoo wordt ons het geloof verbeeld onder de gelijkenis van

a. een verlicht oog, hetwelk op Jezus en Zijne gerechtigheid ziet, Joh. 6 : 40. Dit is de wil Desgenen, die Mij gezonden heeft, dat een iegelijk, die den Zoon aanschouwt, en in Hem gelooft het eeuwige leven hebbe;

b. de mond, waardoor men Christus als het brood des levens zich ten nutte maakt; daarom beteekent gelooven op geestelijke wijze eten, Joh. 6 : 50, 51. Dit is het brood, dat uit den hemel nederdaalt, opdat de mensch daarvan ete, en niet sterve. Ik ben dat levende brood, dat uit den hemel nedergedaald is; zoo iemand van dit brood eet, die zal in der eeuwigheid leven;

c. de voeten, daarom wordt het geloof een komen tot Jezus genaamd, Joh. 6 : 35. Jezus zeide tot hen: Ik ben het brood des levens, die tot Mij komt, zal geenszins hongeren, en die in Mij gelooft zal nimmermeer dorsten;

d. de hand, waardoor wij Christus en Zijne gerechtigheid aangrijpen, Joh. 1 : 12. Zoovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijnen naam geloven. Col. 2 : 6. Gelijkerwijs gij dan Christus Jezus den Heere hebt aangenomen, wandelt alzoo in Hem.

.·. *Vraag.* Hoe blijkt dit nader?

Antw. 2. Uit de benamingen van het geloof onder gemelde beelden van aannemen voorgesteld; want alzoo worden wij geleerd

a. dat al wat wij te voren als in de hand hadden, van ons moet losgelaten worden, en daaruit vallen, en wij als arme bedelaars, met eene ledige hand voor God verschijnen moeten, zullen wij Christus en Zijne gerechtigheid ontvangen, Fil. 3 : 18. Maar hetgene mij gewin was, dat heb ik om Christus' wil schade geacht, ja gewisselijk ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus mijn Heere; om wiens wil ik alle die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn opdat ik Christus moge gewinnen;

b. dat het geloof niet den minsten dadelijken invloed heeft om onze rechtvaardigmaking te veroorzaken, dewijl de rechtvaardigmaking niet een gewrocht is van ons geloof, maar van God. Wij verdienen en werken dit genadevonnis niet, maar ontvangen dat door het geloof in onze harten, even als de aalmoes in de hand des bedelaars gelegd wordt, eer hij met toedrukken van zijne hand, het ontvangene met blijdschap aangrijpt. Overeenkomstig Joh. 3 : 27. Een mensch kan geen ding aannemen, zoo het hem uit den hemel niet gegeven zij;

c. dat het geloof zelf ons niet verrijkt, door iets wat het in zichzelven heeft, maar het aannemen alleen van datgene, waarin onze rijkdom bestaat. Immers wat is het dat den bedelaar rijk maakt, zijne hand of de gave die daarin gelegd wordt? Zoo dan sluit de rechtvaardigmaking het geloof als een werk uit, maar eischt dit als een instrument om het geluk te ontvangen. Rom. 11 : 6. Indien het door genade is, zoo is het niet meer uit de werken, anderszins is de genade geen genade meer. En indien het is uit de werken, zoo is het geen genade meer, anderszins is het werk geen werk meer.

.·. *Vraag.* Kunt gij ook redenen opgeven waarom God het geloof tot zulk een middel van onze rechtvaardigmaking beschikt?

Antw. Hierop zouden wij kunnen zeggen, de Heere antwoordt niet van Zijne daden. Het welbehagen Gods moet ons stil doen zijn. Joh. 6 : 40. Dit is de wil Desgenen, die Mij gezonden heeft, dat een iegelijk die den Zoon aanschouwt, en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe. Echter kunnen wij zeggen dat God langs dien weg, Zijn hoofddoel bereikt, hetwelk is Zijne eer en heerlijkheid in het zaligen van zondaren, want het geloof

1. doet Gode de eere van Zijne wijsheid en goedheid geven, prijzende den raad van God om zondaren te zaligen door Zijn Zoon, als wijs, goed, en heilig, dewijl het niets in den mensch kan vinden, hetwelk Hem een oorzaak van gerechtigheid of zaligheid kan zijn, Rom. 3 : 24. En worden om niet gerechtvaardigd uit Zijne genade, door de verlossing die in Christus Jezus is;

3. maakt den mensch nederig en klein in zichzelven, dewijl het hem doet zien zijn eigen gebrek, geestelijke armoede en onwaardigheid, alle roem en zelfverheffing uitsluitende, Rom. 3 : 27. Waar is dan de roem? Hij is uitgesloten, door wat wet? der werken? Neen, maar door de wet des geloofs;

3. leert den mensch Christus en Zijne gerechtigheid hoogschatten,

als die de eenige en volkomen Zaligmaker is, in wiens verdiensten alleen onze zaligheid staat, Fil. 3 : 8, 9. Ik acht alle dingen schade, opdat ik Christus moge gewinnen en in Hem gevonden worde, niet hebbende mijne rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is;

4. doet den mensch gedurig afhangen van de goddelijke genade en krachtigen invloed van Christus, zonder welken wij niets kunnen doen. Joh. 15 : 5. Immers het geloof alleen doet ons zeggen, Fil. 4 : 13. Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft.

Vraag. Wat doet het geloof al verder?

Antw. Het geloof is een instrument, dat ons met Hem in de gemeenschap aller Zijner goederen houdt. Gal. 2 : 20. Ik ben met Christus gekruist. En ik leef doch niet meer ik maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof des Zoons van God, die mij heeft lief gehad, en Zichzelven voor mij overgegeven heeft.

Vraag. Welke zijn die goederen?

Antw. Alle die heilgoederen en weldaden, die Christus voor ons heeft verdiend en welke onze geworden zijnde, ons meer dan genoegzaam zijn, tot vrijspreking van onze zonden. Want indien wij met Hem eene plante geworden zijn in de gelijkmaking Zijns doods, zoo zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding, Rom. 6 : 5. Zoo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vleesch wandelen, maar naar den Geest, Rom. 8 : 1.

Vraag. Kan een godzalige verzekerd zijn dat hij in het geloof van God om Christus' wille gerechtvaardigd is?

Antw. Ja toch. Paulus zegt, 2 Tim. 1 : 12. Want ik weet Wien ik geloofd heb, en ik ben verzekerd dat Hij machtig is mijn pand bij Hem weggelegd te bewaren tot dien dag; en roemt met de geloovigen. Rom. 5 : 1. Wij dan gerechtvaardigd zijnde door het geloof hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus; en vermaant de geloovigen, 2 Cor. 13 : 5. Onderzoekt u zelven, of gij in het geloof zijt, beproeft uzelven. Of kent gij uzelven niet, dat Jezus Christus in u is, tenzij dat gij eenigszins verwerpelijk zijt. Dit kan niet zoo zijn, zoo een geloovige van zijne rechtvaardigmaking niet kon verzekerd zijn.

Vraag. Welke zijn de kenmerken van het zaligmakend geloof?

Antw. 1. Verloochening van zichzelven, bestaande in een laten varen van zijn eigen verstand, wil en genegenheden, en onderwerpen van dezelve aan Gods wil en woord, Fil. 3 : 3. Wij zijn de besnijding die in Christus Jezus roemen, en niet in het vleesch betrouwen. Matth. 16 : 24. Zoo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelven, en neme zijn kruis op en volge Mij.

2. Oprechte liefde tot God en onzen naaste, Gal. 5 : 6. Want in Christus Jezus heeft noch besnijdenis eenige kracht, noch voorhuid; maar het geloof door de liefde werkende. 1 Tim. 1 : 5. Maar het einde des gebods is liefde uit een rein hart, en uit eene goede conscientie, en uit een ongeveinsd geloof.

3. Eene oprechte en standvastige betrachting van goede werken. Jac. 2 : 18. Maar zal iemand zeggen, gij hebt het geloof en ik heb de werken; toon mij uw geloof uit uwe werken, en ik zal u uit mijne werken mijn geloof toonen; terwijl uit de liefde die uit het geloof voortspruit, voortvloeit de onderhouding van Gods geboden, Joh. 14 : 21. Die Mijne geboden heeft, en dezelve bewaart, die is het die Mij liefheeft, en die Mij lief heeft, zal van Mijnen Vader geliefd worden; en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mijzelven aan hem openbaren.

∴ *Vraag.* Hoe wordt het zwak en flauw geloof als een oprecht geloof, onderscheiden van het historisch en tijdgeloof?

Antw. Alle waar geloof hoe zwak en flauw

1. heeft eene oprechte begeerte naar de vereeniging en gemeenschap met Christus, Hoogl. 8 : 1. Och dat gij mij als een broeder waart, zuigende de borsten mijner moeder, dat ik u op de straten vond, ik zoude u kussen! Niet omziende naar hetgeen buiten Jezus is, Hebr. 11 : 24, 25, 26. Door het geloof heeft Mozes nu groot geworden zijnde, geweigerd de zoon van Pharao's dochter genaamd te worden, verkiezende liever met Gods volk kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben, achtende de versmaadheid van Christus meerderen rijkdom te zijn dan de schatten in Egypte; terwijl de begeerte der tijdgeloovigen wel bevat een wenschen om Christus en de geestelijke goederen, welke men in Christus deelachtig wordt, indien zij behouden kunnen de genietingen der zonden, willende gaarne Christus en Belial te zamenvoegen. 2 Cor. 6 : 15;

2. houdt zich aan de krachtige bediening des woords, met eene begeerte om daardoor gesterkt te worden, 1 Petr. 2 : 2. En als nieuwgeborene kinderkens, zijt zeer begeerig naar de redelijke onvervalschte melk, opdat gij door dezelve moogt opwasschen terwijl het ingebeelde geloof niet afhangt van de verkondiging des woords, maar als buiten dezelve door eigen wijsheid bestaan wil, en doorgaans voor het grootste gedeelte een afkeer heeft van de krachtige toepassing dier dingen, welke tot kracht der godzaligheid behooren, 2 Tim. 4 : 3. Want er zal een tijd zijn, wanneer zij de gezonde leer niet zullen verdragen; maar ketelachtig zijnde van gehoor, zullen zij zichzelven leeraars opgaderen, naar hunne eigen begeerlijkheden;

3. geeft zich geheel aan God en Zijn dienst over, met begeerte om alle Gods instellingen zonder uitzondering te doen, Psalm 119 : 5, 6. Och dat mijne wegen gericht werden, om Uwe inzettingen te bewaren! dan zoude ik niet beschaamd worden, wanneer ik merken zou op alle Uwe geboden! terwijl het tijdgeloof altijd een gedeelte van het hart houdt tot dienst der begeerlijkheden van het vleesch, nimmer zich geheel en al aan een anders heerschappij wil overgeven, en zoo nooit zich aan alle de geboden Gods onderwerpt, maar op zijn best met Herodes slechts vele dingen doet. Marc. 6 : 20; niet genegen om alles te betrachten;

4. gaat gepaard met oprechte liefde tot den naaste, in het bijzonder tot hen, die een even dierbaar geloof deelachtig zijn, 1 Joh. 5 : 1. Een iegelijk die liefheeft Dengene die geboren heeft, die heeft ook lief dengene, die uit Hem geboren is, 1 Joh. 3 : 14. Wij weten dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl wij de broeders liefhebben. Die zijn broeder niet liefheeft blijft in den dood. Maar de historisch en tijdgeloovige heeft een afkeer van degenen, die naar den Geest geboren zijn. Gal. 4 : 29.

Vraag. Welke zijn de middelen voor hen die het geloof missen, om daartoe te komen?

Antw. 1. Het woord Gods naarstig hooren, lezen, onderzoeken en overdenken, en over hetzelve en alle geestelijke dingen met anderen samenspreken, als zijnde het middel door hetwelk de H. Geest den mensch

a. wederbaart. Jac. 1 : 18. Naar Zijnen wil heeft Hij ons gebaard door het woord der waarheid, opdat wij zouden zijn als eerstelingen Zijner schepselen;

b. het geloof schenkt. Rom. 10 : 17. Zoo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor uit het woord Gods;

c. en bestiert op den weg des levens, 2 Petr. 1 : 19. En wij hebben het profetische woord dat zeer vast is, en gij doet wel dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in eene duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de morgenster opga in uwe harten.

2. Plechtig te komen onder de verkondiging des woords, alwaar God bijzonder Zijns naams gedachtenis gesticht heeft. Exod. 20 : 24; en met Zijn Geest genade en majesteit tegenwoordig is tot bekeering der zondaren. Matth. 18 : 20. Daarom, Hebr. 10 : 25 en laat ons onze onderlinge bijeenkomsten niet nalaten gelijk sommigen de gewoonte hebben. Psalm 27 : 4. Een ding heb ik van den Heere begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik alle de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des Heeren, om de liefelijkheid des Heeren te aanschouwen en te onderzoeken in Zijnen tempel.

3. Veel gebruik maken van de bijzondere samenkomsten der godvruchtigen, Psalm 119, 23. Ik ben een gezel van allen die U vreezen, en die Uwe bevelen onderhouden. Dewijl zij

a. den evenmensch opwekken tot hun plicht, Jes. 2 : 3. En vele volken zullen henengaan, en zeggen: Komt laat ons opgaan tot den berg des Heeren, tot den huize des Gods Jacobs, opdat Hij ons leere van Zijne wegen, en dat wij wandelen in Zijne paden;

b. het goede dat Gods kinderen genieten, anderen onder het oog brengen en aanprijzen, Psalm 66 : 16. Komt, hoort toe alle gij die God vreest, en ik zal vertellen wat Hij aan mijne ziel gedaan heeft. Psalm 36 : 8, 9. Hoe dierbaar is Uwe goedertierenheid ó God, dies de menschenkinderen onder de schaduw Uwer vleugelen toevlucht nemen. Zij worden dronken van de vettigheid Uws huizes. Gij drenkt ze uit den beker Uwer wellusten;

c. door hunne goede voorbeelden, en godvruchtigen wandel anderen trekken. Matth. 5 : 16. Laat uw licht alzoo schijnen voor de menschen, opdat zij uwe goede werken mogen zien en uwen Vader die in de hemelen is, verheerlijken en dus doende, een middel tot bekeering en versterking zijn. Lukas 22 : 32.

4. Ernstig en aanhoudend smeeken op de verdiensten van Jezus

Christus, als zijnde dit de gepaste weg tot verkrijging van hetgeen wij noodig zijn, Matth. 7 : 7, 8. Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt en gij zult vinden; klopt en u zal open gedaan worden. Want een iegelijk die bidt, die ontvangt, en die zoekt, die vindt, en die klopt dien zal open gedaan worden.

∴ *Vraag.* Wat is de verplichting van Gods kinderen, die uit het geloof gerechtvaardigd zijn?

Antw. 1. Met blijdschap te danken voor de groote genade, die aan hen geschied is, Psalm 103 : 1—3. Loof den Heere, mijne ziel, en al wat binnen in mij is, Zijnen heiligen naam. Loof den Heere mijne ziel en vergeet geene van Zijne weldaden. Die al uwe ongerechtigheid vergeeft, die alle uwe krankheden geneest. Jes. 61 : 10. Ik ben zeer vroolijk in den Heere, mijne ziel verheugt zich in mijnen God; want Hij heeft mij bekleed met de kleederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan.

2. Zich te wachten van de zonde, waarvan zij gerechtvaardigd zijn, Joh. 5 : 14. Ziet gij zijt gezond geworden, en zondig niet meer, opdat u niet wat ergers geschiede.

3. Alle nietige steunsels van zich af te werpen als daar is

a. alle eigen gerechtigheid, om alleen te kunnen zien op Jezus, en uit het geloof in Hem te leven. Even als Paulus, Fil. 3:8, 9, die alle dingen schade en drek achtte, om in Christus gevonden te worden;

b. alle eigen krachten; toen Petrus op zichzelven steunde, viel hij in de schrikkelijke verloochening van zijnen Heer. Dies moet men liever roemen met Paulus in zijne zwakheden, opdat de kracht van Christus in hen wone 2 Cor. 12 : 9;

c. alle eigen redekavelingen, die niets anders dan overleggingen zijn, die zich verheffen tegen de kennis van God, daarom, Spreuk. 3 : 5. Steunt op uw verstand niet!

d. alle vertrouwen op gevoelige genade, om daardoor alleen te willen leven, want wij wandelen hier door geloof, en niet door aanschouwen 2 Cor. 5 : 7.

4. Daarentegen zich gewennen aan de beschouwing der dingen, die hen door het geloof bestendig troost verschaffen, als daar zijn

a. Gods eeuwige en vrijmachtige liefde, Jerem. 31 : 3. Ik heb u lief gehad met eene eeuwige liefde; daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid;

b. de vaste onveranderlijkheid van Gods verbond. Jes. 54:10. Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijne goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, Uw Ontfermer;

c. de kracht en vrucht van Christus' offerande en voorbede, 1 Joh. 2 : 1, 2. Mijne kinderkens, ik schrijf u deze dingen opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den rechtvaardige; en Hij is eene verzoening voor onze zonden;

d. Gods voorgaande wegen met hen. Deze overdenking deed Paulus door het geloof vroolijk in God leven. 2 Cor. 1 : 9, 10. Wij hadden al zelve in onszelven het vonnis des doods, opdat wij niet op onszelven vertrouwen zouden, maar op God die de

dooden opwekt, Die ons uit zoo grooten dood verlost heeft, en nog verlost, op welken wij hopen, dat Hij ons ook verlossen zal.

5. Eindelijk, daarnaar te staan, dat men in het geloof opwasse en toeneme gelijk de Apostelen daarom baden. Lukas 17 : 5; en verwachten dat ons geloof eens in aanschouwen veranderen zal, 1 Cor. 13 : 12. Want wij zien nu door een spiegel in een duistere rede, maar alsdan zullen wij zien aangezicht tot aangezicht; nu ken ik ten deele, maar alsdan zal ik kennen, gelijk ook ik gekend ben.

ARTIKEL XXIII.

Van onze rechtvaardigmaking en gerechtigheid voor God, door het geloof zonder de werken, in de vergeving onzer zonden.

Wij gelooven, dat onze gelukzaligheid gelegen is in de vergeving onzer zonden om Jezus Christus' wille, en dat daarin onze rechtvaardigheid voor God begrepen is; gelijk David en Paulus ons leeren, verklarende de gelukzaligheid des menschen te zijn, dat God hem de rechtvaardigheid zonder werken toerekent. *En dezelfde Apostel zegt,* dat wij om niet, of uit genade gerechtvaardigd zijn, door de verlossing, die in Jezus Christus is. *En daarom houden wij dit fondament altijd vast, Gode alle de eere gevende, ons vernederende en bekennende zoodanigen als wij zijn, zonder iets van onszelven of van onze verdiensten te vermeten, steunende en rustende op de gehoorzaamheid des gekruisigden Christus alleen, dewelke onze is, wanneer wij in Hem gelooven. Die is genoegzaam, om alle onze ongerechtigheden te bedekken, en ons vrijmoedigheid te geven, de consciëntie vrij makende van vreeze, verbaasdheid en verschrikking om tot God te gaan, zonder te doen gelijk onze eerste vader Adam, dewelke al bevende zich met vijgebladeren bedekken wilde. En voorwaar indien wij voor God verschijnen moesten, steunende op onszelven of op eenige andere schepselen, hoe weinig het ook ware, wij moesten (helaas) verslonden worden. En daarom moet een iegelijk zeggen met David:* Heere, ga niet in het gericht met uwen knecht, want niemand, die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn.

[Wy gelooven dat onse gelucsalicheyt gelegen is in de vergevinge onser sonden, om Jesu Christi wille, ende dat daer in onse recht-

veerdicheyt voor God begrepen is: gelyck David ende Paulus ons leeren, verclarende de gelucsalicheyt des menschen te zyn, dat God hem de gerechtigheyt sonder de wercken toe-rekent: Ende de selve Apostel segt, dat wy om niet, of uyt genade gerechtveerdicht zyn, door de verlossinge die in Jesu Christo is. Ende daerom houden wy dit fondament altyt vast, Gode alle de eere gevende, ons vernederende ende bekennende sodanige als wy zyn; sonder yet van ons selve, ofte van onsen verdiensten te vermeten, steunende ende rustende op de gehoorsaemheyt des gecruysten Christi alleen, dewelcke onse is, wanneer wy in hem gelooven: die is genoechsaem om alle onse ongerechticheden te bedecken: ende ons vrymoedicheyt te geven, de conscientie vry makende van vreese, verbaestheyt ende verschrikkinge, om tot God te gaen, sonder te doen gelyc onse eerste vader Adam, de welcke al bevende hem met vyge bladeren bedecken wilde. Ende voorwaer indien wy voor God verschynen moeten, steunende op ons-selven, ofte op eenige andere schepselen, hoe weynich het ooc ware; wy moesten (eylacen) verslonden werden. Ende daerom moet een yegelick seggen met David; Heere tredet niet int oordeel met uwen knechte, want voor u sal geen levendich mensche gerechtveerdicht werden].

Vraag. Wat dunkt u van het rechtvaardig volk, dat in Christus gelooft?

Antw. Het is een edel en welgelukzalig volk, Psalm 33 : 12. Welgelukzalig is het volk wiens God de Heere is, het volk dat Hij Zich ten erve verkoren heeft.

Vraag. Waarin bestaat het hoogste geluk van dat volk?

Antw. In de vriendschap en gemeenschap met den volzaligen God, van Wien zij door de zonde gescheiden waren, Psalm 73 : 28. Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te zijn. Jes. 12 : 2. Ziet, God is mijn heil, ik zal vertrouwen, en niet vreezen. Want de Heere Heere is mijne sterkte, en psalm, en Hij is mij tot heil geworden. Doch dit staat ons ter verklaring van dit artikel te zien.

.˙. *Vraag.* Hoe wordt het artikel verdeeld?

Antw. Wij vinden hier

I. Eene ronde belijdenis, dat onze hoogste gelukzaligheid bestaat in onze verzoening met God, alleen om Christus' wille,

A. voorgesteld op zichzelve: Wij gelooven dat onze gelukzaligheid gelegen is in de vergeving onzer zonden, om Jezus Christus' wille, en dat daarin onze rechtvaardigheid voor God begrepen is;

B. nader aangedrongen met teksten uit de Schrift: gelijk David en Paulus ons leeren, verklarende de gelukzaligheid des menschen te zijn, dat God hem de gerechtigheid zonder de werken toerekent. En dezelfde Apostel zegt, dat wij om niet, of uit genade gerechtvaardigd zijn door de verlossing die in Jezus Christus is.

II. Daarna het gebruik van dit leerstuk:

A. waartoe de grond gelegd wordt met deze woorden: En

daarom houden wij dit fundament altijd vast, Gode alle eere gevende, ons vernederende en bekennende zoodanigen als wij zijn, zonder iets van onszelven of van onze verdiensten te vermeten, steunende en rustende op de gehoorzaamheid des gekruisigden Christus alleen, dewelke onze is wanneer wij in Hem gelooven;

B. en hetgeen er op gebouwd wordt, duidelijk aangewezen, verklarende,

a. dat is Christus en Zijne volmaakte verdiensten, alles is, om ons troost en vertrouwen te geven, tegen het gevoel van zonde en vreeze voor God: Want deze is genoegzaam om alle onze ongerechtigheden te bedekken, en ons vrijmoedigheid te geven, de conscientie vrijmakende van vreeze, verbaasdheid en verschrikking om tot God te gaan, zonder te doen, gelijk onze eerste vader Adam, dewelke al bevende zich met vijgebladeren bedekken wilde:

b. dat daarentegen in ons het minste niet is

aa. om ons te doen vertrouwen: En voorwaar, indien wij voor God verschijnen moesten, steunende op onszelven, of op eenige andere schepselen, hoe weinig het ook ware, wij moesten helaas verslonden worden;

bb. waaruit volgt, dat een iegelijk, die zichzelven kent, met David moet zeggen: Heere ga niet in het gericht met uwen knecht, want niemand die leeft zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn!

Vraag. Bestaat des menschen gelukzaligheid in de vergeving onzer zonden om Jezus' Christus' wille?

Antw. 1. Zoo wordt ons geleerd, Psalm 32 : 1, 2. Welgelukzalig is hij, wiens overtredingen vergeven, wiens zonde bedekt is. Welgelukzalig is de mensch, dien de Heere de ongerechtigheid niet toerekent.

Vraag. Hoe betoogt gij dit?

Antw. 2. De eerste staat des menschen, waarin God hem door de schepping heeft gesteld was een staat van zaligheid. Door de zonde is de mensch uit dien staat gevallen, Jes. 59 : 2. Uwe ongerechtigheden maken een scheiding tusschen ulieden en tusschen uwen God, en uwe zonden verbergen het aangezicht van ulieden, dat Hij u niet hoort. Dus volgt, dat de zonde als de eenige hinderpaal van zaligheid weggenomen zijnde, de mensch wederkeert tot zijn eersten stand van vrede en vriendschap met God, Rom. 5 : 1. Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus.

Vraag. Hoe bewijst gij dit verder?

Antw. 3. Die vergeving van zonden heeft,

a. is ontheven van alle schuld en alle straf die de zonde verdiend heeft, en dat zoo volkomen, alsof men nooit zonde gehad of gedaan had, 1 Joh. 1 : 7. Het bloed van Jezus Christus Zijn Zoon reinigt ons van alle zonde. Openb. 1 : 5. Die ons heeft

liefgehad en ons van onze zonden gewasschen heeft. Hoe groot eene genade dit is, weet niemand recht, als die de zonde als een zwaren last gevoelt en derzelver bitterheid gesmaakt heeft. Deze vergeving is eene eeuwigdurende vergeving. Die eens gerechtvaardigd is, wordt niet wederom onwaardig en versmaad, maar de zonden blijven in eeuwigheid vergeven, Jeremia 31 : 34. Ik zal hunne ongerechtigheden vergeven, en hunne zonden niet meer gedenken;

b. hij wordt niet alleen gewasschen van zijne vuiligheid, maar daarenboven uitermate versierd met de volmaakte gerechtigheid van Christus, Ezech. 16 : 14. Daartoe ging van u een naam uit onder de Heidenen om uwe schoonheid; want die was volkomen door Mijne heerlijkheid, die Ik op u gelegd had. Col. 2 : 10. Gij zijt in Hem volmaakt. Zoo dat de gerechtvaardigde zich in deze zijne schoonheid beschouwende, zich daarover verblijdt, Jes. 61 : 10. Ik ben zeer vroolijk in den Heere, mijne ziel verheugt zich in mijnen God, want Hij heeft mij bekleed met de kleederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan; gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als de bruid zich versiert met haar gereedschap;

c. alle weldaden en zegeningen des verbonds worden hem geschonken, beide naar lichaam en geest, Jes. 55 : 3. Want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden Davids. Openb. 21 : 4. Die overwint zal alles beërven, en Ik zal hem een God zijn, en hij zal Mij een zoon zijn. Zoodat de verzoende met den Heere, zich beroeme, Gen. 33 : 11. Ik heb alles. Psalm 23 : 1. De Heer is mijn Herder, mij zal niets ontbreken!

d. hij geniet een zoeten vrede, eene heerlijke en onuitsprekelijke blijdschap, uit het gevoel der liefde Gods in zijne ziel uitgestort door den H. Geest, Rom. 5 : 5. En het werk der gerechtigheid zal vrede zijn; en de werking der gerechtigheid zal zijn gerustheid en zekerheid tot in eeuwigheid. En Mijn volk zal in eene woonplaats des vredes wonen, en in welverzekerde woningen en in stille geruste plaatsen. Jer. 32 : 17, 18,

e. zijne gewisse verwachting is de hemel met zijne heerlijkheid, Rom. 8 : 23, 24. En niet alleen dit, maar ook wij zelven, die de eerstelingen des Geestes hebben, wij ook zelven, zeg ik, zuchten in onszelven, verwachtende de aanneming tot kinderen, namelijk de verlossing onzes lichaams. Want wij zijn in hope zalig. Psalm 31 : 20. O hoe groot is Uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen die U vreezen! dat Gij gewrocht hebt voor degenen, die op U betrouwen, in de tegenwoordigheid der menschenkinderen!

Vraag. Om wiens wille ontvangen wij de vergeving van onze zonden?

Antw. Alleen om Jezus Christus' wille, Ef. 1 : 7. In denwelken wij hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden naar den rijkdom Zijner genade. Jes. 53 : 5. Door Zijne striemen is ons genezing geworden.

Vraag. Is dan onze rechtvaardigheid voor God daarin be-

grepen, dat wij vergeving van zonden hebben om Christus' wille?

Antw. Ja toch, want God rekent ons de gerechtigheid van Christus toe, alsof wij nooit zonde gehad of gedaan hadden, ja alsof wij alle de volmaaktheid volbracht hadden, die Christus voor ons volbracht heeft. Rom. 4 : 5, 6. Dengene, die niet werkt, maar gelooft in Hem, die den goddelooze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid. Gelijk ook David den mensch zalig spreekt, welken God de rechtvaardigheid toerekent zonder de werken.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. Christus is onze Borg, op wien alle onze zonden zijn overgedragen, als die daarvoor de verdiende straffen heeft uitgestaan, alsof het Zijne eigene zonden waren geweest, Jes. 53 : 4, 4. Waarlijk Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten die heeft Hij gedragen. Hij is om onze overtredingen verwond; om onze ongerechtigheid is Hij verbrijzeld. 2 Cor. 5 : 21. Dien, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.

.·. *Vraag.* Staat dan onze rechtvaardigheid voor God niet in onze eigene verdiensten of goede werken?

Antw. Ganschelijk niet:

1. alle onze goede werken worden uitdrukkelijk als oorzaken van onze rechtvaardigmaking buiten gesloten, Rom. 3 : 28. Wij besluiten dan dat de mensch door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der wet. Gal. 2 : 16. Wetende dat de mensch niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet, maar door het geloof van Jezus Christus, zoo hebben wij ook in Jezus Christus geloofd opdat wij zouden gerechtvaardigd worden uit het geloof van Christus en niet uit de werken der wet, daarom dat uit de werken der wet geen vleesch zal gerechtvaardigd worden. Tit. 3 : 5. Hij heeft ons zalig gemaakt, niet uit de werken der rechtvaardigheid die wij gedaan hadden, maar naar Zijne barmhartigheid;

2. de Schrift kent geen anderen losprijs, dan het bloed, de gerechtigheid en verdiensten van den Heere Christus, als waardoor wij alleen vergeving van zonden hebben, en een erfdeel onder de geheiligden. Zie hier toe, Jerem. 23 : 6. Dit zal Zijn naam zijn, waarmede men Hem zal noemen, de Heere onze gerechtigheid. Dan. 9 : 24. Om de ongerechtigheid te verzoenen en om eene eeuwige gerechtigheid aan te brengen. Fil. 3 : 9. En in Hem gevonden worde, niet hebbende mijne rechtvaardigheid die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, namelijk de rechtvaardigheid die uit God is door het geloof. Rom. 3 : 24. En worden om niet gerechtvaardigd uit Zijne genade, door de verlossing die in Christus Jezus is. Ef. 1 : 7. In welken wij hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden.

3. Onze goede werken hebben de vereischte hoedanigheden niet, welke tot onze rechtvaardigmaking van noode zijn. Immers

de beste moet met de Kerk belijden, Jes. 64 : 6. Wij alle zijn als een onreine, en alle onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed; en wij vallen af als een blad, en onze misdaden voeren ons henen weg als een wind. Doch dit zal terstond breedvoeriger betoogd worden.

Vraag. Wat is het gebruik van deze leer?

Antw. Als wij dit fundament altoos vasthouden, dat wij gerechtvaardigd worden uit genade zonder eenige van onze verdiensten alleen om Christus' wille,

1. dan geven wij Gode alle eere van onze rechtvaardigmaking, die al de ongerechtigheden vergeeft en al de krankheden geneest, Psalm 103 : 3; betuigende Psalm 115 : 1. Niet ons ô HEERE, niet ons, maar Uwen naam geef eere, om Uwer goedertierenheid, om Uwer waarheid wil!

2. dan vernederen en bekennen wij ons, zoodanigen als wij zijn, zonder iets van onszelven of van onze verdiensten te vermeten Jer. 3 : 25. Wij liggen in onze schaamte en onze schande overdekt ons, want wij hebben tegen den Heere onzen God gezondigd, wij en onze vaderen van onze jeugd aan, tot op dezen dag; en wij zijn de stemme des Heeren onzes Gods niet gehoorzaam geweest. Dan. 9 : 18. Wij werpen onze smeekingen voor het aangezicht niet neder op onze gerechtigheden, maar op Uwe barmhartigheden, die groot zijn;

3. dan betoonen wij alleen te rusten op de gehoorzaamheid des gekruisten Christus, dewelke onze is wanneer wij in Hem gelooven, Fil. 3 : 9. En in Hem gevonden worde, niet hebbende mijne rechtvaardigheid die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, namelijk de rechtvaardigheid die uit God is door het geloof. Hebr. 10 : 21, 22. Dewijl wij hebben eenen grooten Priester over het huis Gods, zoo laat ons dan toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, [onze] harten gereinigd zijnde van de kwade conscientie, en het lichaam gewasschen zijnde met rein water.

Vraag. Is de gerechtigheid van Christus genoeg voor ons, om in Gods gericht te bestaan?

Antw. Ja toch,

1. zij is genoeg voor ons, om alle onze ongerechtigheid voor God te bedekken. Num. 23 : 21. Hij aanschouwt niet de ongerechtigheid in Jacob, ook ziet Hij niet de boosheid in Israël. Jes. 45 : 25. In den HEERE zullen gerechtvaardigd worden en zich beroemen het gansche zaad Israëls. Rom. 5 : 19. Door de gehoorzaamheid van eenen zullen velen tot rechtvaardigen gesteld worden;

2. voorts is zij genoeg om ons vrijmoedigheid te geven, om tot God te gaan, de conscientie vrij makende van vreeze, verbaasdheid en verschrikking. 1 Joh. 2 : 1, 2. Mijne kinderkens, ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den rechtvaardige. En Hij is eene verzoening voor onze zonden. Zoodat wij niet doen, gelijk onze eerste vader Adam, dewelke al bevende zich met vijgebladeren bedekken wilde, maar alle vrijmoedigheid gebruiken in het geloof in Hem, Efeze 3 : 12. In denwelken wij hebben de vrijmoedigheid en den toegang met vertrouwen door het geloof aan Hem. Immers Hij heeft verlost alle degenen die met vreeze des doods door al hun leven der dienstbaarheid onderworpen waren. Hebr. 2 : 15.

Vraag. Zouden wij met onze werken wel kunnen bestaan voor God?

Antw. Och neen! Want indien wij voor God verschijnen moesten, steunende op onszelven of op eenige schepselen, hoe weinig het ook ware, wij moesten helaas verslonden worden. Deut. 27 : 26. Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen, doende dezelve, en al het volk zal zeggen, Amen. Jes. 33 : 14. De zondaren te Zion zijn verschrokken, beving heeft de huichelaren aangegrepen: [zij zeggen] Wie is er onder ons die bij een verteerend vuur wonen kan? Wie is er onder ons die bij een eeuwigen gloed wonen kan?

.·. *Vraag.* Hoe dringt hij dit nader aan?

Antw. Onze goede werken hebben de vereischte hoedanigheden niet, welke noodig zijn, om daarmede in Gods gericht te kunnen bestaan; dewijl

1. zij zijn geheel onvolkomen en met zonden bevlekt. Jac. 3 : 2. Wij struikelen allen in vele. Jes. 64 : 6. Doch wij allen zijn als een onreine en alle onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed;

2. wij zijn dezelve ten eenenmale aan God verschuldigd, Lukas 17 : 10. Wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zoo zegt: wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen;

3. zij komen niet voort van onze eigen krachten, maar van God, die alleen het goede in ons werkt. 2 Cor. 3 : 5. Niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken als uit onszelven, maar onze bekwaamheid is uit God. 1 Cor. 4 : 7. Wie onderscheidt u? En wat hebt gij dat gij niet hebt ontvangen, en zoo gij het niet ontvangen hebt, wat roemt gij, alsof gij het niet ontvangen hadt?

4. zij hebben geene genoegzame overeenkomst met het eeuwige leven, als een verdiend loon. Rom. 8 : 18. Ik houde het daar voor, dat het lijden dezes tegenwoordigen tijds niet is te waardeeren tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden. 2 Cor. 4 : 17. Onze lichte verdrukking, die zeer haast voorbij gaat, werkt ons een gansch zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid.

Vraag. Wat moet gij uit dit alles besluiten?

Antw. Hetgeen we aan het slot van het artikel vinden: Daarom moet een iegelijk zeggen met David, Psalm 143 : 2. En ga niet in het gericht met Uwen knecht, want niemand die leeft zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn! Psalm 130 : 3, 4. Zoo gij, Heere, de ongerechtigheden gadeslaat, Heere, wie zal bestaan? Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt.

Vraag. Wat staat ons hieruit te leeren?

Antw. 1. Hoe grootelijks zij zichzelven bedriegen, die eene groote verbeelding des harten hebben dat ze in Gods gericht zullen bestaan,

hetzij dat ze leunen op hunne vermeende gerechtigheid, hetzij dat ze zonder geloofsvereeniging met Christus, op Gods barmhartigheid vertrouwen; hetzij dat ze zichzelven afmeten of ijdel verheffen boven anderen. Jes. 59 : 6. Hunne webben deugen niet tot kleederen, en zij zullen zichzelven niet kunnen dekken met hunne werken; hunne werken zijn werken der ongerechtigheid en een maaksel des wrevels is in hunne handen.

.·. *Vraag.* Wat al verder?

Antw. 2. Dat wij Christus en Zijne gerechtigheid hoog schatten boven alles, gestadig daarover trachten te roemen, en geloovig daarop berouwen, Jes. 45 : 24. Men zal van mij zeggen: Gewisselijk in den Heere zijn gerechtigheden en sterkten; tot Hem zal men komen, maar zij zullen beschaamd worden, allen die tegen Hem ontstoken zijn. Gal. 6 : 14. Maar het zij verre van mij dat ik zoude roemen, anders dan in het kruis van onzen Heere Jezus Christus door welken de wereld mij gekruisigd is, en ik der wereld.

3. Dat wij trachten te leven door het geloof, om in verloochening van onszelven alleen af te hangen van Christus en Zijne gerechtigheid en al onze beste werken alleen aanmerken als vrijmachtige gewrochten van Gods Geest in ons, en middelen, waardoor God ons wil verzekeren, dat wij in Christus verzoend zijn. Zelfverloochening zal toch het werk der heiligen ten groote dage zijn, Matth. 25 : 37—39. Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden, zeggende: Heere, wanneer hebben wij U hongerig gezien, en gespijzigd? Of dorstig, en te drinken gegeven? En wanneer hebben wij U een vreemdeling gezien, en geherbergd? Of naakt en gekleed? En wanneer hebben wij U krank gezien, of in de gevangenis en zijn tot U gekomen? Ja zij zullen eeuwig met groote stemme uitroepen: het Lam dat geslacht is, is waardig te ontvangen, de kracht, en de rijkdom, en de wijsheid, en de sterkte, en de eere, en de heerlijkheid, en de dankzegging, Openb. 5 : 12.

ARTIKEL XXIV.

Van de wedergeboorte en goede werken, als eene vrucht der rechtvaardigmaking, waartoe zij echter niet verdienstelijk zijn.

Wij gelooven, dat dit waarachtig geloof, in den mensch gewrocht zijnde door het gehoor des Woords Gods en de werking des Heiligen Geestes, hem wederbaart en maakt tot eenen nieuwen mensch, en doet hem leven in een nieuw leven, en maakt hem vrij van de slavernij der zonde. Daarom is het zoo verre van daar, dat dit rechtvaardigmakend geloof de menschen zoude doen verkouden in een vroom en heilig leven, dat zij daarentegen zonder ditzelve nimmermeer iets doen zullen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde tot zichzelven, en uit vreeze van verdoemd te worden. Zoo is het dan onmogelijk, dat dit heilig geloof ledig zij in den mensch; aangezien wij niet spreken van een ijdel geloof, maar van zulk een, hetwelk de Schrift noemt een geloof, dat door de liefde werkt, *dat den mensch beweegt, om zich te oefenen in de werken, die God in Zijn Woord geboden heeft; welke werken, als zij voortkomen uit den goeden wortel des geloofs, goed en bij God aangenaam zijn, overmits zij alle door Zijne genade geheiligd zijn. Intusschen komen zij niet in rekening om ons te rechtvaardigen; want het is door het geloof in Christus, dat wij gerechtvaardigd worden, ook eer wij goede werken doen; anderszins zouden zij niet kunnen goed zijn, evenmin als eene vrucht des booms goed zijn kan, voordat de boom goed is. Zoo doen wij dan goede werken; maar niet om te verdienen (want wat zouden wij verdienen?); ja wij zijn in God gehouden voor de goede werken die wij doen, en niet Hij iu ons: aangezien* Hij het is, die in ons werkt beide het willen

en het werken, naar Zijn welbehagen. *Laat ons dan letten op hetgene dat er geschreven staat:* Wanneer gij zult gedaan hebben al hetgene u bevolen is, zoo zegt: wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen. *Intusschen willen wij niet loochenen, dat God de goede werken beloont; maar het is door Zijne genade, dat Hij Zijne gaven kroont. Voorts, al is het dat wij goede werken doen, zoo gronden wij toch onze zaligheid niet daarop; want wij kunnen geen werk doen, of het is besmet door ons vleesch en ook strafwaardig; en al konden wij er één voorbrengen, zoo is toch de gedachtenis van ééne zonde genoeg, dat het van God zoude verworpen worden. Alzoo dan zouden wij altijd in twijfel staan, herwaarts en derwaarts drijvende zonder eenige zekerheid, en onze arme consciëntiën zouden altijd gekweld worden, indien zij niet steunden op de verdiensten van het lijden en sterven onzes Zaligmakers.*

[Wy gelooven, dat dit warachtige geloove in den mensche gewrocht zynde, door het gehoor des woorts Gods, ende de werckinge des heyligen Geestes, hem wederbaert ende maect tot eenen nieuwen mensche, ende doet hem leven in een nieuw' leven ende maect hem vry van de slavernye der sonde. Daerom is het soo verre van daer, dat dit rechtveerdigmakende gheloove, de menschen soude doen vercouden in een vroom ende heylich leven; dat sy daerentegen sonder t'selve nimmermeer yet doen sullen uyt liefde Gods, maer alleen uyt liefde hares selfs, ende uyt vreese van verdoemt te werden. So is het dan onmogelic dat dit heylige geloove ledich zy in den mensche: aengesien wy niet en spreken van een ydel gheloove, maer van sulck een, t'welc de Schrifture noemt, een geloove dat door de liefde werct, dat den mensche beweecht, om hem te oefenen in de wercken, die God in syn woort geboden heeft. Welcke wercken als sy voortcomen uyt den goeden wortel des Geloofs, goet ende by Gode aengenaem zyn; overmits sy alle door syne genade geheylicht zyn: hier en tusschen comen sy niet in rekeninghe om ons te rechtveerdighen. Want het is door t'geloove in Christum, dat wy gherechtveerdicht werden, oock eer wy goede wercken doen: anderssins en souden sy niet meer connen goet zyn, dan een vrucht des booms goet zijn can, voor dat den boom goet is. So doen wij dan goede wercken, maar niet om te verdienen (want wat zouden wy verdienen?) ja wy zyn in God ghehouden, voor de goede wercken dien wy doen, ende niet hy in ons: aengesien hy 't is die in ons werckt, het willen ende volbrengen, na syn welbehagen. Laet ons dan letten op t'ghene datter geschreven staet, wanneer ghy alles gedaen sult hebben, dat u geboden is; so seght, wy zyn onnutte knechten, wy hebben gedaen dat wy schuldich waren. Hierentusschen en willen wy niet loochenen, dat God de goede wercken beloont, maer t'is door syn ghenade, dat hy syn gaven

croont. Voort, al ist dat wy goede wercken doen, soo en gronden wy doch onse salicheyt niet daer op: want wy en connen geen werck doen, of ten is besmet door ons vleesch ende ooc strafweerdich; ende al conden wy eenich voortbrengen; so is doch de gedachtenissse van een sonde ghenoech, dat t'selve van God soude verworpen werden. Also dan souden wy altyt in twyffel staen, herwaerts ende derrewaerts dryvende sonder eenige sekerheydt, ende onse arme conscientien souden altyt ghequelt werden indien sij niet en steunden op de verdiensten des lydens ende stervens onses Salichmakers].

Vraag. Waarin is de gerechtvaardigde werkzaam?

Antw. In de oefening van het ware geloof, hetwelk de springader is der WEDERGEBOORTE, waarvan nu staat gesproken te worden.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. Wij zullen zien dat het geloof, den mensch wederbarende, bekwaam maakt om voor God te leven in allerlei goede werken, als eene vrucht der rechtvaardigmaking, waartoe zij echter niet verdienstelijk zijn.

Vraag. Is de leer der wedergeboorte van aanbelang?

Antw. Gewisselijk ja!

1. De Schrift stelt ons de wedergeboorte voor, als ten uiterste noodig, Psalm 87 : 5. En van Zion zal gezegd worden, die en die is daarin geboren. Ezech. 18 : 31. Maak u een nieuw hart, en een nieuwen geest, want waarom zoudt gij sterven, ó huis Israëls? Joh. 3 : 5. Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, zoo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het koninkrijk Gods niet ingaan.

2. Zonder wedergeboorte kan de mensch geen gemeenschap oefenen met God. De mensch is in zijne natuur duisternis, boos en vijandig tegen God, enkel vuiligheid. En God daarentegen licht en heiligheid, 1 Joh. 1 : 5. Zoo de mensch dan omgang met God zal hebben, zoo moet hij bekeerd worden.

3. God doet deze belofte in het verbond der genade, aan Zijne gunstgenooten, Jer. 31 : 33. Ik zal Mijne wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven. Ezech. 36 : 26, 27. Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwen geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het steenen hart uit uw vleesch wegnemen, en zal u een vleeschen hart geven. En Ik zal Mijnen Geest geven in het binnenste van u, en Ik zal maken dat gij in Mijne inzettingen zult wandelen, en Mijne rechten zult bewaren en doen.

4. De wedergeboorte is ook het einde van Christus' lijden en sterven, Tit. 2 : 14. Die Zichzelven voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zoude verlossen van alle ongerechtigheid, en Zichzelven een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken.

Vraag. Hoe staat ons dit leerstuk te beschouwen?

Antw. Die deze genade mist, heeft lezende te bidden, Psalm 51 : 12. Schep mij een rein hart, ô God! Jerem. 31 : 10. Bekeer mij, zoo zal ik bekeerd zijn. Die deze genade bezit, heeft God onophoudelijk

voor Zijne ontferming te danken, 1 Petr. 1 : 5. Geloofd zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus die naar Zijne groote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden.

.·. *Vraag.* Hoe wordt het artikel verdeeld?

Antw. In twee deelen: eerst wordt er gehandeld van de wedergeboorte en goede werken, als eene vrucht der rechtvaardigmaking. Daarna, dat de werken in de rechtvaardigmaking niet in rekening komen, of bekwaam zijn om er op te steunen.

.·. *Vraag.* Hoe zoo?

Antw. I. Ten opzichte van het eerste wordt ons geleerd:

A. eerst, dat het geloof, in den mensch gewrocht zijnde, voortbrengt

a. eene groote verandering: Wij gelooven dat dit waarachtig geloof in den mensch gewrocht zijnde, door het gehoor des Woords Gods, en de werking des Heiligen Geestes hem wederbaart en maakt tot een nieuwen mensch;

b. een leven dat Gode verheerlijkt: en doet hem leven in een nieuw leven;

c. eene vrijheid die allerdierbaarst is: en maakt hem vrij van de slavernij der zonde;

B. daarna wordt bij wijze van gevolg getoond

a. dat het geloof noodzakelijk moet vruchtbaar wezen, met twee redenen:

aa. genomen van de natuur der zaak: Daarom is het zooverre van daar, dat dit rechtvaardigmakend geloof de menschen zoude doen verkonden in een vroom en heilig leven, dat zij daartegen zonder ditzelve nimmermeer iets zullen doen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde tot zichzelven en uit vreeze van verdoemd te worden;

bb. van het onmogelijke: Zoo is het dan onmogelijk dat dit heilig geloof, ledig zij in den mensch; aangezien wij niet spreken van een ijdel geloof, maar van zulk een, hetwelk de Schrift noemt, een geloof dat door de liefde werkt, dat den mensche beweegt, om hem te oefenen in de werken die God in Zijn Woord geboden heeft;

b. dat gelijk onze goede werken voortkomen uit een goed geloof, zoo ook het geloof goed zij door de werken; welke werken, als zij voortkomen uit den goeden wortel des geloofs, goed en bij God aangenaam zijn, overmits zij alle door Zijne genade geheiligd zijn.

II. Ten opzichte van het tweede, wordt ons aangewezen:

A. eerst, dat onze werken niet in rekening komen om ons te te rechtvaardigen, bewezen met verscheidene redenen:

a. dewijl wij alleen door het geloof gerechtvaardigd worden: want het is door het geloof in Christus dat wij gerechtvaardigd worden, ook eer wij goede werken doen; anderszins zouden zij niet goed kunnen zijn, evenmin als eene vrucht des booms goed kan zijn voordat de boom goed is;

b. dewijl wij gehouden zijn tot de goede werken, als zijnde geen vrucht van ons, maar voortkomende uit Gods genadewerking in ons: Zoo doen wij dan goede werken, maar niet om te ver-

dienen, (want wat zouden wij verdienen?) ja wij zijn in God gehouden voor de goede werken die wij doen, en niet Hij in ons, aangezien Hij het is die in ons werkt, beide het willen en het werken naar Zijn welbehagen. Laat ons dan letten op hetgeen dat er geschreven staat: Wanneer gij zult gedaan hebben, al hetgeen u bevolen is, zoo zegt: wij zijn onnutte dienstknechten want wij hebben gedaan, wat wij schuldig waren;

c. dewijl God de goede werken beloont, niet uit verdienste, maar uit genade: Intusschen willen wij niet loochenen, dat God de goede werken beloont, maar het is door Zijne genade dat Hij Zijne gaven kroont;

B. daarna, dat wij op onze werken niet kunnen steunen, of ons vertrouwen gronden:

a. dewijl dezelve besmet en strafwaardig zijn: Voorts, al is het dat wij goede werken doen, zoo gronden wij toch onze zaligheid niet daarop, want wij kunnen geen werk doen, of het is besmet door ons vleesch en ook strafwaardig;

b. terwijl ééne zonde genoegzaam is, om van de zaligheid te verstooten: en al konden wij er een voortbrengen, zoo is toch de gedachtenis van ééne zonde genoeg, dat het van God zoude verworpen worden;

c. alzoo dan zouden wij altijd in twijfel staan, herwaarts en derwaarts drijvende zonder eenige zekerheid, en onze arme conscientien zouden altijd gekweld worden, indien zij niet steunden op de verdiensten des lijdens en stervens onzes Zaligmakers.

Vraag. Wat is de wedergeboorte?

Antw. Eene weldaad van het genadeverbond door welke de uitverkorenen, om de verdiensten van Christus, door tusschenkomst van den dienst des Woords, een nieuw geestelijk wezen en leven ontvangen, hetgeen zich ook in allerlei werken des levens vertoont, tot hunne zaligheid en eere van Gods genade.

Vraag. Hoe merkt gij de wedergeboorte aan?

Antw. 1. Als een werk van God alleen, die de bronader des levens is, Psalm 100 : 3. Weet dat de Heere is God; Hij heeft ons gemaakt, (en niet wij) Zijn volk, en de schapen Zijner weide. En wel bijzonder als een werk van den H. Geest, Joh. 3 : 6. Hetgeen uit den Geest geboren is, dat is Geest.

2. Als een werk van Gods genade, dewijl iemand die niet is, of dood is, niet verdienen kan het zijn, en leven te erlangen, Jac. 1 : 18. Naar Zijnen wil heeft Hij ons gebaard door het woord der waarheid. 1 Petr. 1 : 3. Geloofd zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, die ons naar Zijne groote barmhartigheid heeft wedergeboren.

3. Als eene weldaad van het verbond der genade, alzoo Adam in den staat der rechtheid het geestelijk leven door de eerste schepping naar Gods beeld bezat, en hetzelve aan den gevallen mensch, buiten Christus, wegens de goddelijke heiligheid niet kan hersteld worden, 1 Cor. 1 : 30. Die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking.

Vraag. In wie werkt God deze genade?

Antw. In de uitverkorenen alleen, 1 Petr. 1 : 2. Den uitverkorenen naar de voorkennis Gods des Vaders in de heiligmaking. Rom. 8 : 29. Die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn.

Vraag. Hoe komen deze aan God in de wedergeboorte voor?

Antw. Als gekochten door het bloed van Christus; daarom merkt Petrus de wedergeboorte aan, als besprengd met het bloed van Christus 1 Petr. 1 : 2, 3, doch te gelijk als in Adam gestorven, 1 Cor. 15:22. Dood in zonden en misdaden Ef. 2 : 1.

Vraag. Waarin bestaat die geestelijke dood, waaruit de mensch wordt levend gemaakt?

Antw. 1. In eene vervreemding van God en Zijnen Geest, die het leven is van onze ziel, Efeze 4 : 18. Verduisterd in het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is, door de verharding huns harten.

2. In eene ongevoeligheid onder de ellende, zonder begeerte om daaruit verlost te worden, Efeze 4 : 19. Welke ongevoelig geworden zijnde, hebben zichzelven overgegeven tot ontuchtigheid, om alle onreinheid gieriglijk te bedrijven.

3. In eene volstrekte onmacht tot eenige daden van het ware leven der kinderen Gods; Rom. 8 : 7. Daarom dat het bedenken des vleesches is vijandschap tegen God; want het onderwerpt zich der wet Gods niet; want het kan ook niet.

Vraag. Hoedanig wordt de uitverkorene door de wedergeboorte?

Antw. God maakt hem door de wedergeboorte tot eenen NIEUWEN MENSCH, en doet hem leven in een nieuw leven, ontslagen van de slavernij der zonde, Rom. 6 : 11. Alzoo ook gijlieden houdt het daarvoor, dat gij wel der zonde dood zijt, maar Gode levende zijt in Christus Jezus onzen Heere, Efeze 4 : 24. En den nieuwen mensch aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid.

Vraag. Waarin bestaat de natuur van dat geestelijk leven?

Antw. Dit leven der wedergeborenen noemt de Schrift, verborgen in God, Col. 3 : 3. Echter weet men, dat ons natuurlijk leven, bestaat in de tegenwoordigheid van onze ziel in ons lichaam en in de vereeniging van die beiden tot werkzaamheid, of van die werkzaamheid, welke uit die vereeniging voortkomt; dus bestaat het leven der wedergeboorte in die inwendige gesteldheid des harten, waardoor hij door de kracht van den Heiligen Geest, bekwaam is dusdanige daden te oefenen, en voort te brengen, welke God in Christus aangenaam zijn, 1 Petr, 1 : 3, 4. Gelijk ons Zijne goddelijke kracht, alles wat tot het leven en de godzaligheid [behoort] geschonken heeft, door de kennisse Desgenen die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd door welke ons de grootste en dierbare beloften geschonken zijn, opdat gij

door dezelve der goddelijke natuur deelachtig zoudt worden. Gal. 2 : 20. En ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij. En hetgeen ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof des Zoons van God.

.·. *Vraag.* Is er dan geen middelstaat tusschen herborenen en onherborenen?

Antw. Geenszins, want de mensch is dood of levend; hij heeft of den geest der wereld en des vleesches, of den Geest Gods; hij is of op den weg der zaligheid, of op den weg der vervloeking. Hier is geen middelweg, Matth. 7 : 13, 14. Gaat in door de enge poort; want wijd is de poort en breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er die door dezelve ingaan; want de poort is eng, en de weg is nauw die tot het leven leidt, en weinigen zijn er die denzelve vinden.

.·. *Vraag.* Zijn er dan in den mensch geen voorgaande geschiktheden, die uit hemzelven zijn, waardoor hij tot de genade der wedergeboorte komt, als daar is kennisse van zijne ellende, eene droefheid en berouw over zijne zonde, een begeeren en zoeken van het leven der genade, enz.?

Antw. 1. Neen, want voor het begin der wedergeboorte is er niet anders dan enkel dood in den mensch, Efeze 2 : 5. Toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons God levend gemaakt met Christus.

2. Een kwade boom kan geen goede vruchten voortbrengen, zoo kan de verdorven natuur niets opgeven hetgeen Gode aangenaam zou zijn, of zich tot de genade der wedergeboorte bereiden, nademaal al wat zij doet zonde is, en het tegenstrijdig is dat men door het kwade te doen, zich tot het goede zoude bekwaam maken.

3. Ook leert de ondervinding, dat die het allerbest tot de wedergeboorte schenen geschikt te wezen, er nooit toe gekomen zijn, als bleek in dien rijken jongeling, die uiterlijk scheen onbestraffelijk van leven en vertoonde eene liefde tot Christus en begeerte tot de zaligheid en evenwel droevig van Christus wegging, Marcus 10 : 17—22. Daarentegen dat degenen in dewelke niets ter wereld was, hetgeen op goede voorbereiding geleek, de wedergeboorte zijn deelachtig geworden, en andere burgerlijk rechtvaardigen en uiterlijk godsdienstigen zijn voorgegaan in het koninkrijk der hemelen, Matth. 21 : 33. Voorwaar Ik zeg u, dat de tollenaars en hoeren u zijn voorgegaan in het koninkrijk Gods.

.·. *Vraag.* Schijnt de gelijkenis van de vijf wijze en de vijf dwaze maagden, Matth. 25 : 1—12, niet te leeren, dat een mensch voor zijne wedergeboorte oprechtelijk genade kan begeeren en naar de gemeenschap van Jezus hongeren en dorsten?

Antw. 1. Deze gelijkenis zegt alleen, dat men zich in tijds moet bereiden, om den bruidegom betamelijk te kunnen ontvangen, olie van geloof en liefde zich verkrijgen en daaraan eerst niet denken moet als het te laat is; en dus niet wat een mensch uit zijn eigen natuur kan doen.

2. Natuurlijke menschen kunnen wel eenige begeerte hebben naar den hemel, omdat ze vreezen voor de hel; naar Christus en Zijne genade om hen te behouden; doch deze begeerten, wel

ingezien, geven genoegzaam een tegenzin tegen de genade en dus een haat tegen dezelve te kennen, want

a. zij begeeren de genade niet om haar zelfs wille, maar om wat anders; niet opdat hunne natuur mocht veranderd worden, de lusten in hen overwonnen, het beeld Gods in hunne harten ingedrukt, maar alleen om in den hemel te geraken, en alzoo van de verdoemenis bevrijd te zijn. Zij begeeren de olie, doch alleen om met den Bruidegom in te gaan, Matth. 25 : 8, 11;

b. zij begeeren de genade, zonder behoorlijke benaarstiging om genade, zonder overeenkomende plichten te betrachten; ofschoon men wete dat zonder deze de genade niet verkregen wordt. Dus is het eene begeerte des luiaards, die dooden zal, want zijne handen weigeren te werken, Spr. 21 : 25;

c. hunne begeerten zijn onstandvastig, ras wegvloeiende, Joh. 6 : 26. Jezus antwoordde hun en zeide: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, gij zoekt Mij, niet omdat gij teekenen gezien hebt, maar omdat gij van de brooden gegeten hebt, en verzadigd zijt. Vers 66. Van toen af gingen velen Zijner discipelen terug, en wandelden niet meer met Hem;

d. hunne begeerten zijn ontijdig, of namelijk als het te laat is, met de dwaze maagden, of als God zware bedreigingen doet, en zware oordeelen zendt, ziet het in Farao, Exod. 9:27, 28. Achab, 1 Kon. 21 : 19, 27. De Ninevieten, Jona 3 : 5.

∴ *Vraag.* Vindt men er evenwel onder de rechtzinnige godgeleerden niet, die eene voorbereiding tot de wedergeboorte gesteld hebben?

Antw. Ja toch; doch hierbij staat te letten, dat deze alzoo spreken in een geheel anderen zin, als de heele of halve Pelagianen; want als zij zeggen, dat in degenen die wedergeboren zullen worden, gevonden wordt eene verbrijzeling van de natuurlijke hardigheid, eene buiging in den wil, eene ernstige overdenking van Gods wet, een beseffen van de zonden en eene vreeze voor de straf, en schrik voor de hel, en bijgevolge een wanhopen aan alles, wat bij hen is, in het stuk van zaligheid, dan merken zij deze dingen aan, voortkomende niet uit de natuur, maar van den geest der dienstbaarheid, welke geest ons dadelijk den weg baant tot de wedergeboorte, en dien zij liefst voorbereidselen tot de wedergeboorte, als vruchten van de genade noemen omdat ze van gedachten zijn dat de verworpenen ook zooverre kunnen komen, en al die dingen in iemand vruchteloos kunnen zijn zonder dat de wedergeboorte daar dadelijk op volgt.

Vraag. Waarover gaat de wedergeboorte?

Antw. Over den geheelen mensch; want zij maakt hem tot een nieuwen mensch, in ziel en lichaam, 2 Cor. 5 : 17. Zoo dan iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbij gegaan, ziet het is alles nieuw geworden.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. Die verandering gaat

I. over al de krachten van de ziel;

a. het verstand

1. wordt verlicht, daarin komt een nieuw licht, om God, Christus, en onszelven te kennen, Efeze 5 : 8. Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heere. 2 Cor. 4 : 6. God die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods, in het aangezicht van Jezus Christus;

2. bekommert zich met de dingen des Heeren te bedenken, hoe hij namelijk Hem behagelijk wandelen zal, achtende de dingen die de wereld aangaan, in vergelijking met het eeuwige niet waard, dat hij zijn verstand daarmede bezig houde, Fil. 3 : 8. Ja gewisselijk, ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus mijns Heeren. 1 Cor. 2 : 2. Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus en dien gekruisigd;

3. zoekt de vorige trotschheid af te leggen, nederig zich onderwerpende aan Gods openbaring, Psalm 131 : 1, 2. ô Heere, mijn hart is niet verheven, en mijne oogen zijn niet hoog, ook heb ik niet gewandeld in dingen mij te groot en te wonderlijk. Zoo ik mijne ziel niet heb gezet en stil gehouden, gelijk een gespeend kind bij zijne moeder;

4. houdt zich bezig in het bedenken en nasporen van allerlei middelen, om zijn evenmensch voordeelig te zijn, om hem ware liefde naar ziel en lichaam te bewijzen; Fil. 4 : 8. Voorts broeders, al wat rechtvaardig is, al wat rein is, al wat liefelijk is, al wat wel luidt, zoo er eenige deugd is, en zoo er eenige lof is, bedenkt dat;

b. de wil

1. ontvangt een lust, een welbehagen, eene liefde tot de wet Gods, en al de goddelijke waarheden, Psalm 119 : 97. Hoe lief heb ik Uwe wet! zij is mijne betrachting den ganschen dag. Rom. 7 : 22. Want ik heb een vermaak in de wet Gods naar den inwendigen mensch;

2. zij keurt den goddelijken wil goed, en al zijne handelingen; Job 34 : 12. Ook waarlijk God handeldt niet goddelooslijk, en de Almachtige verkeert het recht niet. Rom. 7 : 12. Alzoo is dan de wet heilig, en het gebod is heilig, en rechtvaardig, en goed;

3. hij onderwerpt zich geheel aan dezelve, met verloochening van zichzelven, Psalm 119 : 128. Daarom heb ik Uwe bevelen van alles voor recht gehouden, maar alle valsche pad heb ik gehaat. Hand. 9 : 6. En hij bevende en verbaasd zijnde, zeide: Heere wat wilt Gij dat ik doen zal?

4. is altoos begeerig om meerdere verbetering en krachten, om geheel den wil Gods gelijkvormig te zijn; Psalm 119 : 5. Och dat mijne wegen gericht werden om Uwe inzettingen te bewaren! Vers 173. Laat Uwe hand mij ter hulp komen, want ik heb Uwe bevelen verkoren.

II. Over alle de genegenheden, want deze

a. worden in hare onbesuisde driften ingetoomd en onder de heerschappij der geheiligde rede gebracht, Psalm 131 : 1. o Heere mijn hart is niet verheven, en mijne oogen zijn niet hoog;

b. worden geheiligd en gezuiverd van de zonden, 1 Cor. 5 : 7. Zuivert dan den ouden zuurdeesem, opdat gij een nieuw deeg zijn moogt, gelijk gij ongezuurd zijt;

c. verkeeren omtrent heerlijke voorwerpen; hunne begeerten gaan recht uit

1. naar God, Ps. 73 : 25. Wien heb ik nevens U in den hemel, nevens U lust mij ook niets op de aarde;

2. naar Christus en Zijne gerechtigheid, Hoogl. 8 : 1. Och dat gij mij als een broeder waart, zuigende de borsten mijner moeder! dat ik u op de straten vond; ik zou u kussen, ook zouden zij mij niet verachten;

3. naar de verkondiging van Gods woord in Zijne voorhoven, Psalm 84 : 4. Ik koos liever aan den dorpel in het huis mijns Gods te wezen, dan lang te wonen in de tenten der goddeloosheid;

4. naar de heiligen, die den beelde van Gods Zoon gelijkvormig zijn, Psalm 119 : 63. Ik ben een gezel van allen die u vreezen, en die uwe bevelen onderhouden.

III. Over de conscientie, die

a. getrouw is in het opteekenen en indachtig maken van zonden hoe gering ook, of voor langen tijd bedreven. Davids hart sloeg, omdat hij de slip van Sauls mantel had afgesneden, 1 Sam. 24 : 6, en bracht hem te binnen de zonden zijner jonkheid, Psalm 25 : 7. Gedenk niet de zonden mijner jonkheid;

b. gevoelig en licht bekommerd is over de zonden, Psalm 38 : 5. Mijne ongerechtigheden gaan over mijn hoofd, als een zware last zijn ze mij te zwaar geworden. Vers 19. Ik ben bekommerd van wege mijne zonden.

IV. Over de leden van ons lichaam, welke door de genade der wedergeboorte gesteld worden tot wapenen der gerechtigheid, om God te verheerlijken, 1 Cor. 6 : 20. Zoo verheerlijkt dan God in uw lichaam, en in uwen geest welke beide Godes zijn. 1 Thess. 5 : 23. En de God des vredes Zelf heilige u geheel en al; en uw geheele oprechte geest, en ziel, en lichaam worde onberispelijk bewaard in de toekomst van onzen Heere Jezus Christus.

Vraag. Waarom wordt die verandering wedergeboorte genoemd?

Antw. 1. In het gemeen kan men zeggen

a. omdat het eene geheel andere geboorte is, dan de eerste natuurlijke geboorte van den mensch, ja eene verandering en verbetering van dezelve;

b. omdat door dit genadewerk herschapen worden die kostelijke gaven van kennis en heiligheid, welke in den mensch waren voor den val, doch die hij verloren heeft door de zonde.

2. In het bijzonder wegens de groote gelijkvormigheid tusschen de natuurlijke geboorte, en deze geestelijke geboorte uit God.

.·. *Vraag.* Waarin bestaat die?

Antw. 1. In de natuurlijke geboorte komen voor vader en moeder, zoomede in de geestelijke: God als Vader, Jac. 1 : 18. Naar Zijnen wil heeft Hij ons gebaard door het woord der waarheid, opdat wij zouden zijn als eerstelingen Zijner schepselen. Het geestelijk Sion, het Jeruzalem, dat boven is, de Kerk, als onze moeder, Jes. 66 : 8. Wie heeft zulks ooit gehoord! Wie heeft dergelijke gezien? zoude een land kunnen geboren worden op een eenigen dag? zoude een volk kunnen geboren worden op

een eenige reize? Maar Sion heeft weëen gekregen, en zij heeft hare zonen gebaard, Gal. 4 : 26.

2. De natuurlijke geboorte is eene wonderbare verborgenheid, Psalm 139 : 15; zoo ook dit begin van het geestelijk leven; Pred. 11 : 5. Gelijk gij niet weet, welke de weg des winds zij, of hoedanig de beenderen zijn in de buik van eene zwangere vrouw, alzoo weet gij het werk Gods niet, die het alles maakt.

3. Tot zijn natuurlijke geboorte kan de mensch niets toebrengen; alzoo weinig tot zijne geestelijke vernieuwing, Ps. 100 : 3. Weet dat de Heere God is; Hij heeft ons gemaakt, (en niet wij) Zijn volk en de schapen Zijner weide. 2 Cor. 3 : 5. Niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken, als uit onszelven; maar onze bekwaamheid is uit God.

4. In de lichamelijke geboorte hebben veelvuldige smarten plaats, Joh. 16 : 21, in de geestelijke, droefheid en berouw over de zonden, 2 Cor. 7 : 10, 11. Want de droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt den dood. Want ziet, ditzelfde, dat gij naar God zijt bedroefd geworden, hoe groote naarstigheid heeft het in u gewrocht? Ja verantwoording, ja onlust, ja vreeze, ja verlangen, ja ijver, ja wraak.

5. In de natuurlijke geboorte is een zeker zaad, waaruit de ontvangenis en geboorte geschiedt; zoo is ook Gods woord het zaad der wedergeboorte, 1 Petr. 1 : 23. Gij die wedergeboren zijt, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levend en eeuwigblijvend woord van God.

6. Door de natuurlijke geboorte wordt het kind de natuur en het beeld van zijn vader deelachtig, Gen. 5 : 3, maar door de wedergeboorte wordt het beeld des hemelschen Vaders in den mensch vernieuwd, Joh. 3 : 6. Hetgeen uit den Geest geboren is, dat is Geest. 2 Petr. 1 : 4. Door welke ons de grootste en dierbare beloften geschonken zijn, opdat gij door dezelve der goddelijke natuur zoudt deelachtig worden.

7. Met de natuurlijke geboorte krijgt de mensch recht tot de bezittingen zijner ouders; zoo ook ontvangt de Kerk, door de geestelijke geboorte het recht tot de hemelsche erfenis, 1 Petr. 1 : 3, 4. Die naar Zijne groote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot eene levende hope, door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden; tot eene onverderfelijke en onbevlekkelijke en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u.

.·. *Vraag.* Is er ook onderscheid tusschen de wedergeboorte en de natuurlijke geboorte?

Antw. Ja toch, want

1. door de natuurlijke geboorte ontvangt de mensch zijn wezen, namelijk ziel en lichaam; doch door de wedergeboorte wordt ziel en lichaam bekwaam gemaakt om voor God te leven, in ware kennis en heiligheid, Efeze 4 : 24;

2. bij de natuurlijke geboorte ontvangt de mensch het beeld van den eersten Adam, Gen. 5 : 3. Adam gewon een zoon, naar zijne gelijkenis, naar zijn evenbeeld. In de geestelijke geboorte ontvangt hij het beeld van den tweeden Adam, Christus, Gal. 4 : 12.

Mijne kinderkens, die ik wederom arbeide te baren, totdat Christus eene gestalte in u krijge;

3. de natuurlijke geboorte geschiedt uit eene ingeschapen kracht der natuur; maar de geestelijke door de bovennatuurlijke kracht en genade des H. Geestes, daarom de vernieuwing des H. Geestes genaamd, Tit. 3 : 5;

4. de natuurlijke geboorte brengt een sterfelijke leven voort, maar de wedergeboorte een onsterfelijk leven, 1 Petr. 1 : 3, 4.

Vraag. Welk is de bewegende oorzaak van de wedergeboorte?

Antw. Alleen Gods genadige barmhartigheid, 1 Petr. 1 : 3. Die naar Zijne groote barmhartigheid ons heeft wedergeboren. Jac. 1 : 18. Naar Zijnen wil heeft Hij ons gebaard.

Vraag. Welke is de verdienende oorzaak?

Antw. Alleen de verdiensten van Christus, Joh. 17 : 19. En Ik heilig Mijzelven voor hen, opdat zij ook geheiligd mogen zijn in de waarheid. Efeze 2 : 4, 5. God die rijk is in barmhartigheid, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus.

Vraag. Welk is het middel der wedergeboorte?

Antw. Het woord van God, door den H. Geest levend gemaakt, welke daarom genaamd wordt het zaad der wedergeboorte, 1 Petr. 1 : 23. Zoo zegt onze Belijdenis: Wij gelooven dat dit waarachtig geloof in den mensch gewrocht zijnde door het gehoor des Woords, en werking des Heiligen Geestes, hem wederbaart, en maakt tot eenen nieuwen mensch. Rom. 10 : 17. Zoo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het woord Gods, Joh. 3 : 1. De wind blaast waarhenen hij wil, en gij hoort zijn geluid; maar gij weet niet van waar hij komt en waar hij henen gaat. Alzoo is een iegelijk die uit den Geest geboren wordt.

∴ *Vraag.* Geschiedt de wedergeboorte in al de uitverkorenen op een en dezelfde wijze?

Antw. Neen,

1. Sommigen brengt God tot Zijne gemeenschap met zeer groote verslagenheid en verschrikkingen van het gemoed, zware droefheid over de zonde, ontsteltenissen der wet, schrik voor de goddelijke gramschap, den dood en verdoemenis, enz. gepaard met eene ongeloofelijke begeerte naar de goddelijke genade; gelijk zij die op den Pinksterdag bekeerd werden, Hand. 2 : 39. En als zij dit hoorden, werden zij verslagen in het hart, en zeiden tot Petrus en de andere apostelen; wat zullen wij doen, mannen broeders? En de stokbewaarder, Hand. 16 : 29, 30, die zeer bevende werd, en viel voor Paulus en Silas neder aan de voeten en zeide: lieve heeren, wat moet ik doen, opdat ik zalig worde?

2. Anderen (hoewel minder in getal) worden op eene meer Evangelische wijze wedergeboren, die, door Gods troostrijke genade, in het Evangelie aan een verlegen zondaar aangeboden, Jezus met blijdschap door het geloof aannemen, zoodat er geen

tijd is, om zoo te spreken, om aan de zonden met verschrikking te denken, maar alles in beweging om den Heere grootheid te geven. Even als Zacheus, die Jezus met blijdschap ontving, Lukas 19 : 9. Jezus zeide tot hem: heden is dezen huize zaligheid geschied, nademaal ook deze een zoon van Abraham is. En de kamerling, die gedoopt zijnde met den Heiligen Geest, zijnen weg met blijdschap reisde, Hand. 8 : 39.

.·. *Vraag.* Gaan allen even ras door de wedergeboorte tot de dadelijke bekeering uit?

Antw. Neen; sommigen gaan in zeer korten tijd, nadat zij het beginsel des levens van God ontvangen hebben, ja als op hetzelfde moment, tot betering des levens, en heiligmaking over. Zie dit in Zacheus en velen op den Pinksterdag, Hand. 2 : 37, 41, 42. Sommige integendeel worden eerst na vele verwisselingen, van vreugde en droefheid, van geloof en ongeloof, vallen en opstaan, hiertoe gebracht; welke ook meer de gewone weg schijnt, langs welken God Zijne ellendigen leidt, hoewel anderszins de wedergeboorte in een oogenblik geschiedt, dewijl tusschen dood en leven, geen onderscheid kan zijn.

Vraag. Hoe is de mensch in het eerste oogenblik van zijne wedergeboorte?

Antw. Ten aanzien van de werking van Gods Geest in deze verandering, is de mensch alleen lijdelijk, zonder dat hij daarin met God medewerkt, als zijnde dood en machteloos tot het geestelijk goed. Daarom, Efeze 2 : 1. En u heeft Hij mede levend gemaakt, daar gij dood waart door de misdaden en de zonden.

Vraag. Is dan de mensch tot de wedergeboorte niet meer gesteld als een steen of blok, dat men beweegt?

Antw. Ganschelijk niet; de mensch wordt in de wedergeboorte niet bewerkt als een steen of blok, want de ziel des menschen is een wezen dat werkzaam en begaafd is met natuurlijke beginselen van werkingen, verstand en wil, welke hem maken tot een bekwaam onderwerp van de wedergeboorte.

.·. *Vraag.* In wat tijd des levens wedervaart God den uitverkorenen?

Antw. God wedervaart alle uitverkorenen niet op een tijd, maar op verscheidene tijden, als blijkt in de gelijkenis van de arbeiders in den wijngaard, van welke sommige ter eerster, andere ter derder, ter negender of ter elfder ure werden geroepen, Matth. 20 : 1—7. Zoo leert ook de ondervinding; want sommigen ontvangen de genade der wedergeboorte in hunne kindsheid, hetzij voor het gebruik van hun verstand, zonder middel van Gods woord, gelijk bleek in Johannes den Dooper, van welken de Engel Gabriël zeide, Lukas 1 : 15. Hij zal met den Heiligen Geest vervuld worden, ook van zijns moeders lijf aan; hetzij in de opkomst van het gebruik van hun verstand, als menigmaal gebleken is in kinderen van vijf, zes of zeven jaren, in welke de vonken van het geestelijk leven uitflikkerden in heilige begeerten, brandende gebedjes, teederheid van geweten, eerbiedig spreken van Christus, en groote bekommering van God door de zonde te vertoornen; zoo getuigt de Schrift, dat Timotheus van kinds af

de H. Schriften geweten heeft, die hem wijs konden maken tot zaligheid, 2 Tim. 3 : 15; en dat Johannes opwies en gesterkt werd in den Geest, Lukas 1 : 10. Anderen in hun jongelingschap, waarop Paulus schijnt te zien. 1 Cor. 6 : 10, als hij dit zegt: Dit waart gij sommigen, namelijk, hoereerders, ontuchtigen, die bij mannen liggen, gelijk hij in het voorgaande had opgeteld. Sommigen ook wel in hun mannelijke jaren, gelijk Abraham, de Moorman, Onesimus en de Apostelen. Eenigen in hun ouderdom, of op het einde van hun leven, hoewel derzulker getal klein is, als Manasse, 2 Kron. 33 : 12, 11; de moordenaar, Lukas 23 : 43.

Vraag. Welk is het einde van dit genadewerk?

Antw. Het opperste einde is de betooning van de goddelijke deugden, die in dit genadewerk doorblinken; het ondereinde, ten aanzien van de wedergeborenen, is de toebrenging der eeuwige zaligheid. Het een en ander wordt ons duidelijk geleerd, 1 Petr. 1 : 3, 4. Geloofd zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, die naar Zijne groote barmhartigheid ons heeft wedergeboren, tot een levende hope, door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden; tot eene onverderfelijke, en onbevlekkelijke, en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u.

Vraag. Is het geloof, dat ons wederbaart, in de uitverkorenen vruchtbaar?

Antw. Ja toch: Joh. 15 : 5. Ik ben de wijnstok, en gij de ranken; die in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht.

Vraag. Hoe blijkt dit nader?

Antw. Bij wijze van gevolg,

1. Uit de natuur der zaak. Want dit rechtvaardigmakend geloof is van dien aard, dat het de menschen niet zal doen verkouden in een vroom en heilig leven, neen, de liefde van Christus dringt ons, als die dit oordeelen, dat indien een voor allen gestorven is, zij allen gestorven zijn. En Hij is voor allen gestorven, opdat degenen die leven, niet meer zichzelven leven, maar dien, die voor hen gestorven en opgewekt is, 2 Cor. 5 : 14, 15. Daarentegen zullen de menschen, zonder dit geloof, nimmer iets doen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde voor zichzelven, en uit vreeze van verdoemd te zullen worden. En dit is die slaafsche vreeze, welke met de liefde des geloofs niet bestaan kan, 1 Joh. 4 : 18. Daar is in de liefde geen vrees, maar de volmaakte liefde drijft de vrees buiten; want de vrees heeft geen pijn, en die vreest is niet volmaakt in de liefde.

2. Uit het onmogelijke. Want het is onmogelijk dat dit heilig geloof ledig zij in den mensch, aangezien wij niet spreken van een ijdel geloof, maar van zulk een dat de Schrift noemt door de liefde werkzaam, Gal. 5 : 6. Dit geloof beweegt den mensch om zich te oefenen in de werken die God in Zijn woord geboden heeft, Tit. 3 : 8. Dit is een getrouw woord, en deze dingen wil ik dat gij ernstig bevestigt, opdat degenen die in God gelooven, zorg dragen om goede werken voor te staan. 1 Petr. 2 : 4, 5. Tot welken komende, (als tot) een levenden steen, van de menschen wel verworpen, maar bij

God uitverkoren en dierbaar; zoo wordt gij ook zelve, als levende steenen, gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus. Zoo blijkt dan, dat een waar geloof de eigene oorsprong zij van de goede werken, die, uit het geloof niet gedaan, niet meer dan zonde zijn, Rom. 14 : 23.

∴ *Vraag.* Wat besluit gij hieruit.

Antw. Dat onze goede werken aan het geloof verknocht zijn, zoodat gelijk de goede werken voortkomen uit een goed geloof, het geloof ook goed is door de werken. Hoor de Belijdenis: welke werken, als zij voortkomen uit den goeden wortel des geloofs, goed en bij God aangenaam zijn, overmits zij allen door Zijne genade geheiligd zijn. Hand. 10 : 35. Maar in allen volke, die Hem vreest en gerechtigheid werkt, is Hem aangenaam. Hebr. 11 : 5, 6. Door het geloof is Henoch weggenomen geweest, opdat hij den dood niet zoude zien; en hij werd niet gevonden, daarom dat hem God weggenomen had, want voor zijne wegneming heeft hij getuigenis gehad, dat hij Gode behaagde; maar zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen.

Vraag. Maar komen dan intusschen onze werken niet in rekening bij God, om ons te rechtvaardigen?

Antw. Ganschelijk niet:

1. de Schrift leert ons duidelijk, dat wij alleen door het geloof in Christus gerechtvaardigt worden, ook eer wij goede werken doen. Rom. 4 : 5. Dengene die niet werkt, maar gelooft in Hem, die den goddelooze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid;

2. een kwade boom kan geen goede vrucht voortbrengen, zoo kan de verdorven natuur niet opgeven hetgeen Gode aangenaam is tenzij het in hem gewrocht worde, 1 Cor. 12 : 3. Niemand kan zeggen Jezus den Heere te zijn, dan door den Heiligen Geest. Matth. 12 : 33. Of maakt den boom goed, en zijne vruchten goed, of maakt den boom kwaad, en zijne vrucht kwaad, want uit de vrucht wordt de boom gekend;

3. wij zijn in God gehouden voor de goede werken, die wij doen, en niet Hij in ons; aangezien Hij het is, die in ons werkt het willen en het volbrengen naar Zijn welbehagen, Fil. 2 : 13. Het betaamt ons dan te letten op hetgeen er geschreven staat, Lukas 17 : 10. Alzoo ook gij, wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zoo zegt: wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen.

Vraag. Zegt de Schrift niet duidelijk, dat God de goede werken beloont?

Antw. Ja toch, Psalm 19 : 12. In het houden van die is groote loon. Hebr. 11 : 6. Die tot God komt moet gelooven dat Hij is, en een belooner is dergenen die Hem zoeken. Doch dit is geen loon naar verdienste, maar naar genade, want het is door Zijne genade, dat Hij Zijne gaven kroont. 1 Cor. 15 : 10. Door de genade Gods ben ik, dat ik ben, en Zijne genade, aan

mij bewezen, is niet ijdel geweest. Ef. 2 : 8, 9. Uit genade zijt gij zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u; het is Gods gave. Niet uit de werken, opdat niemand roeme.

.·. *Vraag.* Waarom wordt het dan een loon genaamd?

Antw. 1. Loon wordt gegeven volgens een contract of verbintenis, zoo kroont God de goede werken, naar de belofte des Verbonds, Gen. 15 : 1. Vrees niet Abram, Ik ben u een schild, uw loon zeer groot! Jes. 55 : 3. Want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden Davids.

2. De verzekering van loon, verzoet den arbeid; dus worden de vromen opgewekt tot het doen van goede werken, als zij overwegen, dat God de werken kronen zal; Psalm 19 : 12. Ook wordt Uw knecht door dezelve klaarlijk vermaand, in het houden van die is groote loon. Hebr. 11 : 26. Achtende de versmaad- van Christus meerderen rijkdom te zijn, dan de schatten van Egypte; want hij zag op de vergelding des loons.

2. Loon wordt gegeven, als het werk volbracht is; zoo worden ook de goede werken volkomen beloond na dit leven, 2 Tim. 4 : 8. Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welken mij de Heere, de rechtvaardige rechter, in dien dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen die Zijne verschijning liefgehad hebben.

4. Loon moet ten volle betaald worden; zoo worden de goede werken om Christus' wille vergolden, Jes. 38 : 15. Wat zal ik spreken? gelijk Hij mij heeft toegezegd, alzoo heeft Hij het gedaan. 2 Joh. vers 8. Zie toe voor uzelven dat wij niet verliezen hetgeen wij gearbeid hebben, maar een vol loon mogen ontvangen. Openb. 3 : 4. Doch gij hebt eenige weinige namen ook te Sardis, die hunne kleederen niet bevlekt hebben, en zij zullen met mij wandelen in witte kleederen, overmits zij het waardig zijn.

Vraag. Wat staat ons hier dan wederom te leeren?

Antw. Al is het, dat wij goede werken doen, dat wij daarop nimmer steunen of onze zaligheid op gronden; want

1. wij kunnen geen werk doen, of het is besmet door ons vleesch, en ook strafwaardig, zoodat wij een walg moeten hebben over onszelven, Jes. 64 : 6. Doch wij alle zijn als eene onreine, en alle onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed; en wij allen vallen af als een blad, en onze misdaden voeren ons henen weg als een wind. Ps. 130 : 3. Zoo gij Heere, de ongerechtigheden gade slaat; Heere wie zal bestaan?

2. al konden wij eenige goede werken voortbrengen, zoo is toch de gedachtenis van eene zonde genoeg, dat het van God zoude verworpen worden. Dat wist Paulus, die, hoezeer hij van God begenadigd was, nochtans zichzelven verfoeide, omdat eene, dat hij, schoon onwetende, voortijds geweest was een vervolger van de kerk, 1 Cor. 15 : 9. Om ééne ongehoorzaamheid werd Saul verworpen, 1 Sam. 13 : 13, 15; en tot het volk van Israël zeide God: Uw kalf, Samaria, heeft u verstooten! Hosea 8 : 5. Ziet deze eene zonde was genoeg, om in Gods ongenade te vervallen;

3. het is ons ook op geenerlei wijze te raden, dat wij op onze werken steunen; want alsdan zouden wij altijd in twijfel staan, herwaarts en derwaarts drijvende, zonder eenige zekerheid; onze arme conscientien zouden altijd gekweld worden, indien zij niet steunden op de verdiensten des lijdens en stervens van onzen Zaligmaker. Men zou geen hope van genade kunnen scheppen, maar zich tot wanhoop overgegen; met Adam zich verbergen, met Kain van God afloopen en met Judas tot den strop vlieden. Velen van de Roomschgezinden deze ongerijmdheid ziende, hebben aan de waarheid getuigenis gegeven, bijzonder in hun sterven. Is het niet bekend dat dat Keizer Karel de V, kort voor zijn sterven, onder anderen betuigde, dat God de olie der barmhartigheid niet wilde storten, dan in een vat van vertrouwen op Christus' verdiensten, welk vertrouwen was zich te mistrouwen, en op zijnen Heer te steunen; in tegendeel, op eigen verdiensten te vertrouwen, was geen geloof, maar ongeloof; God alleen kon de zonde vergeven, tegen wien wij alleen gezondigd hebben. In dit vertrouwen zou hij niet beschaamd worden.

.·. *Vraag.* Waaruit kan men zich verzekeren van zijne wedergeboorte?

Antw. De uitwerkingen van de wedergeboorte, waaruit wij ons zelven kunnen verzekeren, zijn

1. geestelijke armoede, als een geestelijk niets zijn in onszelven, Matth. 5 : 3. Zalig zijn de armen van geest;

2. droefheid over de zonde, als smarten van de wederbaring, 2 Cor. 7 : 20. De droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid;

3. sterke begeerte en trek naar Gods woord, als het middel van geestelijken wasdom, 1 Petr. 2 : 2. Als nieuw geboren kinderkens, zijt zeer begeerig naar de redelijke en onvervalschte melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen; gepaard met een heilig ontzag en eerbied voor hetzelve, Jes. 66:2. Op dezen zal Ik zien, op den armen en verslagene van geest, en dien die voor Mijn woord beeft;

4. een oprecht mijden en vlieden van de zonden, oorspronkelijk uit een afkeer en weerzin van dezelve, als werken en vruchten van den ouden mensch. 1 Joh. 3 : 9. Een iegelijk die uit God geboren is, doet de zonde niet; want zijn zaad blijft in hem, en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren;

5. oprechte liefde tot God en zijn naaste, Joh. 8 : 42. Indien God uw Vader ware, zoo zoudt gij Mij lief hebben. 1 Joh. 3:14. Wij weten dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl wij de broeders liefhebben. Die zijnen broeder niet liefheeft blijft in den dood.

Vraag. Wie zijn in dit stuk te bestraffen?

Antw. 1. Die onder alle de middelen der genade, in den ouden staat der zonden volharden, zonder lust te toonen tot het leven der genade, even als de Joden, over welke Christus klaagde, Matth. 23:37. Jeruzalem, Jeruzalem, gij die uwe profeten doodt en steenigt die tot u gezonden zijn; hoe menigmaal heb Ik uwe kinderen willen bijeen vergaderen, gelijkerwijs een hen hare kiekens bijeen vergadert onder de vleugelen, en gijlieden hebt niet gewild.

2. Die openlijk het werk der wedergeboorte tegenstaan, daarmede den spot drijven en zorgeloos blijven, op den droesem hunner ongerechtigheid, Amos 6 : 1. Wee den gerusten te Zion, en den zekeren op den berg van Samaria!

3. Die maar eene schaduw van berouw en smart over de zonde vertoonen voor een tijd, als plagen of ziekten hen treffen, gelijk Achab, 1 Kon. 21 : 27. Het geschiedde nu als Achab deze woorden hoorde, dat hij zijne kleederen scheurde, en een zak om zijn vleesch leidde en vaste: hij lag ook neder in den zak en ging langzaam.

Vraag. Wat behoorden dezen te bedenken?

Antw. 1. Dat zij nog geestelijk dood zijn, en dus vervreemd van God en Zijne zalige gemeenschap, zonder Christus, zonder God, en zonder hope in de wereld, Efeze 2 : 12.

2. Hoe zwaar zij zichzelven bezondigen, als blijvende onder de overvloedige aanbieding van genade in een allerellendigsten staat, Rom. 2 : 4, 5. Of veracht gij den rijkdom Zijner goedertierenheid en lankmoedigheid, niet wetende dat de goedertierenheid Gods u tot bekeering leidt? Maar naar uwe hardigheid en onbekeerlijk hart vergadert gij uzelven toorn als een schat in den dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods.

3. Dat zij, zoo onveranderd blijvende, eeuwig verdoemd zullen wezen in de hel, welke is de verblijfplaats van alle onwedergeborenen en doode zielen, Spreuken 9 : 18. Hij weet niet, dat aldaar dooden zijn, hare genooden zijn in de diepten der hel.

4. Hoe hartelijk zij derhalve hebben te staan, om bekeerd en het leven der genade in Christus deelachtig te worden, Ezech. 18 : 31, 32. Werpt van u weg al uwe overtredingen, waardoor gij overtreden hebt, en maakt u een nieuw hart, en een nieuwen geest; want waarom zoudt gij sterven, ô huis Israëls? Want Ik heb geen lust aan den dood des stervenden, spreekt de Heere Heere: daarom bekeert u en leeft.

.·. *Vraag.* Hoe beleeft men waardig, en betamelijk, zijne wedergeboorte?

Antw. 1. Als men God den Vader die ons wederbaard heeft, uit liefde als kinderen gehoorzaamt, Zijn voorbeeld in ware heiligheid navolgende, 1 Petr. 1 : 17. Indien gij tot een Vader aanroept, dengene die zonder aanneming des persoons oordeelt naar eens iegelijks werk, zoo wandelt in vreeze den tijd uwer inwoning. Matth. 5 : 48. Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader die in de hemelen volmaakt is.

2. Als men het beeld van Gods Zoon, hetwelk men inwendig ontvangen heeft, uitdrukt en vertoont in al zijn wandel, Gal. 4 : 19. Mijne kinderkens, die ik wederom arbeid te baren, totdat Christus eene gestalte in u krijgt. 1 Joh. 2 : 6. Die zegt dat hij in Hem blijft, die moet ook zelf alzoo wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft.

3. Wanneer men naar den Geest, die ons tot een leidsman geschonken wordt, zoekt te leven, met bedwinging van de begeerlijkheden des vleesches, Gal. 5 : 25. Indien wij door den Geest leven, zoo laat ons ook door den Geest wandelen. Rom. 8 : 1. Zoo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vleesch wandelen, maar naar den Geest.

4. Als men zich beijvert om in het geestelijk leven toe te nemen, door het gebruik van de middelen der genade, 1 Petr. 2 : 2, 3. En als nieuw geboren kinderkens, zijt zeer begeerig naar de redelijke onvervalschte melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen; indien gij anders gesmaakt hebt dat de Heere goedertieren is.

5. Wanneer men zijne broederen, door denzelfden Vader wedergeboren, teeder bemint, 1 Joh. 5 : 1. Een iegelijk die lief heeft dengene, die geboren heeft, die heeft ook lief dengene die uit Hem geboren is; en arbeidt om anderen over te brengen tot den staat der kinderen Gods, Lukas 22 : 32. En als gij eens zult bekeerd zijn, zoo versterk uwe broeders. Psalm 51 : 15. Zoo zal ik de overtreders Uwe wegen leeren, en de zondaars zullen zich tot U bekeeren.

6. Als men onder hartelijke verzuchtingen naar den hemel verlangt, het huis onzes Vaders, waar vele woningen zijn voor Gods kinderen, Fil. 1 : 23. Hebbende begeerte om ontbonden te worden, en met Christus te zijn; want dat is zeer verre het beste. 2 Cor. 5 : 4. Want ook wij, die in dezen tabernakel zijn, zullen, bezwaard zijnde, nademaal wij niet willen ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde.

ARTIKEL XXV.

Van het afdoen der ceremonieele wet, hoewel die met de profeten nog dienstig is ter bevestiging van het Evangelie.

Wij gelooven, dat de ceremoniën en figuren der Wet opgehouden hebben met de komst van Christus, en dat alle schaduwen een einde genomen hebben ; alzoo dat het gebruik daarvan onder de Christenen weggenomen moet worden ; nochtans blijft ons de waarheid en substantie daarvan in Christus Jezus, in denwelken zij hare vervulling hebben. Intusschen gebruiken wij nog de getuigenissen, genomen uit de Wet en de Profeten, om ons in het Evangelie te bevestigen, en ook om ons leven te reguleeren, in alle eerbaarheid, tot Gods eere, volgens Zijnen wil.

[Wy gelooven dat de Ceremonien ende Figuren der wet opghehouden hebben met de comste Christi. ende dat alle schaduwen een eynde genomen hebben ; also dat het gebruyck van dien, onder den Christenen wech-ghenomen moet werden, nochtans blyft ons de waerheyt ende substantie van dien in Christo Jesu, in den welcken sy hare vervullinghe hebben. Hier-en-tusschen ghebruycken wy noch de ghetuygenissen ghenomen uyt de wet ende de Propheten; om ons in den Evangelio te bevestigen, ende ooc om ons leven te reguleren in aller eerbaerheyt tot Gods eere, volgende synen wille].

Vraag. Gezien hebbende, dat de wedergeborenen gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, in God gehouden zijn, om goede werken te doen, wat volgt daaruit?

Antw. Het eeuwigdurende der goddelijke wet, als de regel van hun doen en laten, Matth. 5 : 17, 18. Meent niet dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden ; Ik ben niet gekomen om [die] te ontbinden, maar te vervullen. Want voorwaar zeg Ik u, totdat de hemel en de aarde voorbij gaan, zal er niet een jota, noch een tittel van de wet voorbij gaan, totdat het alles zal zijn geschied.

Vraag. Men leest echter, Matth. 11 : 13. Al de profeten en de wet hebben tot Johannes toe geprofeteerd?

Antw. De profeten en de ceremonieele wet verkondigden, dat Christus komen zoude, en Johannes verkondigde, dat de Christus gekomen was. Waar de vervulling is, daar houdt de belofte op. In dien zin worden zij gezegd niet verder te profeteeren. Nochtans blijven zij in andere opzichten. Doch dit is hetgeen wij in dit artikel nader zullen zien?

Vraag. Wat is de inhoud van het artikel?

Antw. Het vertoont ons het afdoen der ceremonieele wet onder het Nieuwe Testament, hoewel die met de profeten nog dienstig is ter bevestiging van het Evangelie.

.·. *Vraag.* In hoeveel deelen wordt het verdeeld?

Antw. In twee; het leert ons, dat niet de gansche wet, maar wel een deel er van vernietigd is, en dat het andere daarvan nog overig is tot een goed gebruik,

I. ten aanzien van hetgeene dat vernietigd is, in dezer voege:

A. in hoeverre het afgedaan is: Wij gelooven dat de ceremonien en figuren der wet opgehouden hebben met de komst van Christus en dat alle schaduwen een einde genomen hebben; alzoo dat het gebruik daarvan onder de Christenen weggenomen moet worden;

B. in hoeverre niet afgedaan: nochtans blijft ons de waarheid en substantie daarvan in Christus Jezus in denwelken zij hare vervulling hebben;

II. ten opzichte van hetgeen er nog overig is tot een goed gebruik, wordt ons aangewezen, hoe wij hetzelve gebruiken:

A. als eene waarheid, ter bevestiging van het Evangelie: Intusschen gebruiken wij nog de getuigenissen, genomen uit de Wet en de Profeten, om ons in het Evangelie te bevestigen;

B. als een gewisse regel van godzaligheid: en ook om ons leven te reguleeren in alle eerbaarheid tot Gods eere, volgens Zijnen wil.

.·. *Vraag.* Wat beteekent het woord wet?

Antw. In onze taal komt wet van weten, omdat alle verplichting door een ieder moet gekend worden. De Hebreën noemen ze תורה eene onderwijzing of wegwijzing. De Grieken Νόμος, eene bestiering, en in het Latijn heeft men het woord lex, dat eene aflezing, of verbintenis beduidt.

.·. *Vraag.* Hoe wordt het woord wet gebruikt?

Antw. Somtijds wordt er door verstaan de gansche H. Schrift, Psalm 1 : 2; somtijds de boeken des Ouden Testaments, Joh. 10 : 34; somtijds de vijf boeken van Mozes, onderscheiden van de Psalmen, Lukas 24 : 44; somtijds het verbond der werken, Rom. 6 : 14; somtijds de leer van het Evangelie, Jes. 2 : 3 en Rom. 3 : 27; somtijds bepaaldelijk eene wet, hetzij der schaduwen, Hebr. 10 : 1, hetzij van den burgerstaat, Joh. 19 : 7, hetzij der zeden, Lukas 10 : 26. Matth. 22 : 36, 38. Dit onderscheid in het oog gehouden zijnde, geeft veel licht aan verscheidene plaatsen van Gods woord.

Vraag. Hoe wordt Gods wet gevoegelijk aangemerkt?

Antw. Of als stellig en willekeurig, voorzoover die alleen voort-

vloeit uit het welbehagen Gods, en voor een zekeren tijd duurt, zooals onder het O. Testament de burgerlijke en schaduwachtige wetten geweest zijn; òf natuurlijk, als die gegrond is in de natuur van God, of den mensch altijd en overal verplicht, zooals de zedelijke wet der tien geboden is.

Vraag. Wat noemt gij de wet der politie, of de burgerlijke wet?

Antw. Dat gedeelte der goddellijke wet, volgens hetwelk het gemeenebest van Israël, in vrede en oorlog, door Gods bevel moest worden bestuurd.

Vraag. Oefende de Heere Zijn gezag over Israël in het burgerlijke?

Antw. Op eene bijzondere wijze, waarom Gideon tot Israël zeide: Ik zal over u niet heerschen, ook zal mijn zoon over u niet heerschen; De HEERE zal over u heerschen! Ook gaf God dit zelf te kennen, als Hij tot Samuel zeide, 1 Sam. 8:7. Hoor naar de stem des volks, in alles dat zij tot u zeggen zullen, want zij hebben u niet verworpen, maar zij hebben Mij verworpen, dat ik geen Koning over hen zal zijn.

Vraag. Wat behelsde deze Wet?

Antw. Geboden, welke 1. den overheden leerden, hoe zij zich moesten gedragen in het bestuur van het gemeenebest; 2. den onderdanen, hoe zij zich jegens de overheden en richters moesten houden, in zaken van geschil; 3. mitsgaders aan het gansche Joodsche volk, hoe zij zich hadden te houden onder elkander, met uitsluiting van die, welke als vreemdelingen onder hen waren.

Vraag. Wat al meer?

Antw. De uitvoering der uiterlijke straffen, welke God op de overtreding Zijner geboden had bedreigd, Hebr. 10 : 28. Als iemand de wet van Mozes heeft teniet gedaan, die sterft zonder barmhartigheid, onder twee of drie getuigen.

Vraag. Tot wat einde gaf God deze wet aan Israël?

Antw. De Heere deed zulks:

1. om het Joodsche gemeenebest in eene goede orde te houden, welke orde betamelijk was aan Gods regeering;
2. om de Joden daardoor te meer af te zonderen van de zeden en gewoonten van andere volkeren;
3. om de wet der zeden dus veilig te beschutten tegen verachting of overtreding derzelve.

Vraag. Zijn wij ook aan deze burgerlijke wet verbonden onder het Nieuwe Testament?

Antw. Sedert de afschaffing van Israëls burgerstaat heeft die wet geen plaats meer; dan alleen aangemerkt in haar algemeene en zedelijke gronden; naardien zij voor het overige ten eenenmale geschikt was voor dien tijd, landstreek en bijzondere gesteldheid van het Joodsche volk.

Vraag. Welke was de ceremonieele wet, of de wet der plechtigheden?

Antw. Die wet, welke God aan Israël heeft voorgeschreven, behelzende heilige plechtigheden, van een verborgen beduidenis, ziende op de genade van Christus, onder het Nieuwe Testament.

Vraag. Hoe wordt die wet anders genaamd?

Antw. De wet der geboden, in inzettingen bestaande, Efeze 2 : 15, de eerste beginselen der wereld, Col. 2 : 8. De wet des vleeschelijken gebods, Hebr. 7 : 16. Eene afbeelding van den tegenwoordigen tijd, in welken gaven en slachtofferen geofferd werden, die degenen, die den dienst pleegden, niet konden heiligen naar de conscientie; bestaande alleen in spijzen en dranken, en verscheidene wasschingen en rechtvaardigmakingen des vleesches, tot op den tijd der verbetering opgericht.

Vraag. Tot hoeveel hoofdzaken, kunt gij de geboden van deze wet brengen?

Antw. Of tot geboden, die het algemeene leven der Israëlieten aangaan; of die den openbaren godsdienst betreffen. Anderen zeggen tot geboden die zien 1. op heilige personen; 2. heilige zaken; 3. heilige plaatsen; 4. heilige tijden.

∴ *Vraag.* Welke waren de heilige personen?

Antw. 1. De Hoogepriester, alzoo genoemd omdat hij was het hoofd, van en boven alle de priesters, van wiens ambt en aanstelling wij lezen. Exod, 28, Lev. 8, Num. 16, enz.

2. De mindere priesters, of priesters der tweede ordening, 2 Kon. 23 : 4, welke de dingen, die bij God eu menschen te doen waren, dagelijks verrichtten, door het uitleggen der wet, offeren, voorbidden en zegenen van het volk, enz. Men leest breedvoerig van hun ambt en aanstelling, Exod 29, Lev. 10, Num. 19.

3. De Levieten, die in de plaats van de eerstgeborenen den priesters in den dienst des heiligdomst altijd behulpzaam waren. Deze zijn verdeeld geweest in drie bijzondere orden, Gersoniten, Kahathiten en Merariten, naar de drie zonen van Levi, Gerson, Kahath en Merari:

a. ten tijde van Mozes was hun werk aldus verdeeld, dat de Gersonieten de behangsels en bedeksels des Tabernakels wegnamen; den Kahathiten waren de voornaamste dingen des heiligsdoms aanbevolen; en het houtwerk, met de overige instrumenten, stond ten laste der Merariten, zie Num. 3;

b. ten tijde van David heeft de Koning hunne ambten veranderd, stellende sommigen tot opzieners over de schatten des tempels; anderen om te zijn ambtlieden en rechters. Eenigen tot poortiers en een vierde gedeelte tot zangers, welke laatste weder verdeeld waren in vierentwintig reien of orden. Zie hier van 1 Kron. 25, 26, 27.

4. De Nethinim. Deze waren geen Levieten of Israëlieten, maar Gibeoniten van geboorte, welke Jozua om het verbond, dat hij met hen aanging, niet heeft willen uitroeien, maar tot slaven van het heiligdom gemaakt, doende het allerminste werk, terwijl

zij waren, om brandhout en water aan te brengen, Jozua 9 : 27 Esra 2 : 43.

5. De Nazireërs, die zich, òf voor een bepaald getal dagen, òf voor al hun leven, tot Gods dienst afgezonderd hadden, van dewelke wij omstandig bericht vinden, Num. 6.

6. Voeg er bij de profeten, die de Joodsche Kerk bedienden met hunne voorzeggingen en gegronde verklaringen der goddelijke wet.

.·. *Vraag.* Welke waren de heilige zaken?

Antw. Deze waren

1. de sacramenten, eerstelingen, tienden, beloften, offeranden, die ten aanzien van hun stof, gedaante, tijd en einde zeer verscheiden waren;

2. voeg er bij de heilige dingen van het wereldlijk heiligdom, als

a. in het voorhof, het brandofferaltaar, het reukaltaar, en het koperen waschvat;

b. in het heilige, de tafelen met de toonbrooden, de gouden kandelaar met zeven lampen en het gouden reukaltaar;

c. in het heilige der heiligen het wierookvat, de ark des verbonds, van cederen hout, met goud overtogen, de staf van Aäron, de gouden kruik met manna, altemaal ziende op Christus en Zijne Kerk.

.·. *Vraag.* Welke waren de heilige plaatsen?

Antw. De Tabernakel van Mozes en de Tempel van Salomo, beiden gesticht naar Gods bevel en afteekening, ter waarneming van den plechtigen godsdienst, ter eere Gods en vertroosting Israëls.

.·. *Vaaag.* Welke waren de heilige tijden?

Antw. 1. De ochtend van iederen dag, benevens de twee avonden, waarin de Joden hunne gezette offeranden moesten brengen.

2. Elke zevende dag der week, geschikt alleen tot rust van alle slaafsch werk; en gezette waarneming van den godsdienst.

3. Elk eerste dag der nieuwe maand, waarop elk Israëliet zich van alle dienstwerk moest onthouden en plechtig voor Gods aangezicht verschijnen met offerande en dankzegging.

4. Alle jaartijden, dewelke waren òf meerdere, òf mindere;

a. de meerdere waren:

1. het Paaschfeest, hetwelk begon op den veertienden dag der eerste maand, Nizan, die ten deele met de maanden Maart en April overeenkomt, en eindigt op den eenentwintigsten derzelver maand, waarin een lam geslacht, gebraden en met bittere sausen bij elke familie, moet gegeten worden, ter gedachtenis van Gods bijzondere bewaring in, en hunne verlossing uit Egypte, tot voorbeeld van de verlossing, die door den Messias geschieden zoude. Men leze Exod. 12;

2. het Pinksterfeest, dat op den vijftigsten dag na Pascha gehouden werd, vandaar πεντηκοστὴ, Penteekostee genaamd, dat is de vijftigste, te weten, dag, en bij ons Pinksteren, Hand. 2:1. Anders genoemd het feest der weken, alzoo het zeven weken na Pascha gevierd werd. Ook wel het feest des oogstes, Exod. 23 : 16; de dag der eerstelingen, Num. 28 : 26; en der eerstelingen van den tarweoogst, Exod. 34 : 22; op welken de wet op Siaï zoo plechtig gegeven was. Alsdan mocht Israël geen

dienstwerk doen, maar moest dit feest met vreugde en blijdschap vieren, tot getuigenis van de bijzondere weldaden, die zij van God ontvangen hadden. Zie Leviticus 23;

3. het feest der Loofhutten, dat gevierd werd in de omkeering, of het einde van het jaar, als het oude jaar eindigde, en het nieuwe begon, Exod. 34 : 22, te weten, in de zevende maand, welke wij September noemen, en de Hebreën Tisri. Deze maand was wel van ouds de eerste maand in het burgerlijk jaar der Joden; maar in het heilige jaar, en naar de orde der feestdagen, volgens Gods instelling, de zevende, en bijna geheel heilig, van wege de verscheidene feesten, die in deze maand voorkwamen. Ook was zij daartoe het meest geschikt overmits dan al de vruchten des velds ingezameld waren. Op den vijftienden van de zevende maand begon dit feest en duurde zeven dagen lang. Israël woonde in dien tijd in hunne hutten, of tenten, gemaakt van groene takken, met allerlei heilige vroolijkheid, tot een gedachtenis van hun omzwerven in de woestijn, dankende God voor Zijne weldadigheid. Men zie de instelling van dit feest, met al zijne omstandigheden, Lev. 23 : 34—44. Num. 26 : 12. en Deut. 16 : 13—15;

b. de mindere feesten waren

1. het feest der trompetten, of des geklanks, zoo genoemd omdat het door eene heilige samenroeping met de bazuinen, en bijzondere offeranden gehouden werd. De tijd was op den eersten der zevende maand, Tisri, die de zevende van het heilige, doch de eerste van het burgerlijk jaar was, en alzoo hun Nieuwjaarsdag. Zie Lev. 23 : 24 en Num. 29 : 16. Dit trompettengeklank, zal vermoedelijk gediend hebben om dezen Nieuwjaarsdag des te opmerkelijker te maken, overmits dan al hunne handelingen en contracten begonnen. Ook werden hunne Sabbathsjaren, en jubeljaren daarvan af gerekend;

2. het feest der verzoening, als de hoogepriester plechtig voor het volk tot God naderde; dat inviel op den tienden derzelver maand, Tisri, waarvan men breeder lezen kan, Lev. 16 : 34, en 33 : 27—32;

3. voeg er bij de twee bijzondere Sabbathen, de eene, die alle zeven jaren moest gehouden worden, wanneer het gansche land moest rusten, geen schulden van den verarmde onder de Joden mochten ingevorderd, en de knechten moesten vrijgelaten worden. Zie Exod. 33 : 10, 11. Lev. 25 : 24, en Deut. 15 : 12, 13; de andere, die kwam na zevenmaal zeven jaren, zijnde negen en veertig jaren, bekend onder het plechtig jubeljaar der Joden, waarvan breedvoerig bericht te vinden is, Lev. 25 : 8—16.

∴ *Vraag.* Wanneer is de ceremonieele wet ingesteld?

Antw. God heeft deze wet Zijn volk trapswijze bekend gemaakt.

1. De beginselen vinden wij na de moederbelofte, in het Paradijs, wanneer God voor Adam en Eva rokken van vellen maakte, en hun die aantoog, Gen. 3 : 21; Abel nevens Kain, aan het einde der dagen, Gode offer bracht, en wel van de eerstgeborenen zijner schapen, en hun vet, hetwelk God aangenaam was, Gen. 4 : 3, 4. Het onderscheid tusschen rein en onrein vee, dat van Noach in acht genomen werd, Gen. 7 : 2. Ja zelfs, dat hij na zijn uittocht

uit de ark, den Heere een altaar bouwde, waarop hij rein vee, en gevogelte ten brandoffer offerde, wier liefelijke reuk Gode aangenaam was, Gen. 8 : 20, 21.

2. De voortgang daarvan ten tijde van Abraham, in het bijzonder als God hem begenadigde met de besnijdenis, tot een zegel des verbonds, voor hem, en zijn zaad, Gen. 17 : 7, 10, 11. En Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u, in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot eenen God, en uwen zade na u. Dit is Mijn verbond, dat gijlieden houden zult tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u; dat al wat mannelijk is u besneden worde. En gij zult het vleesch uwer voorhuid besnijden; en dat zal tot een teeken zijn des verbonds tusschen Mij en tusschen u.

3. De voltrekking of volmaking is geschied door Mozes, in, en kort na de uittocht van Israël uit Egypte, op goddelijk bevel. Hiervan, Joh. 1 : 17. De wet is door Mozes gegeven. Cap. 7 : 22. Daarom heeft Mozes ulieden de besnijdenis gegeven, (niet dat zij uit Mozes is, maar uit de vaderen). Handel. 15 : 5.

Vraag. Om welke redenen heeft God aan Israël die wet van plechtigheden gegeven?

Antw. 1. Minder voornaam diende deze wet

a. tot een vertoog van Gods hoogste macht over Israël, die doet al wat Hem behaagt. Ps. 115 : 3;

b. om Israël te onderscheiden van de heidensche volkeren; daarom noemt Paulus die wet een middelmuur des afscheidsels, Ef. 2 : 14;

c. om het Joodsche volk in bedwang te houden, en af te trekken van de afgoderij der heidenen, waartoe zij van nature zeer genegen waren. Daarom staat er Gal. 3 : 23. Doch eer het geloof kwam, waren wij onder de wet in bewaring gesteld, en zijn besloten geweest tot op het geloof dat geopenbaard zoude worden. Gal. 4 : 1—3.

2. Meer voornaam diende deze wet

a. om Israël de zonden te leeren kennen in haar aard, en hoe noodzakelijk de verzoening van zonden is. Daarom wordt die wet genaamd, Col. 2 : 14, een handschrift der zonde, dat tegen de Joden was, in inzettingen bestaande;

b. om daardoor geleid te worden tot den Messias, die de verzoening van zonden heeft teweeg gebracht, Rom. 10 : 4. Want het einde der wet is Christus, tot rechtvaardigheid een iegelijk die gelooft, Col. 2 : 17. Welke zijn eene schaduw der toekomende dingen, maar het lichaam is van Christus;

c. opdat zij in deze wet eenigszins zouden vinden afgeschaduwd den waren dienst van God, zooals die in de rechte godsvrucht moet worden betracht. Want die is niet een Jood, die het in het openbaar is; en die is niet de besnijdenis, die het in het openbaar en het vleesch is; maar die is een Jood, die het in het verborgen is, en de besnijdenis des harten, in den geest, niet in de letter [is de besnijdenis]; wiens lof niet is uit de menschen, maar uit God.

Vraag. Zijn wij onder het Nieuwe Testament nog gehouden aan de onderhouding der ceremonieele wet?

Antw. Neen: wij gelooven dat de ceremoniën, en figuren der wet opgehouden hebben met de de komst van Christus, en dat alle schaduwen een einde genomen hebben, alzoo dat het gebruik daarvan onder de Christenen weggenomen moet worden, Gal. 3 : 24. Zoo dan de wet is onze tuchtmeester geweest tot Christus, opdat wij uit het geloof zouden gerechtvaardigd worden. Gal. 5 : 1. Staat dan in de vrijheid, met welke ons Christus vrij gemaakt heeft, en wordt niet wederom met het juk der dienstbaarheid bevangen.

Vraag. Hoe blijkt dit verder?

Antw. 1. Uit de profeten, die de afschaffing der ceremoniën hebben voorspeld, Jes. 19 : 19. Te dien dage zal de Heere, een altaar hebben in het midden van Egypteland, en een opgericht teeken aan hare landpale voor den Heere. Jerem. 3 : 16. En het zal geschieden, wanneer gij vermenigvuldigd en vruchtbaar zult geworden zijn in het land, in die dagen, spreekt de Heere, zullen zij niet meer zeggen: de arke des verbonds des Heeren, ook zal zij in het hart niet opkomen, en zij zullen aan haar niet bezoeken, en zij zal niet weder gemaakt worden. Dan. 9 : 27. En in de helft der week, zal hij het slachtoffer en het spijsoffer doen ophouden.

.·. *Vraag.* Hoe al verder?

Antw. 2. Uit den aard der plechtigheden. Zij waren

a. gebrekkige eerste beginselen der wereld, doch tot den tijd der verbetering, wanneer zij zouden eindigen, Hebr. 8 : 12. Als Hij zegt, een nieuw verbond, zoo heeft Hij het eerste oud gemaakt; Hebr. 9 : 8—10. Zoo lang de eerste tabernakel nog stand had, welke was eene afbeelding voor dien tegenwoordigen tijd, in welke gaven en slachtofferen geofferd werden, die dengene, die die den dienst pleegde, niet konden heiligen naar de conscientie; [bestaande] alleen in spijzen, en dranken en verscheidene wasschingen, en rechtvaardigmakingen des vleesches tot op den tijd der verbetering opgelegd;

b. zij waren de Kerk opgelegd in hare kindsheid, toen de Kerk nog stond onder voogden en verzorgers, en die derhalve in geen gebruik onder de Christenen zijn, als in den mannelijken staat der Kerk, Gal. 4 : 3—5. Alzoo wij ook, toen wij kinderen waren zoo waren wij dienstbaar gemaakt onder de eerste beginselen der wereld. Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijnen Zoon uitgezonden, geworden uit eene vrouw, geworden onder de wet opdat Hij degenen die onder de wet waren, verlossen zoude;

c. zij waren schaduwen voor een tijd, die wijken moesten, als het lichaam in het vleesch verscheen, Col. 2 : 16, 17. Dat u dan niemand oordeele in spijs of in drank, of in het stuk des feestdags, of der nieuwe maan, of der sabbathen, welke zijn eene schaduw der toekomende dingen, maar het lichaam is van Christus;

d. zij zijn geweest een middelmuur des afscheidsels tusschen Joden en Heidenen, die onder het Nieuwe Testament geen stand kon houden, Efeze 2 : 14, 15. Want Hij is onze vrede, die deze

beide een gemaakt heeft, en den middelmuur des afscheidsels gebroken hebbende, heeft Hij de vijandschap in Zijn vleesch te niet gemaakt, [namelijk] de wet der geboden in inzettingen bestaande, opdat Hij die twee in Zichzelven tot een nieuwen mensch zou scheppen, vrede makende;

e. zij waren vast gemaakt aan Jeruzalem, en den tempel, buiten welken Gode geen offeranden mochten worden toegebracht; daar de dienst van God onder het Nieuwe Testament aan geen stad of plaats bepaald is. Jes. 19 : 21. En de Heere zal den Egyptenaren bekend worden, en de Egyptenaars zullen den Heere kennen ten dien dage; en zij zullen Hem dienen met slachtoffer en spijsoffer, en zij zullen den Heere eene gelofte beloven, en betalen. Joh. 4 : 21. Jezus zeide tot haar: Vrouw geloof Mij, de ure komt, wanneer gijlieden noch op dezen berg, noch te Jeruzalem den Vader zult aanbidden;

f. het priesterdom was het voorrecht van den stam van Levi, doch onder het N. Testament zouden Joden en Heidenen, het priesterdom des Allerhoogsten zijn, Jes. 66 : 21, 22. En ook zal Ik uit dezelve eenigen tot priesters, en tot levieten nemen, zegt de Heere. Want gelijk als die nieuwe hemel en die nieuwe aarde, die Ik maken zal, voor Mijn aangezicht zullen staan, spreekt de Heere, zoo zal ook ulieder zaad en ulieder naam staan. 1 Petr. 2 : 5. Zoo wordt gij ook zelve, als levende steenen, gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus.

Vraag. Waardoor is die wet te niet gedaan?

Antw. Door Christus' voldoening aan het kruis, Col. 2 : 14, 15. Uitgewischt hebbende het handschrift, dat tegen ons was, in inzettingen bestaande, hetwelk zeg ik, eenigerwijze tegen ons was, en heeft dat uit het midden weggenomen, hetzelve aan het kruis genageld hebbende; en de overheden en machten uitgetogen hebbende, heeft Hij die in het openbaar ten toon gesteld, en heeft door hetzelve over hen getriumfeerd.

Vraag. Hoe is die afschaffing geschied?

Antw. Bij trappen, en in verscheidene tijden.

1. Voor de komst van Christus was die wet in volle levenskracht toen haar onderhouding liefelijk en troostrijk was voor Gods kinderen. Psalm 27 : 4. Een ding heb ik van den Heere begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik alle de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des Heeren, om de liefelijkheden des Heeren te aanschouwen, en te onderzoeken in Zijnen tempel.

2. Gedurende het leven en de prediking van Christus op aarde, is die wet zwak en krachteloos geworden.

3. Met Christus' dood is zij gestorven, en heeft haar bindend gezag op den mensch verloren, 1 Cor. 7 : 19. De besnijdenis is niets, en de voorhuid is niets, maar de onderwerping der geboden. Col. 3 : 3. Want gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God.

4. Sedert de verwoesting van Jeruzalem, waardoor de Christelijke vrijheid bevestigd is, is zij stinkend en doodelijk geworden, voor hen, die ze willen betrachten, Gal. 5 : 4. Christus is u ijdel geworden, die door de wet gerechtvaardigd [wilt] worden, gij zijt van de genade vervallen.

Vraag. Is dan de ceremoniëele wet geheel buiten gebruik gesteld, onder het N. Testament?
Antw. Hoewel het gebruik daarvan onder de Christenen moet worden weggenomen, nochtans blijft ons de waarheid, en de substantie daarvan in Christus Jezus, in denwelken zij hare vervulling hebben. Lukas 16 : 16. De wet en de profeten zijn tot op Johannes; van dien tijd af wordt het koninkrijk Gods verkondigd, en een iegelijk doet geweld op hetzelve.

Vraag. Verschilt die wet van de wet der zeden?
Antw. Ja toch; de ceremoniëele wet raakt alleen de Joden, maar die der zeden stelt de plichten voor van Joden en Heidenen. 2. De wet der schaduwen hield stand tot op de tijden der verbetering, maar die der zeden regeert door alle tijden. 3. De ceremonieele wet zag meer op de reinigmaking des lichaams, maar die der zeden eischt de reinigmaking van lichaam en geest. 4. De ceremonieele wet was Israël medegedeeld, naar Gods afteekening op den berg Sinai, maar die der zeden is allen menschen van nature bekend. 5. De wet der zeden belooft het leven, voor die de geboden doen, maar de ceremonieele wet wijst Christus aan, voor hen die de wet der zeden niet kunnen voldoen.

Vraag. Wat is de wet der zeden?
Antw. De wet der liefde, begrepen in de tien geboden, en bij uitbreiding, in het gansche woord van God, daarom de wet des Heeren genaamd, Psalm 19 : 8.

Vraag. Zijn wij dan schuldig, onder het N. Testament, gebruik te maken van de getuigenissen, genomen uit de Wet en de Profeten?
Antw. Ja toch:
1. de boeken des Ouden Testaments zijn zoowel van God en goddelijk, als de Schriften van het Nieuwe Testament, 2 Tim. 3 : 16. Alle Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing die in de rechtvaardigheid is;
2. wij worden vermaand om de boeken des Ouden Testaments te onderzoeken, om er het leven in te vinden, Joh. 5 : 39. Onderzoekt de Schriften; want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben, en die zijn het die van Mij getuigen. Lukas 16 : 22. Zij hebben Mozes en de profeten, dat zij die hooren.

Vraag. Hebt gij nog een bewijs?
Antw. 3. De Kerk van het Nieuwe Testament is gebouwd op de Schriften, zoowel van het Oude als van het Nieuwe Testa-

ment. Efeze 2 : 20. Gebouwd op het fundament der Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen.

4. Zij worden geprezen, die gebruik hebben gemaakt van de Schriften des Ouden Testaments, 2 Petr. 1 : 19, 20. En wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is; en gij doet wel dat gij daarop acht hebt, als een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de morgenster opga in uwe harten.

.·. *Vraag.* Tot wat einde moeten zij van ons gelezen worden?

Antw. 1. Om ons in het Evangelie te bevestigen, dat alles wat van Christus gezegd is, duidelijk is vervuld, 2 Cor. 1 : 20. Want zoovele beloften Gods, als er zijn, die zijn in Hem ja, en zijn in Hem amen, Gode tot heerlijkheid door ons.

2. Om ons leven daarna te regelen, in alle eerbaarheid, tot Gods eere, volgens Zijnen wil, Jes. 8 : 20. Tot de wet en tot het getuigenis, zoo zij niet spreken naar deze woorden, het zal zijn dat ze geen dageraad zullen hebben. 2 Cor. 7 : 1. Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons onszelven reinigen van alle besmetting des vleesches en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreeze Gods.

3. Om onze harten te vertroosten, onder de wederwaardigheden, met de hope des eeuwigen levens, Rom. 15 : 4. Want al wat te voren geschreven is, dat is tot onze leering te voren geschreven, opdat wij door lijdzaamheid en vertroosting der Schriften hope hebben zouden. Gal. 6 : 16. En zoovelen als er naar dezen regel zullen wandelen, over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid, en over het Israël Gods.

ARTIKEL XXVI.

Van Christus, als den eenigen Middelaar en Voorspraak bij den Vader voor ons.

Wij gelooven, dat wij geenen toegang hebben tot God dan alleen door den eenigen Middelaar en Voorspraak, Jezus Christus, den rechtvaardige; dewelke hierom mensch geworden is, vereenigende tezamen de goddelijke en de menschelijke natuur, opdat wij menschen eenen toegang zouden hebben tot de Goddelijke Majesteit; anderszins ware ons de toegang gesloten. Maar deze Middelaar, dien de Vader ons heeft gegeven tusschen Zich en ons, moet ons door Zijne grootheid niet verschrikken, om ons een ander, naar ons goeddunken, te doen zoeken. Want er is niemand, noch in den hemel, noch op de aarde, onder de schepselen, die ons liever heeft dan Jezus Christus, dewelke, hoewel Hij in de gestaltenis Gods was, nochtans Zichzelven vernietigd heeft, aannemende de gestaltenis eens menschen *en* eens dienstknechts voor ons, *en* is in alles Zijnen broederen gelijk geworden. *Indien wij nu eenen anderen Middelaar zoeken moesten, die ons goedgunstig ware, wien zouden wij kunnen vinden, die ons meer beminde dan Hij, die Zijn leven voor ons gelaten heeft,* ook toen wij Zijne vijanden waren? *En zoo wij eenen zoeken, die macht en aanzien heeft, wie is er, die daarvan zoo veel heeft als degene,* die gezeten is ter rechterhand Zijns Vaders, en die alle macht heeft in den hemel en op de aarde? *En wie zal eer verhoord worden, dan de eigen welbeminde Zone Gods? Zoo is dan alleen door een mistrouwen dit gebruik ingevoerd, dat men de heiligen onteert, in plaats van die te eeren, doende hetgene zij nooit gedaan noch begeerd hebben, maar hebben het volstandig en volgens hunnen schuldigen plicht verworpen, als*

blijkt uit hunne schriften. En hier moet men niet voorbrengen, dat wij het niet waardig zijn ; want het heeft hier de meening niet, dat wij onze gebeden op onze waardigheid zouden voordragen, maar alleen op de uitnemendheid en waardigheid onzes Heeren Jezus Christus, wiens rechtvaardigheid de onze is door het geloof. Daarom, de Apostel, willende deze zotte vreeze, of veelmeer dat mistrouwen van ons nemen, zegt ons, dat Jezus Christus Zijnen broederen in alles gelijk geworden is, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hoogepriester zoude zijn, om de zonden des volks te verzoenen; want in hetgene Hij zelf, verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij dengenen, die verzocht worden, te hulpe komen. *En daarna, om ons nog meer moed te geven om tot Hem te gaan, zegt Hij:* Dewijl wij dan eenen grooten Hoogepriester hebben, die door de hemelen doorgegaan is, namelijk Jezus, den Zone Gods, zoo laat ons deze belijdenis vasthouden. Want wij hebben geenen Hoogepriester, die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden om geholpen te worden ter bekwamer tijd. *Dezelfde Apostel zegt, dat* wij vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus; laat ons dan toegaan, *zegt hij,* in volle verzekerdheid des geloofs, *enz. Insgelijks:* Christus heeft een onvergankelijk priesterschap; waarom Hij ook volkomenlijk kan zalig maken degenen die door Hem tot God gaan, alzoo Hij altijd leeft, om voor hen te bidden. *Wat ontbreekt er meer, dewijl Christus zelf deze uitspraak doet:* Ik ben de weg, en de waarheid, en het leven; niemand komt tot den Vader dan door Mij? *Waartoe zouden wij eenen anderen Advocaat zoeken, aangezien het God beliefd heeft ons Zijnen Zoon tot eenen Advocaat te geven? Laat ons Hem niet verlaten, om eenen anderen te nemen; of veel meer, eenen anderen te zoeken, zonder hem immermeer te vinden; want toen God Hem ons gegeven heeft, zoo wist Hij wel dat wij zondaars waren. Daarom, volgens het bevel van Christus, zoo roepen wij den hemelschen Vader aan door Christus, onzen eenigen Middelaar, gelijk wij in het gebed des Heeren geleerd zijn; verzekerd*

zijnde, dat al wat wij den Vader zullen bidden in Zijnen naam, ons zal gegeven worden.

[Wy ghelooven dat wy gheenen toeganck hebben tot God, als alleen door den eenigen Middelaer ende Voorspraeck Jesum Christem den rechtveerdighen: dewelcke hierom mensche geworden is, vereenighende t'samen de Goddelicke ende de menschelicke nature; opdat wy menschen eenen toeganck souden hebben tot de Goddelicke Majesteyt, andersins ware ons den toeganck gesloten. Maer desen Middelaer, die de Vader ons heeft gegheven tusschen hem ende ons, en moet ons door syn grootheyt niet verschricken, om ons een ander, nae ons goet duncken, te doen soecken. Want daer en is niemant, noch in den Hemel, noch op der aerden, onder de schepselen, die ons liever heeft dan Jesus Christus. Dewelcke hoewel hy in de gedaente Gods was, nochtans hem selven vernieticht heeft, aen-nemende de gedaente eenes menschen, ende eenes knechts voor ons, ende is in alles synen broederen gelyck geworden. Indien wy nu eenen anderen Middelaer soecken moesten, die ons goetgunstich ware; wien souden wy connen vinden, die ons meer beminde, dan hy die syn leven voor ons gelaten heeft, ooc doe wy syn vyanden waren? Ende so wy eenen soecken die macht ende aensien heeft; wie isser die des so vele heeft als de gene die geseten is ter rechter-hant syns Vaders, ende die alle macht heeft in den Hemel ende op der aerden? Ende wie sal eer verhoort werden, als de eygen wel-beminde Sone Godts? So is dan alleen door een mistrouwen dii gebruyck ingevoert, dat men de heyligen onteert, in de plaetse van die te eeren; doende 't gene sy noyt ghedaen noch begeert en hebben, maer hebbent volstandelick, ende volgende hare schuldige plicht verworpen; als blyckt wt haren schriften. Ende hier en moet men niet voortbrenghen, dat wyt niet weerdich en zyn: want het heeft hier de meeninghe niet, dat wy onse ghebeden op onse weerdicheyt sonden voordraghen, maer alleen op de uytnementheyt ende weerdicheyt onses Heeren Jesu Christi, wiens rechtveerdicheydt de onse is door 't geloove. Daerom de Apostel, willende dese sotte vreese, ofte veel meer, dat misvertrouwen van ons nemen; seght ons, dat Jesus Christus synen Broederen in alles gelyc geworden is, op dat hy ware een hooge Priester, barmhertich ende getrouwe, om de sonden des volcks te reynigen: want daer door dat hy selve, versocht zynde, geleden heeft; kan hy, den genen die versocht werden, te hulpe comen. Ende daer na, om ons noch meer moets te geven, om tot hem gaen, seght hy: Dewyle wy dan eenen grooten Over-priester hebben Jesum den Sone Gods, die door de Hemelen inghegaen is; laet ons dese belydenisse vast houden, want wy en hebben geenen Over-priester, die niet en soude konnen medelyden hebben met onse cranckheden: maer die in allen dingen na de gelycheyt heeft versocht geweest, sonder sonde. Daerom laet ons toegaen met vrymoedicheyt tot den throon der genade, op dat wij barmherticheyt cryghen ende genade vinden in den tydt der hulpe: de selve Apostel seght, dat wy vryheyt hebben tot den inganck des Heylichdoms door het bloet Jesu, laet ons dan gaen, segt hy, met vrymoedicheyt des geloofs, enz. Item, Christus heeft een eeuwich

Priesterdom, waer door hyse ten vollen can salich maken, die door hem tot Godt gaen, altyt levende, om voor hen te bidden. Wat gebreeckter meer, dewyle Christus selve des wt-sprake doet? Ick ben de wegh, ende wareheyt, ende het leven: niemant en comt tot den Vader dan door my. Waer toe souden wy eenen anderen Advocaet soecken: aenghesien het God belieft heeft ons synen Sone tot eenen Advocaet te geven? Laet ons hem niet verlaten om eenen anderen te nemen: ofte veel meer, eenen anderen soecken, sonder hem ymmermeer te vinden, want als God hem ons gegeven heeft, so wiste hy wel dat wy sondaers waren. Daerom achtervolghende het bevel Christi, so roepen wy den Hemelschen Vader aen door Christum onsen eenigen Middelaer; gelyc wy int gebedt des Heeren geleerd zyn: versekert zynde, dat al wat wy den Vader in synen naem bidden sullen, ons sal gegeven werden].

Vraag. Kunnen de geloovigen, door zichzelven, hun leven regelen naar de Wet?

Antw. Neen, de Heere moet hen daartoe bekwaam maken, door Zijnen Geest, Ezech. 36 : 27. En Ik zal Mijnen Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken dat gij in Mijne inzettingen zult wandelen, en Mijne rechten zult bewaren en doen. 1 Cor. 12 : 3. En niemand kan zeggen Jezus den Heere te zijn, dan door den Heiligen Geest.

Vraag. Wanneer maakt God Zijn volk daartoe bekwaam?

Antw. Als ze Hem met hartelijk zuchten zonder ophouden daarom bidden, Ezech. 36 : 37. Daarenboven, zal Ik hierom van den huize Israëls verzocht worden, dat Ik het hun doe. Psalm 119 : 4, 5. Heere, Gij hebt geboden, dat men Uwe bevelen zeer bewaren zal. Och dat Mijne wegen gericht werden, om Uwe inzettingen te bewaren!

Vraag. Door wien hebben wij den toegang in het gebed tot God?

Antw. Door den eenigen Middelaar en Voorspraak, Jezus Christus, Efeze 3 : 12. In denwelken wij hebben de vrijmoedigheid, en den toegang met vertrouwen, door het geloof aan Hem. Dit is het, hetgeen in dit artikel staat te bezien.

.·. *Vraag.* Hoe verdeelt gij dit artikel?

Antw. In twee deelen:

I. Eerst zullen wij zien,

A. dat Jezus Christus onze eenige Middelaar en Borg is; Wij gelooven dat wij geen toegang hebben tot God, dan alleen door den eenigen Middelaar en Voorspraak Jezus Christus, den rechtvaardige;

B. dat Hij daartoe Zijne goddelijke natuur heeft vereenigd met de menschelijke: dewelke hierom mensch geworden is, vereenigende tezamen de goddelijke en de menschelijke natuur, opdat wij menschen een toegang zouden hebben tot de goddelijke majesteit, anderszins ware ons de toegang gesloten.

II. Daarna zullen wij beschouwen, hoe wij van dezen Middelaar vrijmoedig gebruik moeten maken:

A. waartoe de zwarigheden worden weggenomen, die ons anderszins zouden kunnen belemmeren:

a. de zwarigheden zien of op de grootheid van Zijn persoon, of op de grootheid van onze onwaardigheid,

1. ten opzichte van Zijn persoon: Maar deze Middelaar, dien de Vader ons heeft gegeven, tusschen Zich en ons, moet ons door Zijne grootheid niet verschrikken, om ons een ander naar ons goeddunken, te doen zoeken.

De redenen zijn deze;

a. niemand heeft ons liever dan Christus, die om onzentwille mensch en borg is geworden: Want er is niemand in den hemel, noch op de aarde onder de schepselen, die ons liever heeft dan Jezus Christus, dewelke, hoewel Hij in de gestalte Gods was, nochtans Zichzelven vernietigd heeft, aannemende de gestalte eens menschen, en eens dienstknechts voor ons, en is in alles Zijnen broederen gelijk geworden. Indien wij nu een anderen Middelaar zoeken moesten, die ons goedgunstig ware, wien zouden wij kunnen vinden, die ons meer beminde dan Hij, die Zijn leven voor ons gelaten heeft, ook toen wij Zijne vijanden waren;

b. niemand heeft meer macht en aanzien dan deze Middelaar Christus: En zoo wij eenen zoeken, die macht en aanzien heeft, wie is er, die daarvan zooveel heeft als degene die gezeten is ter rechterhand Zijns Vaders, en die alle macht heeft in den hemel en op aarde? En wie zal eer verhoord worden dan de eigen welbeminde Zone Gods?

c. het mistrouwen der menschen alleen heeft den mensch van Christus afgevoerd en heul doen zoeken bij menschen, tegen den woorde Gods: Zoo is dan alleen door een mistrouwen dit gebruik ingevoerd, dat men de heiligen onteert in plaats van die te eeren, doende hetgeen zij nooit gedaan noch begeerd hebben, maar hebben het volstandiglijk en volgens hun schuldigen plicht verworpen; als blijkt uit hunne schriften.

2. Ten opzichte van onze onwaardigheid: En hier moet men niet voorbrengen dat wij het niet waardig zijn.

De redenen zijn deze:

a. wij gronden onze toenadering niet op onze verdiensten, maar alleen op Christus' gerechtigheid: want het heeft hier de meening niet, dat wij onze gebeden op onze waardigheid zouden voordragen, maar alleen op de uitnemendheid en waardigheid onzes Heeren Jezus Christus, wiens rechtvaardigheid de onze is door het geloof;

b. de Schrift doet alles,

aa. om deze zotte vrees, of veel meer dat mistrouwen van ons te nemen, als de Apostel zegt, dat Jezus Christus Zijnen broederen in alles gelijk geworden is, opdat Hij een barmhartig, en getrouw Hoogepriester zou zijn om de zonden des volks te verzoenen; want in hetgeen, Hij zelf verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij dengenen die verzocht worden, te hulpe komen;

bb. om ons nog meer moed te geven, om tot Hem te gaan, zeggende: Dewijl wij dan een grooten Hoogepriester hebben, Jezus den Zone Gods, die door de hemelen doorgegaan is, laat

ons deze belijdenis vasthouden: Want wij hebben geen Hoogepriester, die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen gelijk als wij is verzocht geweest, zonder zonde. Laat ons dan toegaan met vrijmoedigheid tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen en genade vinden om geholpen te worden ter bekwamer tijd. Dezelfde apostel zegt: dat wij vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, laat ons dan gaan met vrijmoedigheid des geloofs, enz. Evenzoo Christus heeft een eeuwig priesterschap, waardoor Hij volkomen kan zalig maken, die door Hem tot God gaan, alzoo Hij altijd leeft om voor hen te bidden.

B. De nadere redenen worden aangewezen, die ons vrijmoedigheid geven om door Christus tot den Vader te gaan,

a. de redenen zijn genomen

1. van de volkomenheid in Christus, om Middelaar en Voorbidder voor ons te zijn. Wat ontbreekt er meer? dewijl Christus zelf deze uitspraak doet: Ik ben de weg, en de waarheid, en het leven, niemand komt tot den Vader dan door Mij;

2. van Zijne aanstelling tot dat einde: waartoe zouden wij een anderen Advocaat zoeken, aangezien het Gode beliefd heeft, ons Zijnen Zoon tot een Advocaat te geven;

b. de vermaning, daarop gebouwd is allerkrachtigst: laat ons Hem niet verlaten, om een ander te nemen: of veel meer een ander te zoeken, zonder hem immermeer te kunnen vinden; want als God Hem ons gegeven heeft, zoo wist Hij wel dat wij zondaars waren;

c. de praktijk, ten besluite voorgesteld: daarom volgens het bevel van Christus, zoo roepen wij den hemelsche Vader aan door Christus onzen eenigen Middelaar, gelijk wij in het gebed des Heeren geleerd zijn; verzekerd zijnde dat al wat wij den Vader in Zijn naam bidden zullen, ons zal gegeven worden.

Vraag. In hoeveel daden bestaat Christus' priesterambt?

Antw. In twee, in Zijn offer en voorbede. Het offer was Zijn werk op aarde, Jes. 53 : 10. Als Hij Zijne ziel tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zoo zal Hij zaad zien. Hebr. 10 : 10. In welken wil wij geheiligd zijn door de offerande des lichaams van Jezus Christus, eenmaal [geschied]. De voorbede is Zijn werk in den hemel, Rom. 8 : 34. Die ook voor ons bidt, Hebr. 7 : 25. Alzoo Hij altoos leeft om voor ons te bidden. Over het eerste is gesproken, Art. XXI. Over het laatste staat thans gehandeld te worden.

Vraag. Was het niet genoeg dat Christus op aarde zijnde, heeft geofferd?

Antw. Ganschelijk niet; Christus moest de zaligheid die Hij offerende op aarde heeft verdiend, door kracht van Zijne voorbede toepassen. Dit was afgebeeld door den hoogepriester onder het Oude Testament, die niet alleen moest offeren, maar daarna met het bloed der offerdieren ingaan in het heilige der heiligen, om dat te sprengen op het verzoendeksel, om daar een rook van reukwerk van te maken, Lev. 16. Zonder dit kon Christus geen Hoogepriester zijn, Hebr. 10 : 11, 12. Een iegelijk priester stond wel allen dag dienende, en dezelfde slachtofferen dikmaals offerende, die de zonden nimmermeer

kunnen wegnemen. Maar deze, eén slachtoffer voor de zonden geofferd hebbende, is in eeuwigheid gezeten aan de rechterhand Gods.

.·. *Vraag.* Hoe blijkt dit verder?

Antw. Dit was noodzakelijk

1. van de zijde Gods, dewijl het Gode evenmin betamelijk was een schuldigen zondaar, die Zijne majesteit gekwetst had tot Zijn genadetroon toe te laten, als Zichzelven in gunst tot hem te wenden; waarom hij zulk een behoefde, die als zijn voldoende Borg in zijne plaats daar ten goede verscheen, om zulks uit kracht van voldoening voor hem te werken;

2. van de zijde des Middelaars, dewijl Christus uit kracht van Zijn borgtocht was verbonden, de Zijnen tot de bezitting van de hemelsche gelukzaligheid te brengen, waartoe Zijne voorbede, zoowel als Zijne offerande, behoorde. Hebr. 7 : 25. Waarom Hij ook volkomen kan zalig maken, degenen die door Hem tot God gaan, alzoo Hij altijd leeft om voor hen te bidden;

3. van de zijde des zondaars, dewijl de uitverkorenen, ofschoon bekeerd en wedergeboren, echter dagelijks zondigen, en uit dien hoofde aan de gedurige beschuldiging van wet en Satan voor den troon zijn onderworpen; waarom zij dan ook Christus, als Advocaat en Voorspraak behoeven, die hun zaken opvat, bepleit en antwoordt, Rom. 8 : 34. Wie is het die verdoemt? Christus is het die gestorven is; ja wat meer is, die ook opgewekt is, die ook ter rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt.

Vraag. Hebt gij nog meer redenen?

Antw. 4. Ja, zoo wil God leeren,

a. dat Hij in het behouden van den zondaar alleen genade oefent, zoo ten opzichte van den mensch zelf, als ten aanzien van den Borg, dien Hij voor den mensch geschonken heeft, Joh. 3 : 17. Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe;

b. dat het Zijn welbehagen is, dat Jezus Christus, als Middelaar, en Borg door den zondaar erkend worde, als nog zijnde voor den troon, hun ten goede, om van hen erkend en gebruikt te worden. Openb. 8 : 3, 4. En er kwam een andere engel, en stond aan het altaar, hebbende een gouden wierookvat; en hem werd veel reukwerk gegeven, opdat hij het met de gebeden aller heiligen zou leggen op het gouden altaar, dat voor den troon is, en de rook des reukwerks met de gebeden der heiligen ging op van de hand des engels voor God.

Vraag. Waarin bestaat die voorbede?

Antw. 1. Niet in eene algemeene smeeking voor alle menschen, voortspruitende uit eene algemeene genegenheid, zooals sommigen, doch ten onrechte willen, dat Christus biddende voorkomt, Lukas. 23 : 34. Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.

2. Noch in het bidden voor Zichzelven, gelijk Hij gedaan heeft in Zijne omwandeling op aarde, Hebr. 5 : 7. Die in de

dagen Zijns vleesches gebeden en smeekingen, tot Dengene, die Hem uit den dood kon verlossen, met sterke roeping en tranen geofferd hebbende, en verhoord zijnde uit de vreeze.

Vraag. Waarin dan?

Antw. In eene vertooning aan God van de offerande, door Hem gedaan, opdat God die aanmerkende onze nooden en begeerten gunstig vervulle, Hebr. 7 : 25. Alzoo Hij altijd leeft, om voor hen te bidden; Joh. 14 : 16. En Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een anderen Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid.

.·. *Vraag.* Hoe breidt gij dit uit?

Antw. Dat Jezus Christus, als onze eenige Middelaar

1. in den hemel verschijnt, voor het aangezicht Gods, ten nutte van Zijn volk, met vertooning van al Zijn lijden en gehoorzaamheid, als daardoor aan het recht van de goddelijke wet in alles genoeg gedaan hebbende, waarop de Apostel ziet, Hebr. 9 : 24. Want Christus is niet ingegaan in het heiligdom, dat met handen gemaakt is, hetwelk is een tegenbeeld des waren, maar in den hemel zelven, om nu te verschijnen voor het aangezicht Gods voor ons;

2. daar hun voorspreker is, en voor hen instaat in Gods gericht, tegen alle sterke roepingen der zonden, der wet en des Satans, die hun eeuwig verderf vorderen, 1 Joh. 2 : 1. Mijne kinderkens, ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt; en indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den rechtvaardige;

3. daar betuigt Zijn standvastigen en heiligen wil, dat alle uitverkorenen, voor wie Hij met ééne offerande in eeuwigheid heeft voldaan, op aarde worden geheiligd en bewaard, Joh. 17 : 15, 16 ; en vervolgens in de eeuwige heerlijkheid gebracht. Vers 24. Vader, Ik wil dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt; opdat zij Mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt;

4. eindelijk hunne gebeden heiligt, zoodat ze, hoe gebrekkig, ook, Gode aangenaam zijn en verhoord worden, dewijl zij geschieden in den naam van Jezus, Openb. 8 : 3, 4. En er kwam een andere engel, en stond aan het altaar, hebbende een gouden wierookvat; en hem werd veel reukwerks gegeven, opdat hij het, met de gebeden aller heiligen, zou leggen op het gouden altaar, dat voor den troon is. En de rook des reukwerks met de gebeden der heiligen ging op van de hand des engels voor God.

Vraag. Hebben wij door Christus, als den Middelaar, toegang tot God?

Antw. Dat wordt ons geleerd, Efeze 3 : 12. In denwelken wij hebben de vrijmoedigheid en den toegang met vertrouwen, door het geloof aan Hem.

Vraag. Hoe blijkt dit verder?

Antw. Hiertoe is Christus mensch geworden, vereenigende

Zijne goddelijke met de menschelijke natuur, opdat wij menschen een toegang zouden hebben tot de goddelijke majesteit; anderszins ware ons de toegang gesloten, want onze God is een verterend vuur, Hebr. 12 : 29. Zie dit in Adam, Gen. 3 : 10. Ik hoorde de stem, en ik vreesde, want ik ben naakt, daarom verbergde ik mij. In Israël, Exod. 20 : 19 Zij zeiden tot Mozes: spreek gij en wij zullen hooren; en dat God met ons niet spreke, opdat wij niet sterven.

Vraag. Hoe gaat men door Christus, als den Middelaar tot den Vader?

Antw. 1. Op Zijn bevel, toetredende, om de begeerten aan God bekend te maken, want Hij zegt, Matth. 7 : 7. Bidt, en u zal gegeven worden.

2. Zijne verdiensten door een werkelijk geloof aangrijpende, zich met Hem vereenigende, en zoo met Hem voor den troon komende, om in Zijn naam verhooring te ontvangen, gelijk Daniël bad, Cap. 9 : 17. Om des Heeren wille; de Kerk, Psalm 80 : 16. Om den Zoon. dien Gij u gesterkt hebt.

3. Al onze gebeden in Zijne hand stellende, opdat Hij ze met Zijne voorbede tot den Vader opbrenge, Openb. 8 : 3, 4.

4. Dadelijk vertrouwende, dat God om Zijns Zoons wille, alles schenken zal, wat wij in het geloof begeeren, Joh. 16 : 23. Voorwaar Ik zeg u, al wat gij den Vader zult bidden in Mijnen naam, dat zal Hij u geven.

Vraag. Is die voorbede van Christus troostrijk?

Antw. Ja toch,

1. tegen het gevoel van zonden, 1 Joh. 2 : 1, 2. Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben eenen Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den rechtvaardige, en Hij is eene verzoening voor onze zonden;

2. tegen den schrik voor Gods toorn, 2 Thess. 1 : 10. En Zijn Zoon uit de hemelen verwachten, denwelken Hij uit de dooden verwekt heeft, namelijk Jezus, die ons verlost van den toekomenden toorn;

3. tegen de vreeze voor de verdoemenis, Rom. 8 : 1. Zoo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn;

4. tegen de zwakheden van ons vleesch, waarmede wij dagelijks te worstelen hebben, Hebr. 2 : 17, 18, Waarom Hij in alles den broederen moest gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hoogepriester zou zijn, in de dingen, die bij God te doen waren, om de zonden des volks te verzoenen. Want in hetgeen Hij zelf verzocht zijnde geleden heeft, kan Hij dengenen die verzocht worden te hulp komen.

.·. *Vraag.* Welke zwarigheden moeten er bij ons weggenomen worden, zullen wij vrijmoedig gebruik van den Middelaar maken?

Antw. Wij moeten niet verschrikt worden door de grootheid van Zijn persoon, om ons een ander naar ons goeddunken te zoeken. Het ligt velen zwakgeloovigen wel bij, dat de Heere Jezus nu zoo licht niet te bewegen is, dan toen Hij op aarde was. Men denkt, kon ik nu zoo met Hem omgaan als de discipelen en de vrouwen deden! Kon ik nu eens in een huis komen, waar

Hij was, en zoo gemeenzaam met Hem spreken, als Maria en Martha! Kon ik nu over weg in Zijn gezelschap zijn, ik zou Hem bidden, dat Hij zich over mij wilde ontfermen, in de hoop dat Hij medelijden met mij zou hebben! Maar nu Hij zoo hoog in den hemel is, vrees ik, dat Hij zich niet zal laten bewegen, op het bidden van zulk een nietig mensch, als ik ben. Doch deze gedachten komen voort uit zwakgeloovigheid en onwetendheid. De gezegende Middelaar heeft niet alleen de menschelijke natuur aangenomen, maar behoudt die medelijdende menschelijke natuur nog in den hemel. Want kan eene volmaakte natuur medelijdend zijn, zoo ook eene verheerlijkte, ja naarmate de volmaaktheid grooter is, zoo moet de hoedanigheid van medelijden ook grooter zijn, want zij komt uit liefde voort. Daarom, Hebr. 4 : 15, 16. Want wij hebben geen Hoogepriester, die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, [doch] zonder zonde. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd.

Vraag. Wat kan een zwakgeloovig bemoedigen, om door Christus tot den Vader te gaan?

Antw. 1. Dat de Heere Jezus ons vriendelijk roept, dat wij met den last onzer zonden tot Hem zullen komen, Matth. 11 : 28. Komt herwaarts tot Mij allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven. Jes. 45 : 22. Wendt u naar Mij, wordt behouden, alle gij einden der aarde! Want Ik ben God en niemand meer.

2. Dat Hij verzekert, dat Hij niemand, die in het geloof tot Hem komt, van de hand zal wijzen. Joh. 6 : 37. Al wat mij de Vader geeft, zal tot Mij komen; en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.

3. De voorbeelden der ellendigen, die tot Jezus gekomen, en door Hem geholpen zijn: de weenende zondares, welker zonden vele waren, Lukas 7 : 47; de bloedvloeiende vrouw, die al het hare bij de medicijnmeesters verspild had, Marcus 5 : 29. De moordenaar aan het kruis, die op het einde van zijn leven om genade riep, Lukas 22 : 43.

Vraag. Wat al meer?

Antw. 4. Niemand is er onder de schepselen in den hemel noch op de aarde, die ons liever heeft dan Jezus Christus, dewelke in de gestaltenis Gods zijnde, geen roof geacht heeft Gode even gelijk te zijn; maar heeft Zichzelven vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is den menschen gelijk geworden, om hen te behouden, Fil. 2 : 6, 7. Hebr. 2 : 17.

5. Moesten wij eenen anderen Middelaar zoeken die ons goedgunstig ware, wie zouden wij kunnen vinden, die ons meer beminde, dan Hij, die Zijn leven voor ons gelaten heeft, ook toen wij Zijne vijanden waren, Rom. 5 : 10. Immers, niemand heeft meerder liefde dan deze, dat iemand zijn leven zette voor Zijne vrienden, Joh. 15 : 13. God bevestigt Zijne liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, toen wij nog zondaars waren, Rom. 5 : 8.

6. Ook zouden wij niemand kunnen zoeken of vinden, die zooveel macht en aanzien heeft, om onze verhooring te verwerven, als de

Heere Jezus. die gezeten is aan de rechterhand Zijns Vaders, Ps. 110 : 1; die alle macht heeft in den hemel en op de aarde, Matth. 28 : 18; en die zegt: Vader, Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij Mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt, Joh. 17 : 24.

.·. *Vraag.* Wat heeft het mistrouwen der menschen hiertegen ingevoerd?

Antw. De dwaling, die hier tegen in het oog loopt, wordt niet uitdrukkelijk uitgesproken, echter wordt daaromtrent zoo gesproken, dat zij licht te onderkennen is. Ook is als van zelf bekend, dat men in het Pausdom, Maria's 's Heeren moeder, de engelen, als onlichamelijke wezens aanmerkt, en eene menigte van heiligen, hetzij dat ze heilig of ten minste in de wereld zijn geweest, of slechts verdicht, tot medemiddelaars van voorspraak stelt, en als zoodanig aanbidt; en dat niet slechts om voor hen bij God den Vader, maar ook bij den Zoon, als middelaars te willen zijn. Daarvan belijden wij, op het allerzachtst gesproken: Zoo is dan alleen door een mistrouwen dit gebruik ingevoerd dat men de heiligen onteert, in plaats van die te eeren, doende hetgeen zij nooit gedaan, noch begeerd hebben, maar hebben het volstandig en volgens hun schuldigen plicht, verworpen als blijkt uit hunne schriften.

.·. *Vraag.* Is dit zoo bij de Roomschgezinden?

Antw. Dit blijkt genoeg uit hun dagelijksch bedrijf; zulk eene groote menigte van kerken, kloosters, en altaren tot dienst der heiligen gesticht; zoovele dagen in het jaar ter eere van hen plechtig gevierd; zoovelerhande orden hunner monniken, nonnen, en ridderschappen, aan bijzondere heiligen toegewijd; zoovele buiten- en binnenlandsche bedevaarten, ter hunner eere ondernomen; zoovele zielen, die zich stervende aan iemand der heiligen aanbevelen; ja zoovele diensten aan de heiligen gedaan, waarop zij gerust zijn, om zelf daarop te sterven, meer dan dat ze zouden denken op de waardige verdiensten van Gods eigen Zoon. Die dit ontkennen of verschoonen wil, door voor te wenden, dat het of niet, of zoo niet, in het Pausdom wordt gedaan, die moet geen rechte kennis van het Pausdom, of geen schaamte hebben.

Vraag. Is het dan niet geoorloofd, de heiligen te aanbidden?

Antw. 1. Zulks te doen is in strijd met den wil van God. Matth. 4 : 10. Toen zeide Jezus tot hem: ga weg Satan; want er staat geschreven: den Heere uwen God zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen. Verg. Deut. 7 : 13. Cap. 10 : 20.

2. Gods woord zegt duidelijk dat Christus alleen de Voorspraak is, en dat er geen ander zijn kan, 1 Tim. 2 : 5. Er is ook één Middelaar Gods en der menschen, de Mensch Jezus Christus. 1 Joh. 2 : 1. Wij hebben eenen Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den rechtvaardige.

Vraag. Hoe blijkt dit meer?

Antw. 3. De heiligen hebben geen kennis van onze nooden, en van de oprechtheid dergenen, die hen tot voorbidders zouden begeeren, Jes. 63 : 16. Gij toch zijt onze Vader, want Abraham weet van ons niet, en Israël kent ons niet.

4. De heiligen aanroepende, doen wij hetgeen zij nooit gedaan, noch begeerd hebben; maar volgens hun schuldigen plicht volstandig verworpen hebben, als blijkt, Hand. 10 : 26. Maar Petrus richtte hem op, zeggende: sta op, ik ben ook zelf maar een mensch. Hand. 14 : 14, 15. Maar de apostelen, Barnabas en Paulus, dat hoorende (te weten, dat de schare hun offeren wilde) scheurden hunne kleederen, en sprongen onder de schare, roepende en zeggende: Mannen, waarom doet gij deze dingen? Wij zijn ook menschen van gelijke bewegingen, gelijk gij, Openb. 22 : 8, 9. En toen ik ze gehoord en gezien had, viel ik neder om te aanbidden voor de voeten des engels, die mij deze dingen toonde, en hij zeide tot mij: zie dat gij het niet doet, want ik ben uw mededienstknecht, en uwer broederen de profeten, en dergenen die de woorden dezes boeks bewaren; aanbid God.

.˙. *Vraag.* Maar de geloovigen op aarde bidden wel voor elkander, waarom dan ook de heiligen in den hemel niet, voor de menschen die op aarde zijn?

Antw. 1. Die op de aarde zijn kennen elkanders nooden, doch die in den hemel zijn, hebben geen kennis van de nooden der vromen op aarde, Jes. 63 : 16.

2. Die op de aarde zijn hebben een uitdrukkelijk bevel: Bidt voor elkander, Jac. 5 : 16.

3. Die op de aarde zijn, doen het naar elkander in een gelijken graad, niet wegens eigen verdiensten, of waardigheid, maar alleen in den naam van Christus. Maar men wil in de heiligen in den hemel eene waardigheid en kracht van verdienste stellen, dat in strijd is met het gezonde woord van God.

.˙. *Vraag.* Maar moeten wij niet afgeschrikt worden, van te bidden in den naam van Christus, als wij zien dat wij niet waardig zijn.

Antw. 1. Geenszins; want wij dragen onze gebeden niet voor op onze waardigheid, maar alleen op de uitnemendheid en waardigheid onzes Heeren Jezus Christus, wiens rechtvaardigheid de onze is door het geloof, Dan. 9 : 17, 18. En nu, ô onze God, hoor naar het gebed uws knechts, en naar zijne smeekingen, en doe Uw aangezicht lichten over ons heiligdom, dat verwoest is: Om des HEEREN WILLE. Neig Uw oor, mijn God, en hoor, doe Uwe oogen open, en zie onze verwoestingen, en de stad, die naar uwen naam genoemd is; want wij werpen onze smeeking voor Uw aangezicht niet neder op ONZE GERECHTIGHEDEN, maar op UWE BARMHARTIGHEDEN, die groot zijn. Psalm 84 : 10. ô God, ons schild, zie aanschouw het aangezicht Uws gezalfden!

2. Het is eene zotte vreeze, toe te geven aan het besef van onze onwaardigheid, of veel meer een mistrouwen in Christus' onbegrijpelijke genade, die voor ons roemt tegen het oordeel:

a. Paulus heeft die zotte vrees, of dat mistrouwen van ons willen nemen, als hij zegt, Hebr. 2 : 17, 18. Waarom Hij in alles

den broederen moest gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hoogepriester zou zijn in de dingen, die bij God te doen waren, om de zonden des volks te verzoenen; want in hetgeen Hij zelf verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij dengenen die verzocht worden te hulp komen;

b. voorts, zegt hij, om ons meer moed te geven, om tot God te gaan, Hebr. 4 : 14—16. Dewijl wij dan een grooten Hoogepriester hebben, die door de hemelen doorgegaan is, namelijk Jezus, den Zone Gods, zoo laat ons deze belijdenis vast houden; want wij hebben geen Hoogepriester, die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde; laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd. En Hebr. 10 : 19, 20 en Cap. 7 : 24, 25.

∴ *Vraag.* Wat kan ons verder bemoedigen?

Antw. 3. Christus' uitspraak, Joh. 14 : 6. Ik ben de weg, en de waarheid, en het leven; niemand komt tot den Vader dan door Mij. Waartoe zouden wij dan een anderen advocaat zoeken, aangezien het Gode beliefd heeft ons Zijn Zoon tot een Advocaat te geven. Alle overleggingen van het ongeloof moeten verdwijnen voor deze beloften. Want wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? Christus is het die voor ons BIDT, Rom. 8 : 33, 34.

Vraag. Wat besluit gij uit dit alles?

Antw. Laat ons Hem niet verlaten, om een anderen te nemen; of veel meer, een anderen te zoeken, zonder hem immermeer te vinden, want toen God Hem ons gegeven heeft, zoo wist Hij wel dat wij zondaars waren, Rom. 5 : 8, 9. Maar God bevestigt Zijne liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren; veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van den toorn.

Vraag. Hoe doen wij dit?

Antw. Als wij volgens het bevel van Christus, den hemelschen Vader aanroepen, door Jezus Christus, onzen eenigen Middelaar, gelijk wij in het gebed des Heeren geleerd zijn, verzekerd zijnde, dat al wat wij den Vader in Zijnen naam bidden, ons zal gegeven worden, Joh. 14 : 13. En zoo wat gij begeeren zult in Mijnen naam, dat zal Ik doen, opdat de Vader in den Zoon verheerlijkt worde. Lukas 18 : 7. En zal God dan geen recht doen Zijnen uitverkorenen, die dag en nacht tot Hem roepen, hoewel Hij lankmoedig is over hen?

ARTIKEL XXVII.
Van de algemeene christelijke Kerk.

Wij gelooven en belijden eene eenige katholieke of algemeene Kerk, dewelke is eene heilige vergadering der ware Christ-geloovigen, alle hunne zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewasschen zijnde door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door den Heiligen Geest. Deze Kerk is geweest van den beginne der wereld af en zal zijn tot den einde toe; gelijk daaruit blijkt, dat Christus een eeuwig Koning is, dewelke zonder onderdanen niet zijn kan. En deze heilige kerk wordt van God bewaard, of staande gehouden, tegen het woeden der geheele wereld; hoewel zij somwijlen een tijd lang zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn in de oogen der menschen; gelijk zich de Heere gedurende den gevaarlijken tijd onder Achab zeven duizend menschen behouden heeft, die hunne knieën voor Baäl niet gebogen hadden. Ook mede is deze heilige Kerk niet gelegen, gebonden, of bepaald in eene zekere plaats, of aan zekere personen, maar zij is verspreid en verstrooid door de geheele wereld; nochtans te zamen gevoegd en vereenigd zijnde met hart en wil in éénen zelfden Geest, door de kracht des geloofs.

[Wy gelooven ende belyden eene eenige Catholycke ofte algemeyne Kercke, de welcke is eene Heylige vergaderinge der ware Christgeloovigen, alle hare salicheyt verwachtende in Jesu Christo, gewasschen zynde door syn bloedt, geheylicht ende versegelt door den H. Gheest. Dese Kercke is gheweest van den beginne der werelt af, ende sal zyn tot den eynde toe: als daer uyt blyckt, dat Christus een eeuwich Coninck is: de welcke sonder onderdanen niet zyn en can. Ende dese heylighe Kercke wert van God bewaert, ofte staende gehouden, teghen het woeden der gheele werelt; hoewel sy somwylen eenen tijt lanck seer cleyn, ende als tot niet schynt gecomen te zyn in de ooghen der menschen. Ghelyck hem de Heere, geduerende den gevaerlychen tyt onder Achab, seven

duysent menschen behouden heeft, die hare knien voor Baal niet gebogen hadden. Oock mede is deze H. Kercke niet ghelegen, ghebonden, of bepaelt in een sekere plaetse, of aen sekere persoonen, maer sy is verspreyt ende verstroyt door de geheele werelt: nochtans t'samen-ghevoecht ende vereenicht zynde met hert ende wille in eenen selven Gheest, door de cracht des geloofs].

Vraag. Gezien hebbende de zaligheid die Christus heeft verdiend en de vruchten, die er uit volgen, wat staat ons nu te zien?

Antw. De orde leidt ons tot de beschouwing der KERK, voor wie Christus gestorven is; want niemand kan God tot zijnen Vader hebben, die de Kerk niet tot zijne moeder heeft, waarom Paulus spreekt van Jeruzalem, dat boven, vrij, en onzer aller moeder is, Gal. 4 : 26.

Vraag. Is de beschouwing der Kerk aantrekkelijk?

Antw. Ja, zij is de heerlijkste staat die ooit op aarde geweest is; ontworpen voor de grondlegging der wereld, in Gods eeuwig raadsbesluit; gegrondvest op het kruis van Zijnen Zoon, in de volheid des tijds; bezield van Zijnen Geest; het hoogste einde van alle Zijne werken, en het voorname oogwit van alle Zijne wonderdaden, Hoogl. 6 : 10. Wie is zij, die daar uitziet als de dageraad, schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, schrikkelijk als slagorden met banieren?

Vraag. Hoe behoort een Christen de Kerk te beschouwen?

Antw. Dankende, dat hij door het geloof een levend lidmaat is, en eeuwig zal blijven, Psalm 52 : 10. Maar ik zal zijn als een groene olijfboom in Gods huis; ik vertrouw op Gods goedertierenheid eeuwiglijk en altoos. Openb. 3 : 12. Die overwint, Ik zal hem maken tot een pilaar in den tempel Mijns Gods, en hij zal niet meer daar uitgaan.

Vraag. Wat is de inhoud van dit artikel?

Antw. Eene levende uitbeelding van de algemeene christelijke Kerk.

.·. *Vraag.* Hoe verdeelt gij het artikel?

Antw. In twee deelen:

I. Het eerste deel stelt vast, dat God eene Kerk op aarde heeft: Wij gelooven en belijden eene eenige algemeene christelijke Kerk.

II. Het tweede bevat

A. eene beknopte uitbeelding van de Kerk: dewelke is eene heilige vergadering der ware Christ-geloovigen, alle hunne zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewasschen zijnde door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door den Heiligen Geest;

B. eene omstandige verklaring, door twee stellingen, in welke de algemeenheid der Kerk vertoond wordt, ten aanzien van den tijd, plaats en volk:

a. ten aanzien van den tijd:

1. dat er altijd eene Kerk op aarde geweest is, en blijven zal tot aan den jongsten dag: Deze Kerk is geweest van den beginne der wereld af, en zal zijn tot den einde toe; gelijk daaruit blijkt, dat Christus een eeuwig Koning is, dewelke zonder onderdanen niet zijn kan;

2. dat zij daarom van God in de allergevaarlijkste tijden, wonderbaar bewaard wordt: En deze heilige Kerk wordt van God bewaard, of staande gehouden, tegen het woeden der geheele wereld; hoewel zij somwijlen een tijd lang zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn in de oogen der menschen; gelijk Zich de Heere, gedurende den gevaarlijken tijd onder Achab, zeven duizend menschen behouden heeft, die hunne knieën voor Baal niet gebogen hadden;

b. ten aanzien van de plaats en het volk:

1. dat de Kerk overal is, over de geheele wereld: Ook mede is deze heilige Kerk niet gelegen, gebonden, of bepaald in eene zekere plaats, of aan zekere personen, maar zij is verspreid en verstrooid door de geheele wereld;

2. tezamengevoegd en nauw vereenigd hoeverre de leden ook van elkander verspreid zijn: nochtans tezamengevoegd, en vereenigd zijnde met hart en wil, in éénen zelfden Geest, door de kracht des geloofs.

Vraag. Wat beteekent het woord Kerk?

Antw. Dit woord is verbasterd Grieksch, en stamt af van den Κυριακή Kyriake, dat bij verkorting beteekent, wat tot den Heere behoort, dat des Heeren is. Dus leest men, 1 Cor. 11 : 20 van des Heeren Avondmaal. Openb. 1 : 10 van den dag des Heeren.

.·. *Vraag.* Welke is de eigenlijke naam der Kerk?

Antw. De Kerk wordt eigenlijk genoemd, Ἐκκλησία, Ecclesia, de gemeente, 1 Cor. 11 : 18 van καλέω, kaleo, ik roep, dat wederom afgeleid wordt van קהל, kahal, hij heeft geroepen, omdat de Kerk is eene samenroeping van menschen uit de wereld. Voorts draagt zij den naam van עדה, ghneda, dat is, eene vergadering van menschen, Lev, 13 : 14, waarvoor men in het Nieuwe Testament leest, πανήγυρις, paneguris, eene algemeene vergadering, Hebr. 12 : 23. Συναγωγή, Synagogè, eene vergadering, Jac. 2 : 2, 3. Ἐπισυναγωγή Episynagogè, eene onderlinge bijeenkomst, Hebr. 10 : 25.

.·. *Vraag.* Heeft het woord Ecclesia, of Kerk, altoos eenerlei beteekenis?

Antw. Somtijds wordt het gebruikt voor eene saamgeschoolde menigte van allerlei soort van menschen, Handel. 19 : 20. Somtijds voor de zichtbare menigte der uitwendig geroepenen, of in haar geheel, 1 Tim. 3 : 15. of in hare opzieners, Matth. 18 : 17 Somtijds voor de ware leden, die naar Gods eeuwig voornemen tot Zijne gemeenschap geroepen worden, Matth. 16 : 18; Efeze 1 : 22.

Vraag. Wat stelt onze Belijdenis van de Kerk?

Antw. Dat God eene Kerk op aarde heeft: Wij gelooven en belijden eene eenige katholieke of algemeene Kerk; die genoemd wordt de gemeente Gods, Handl. 20 : 28; de bruid des Lams, Openb. 22 : 17; de stad des levenden Gods, Hebr. 12 : 22; de berg Zijner heiligheid, Psalm 2 : 6; het hemelsch Jeruzalem, Openb. 21 : 2; het lichaam van Christus, Efeze 1 : 22; het huis Gods, Hebr. 3 : 6; Christenen, Handl. 11 : 26.

Vraag. Is er ééne Kerk, of zijn er meer Kerken?
Antw. God heeft maar ééne Kerk op aarde, ofschoon in verscheidene gemeenten onderscheiden, Hoogl. 6 : 9. Een eenige is mijne duive. Joh. 10 : 16; een kudde en een Herder. Dit deed Cyprianus zeggen: de Kerk is gelijk de zon, een, maar zij heeft verscheidene afstralingen; zij is als een bronader, die vele bronnen heeft; zij is een tempel met verscheidene woningen, Jes. 4 : 5.

Vraag. Hoe beschrijft gij de Kerk?
Antw. De Kerk is eene heilige vergadering van ware geloovigen, al hunne zaligheid verwachtende in Jezus Christus gewasschen zijnde door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door den Heiligen Geest.
Vraag. Waarom noemt gij de Kerk eene vergadering?
Antw. Omdat één mensch de Kerk niet uitmaakt, zelfs de paus van Rome niet. De Schrift spreekt duidelijk van eene vergadering der oprechten, Psalm 111 : 1, en een lichaam dat uit vele leden bestaat, Rom. 12 : 4, 5.
Vraag. Is de Kerk eene groote vergadering van menschen?
Antw. Het getal der ware kerkleden is klein, als men ze vergelijkt bij degenen, die niet tot de Kerk behooren en verloren gaan, Lukas 12 : 32. Echter op zichzelve aangemerkt is haar getal groot. De Schrift spreekt van velen, Matth. 8 : 11, van eene gemeente der eerstgeborenen, Hebr. 12 : 23, van eene groote schare, die niemand tellen kan. Openb. 7 : 9.
Vraag. Wie zijn de ware leden der Kerk?
Antw. Alleen de geroepenen naar Gods eeuwig voornemen, 1 Petr. 2 : 9. Gij zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk.

Vraag. Met wie hebben we hier geschil?
Antw. Met de Papisten, die voor ware leden houden hen, die het geloof belijden, de bondszegelen gebruiken, en den paus erkennen voor het hoofd der Kerk, al is het dat zij goddeloozen en verworpelingen zijn.
Vraag. Hoe bewijst gij dat geen onbekeerde, noch geveinsde, maar alleen de geroepenen naar Gods voornemen, ware leden der Kerk zijn?
Antw. 1. Dit brengt de beteekenis van het woord Ἐκκλησία, ecclesia, of gemeente, mede; het beduidt naar zijn kracht eene menigte van menschen, die God uit de wereld tot Zijne gemeenschap roept, 1 Cor. 1 : 2, aan de gemeente Gods, — den geroepen heiligen.

2. De onbekeerden, in den schoot der Kerk, worden uitdrukkelijk buitengesloten, Rom. 6 : 7. Die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn; noch omdat zij Abrahams zaad zijn, zijn ze allen kinderen, maar in Isaäk zal u het zaad genoemd worden. 1 Joh. 2 : 9. Zij zijn uit ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet; want indien zij uit ons geweest waren, zoo zouden zij met ons gebleven zijn. Maar [dit is geschied] opdat zij zouden openbaar worden, dat zij niet allen uit ons zijn.

.·. *Vraag.* Hoe meer?

Antw. 3. De Kerk draagt benamingen, welke op geen goddeloozen en geveinsden passen. Zij wordt genaamd Gods huis, bestaande uit levende steenen, 1 Petr. 2 : 5; Christus' lichaam en Zijne leden, 1 Cor. 12 : 27; de gemeente der heiligen, Psalm 89 : 6; de vergadering der oprechten, Psalm 111 : 1.

4. De vereeniging der Kerk met Christus geschiedt alleen door den Geest Gods, 1 Cor. 12 : 13. Wij allen zijn door eenen Geest tot een lichaam gedoopt, en wij zijn allen tot eenen Geest gedrenkt. Dezen Geest ontberen de goddeloozen en verworpenen zijnde natuurlijke menschen, den Geest niet hebbende, Judas vs. 19.

.·. *Vraag.* Maar men vindt toch veel evangelische gelijkenissen, waarin zoowel goeden als kwaden in de Kerk worden erkend, als Matth. 3 : 12, en 13 : 3; 2 Tim. 2 : 20?

Antw. 1. In sommige van deze wordt alleen gezien op de verkondiging des Evangelies, die tot meerderen dan tot leden van de Kerk geschiedt.

2. In sommige wordt gesproken van hen, die uiterlijk in de gemeenschap der Kerk verkeeren, welke daarom niet als leden van de Kerk mogen gehouden worden, maar veeleer als vreemdelingen of verraders, die de voorrechten van de stad Gods zoeken te benadeelen.

.·. *Vraag.* Is dan de Kerk onzichtbaar, en zelfs voor haar opzieners onkenbaar?

Antw. Gelijk de geloovigen, als menschen, zichtbaar blijven, zoo geven zij ook uiterlijk blijken van de geestelijke genade, waaruit de opzieners en anderen eene waarschijnlijke kennis van hun staat erlangen, terwijl het alleen eene eigenschap van den God des hemels en der aarde is, het hart des menschen onfeilbaar te kennen. 1 Kon. 8 : 39.

Vraag. Hoe worden de ware leden onderscheiden van alle anderen?

Antw. 1. Door Gods eeuwige liefde tot hen, want daardoor zijn zij uitverkoren voor de grondlegging der wereld, Jer. 31 : 3. De Heere is mij verschenen van verre tijden; ja Ik heb u getrokken met goedertierenheid.

3. Door Gods krachtdadige roeping, waardoor zij in den tijd met Hem in Christus onder elkander op het allernauwst vereenigd worden, 1 Cor. 1 : 10. God is getrouw, door welken gij geroepen zijt, tot de gemeenschap Zijns Zoons Jezus Christus onzen Heere. 1 Joh. 1 : 3. Opdat gij ook met ons gemeenschap zoudt hebben, en deze onze gemeenschap ook zij met den Vader en met Zijn Zoon Jezus Christus.

3. Door de geestelijke weldaden, die uit de liefde Gods tot hen afvloeien; als daar is vergeving van zonden, Hosea 14 : 5; verhooring

der gebeden, Jes. 65 : 24; dagelijksche heiligmaking, Ezech. 36 : 26; vrede des gemoeds, Rom. 14 : 17; krachtdadige bewaring, 2 Tim. 4 : 18; overwinning van hunne vijanden, 1 Joh. 5 : 4; en al wat hunne begeerte verzadigen kan; Ps. 37 : 5 Verlustig u in den Heere, zoo zal Hij u geven de begeerten uws harten.

4. Door opneming na dit leven in eeuwige heerlijkheid, Psalm 17 : 15 Maar ik zal Uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen; ik zal verzadigd worden met Uw beeld, als ik zal opwaken.

Vraag. Welke zijn de eigenschappen van de ware Kerk?

Antw. Deze vier, dat zij is 1. eenig, 2. heilig, 3. algemeen, 4. Christelijk.

Vraag. Waarom wordt de Kerk één genoemd?

Antw. 1. Wegens de eenheid van haar Hoofd Christus, Efeze 1 : 20.

2. Wegens het lichaam, dat een is, hoewel bestaande uit vele leden, Hebr. 12 : 22, 23.

3. Wegens den eenen Geest, die haar bezielt, Efeze 4 : 4.

4. Wegens de banden der vereeniging, welke zijn geloof en liefde, Hoogl. 6 : 9. Een eenige is mijne duive, mijne volmaakte, de eenige harer moeder.

Vraag. Waarom eene heilige Kerk?

Antw. 1. Ten aanzien van de leer, die er in gepredikt en beleden wordt, Joh. 17 : 17.

2. Ten aanzien van haar Hoofd, die de heiligheid zelf is, en Zich heeft overgegeven, opdat Hij Zich een eigen volk zoude reinigen, Tit. 12 : 14.

3. Ten aanzien van het leven der leden, die heilig zijn door Jezus' bloed en Geest, 1 Cor. 6 : 11 : en heilig trachten te zijn in den wandel. Hebr. 12 : 14; 1 Petr. 1 : 15.

Vraag. Waarom eene algemeene Kerk?

Antw. 1. Omdat zij aanneemt de leer des geloofs, welke ten allen tijde en overal door de ware leden der Kerk is beleden en vast gehouden, Efeze 2 : 20, gebouwd op het fundament der Apostelen en Profeten.

2. Omdat zij ten allen tijde van het begin der wereld geweest is, en tot haar einde blijven zal, Matth. 28 : 12. Ik ben met ulieden tot de voleinding der wereld.

3. Omdat zij onder het Nieuwe Testament niet is gebonden aan een zeker land en volk, maar uitgebreid tot allerlei soort van volkeren over de gansche aarde, Joh. 4 : 21; Openb. 5 : 9.

Vraag. Waarom eene Christelijke Kerk?

Antw. 1. Omdat Christus haar Hoofd is, Efeze 4 : 23. Christus is het Hoofd der gemeente.

2, Omdat zij het eigendom van Christus is, Zijne gemeente, Handl. 20 : 28.

3. Omdat zij de leer van Christus belijdt, 2 Joh. vers 9. Die in de leer van Christus blijft, heeft beide den Vader en den Zoon.

4. Omdat zij Zijne zalving is deelachtig geworden, als gemaakt tot een koninklijk priesterdom, 1 Petr. 2 : 9.

Vraag. Wie is hoofd van de Kerk?
Antw. Alleen de Heere Jezus Christus, die de Kerk gekocht heeft met Zijn bloed, en geheiligd door Zijn Geest, Efeze 1 : 22. Hij heeft Hem der gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen, Ps. 2 : 6. Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Zion den berg Mijner heiligheid.

.·. *Vraag.* In wat zin noemt gij Christus het Hoofd der Kerk?
Antw. 1. Vanwege de voortreffelijkheid en heerschappij die Jezus heeft, en tevens boven en over Zijne Kerk, gelijk het hoofd alle andere leden bestuurt, Jes. 45 : 25. Maar in den Heere zullen gerechtvaardigd worden, en zich beroemen het gansche zaad Israëls. Hos. 4 : 11. En de kinderen Juda, en de kinderen Israëls zullen tezamen vergaderd worden, en zich een HOOFD stellen en uit het land Israël optrekken.
2. Om den rijken invloed en ruime bedeeling van allerlei genadegaven, die de Kerk van Hem ontvangt, gelijk uit het hoofd de levensgeesten, of zenuwsappen door het lichaam verzonden, en daaraan gegeven worden, Ps. 68 : 19. Gij zijt opgevaren in de hoogte, Gij hebt de gevangenis gevankelijk gevoerd, Gij hebt gaven genomen om uit te deelen onder de menschen.
3. Dewijl Christus nooit van Zijne Kerk kan gescheiden zijn, maar altoos bij en met haar vereenigd blijft, gelijk het hoofd met het lichaam, Matth. 28 : 20. Ziet Ik ben met ulieden alle de dagen tot de voleinding der wereld.
4. Wegens het teedere gevoelen en medelijden dat Christus met Zijne Kerk heeft. Al wat het lichaam schade doet, wordt ook het hoofd gewaar, Zach. 2 : 8. Die ulieden aanraakt, die raakt Zijn oogappel aan. Handl. 9 : 4. Saul, Saul, wat vervolgt gij Mij?

Vraag. Is de paus van Rome, als een opvolger van Petrus, niet het zichtbaar hoofd der Kerk?
Antw. Ganschelijk niet. 1. Christus is de eenige Heere van Zijne Kerk, van God daartoe gezalfd, Ps. 2 : 6. Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion den berg Mijner heiligheid. 1 Cor. 8 : 6. En maar eenen Heere Jezus Christus, door welken alle dingen zijn, en wij door Hem.

Vraag. Hebt gij nog een bewijs?
Antw. 2. Christus heeft alle menschelijke heerschappij over de Kerk uitdrukkelijk verboden, Matth. 20 : 25—27. Gij weet, dat de oversten der volkeren heerschappij voeren over hen. Doch alzoo zal het onder u niet zijn; maar zoo wie onder u zal willen groot worden, die zij uw dienaar, en zoo wie onder u zal willen de eerste zijn, die zij uw dienstknecht.
3. De opperheerschappij van een menschelijk hoofd kan niet plaats hebben, wegens de uitbreiding der Kerk over de geheele wereld; want Hij die het hoofd is, heerscht van zee tot zee, en van de rivier tot aan de einden der aarde, Ps. 72 : 8.

4. De aanneming van zulk eene heerschappij over de Kerk is een merkteeken van den Antichrist, 2 Thess. 2 : 4. Die zich tegenstelt, en verheft boven al wat God genaamd, of als God geeërd wordt, alzoo dat hij in den tempel Gods zal zitten, zichzelven vertoonende dat hij God is.

.·. *Vraag.* Vindt men de aanstelling van Petrus niet tot zichtbaar hoofd der Kerk, Matth. 16 : 18, 19. En Ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus, en op dezen petra zal Ik Mijne gemeente bouwen. — En Ik zal u geven de sleutelen van het koninkrijk der hemelen, enz.?

Antw. 1. Men merke op, dat het niet Petrus is, maar Christus, dien hij beleden had, die dus als de grondslag wordt voorgesteld, waarop de gemeente zou worden gebouwd, 1 Cor. 3 : 11. Want niemand kan een ander fundament leggen, dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus.

2. De sleutelen geven hier geen gebiedende, maar eene bedienende macht der Kerk te kennen, welke door andere spreekwijzen, ook aan de andere apostelen en dienaren wordt toegeschreven, Joh. 20 : 23. Zoo gij iemands zonden vergeeft, dien worden ze vergeven; zoo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden.

.·. *Vraag.* Is de paus van Rome geen opvolger van Petrus, als bisschop der Kerk?

Antw. Neen; 1. naardien de opvolging van Petrus, zoo er ooit eene geweest is, al lang is afgebroken, door den Roomschen afval, en anderszins;

2. die opvolging komt met meerder recht toe, aan den Oosterschen en met name aan den bisschop van Jeruzalem, dan wel aan dien van Rome; dewijl Christus daar met al de apostelen geleefd heeft, en Hij ook met eenigen van hen daar gestorven is.

3. Petrus is nooit bisschop van Rome geweest, maar een apostel der besnijdenis, Gal. 2 : 7; terwijl wij de minste blijken niet vinden, noch in de Handelingen, noch in de brieven van Paulus, aan en uit Rome geschreven, dat Petrus te Rome zou zijn geweest.

Vraag. Is er altoos eene Kerk op aarde geweest?

Antw Deze Kerk is geweest van het begin der wereld af, en zal er zijn tot den einde toe, Matth. 28 : 20. En ziet, Ik ben met ulieden tot de voleinding der wereld.

Vraag. Hoe bewijst gij, dat er altoos eene Kerk op aarde zijn zal?

Antw. 1. Omdat Christus een eeuwig Koning is, dewelke zonder onderdanen niet zijn kan, Lukas 1 : 33. En Hij zal over het huis Jacobs Koning zijn in der eeuwigheid, en Zijns koninkrijks zal geen einde zijn. Dan. 2 : 44. Doch in de dagen van die koningen, zal de God des hemels een koninkrijk verwekken, dat in der eeuwigheid niet zal verstoord worden.

Vraag. Hoe meer?

Antw. 2. Uit de beloften

a. van het gedurig gebruik der Sacramenten, 1 Cor. 11 : 26. Want zoo dikwijls als gij dit brood zult eten, en dezen drinkbeker zult drinken, zoo verkondigt den dood des Heeren, totdat Hij komt;

b. van de inwoning des Woords en des Geestes in de Kerk, Jes. 59 : 21. Mij aangaande, dit is Mijn verbond met hen, zegt de Heere: Mijn Geest, die op u is, en Mijne woorden, die Ik in uwen mond gelegd heb, die zullen van uwen mond niet wijken, noch van den mond uws zaads, noch van den mond des zaads uws zaads, zegt de Heere, van nu aan tot in eeuwigheid toe;

c. van de bewaring Gods Zijner Kerk tegen het woeden der vijanden, Jes. 4 : 5. En de Heere zal over alle woningen des bergs Zions, en over hare vergaderingen, scheppen een wolk des daags, en een rook, en den glans eens vlammenden vuurs des nachts; want over alles wat heerlijk is, zal eene beschutting wezen. Matth. 16 : 18. De poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen.

.·. *Vraag.* Hoe nog meer?

Antw. 3. Uit de heilige historie, die ons aanwijst, dat zelfs in de allerzwaarste tijden, altoos eenige overblijfselen van de Kerk gevonden zijn

a. als ten tijde van Elia, 1 Kon. 19 : 18. Ook heb Ik in Israël doen overblijven zeven duizend, alle kniëen, die zich niet gebogen hebben voor Baal, en allen mond, die hem niet gekust heeft;

b. ten tijde der Arianen, toen aan de Kerk gegeven zijn twee vleugelen eens grooten arends, opdat zij zoude vliegen in de woestijn, in hare plaats, alwaar zij gevoed wordt een tijd en tijden, en een halven tijd, buiten het gezicht der slang, Openb. 12 : 14.

.·. *Vraag.* Wat zegt gij van Lukas 18 : 8, waar staat, dat het geloof zou ophouden, en Openb. 13 : 8, dat de gansche aarde het beest zou aanbidden?

Antw. Deze plaatsen zijn niet volstrekt, maar in een zekeren zin te verstaan, van het klein getal der geloovigen, en van den grooten hoop der goddeloozen.

.·. *Vraag.* Wat gronden heeft de Kerk voor haar bewaring?

Antw. 1. Al de deugden Gods, Zijne goedheid, liefde en macht, Mal. 3 : 6. Ik de Heere word niet veranderd; daarom zijt gij, ô kinderen Jacobs, niet verteerd.

2. Christus' altoosdurende voorbede, Hebr. 7 : 25. Alzoo Hij altijd leeft, om voor hen te bidden.

3. De inwoning des Geestes in Zijne Kerk, Joh. 14 : 16. Hij zal u een anderen Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid.

4. De onveranderlijkheid van Gods verbond, Jes. 54 : 10. Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijne goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer.

Vraag. Hoe wordt de Kerk onderscheiden?

Antw. 1. Als eene strijdende hier op aarde, Job 7 : 1. Heeft niet

de mensch een strijd op aarde? 2 Cor. 7 : 5. Van buiten strijd, van binnen vrees, Efeze 6 : 12. Want wij hebben den strijd niet tegen vleesch en bloed; maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de geweldhebbers der wereld, der duisternis dezer eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht.

2. Als eene zegepralende Kerk in den hemel, welke alle hare vijanden heeft overwonnen, Openb. 7 : 9. Na dezen zag ik, en ziet, eene groote schare, die niemand tellen kan uit alle natien, en geslachten, en volken, en talen, staande voor den troon, en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte kleederen, en palmtakken waren in hunne handen.

.·. *Vraag.* Hoe is dit te verstaan?

Antw. Niet alsof er twee bijzondere gemeenten waren, eene op aarde, en eene andere in den hemel; maar dat er een gedeelte der gemeente nog worstelt op aarde, terwijl het ander gedeelte den strijd volstreden hebbende, de kroon der heerlijkheid alreede geniet in den hemel, 2 Tim. 4 : 7, 8. Ik heb den goeden strijd gestreden, ik heb den loop geeindigd, ik heb het geloof behouden; voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de rechtvaardige Rechter, in dien dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen die Zijne verschijning lief gehad hebben.

Vraag. Hoe merkt gij de strijdende Kerk aan?

Antw. Als zichtbaar en onzichtbaar; wegens haar inwendige gestalte onzichtbaar, of wegens haar uitwendige gestalte zichtbaar.

.·. *Vraag.* Hoe noemt gij de Kerk onzichtbaar?

Antw. Onzichtbaar,

1. wegens hare inwendige geestelijke gestalte, van geloof, inwendige vereeniging met Christus, en andere geestelijke gaven, Psalm 45 : 14. Des konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig; Lukas 17 : 21. Het koninkrijk Gods is binnen ulieden; 1 Petr. 3 : 4. Maar de verborgen mensch des harten, in het onverderfelijk versiersel van een zachtmoedigen en stillen geest, die kostelijk is voor God;

2. voor zooverre zij somtijds voor het oog der wereld kan verborgen zijn, wegens overstroomende dwalingen, algemeen verval van zeden, of zware vervolgingen. Dit is hetgeen wij in het artikel belijden: hoewel zij somwijlen een tijd lang zeer klein, en als tot niet schijnt gekomen te zijn, in de oogen der menschen, gelijk zich de Heere, gedurende den gevaarlijken tijd onder Achab, zeven duizend menschen behouden heeft, die hunne knieën voor Baal niet gebogen hadden, 1 Kon. 19 : 18. Vergelijk hiermede de Kerk in de vervolging der Arianen, als de vrouw vluchtende in de woestijn, alwaar zij eene plaats had, haar van God bereid, opdat zij aldaar zou zijn duizend twee honderd dagen, Openb. 12 : 6.

.·. *Vraag.* Hoe noemt gij de Kerk zichtbaar?

Antw. 1. Voor zooverre zij bestaat uit menschen, die zichtbaar zijn.

2. Wegens de uitwendige bediening des Woords en der bondszegelen, de belijdenis des geloofs, en den uitwendigen christelijken wandel, Matth. 5 : 14. Gij zijt het licht der wereld; eene stad boven op een berg liggende, kan niet verborgen zijn.

3. Wegens den uiterlijken luister en voorspoed, dien zij somtijds heeft in de wereld, Openb. 11 : 5. De koninkrijken der wereld zijn geworden onzes Heeren, en van Zijnen Christus en Hij zal als Koning heerschen in alle eeuwigheid.

Vraag.. Waar heeft God Zijne Kerk op aarde?

Antw. Deze Kerk is niet gelegen, gebonden of bepaald in eene zekere plaats, of aan zekere personen, maar is verstrooid door de geheele wereld, Joh. 4 : 21. Jezus zeide tot haar: Vrouw, geloof Mij, de ure komt, wanneer gijlieden noch op dezen berg, noch te Jeruzalem, den Vader zult aanbidden. Mal. 1 : 11. Maar van den opgang der zon, tot haren ondergang zal Mijn naam groot zijn onder de heidenen; en aan alle plaatsen zal Mijn naam reukwerk toegebracht worden, en een rein spijsoffer; want Mijn naam zal groot zijn onder de heidenen. Psalm 72 : 8. En Hij zal heerschen van de zee tot aan de zee, en van de rivier tot aan de einden der aarde.

Vraag. Brengt deze verspreiding over de aarde niet eene verdeeldheid der Kerk teweeg?

Antw. Geenszins; de leden blijven onderling tezamengevoegd en vereenigd met hart en wil, in eenzelfden Geest, door de kracht des geloofs, Efeze 4 : 3—6. U benaarstigende te behouden de eenigheid des Geestes, door den band des vredes. Een lichaam is het, en een Geest, gelijkerwijs gij ook geroepen zijt tot ééne hoop uwer beroeping. Een Heere, een geloof, een doop. Een God en Vader van allen, die daar is boven allen, en door allen en in u allen.

Vraag. Is Gods Kerk volmaakt op aarde?

Antw. Altoos is Gods Kerk onvolmaakt op aarde, en daarom, als er geen buitengewone ingeving des Geestes bijkomt, feilbaar, dewijl zij bestaat uit menschen, die feilen en gebreken hebben, Rom. 3 : 4. God is waarachtig, maar alle mensch leugenachtig. Psalm 62 : 10. Immers zijn de gemeene lieden ijdelheid, de groote lieden zijn leugen; in de weegschaal opgewogen zijnde, zouden zij te zamen lichter zijn dan de ijdelheid.

Vraag. Maar wordt de Kerk niet uitdrukkelijk volmaakt genoemd?

Antw. Ja toch, meer dan eens, Hoogl. 4 : 7. Geheel zijt gij schoon, mijne vriendin en er is geen gebrek aan u. Cap. 6 : 9. Een eenige is mijne duive, mijne volmaakte. Matth. 5 : 48. Weest gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, die in de hemelen is, volmaakt is.

.·. *Vraag.* Hoe zoo?

Antw. 1. Er is eene volmaaktheid van staat, voor zooverre de Kerk, door het geloof in Christus overgaande, daardoor bij

toerekening wordt gehouden als bekleed met al de volmaaktheid, die in Christus is. Hiervan Gal. 2 : 10. Gij zijt in Hem volmaakt.

2. Er is eene volmaaktheid van gestalte, voor zoover door wedergeboorte en heiligmaking in den mensch, ten opzichte van alle zijne deelen en krachten, eene nieuwe natuur wordt opgericht; welke, ofschoon zij niet alle gebrekkigheid wegneemt, op zichzelve nochtans aangemerkt, de volmaaktheid van een geheel mensch is, evenals een klein kind een volmaakt mensch in wezen is, schoon niet in de trappen. Hierop ziet, 1 Thess. 5 : 27. De God des vredes heilige u geheel en al.

3. Er is eene volmaaktheid van oefening, die bestaat

a. in eene volmaaktheid van oprechtheid, waardoor men waarlijk is hetgeen men vertoont in godsdienst en wandel, staande tegenover geveinsdheid, Jac. 1 : 4. Opdat gij moogt volmaakt zijn, en geheel oprecht;

b. in eene volkomenheid van toeleg, waardoor men eene volmaakte godzaligheid ten doel heeft; niet een gedeelte, maar de geheele wet van God, in alle zaken, in alle plaatsen, en ten allen tijde zich voorstellende ter betrachting, al is het dat men er niet toe geraken kan, Fil. 3 : 12. Niet dat ik het alreede gekregen heb, of alreede volmaakt ben; maar ik jaag er naar; Col. 4 : 12. Opdat gij staan moogt volmaakt en volkomen in al den wille Gods.

∴ *Vraag.* Wat spruit er uit de onvolmaaktheid der Kerk voort?

Antw. Dat ze met velerlei zaken te worstelen heeft, waarvan de voornaamste zijn:

1. inwendige scheuringen onder de leden, die meer uit verschil van hartstochten, als wezenlijke zaken voortkomen, 1 Cor. 1 : 11, 12. Want mij is van u bekend gemaakt, mijne broeders, door die van Cloës huisgezin, dat er twisten onder u zijn. En dit zeg ik, dat een iegelijk van u zegt: ik ben van Paulus en ik van Apollos, en ik van Cephas en ik van Christus;

2. ketterijen, door welke de zaligmakende waarheden des geloofs worden omver geworpen of bestreden, 1 Cor. 11 : 19. Want er moeten ook ketterijen onder u zijn, opdat degenen die oprecht zijn openbaar worden onder u, 1 Tim. 4 : 1, 2;

3. uiterlijke vervolgingen, die de leden te lijden hebben van de vijanden der Kerk, Joh. 16 : 1, 2. Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat gij niet geërgerd wordt. Zij zullen u uit de synagoge werpen; ja de ure komt, dat een iegelijk, die u zal dooden, zal meenen Gode een dienst te doen. 2 Tim. 3 : 12. En ook allen die godzaliglijk willen leven in Jezus Christus, die zullen vervolgd worden.

Vraag. Met wie heeft de Kerk voornamelijk te strijden?

Antw. Met den duivel, 1 Petr. 5 : 8; de wereld, Joh. 15 : 19, en ons eigen vleesch, Rom. 8 : 7, die de Catechismus onze doodvijanden noemt:

1. omdat zij Gods kinderen dikwerf doodelijk benauwen, Psalm 116 : 3. De banden des doods hadden mij omvangen, en angsten der hel hadden mij getroffen; ik vond benauwdheid en droefenis;

2. omdat ze het doodelijk verderf van Gods kinderen bedoelen, 1 Petr. 5 : 8. De duivel gaat om als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden;

3. omdat zij niet ophouden met de aanvechtingen, totdat de mensch gestorven is, 1 Cor. 5 : 26. De laatste vijand, die te niet gedaan wordt, is de dood.

Vraag. Van wien bedient zich de duivel voornamelijk om Gods Kerk te bevechten?

Antw. Van den ANTICHRIST, dat is, een die zich vlak tegen CHRISTUS aankant, ofschoon hij zich voordoet voor CHRISTUS te zijn.

Vraag. Wien verstaat gij door den antichrist?

Antw. In het algemeen alle dwaalgeesten, die zich als vijanden tegen Christus opwerpen, gelijk Johannes in die beteekenis zegt, 1 Joh. 2 : 8. Zoo zijn ook nu vele antichristen geworden, maar in het bijzonder de paus van Rome met zijne navolgers, 1 Joh. 2 : 8. Gelijk gij gehoord hebt, dat de antichrist komt.

Vraag. Verheft de paus van Rome zich tegen Christus?

Antw. Ja toch; hij kant zich openlijk aan tegen Christus, en Zijn middelaarsambt:

1. tegen Zijn profetisch ambt, door het invoeren van menschelijke inzettingen, waardoor men de gewetens der menschen tot gehoorzaamheid zoekt te binden;

2. tegen het priesterambt, door het invoeren van eigen voldoening voor de zonde, voorbidding der heiligen, en dagelijks herhaalde zoenofferande in de mis;

3. tegen Zijn koninklijk ambt, door het aanmatigen van een oppergezag in de Kerk, dat alleen Christus, den Koning der eere toekomt. Zoo besluiten we dat de paus van Rome in dezen het kenmerk van den waren antichrist vertoont, 1 Joh. 2 : 22. Wie is de leugenaar, dan die loochent, dat Jezus is de Christus? Deze is de antichrist, die den Vader en den Zoon loochent.

Vraag. Verwachten wij nog eene groote volmaaktheid en luister der Kerk op aarde?

Antw. Ja toch, 2 Petr. 3 : 13. Maar wij verwachten, naar Zijne belofte, nieuwe hemelen, en eene nieuwe aarde, in welke de gerechtigheid woont.

.·. *Vraag.* Hoe zal dat geschieden?

Antw. 1. Door eene algemeene bekeering van het Joodsche volk, zoo duidelijk door de profeten voorzegd; onder anderen, Hosea 1 : 10—12. Cap. 3 : 5. Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeeren, en zoeken den Heere hunnen God, en David hunnen koning; en zij zullen vreezende komen tot den Heere, en tot Zijne goedheid, in het laatste der dagen. En door Paulus uitgebeeld, Rom. 11 : 25, 26. Want ik wil niet, broeders, dat u

deze verborgenheid onbekend zij, (opdat gij niet wijs zijt bij uzelven) dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is; totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn.

2. Door een meerderen toevloed der heidenen, waarvan de voorzeggingen melden, Dan. 2 : 35. Maar de steen, die het beeld geslagen heeft, werd tot een grooten berg, alzoo dat hij de geheele aarde vervulde. Zach. 14 : 9. En de Heere zal tot Koning over de gansche aarde zijn; te dien dage zal de Heere een zijn, en Zijn naam een; en waarop Paulus doelt, Rom. 11 : 12. En indien hun val de rijkdom is der wereld, en hun vermindering de rijkdom der heidenen, hoe veel te meer hunne volheid?

3. Door een meerderen val, niet alleen van den oosterschen grooten vijand van Christus, maar ook van den roomschen antichrist met zijn aanhang, 2 Thess. 2 : 8. En alsdan zal de ongerechtigheid geopenbaard worden, denwelken de Heere verdoen zal, door den Geest Zijns monds, en te niet maken, door de verschijning Zijner toekomst. Openb. 18 : 2. Zij is gevallen, het groote Babylon.

4. En grooter geluk en voorspoed der Kerk, niet alleen geestelijk, maar ook lichamelijk, door vermindering van kwalen, en vermeerdering van allerlei goed.

∴ *Vraag.* Wat merkt gij omtrent dien zoo gelukkigen staat der Kerk op aarde op?

Antw. 1. Dat wij deze gelukkige opkomst der Kerk niet gedurig instampen, alsof die de hoogste verwachting der geloovigen was. 2. Dat wij die niet overal, en in alle plaatsen zoeken, die of van de eerste tijden des Nieuwen Testaments, of van de heerlijkheid na dit leven handelen. 3. Dat wij niet al te nauwkeurig den juisten tijd en wijze van de opkomst van dezen kerkstaat bepalen, waardoor de geloovigen somtijds worden misleid, en geslingerd. 4. Noch dat wij dit geluk der Kerk al te groot maken, of ook al te lang doen duren, ja alsof er geen groote zorgeloosheid, en afwijking wederom op volgen zoude, Matth. 24 : 37, 38. Gelijk de dagen van Noach waren, alzoo zal ook zijn de toekomst van den Zoon des menschen; want gelijk zij waren in de dagen voor den zondvloed, etende en drinkende, trouwende en ten huwelijk uitgevende, tot den dag toe, in welken Noach in de ark ging, en bekenden het niet, totdat de zondvloed kwam, en hen allen wegnam, alzoo zal ook zijn de toekomst van den Zoon des menschen.

Vraag. Waartoe moet ons de beschouwing der Kerk leiden?

Antw. Hoe ongelukkig degenen zijn, die geen leden van het lichaam der Kerk zijn.

Vraag. Wie zijn dezulken?

Antw. 1. Alle openbare goddeloozen, die met woorden en daden toonen, dat ze behooren tot de synagoge des Satans.

2. Alle geveinsden, huichelaren, die eene gedaante van godzaligheid vertoonen, en de kracht derzelver verloochenen.

3. Alle naamchristenen, die zich tevreden houden, dat zij

uiterlijk tot de Kerk behooren, zonder dat ze dadelijk in Zion wedergeboren zijn.

Vraag. Waarin is hunlieder ongeluk gelegen?

Antw. 1. Dat zij van Christus en Zijn verbond zijn uitgesloten, Efeze 2 : 12. Vervreemd van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der beloften, geen hoop hebbende, en zonder God in de wereld.

2. Dat zij niet zalig kunnen worden, zoo zij niet door Gods Geest vernieuwd worden, Joh, 3 : 5. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, zoo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het koninkrijk Gods niet ingaan.

3. Dat zij in den grooten dag des oordeels niet zullen kunnen bestaan in de vergadering der geloovigen, Ps. 1 : 5. Daarom zullen de goddeloozen niet bestaan in het gericht noch de zondaar in de vergadering der rechtvaardigen, maar integendeel buiten den hemel zullen gesloten worden, Openb. 22 : 25. Maar buiten zullen zijn de honden, en de toovenaars, en de hoereerders, en de doodslagers, en de afgodendienaars, en een iegelijk die de leugen lief heeft en doet.

Vraag. Wat heeft zulk een, die bij zichzelven overtuigd is, geen waar lid der Kerk te zijn, te doen?

Antw. 1. Zulk een moet trachten, de heerlijkheid van de Kerk te leeren kennen, Psalm 87 : 3. Zeer heerlijke dingen worden van u gesproken, ô stad Gods!

2. Zich afzonderen van het gezelschap der goddeloozen, 2 Cor. 6 : 27. Daarom, gaat uit het midden van haar, en scheidt u af, zegt de Heere, en raakt niet aan hetgeen onrein is, en Ik zal ulieden aannemen.

3. Zonder ophouden vurig bidden en smeeken dat God hem overzette in de gemeenschap Zijner Kerk, Hoogl. 1 : 4. Trek mij, wij zullen u naloopen. Jer. 31 : 18. Bekeer mij, zoo zal ik bekeerd zijn.

Vraag. Wat staat den vromen te betrachten?

Antw. 1. Zij moeten trachten zich te verzekeren, dat zij ware leden der Kerk zijn, 2 Petr. 1 : 10. Daarom, broeders, benaarstigt u te meer, om uwe roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende zult gij nimmermeer struikelen.

2. Zij zijn schuldig zich over de schoonheid der Kerk te verheugen, Jes. 66 : 10, 11. Verblijdt u met Jeruzalem, en verheugt u over haar, alle haar liefhebbers; weest vroolijk over haar met vreugde, gij allen die over haar treurig zijt geweest; opdat gij moogt zuigen, en verzadigd worden van de borsten harer vertroostingen; opdat gij moogt uitzuigen, en u verlustigen met den glans harer heerlijkheid.

3. Zij zijn verplicht eendracht en gemeenschap onder elkander te oefenen, Rom. 12 : 10. Hebt elkander hartelijk lief met broederlijke liefde; met eere de een den anderen voorgaande.

4. Zij moeten de belangen der Kerk ter harte nemen, Psalm 137 : 5, 6. Indien ik u vergete, ô Jeruzalem, zoo vergete mijne rechterhand [zichzelve]! Mijne tong kleve aan mijn gehemelte, zoo ik aan u niet gedenke, zoo ik Jeruzalem niet verhef boven het hoogste mijner blijdschap!

5. Zij hebben te verlangen, om eens uit de strijdende in de zegepralende Kerk overgebracht te worden, Psalm 42 : 3. Mijne ziel dorst naar God, naar den levenden God; wanneer zal ik ingaan, en voor Gods aangezicht verschijnen? Fil. 1 : 23. Hebbende begeerte om ontbonden te worden, en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste.

ARTIKEL XXVIII.

Van de noodzakelijkheid om zich bij de ware Kerk te voegen en te houden.

Wij gelooven, aangezien deze heilige vergadering is eene verzameling dergenen, die zalig worden, en dat buiten haar geene zaligheid is, dat niemand van wat staat of qualiteit hij zij, zich behoort op zichzelven te houden, om op zijn eigen persoon te staan; maar dat zij allen schuldig zijn zichzelven daar bij te voegen en daarmede te vereenigen; onderhoudende de eenigheid der Kerk, zich onderwerpende aan hare onderwijzing en tucht, den hals buigende onder het juk van Jezus Christus, en dienende de opbouwing der broederen, naar de gaven, die hun God verleend heeft, als onderlinge lidmaten eenszelfden lichaams. En opdat dit te beter kan onderhouden worden, zoo is het ambt aller geloovigen, volgens het Woord Gods, zich af te scheiden van degenen, die niet van de Kerk zijn, en zich te voegen tot deze vergadering, hetzij op wat plaats dat God ze gesteld heeft; ook ofschoon het zoo ware, dat de magistraten en plakkaten der prinsen daartegen waren, en dat de dood of eenige lichamelijke straf daaraan hing. Daarom, alle degenen die zich van haar afscheiden of niet daar bijvoegen, die doen tegen de ordonnantie Gods.

[Wy gelooven, aengesien dese heylige vergaderinge is een versamelinghe der genen die salich werden, ende dat buyten de selve gheen salicheydt en is: dat niemand van wat staet ofte qualiteyt hy zyn, hem behoort op hemselven te houden, om op syn eyghen persoon te staen: maer datse alle schuldich zyn haerselven daer by te voeghen, ende daermede te vereenigen, onderhoudende de eenicheydt der Kercke; haer onderwerpende de onderwysinghe ende tucht der selve, den hals buygende onder het Jock Jesu Christi, ende dienende de opbouwinghe der broederen, na de gaven die haer

God verleent heeft, als onderlinge lidtmaten eenes selfden lichaems. Ende op dat dit te beter mochte onder-houden werden : so is het ampt aller geloovigen, volghende het woordt Godts, haer af te scheyden van den genen die niet van de Kercke en zyn, ende haer te voegen tot dese vergaderinghe, t'sy op wat pluetse datse Godt ghestelt heeft : al waert schoon so dat de Magistraten ende placaten der Princen daer tegen waren, ende dat de doodt, ofte eenige lichamelicke straffe daer aan hinghe. Daerom alle de gene die haer van de selve afscheyden, ofte niet en daer by en voegen, die doen teghen de ordonnantie Gods].

Vraag. Is het genoeg te weten, dat er eene ware Kerk op aarde is.

Antw. Geenszins; men is verplicht zich daarbij te voegen. De onreine raaf zwierf buiten de ark om, maar de reine duif vond geen rust voor het hol haars voets, dan in de ark, Gen. 8 : 6—9. Een recht Christen mag op zichzelven niet staan, maar is schuldig als Ruth tot Näomi haar schoonmoeder zeide, Ruth 1 : 16. Waar gij zult henen gaan, zal ik henen gaan, en waar gij zult vernachten, zal ik vernachten. Uw volk is mijn volk, en uw God is mijn God. Dit staat ons duidelijk in dit artikel te zien.

∴ *Vraag.* Hoe wordt het verdeeld?

Antw. I. Eerst staat ons te zien de waardigheid der Kerk dat zij is eene heilige vergadering of verzameling dergenen die zalig worden, en dat buiten dezelve geene zaligheid is.

II. Daarna, wat de waardigheid der Kerk van ons eischt, te weten, dat wij ons bij dezelve voegen, en tevens van andere vergaderingen, die de Kerk niet zijn, geheel afscheiden.

A. Het eerste wordt bij tegenstelling geleerd en wel zoo met aanwijzing wat niet mag, en wat al moet geschieden;

a. wat niet mag geschieden, met deze woorden: Wij gelooven, dat niemand van wat staat, of qualiteit hij zij, zich behoort op zichzelven te houden, om op zijn eigen persoon te staan;

b. wat al mag geschieden:

aa. dat men zich heeft te voegen bij de Kerk: maar dat zij allen schuldig zijn zichzelven daarbij te voegen, en daarmede te vereenigen;

bb. de wijze van dien, is

1. deels, door onderwerping aan de Kerk: onderhoudende de eenigheid der Kerk, zich onderwerpende aan hare onderwijzing en tucht, den hals buigende onder het juk van Jezus Christus;

2. deels, door arbeidzaam te zijn, ten goede der Kerk: en dienende de opbouwing der broederen, naar de gaven die hun God verleend heeft, als onderlinge leden eenszelfden lichaams.

B. Het tweede wordt gesteld als dienende ter bevordering van het eerste:

a. op zichzelf: En opdat dit te beter kan onderhouden worden, zoo is het ambt aller geloovigen, volgens het woord Gods, zich af te scheiden van degenen die niet van de Kerk zijn, en

zich te voegen tot deze vergadering, hetzij op wat plaats dat God ze gesteld heeft; ook ofschoon het zoo ware dat de magistraten en plakkaten der prinsen daartegen waren, en dat de dood of eenige lichamelijke straf daaraan hing;

b. met aanwijzing van het kwade, dat zij doen, die zulks nalaten: Daarom, alle degenen, die zich van haar afscheiden of niet daar bijvoegen, die doen tegen de ordonnantie Gods.

Vraag. Wat belijdt gij van de Kerk?

Antw. Dat zij is eene heilige vergadering, Jes. 62 : 12. En zij zullen u noemen het heilig volk, de verlosten des Heeren. Psalm 111 : 1. Ik zal den Heere loven van ganscher harte; in den raad en de vergadering der oprechten.

Vraag. Wat meer?

Antw. Dat zij is eene verzameling dergenen, die zalig worden, Joël 2 : 32. Al wie den naam des Heeren zal aanroepen, zal behouden worden. Handl. 2 : 47. En de Heere deed dagelijks tot de gemeente toe, die zalig werden.

Vraag. Wat nog meer?

Antw. 1. Dat er buiten de Kerk geen zaligheid is. De Kerk is de stad des levenden Gods, waarin God woont, en buiten haar woont Hij niet, Hebr. 12 : 22. Al wie nu zalig worden wil, moet er binnen zijn. Openb. 22 : 14, 16. Zalig zijn zij die Zijne geboden doen, opdat hunne macht zij aan den boom des levens, en zij door de poorten mogen ingaan in de stad. Maar buiten zullen zijn de honden en de toovenaars, en de hoereerders, en de doodslagers, en de afgodendienaars, en al wie de leugen liefheeft en doet.

Vraag. Hoe dringt gij dit nader aan?

Antw. 2. De Kerk is het lichaam van Christus, dat alleen door Christus' Geest bezield wordt, om in Hem, als hun algemeen en eenig Hoofd tezamen op te wassen, Efeze 4 : 12—16, en zooals Hij alleen het Hoofd is van dat lichaam, zoo is ook de zaligheid in geen ander lichaam, evenmin als dezelve buiten Hem kan zijn.

3. De Kerk is de bruid van Christus, Zijne eenige, en alleen degene, voor wie Hij Zich heeft opgeofferd, Efeze 5 : 2; en in de bruiloft van het Lam met deze bruid bestaat alleen de zaligheid, Openb. 19 : 9. Zalig zijn zij die geroepen zijn tot het avondmaal van de bruiloft des Lams.

4. De Kerk is een huis Gods, 1 Tim. 3 : 15; op den hoeksteen Christus gebouwd tot eene woonstede in den Geest, Efeze 2 : 21, 22; al wie geen levende steen van dit gebouw is, heeft noch vrede noch zaligheid te wachten. Dit deed Lactantius zeggen: de Kerk is de woning des geloofs; en de tempel Gods, in denwelken zoo iemand niet is ingegaan, of uit welken zoo iemand zal uitgegaan zijn, die is vervreemd van de hope des eeuwigen levens, en van de eeuwige zaligheid.

Vraag. Wat besluit gij hieruit?

Antw. Dat niemand, van wat staat of qualiteit hij zij, zich

behoort op zichzelf te houden, om op zijn eigen persoon te staan, Hebr. 10 : 25. Laat ons onze onderlinge bijeenkomsten niet nalaten, gelijk sommigen de gewoonte hebben, maar elkander vermanen; en dat zooveel te meer, als gij ziet, dat de dag nadert.

.·. *Vraag.* Hoe zoo?

Antw. 1. Van de eenzaamheid kan ook in dit opzicht gezegd worden, dat zij niet goed is, Gen. 2 : 18, maar twee zijn beter dan een, Pred. 4 : 9.

2. Al de vromen van alle tijden hebben geklaagd als zij de gemeenschap der Kerk moesten missen, Psalm 88 : 19. Gij hebt vriend en metgezel verre van mij gedaan; mijne bekenden zijn in de duisternis. Psalm 42 : 5. Ik gedenk daaraan, en stort mijne ziel uit in mij; omdat ik placht heen te gaan onder de schare en met hen te treden naar Gods huis, met eene stem van vreugdegezang en lof onder de feesthoudende menigte.

3. Het is eene schrikkelijke zonde de Kerk te verlaten, en eene betere te willen oprichten; want daar men zich van de Kerk afscheidt, scheidt men zich van Christus' lichaam; onteert men zijne belijdenis; bedroeft men de godzaligen; doet men de eenvoudigen dwalen, en maakt, dat de naam Gods gelasterd wordt, 1 Cor. 3 : 3.

Vraag. Wat is dan de plicht der christenen?

Antw. Zij alle zijn schuldig zichzelven bij de Kerk te voegen, en daarmede te vereenigen, Handl. 9 : 26. Saulus nu te Jeruzalem gekomen zijnde, poogde zich bij de discipelen te voegen. Hoogl. 1 : 7. Zeg mij aan, gij dien mijne ziele lief heeft, waar gij weidt, waar gij de kudde legert in den middag; want waarom zou ik zijn als eene die zich bedekt bij de kudde uwer metgezellen?

Vraag. Hoe dringt gij dit verder aan?

Antw. 2. Uit de standvastige praktijk der heiligen. Men zie in de eerste wereld, als Seth een zoon geboren wordt, dien hij Enos noemde; toen begon men den naam des Heeren aan te roepen, Gen. 4 : 26; in Mozes, die groot geworden zijnde, geweigerd heeft een zoon van Farao's dochter genaamd te worden, verkiezende liever met het volk Gods kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonden te hebben, Hebr. 11 : 24, 25; in David, die hoewel bespot door zijn eigen vrouw, tegen haar zeide: Ook zal ik mij nog geringer houden dan alzoo en zal nederig zijn in mijne oogen, en met de dienstmaagden, waarvan gij gezegd hebt, met dezelve zal ik verheerlijkt worden, 2 Sam. 6 : 22.

3. In de Kerk is heerlijkheid en sieraad, die men te vergeefs buiten de Kerk zal zoeken, Jes. 43 : 4. Van toen af, dat gij kostelijk zijt geweest in Mijne oogen, zijt gij verheerlijkt geweest, en Ik heb u liefgehad, Cap. 62 : 3. En gij zult een sierlijke kroon zijn in de hand des Heeren en een koninklijke hoed in de hand uws Gods.

4. In de Kerk is veiligheid. De bewaring Gods is over al Zijne onderdanen in het algemeen, en over ieder in het bijzonder, Jes. 27 : 2, 3. Te dien dage zal er een wijngaard van rooden wijn zijn, zingt van denzelven bij beurte; Ik de Heere behoed dien, alle oogenblik zal Ik hem bevochtigen, opdat de vijand hem niet bezoeke, zal Ik hem bewateren nacht en dag, Cap. 14 : 32. Wat zal men dan antwoorden den boden des volks? dat de Heere Sion gegrond heeft, opdat de bedrukten Zijns volks een toevlucht daarin zouden hebben.

5. In de Kerk is allerlei goeds, dat men nergens buiten de Kerk vinden zal, als vergeving van zonden, Jes. 33 : 24. Geen inwoner zal zeggen: ik ben ziek; want het volk dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben; vrede en blijdschap, Rom. 14 : 17. Want het koninkrijk Gods is niet spijze en drank, maar rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap door den Heiligen Geest; allerlei goederen tot vertroosting en zaligheid, Psalm 31 : 20. ô Hoe groot is Uw goed, dat gij weggelegd hebt, voor degenen die U vreezen! dat gij gewrocht hebt voor degenen die op U betrouwen, in de tegenwoordigheid der menschenkinderen.

.·. *Vraag.* Hoe voegt en vereenigt men zich met de Kerk?

Antw. 1. Als men het Christendom en de waarheid, daarin aangenomen, openlijk belijdt, onderhoudende de eenigheid der Kerk, zich onderwerpende aan haar onderwijzing en tucht, den hals buigende onder het juk van Jezus Christus, evenals een burger in een stad de wetten dier stad aanneemt, Matth. 14 ; 29. Neemt Mijn juk op u, en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben, en nederig van hart; Ps. 86 : 9. Alle de heidenen, Heere, die Gij gemaakt hebt, zullen komen en zullen zich voor Uw aanschijn nederbuigen en Uwen naam eeren.

2. Als men door geloof en bekeering metterdaad een levend lid der Kerk wordt, en daardoor zoekt te dienen tot versiering en volmaking van dezelve, Jes. 60 : 13. De heerlijkheid Libanons zal tot u komen, de denneboom, de beuke- en de busboom te gelijk, om te versieren de plaats Mijns heiligdoms, en Ik zal de plaats Mijner voeten heerlijk maken.

3. Als men het welzijn der Kerk zoekt, dienende de opbouwing der broederen, naar de gaven die God ons verleent, als onderlinge lidmaten eenszelfden lichaams, 1 Cor. 12 : 12, 13. Want gelijk het lichaam een is. en vele leden heeft, en al de leden van dit eene lichaam, vele zijnde, maar één lichaam zijn, alzoo ook Christus. Want ook wij allen zijn door een Geest tot een lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij dienstknechten, hetzij vrijen; en wij zijn allen tot een Geest gedrenkt.

.·. *Vraag.* Op wat wijze dient men tot opbouwing der broederen?

Antw. 1. Met het hart,

a. dat bewogen moet zijn over de ellende van onze medebroederen, 2 Sam. 1 : 26. Ik ben benauwd om uwentwille, mijn broeder Jonathan; gij waart mij zeer lieflijk;

b. dat middelen bedenken moet tot hunne hulp en redding. Darius, al had hij maar eene natuurlijke liefde tot Daniel, toen hij onder het vonnis kwam om den leeuwen voorgeworpen te worden, stelde het hart op Daniël, om hem te verlossen; ja tot

den ondergang der zon toe, bemoeide hij zich om hem te redden, Dan. 6 : 15;

c. dat veel zuchten opzendt, dat God hun uitkomst, raad en hulpe geve, Psalm 51 : 20. Doe wel bij Zion naar Uw welbehagen; bouw de muren van Jeruzalem op.

2. Met den mond:

a. als men hen met raad en troost bijstaat, Spreuk. 27 : 9. Olie en reukwerk verblijdt het hart; alzoo is de zoetigheid van iemands vriend, vanwege den raad der ziel;

b. als men hem voorspreekt, en verdedigt, wanneer zijn goede naam onteerd en gelasterd wordt. Zoo sprak Jonathan voor David, tot Saul zijnen vader, 1 Sam. 20 : 32. Waarom zal hij gedood worden? Wat heeft hij gedaan? Achimelech, 1 Sam. 22 : 14. Wie is toch onder alle uwe knechten getrouw als David, en des konings schoonzoon, en voortgaande in uw gehoorzaamheid, en is eerlijk in uw huis? Spreuk. 31 : 8. Open uw mond voor den stomme, voor de rechtzaak van allen die omkomen zouden;

c. door een goed woord te doen, bij degenen die de vromen helpen kunnen, al waren het natuurlijke menschen. Dit deed Ebedmelech, de vrome moorman, voor Jeremia, Jer. 38 : 7—12; Daniël voor zijne vrienden, Cap. 2 en 3. Paulus voor Onesimus, Filem. vers 10, 11. Mordechai bij Ahasveros, ten beste voor zijn volk, en sprekende voor den welstand van zijn gansche zaad, Esth. 10 : 3;

d. door openlijk te belijden, dat men het met die ellendigen houdt. Men zie Jozef voor zijne broederen, Gen. 46 : 31—34; David, hoewel hij een koning was, 2 Sam. 6 : 22. Ook zal ik mij nog geringer houden dan alzoo, en zal nederig zijn in mijne oogen, en met de dienstmaagden, waarvan gij gezegd hebt, met dezelve zal ik verheerlijkt worden;

e. door openlijk gebeden voor elkander te doen, gelijk Esther begeerde, Cap. 4 : 16. Vast voor mij, en eet en drinkt niet, in drie dagen, des nachts noch des daags; ik en mijne jonge dochters zullen ook alzoo vasten. En getuigd wordt, Handl. 12 : 5. Petrus dan werd in de gevangenis bewaard; maar van de gemeente werd een gedurig gebed tot God voor hem gedaan;

f. met leering en vermaning van elkander tot alle goeds, Hebr. 3 : 13. Maar vermaant elkander alle dagen, zoo lang als het heden genaamd wordt, opdat niet iemand uit U verhard worde door de verleiding der zonden.

3. Met de daad:

a. met hen te gast nooden, en zoodoende te verkwikken, gelijk Boaz de arme Ruth deed, en David aan den kreupelen Mefiboseth; of hun deelen te zenden, van den overvloed onzer goederen, gelijk David handelde, als hij de ark Gods opvoerde, 2 Sam. 6 : 19; en Nehemia, op den dag der blijdschap voor het volk, Cap. 8 : 11;

b. met herbergzaam te zijn, als het vereischt wordt, Hebr. 13 : 2. Vergeet de herbergzaamheid niet; want hierdoor hebben sommigen onwetend engelen geherbergd, Rom. 12 : 13. Tracht naar herbergzaamheid;

c. door weldadigheid te bewijzen aan ellendigen, naar het

voorbeeld van David, 2 Sam. 9 : 1. Is er nog iemand, die overgebleven is van den huize Sauls; dat ik weldadigheid aan hem doe, om Jonathans wil? En Obadja, 1 Kon. 18 : 13, is mijnen heer niet aangezegd wat ik gedaan heb, als Izebel de profeten des Heeren doodde, dat ik van de profeten des Heeren honderd man heb verborgen, elke vijftig man in eene spelonk, en die met brood en water onderhouden heb; en de vermaning, Rom. 12 : 13. Deelt mede tot de behoeften der heiligen.

.·. *Vraag.* Wien gaat dit aan?

Antw. Dit raakt allen, als

1. overheden, die bijzonder geroepen worden tot bevordering van den welstand der Kerk, Jes. 49 : 23. En koningen zullen uwe voedsterheeren zijn, hunne vorstinnen uwe zoogvrouwen; zij zullen zich voor u buigen met het aangezicht ter aarde, en zullen het stof uwer voeten lekken, 2 Kron. 24 : 16. Hij, (te weten Jojada) had goed gedaan, beide aan God, en aan zijn huis;

2. leeraren en opzieners der Kerk, die daartoe van den Heere in de Kerk gezonden worden, Jes. 62 : 6. ô Jeruzalem, Ik heb wachters op uw muren besteld, die gedurig al den dag, en al den nacht niet zullen zwijgen; ô gij, die des Heeren doet gedenken, laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen!

3. alle leden der Kerk, de vrouw zoowel als den man, die het hunne moeten toebrengen tot welstand der Kerk, gelijk man en vrouw deden tot den bouw des tabernakels, Exod. 35 : 23—26. Sallums dochteren, tot verbetering van Jeruzalems muren, Neh. 3 : 12; en de vrouwen, van welke Paulus zegt, dat zij met hem gestreden hadden in het Evangelie, Fil. 4 : 3.

Vraag. Wat is dan verder dienstig, tot bevordering van de gemeenschap der heiligen?

Antw. Opdat dit te beter kan onderhouden worden, zoo is het ambt aller geloovigen, volgens het woord Gods, zich af te scheiden van degenen die niet van de Kerk zijn, 2 Cor. 6 : 14—17. Trekt niet een ander juk aan met de ongeloovigen. Want wat mededeel heeft de gerechtigheid met de ongerechtigheid? En wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? En wat samenstemming heeft Christus met Belial? Of wat deel heeft de geloovige met den ongeloovige? Of wat samenvoeging heeft de tempel Gods met de afgoden? Want gij zijt de tempel des levenden Gods; gelijkerwijs God gezegd heeft; Ik zal in hen wonen, en Ik zal onder hen wandelen; en Ik zal hun God zijn en zij zullen Mij een volk zijn. Daarom gaat uit het midden van hen, en scheidt u af, zegt de Heere: en raakt niet aan hetgeen onrein is, en Ik zal ulieden aannemen.

.·. *Vraag.* Hoe dringt gij dit aan?

Antw. 1. Geen leden kunnen groeien tot een lichaam, die geenszins van eenerlei aard zijn; zoo kan de gemeenschap van geloovigen met de ongeloovigen geenszins bestaan, 2 Cor. 6 : 14.

2. Ingeval wij met zoo verscheiden slag van menschen te zamen komen, loopen wij gevaar dat wij hun aard en zeden overnemen. Die met de melaatschen omgaat, wordt er door besmet.

3. Bijaldien wij in de gemeenschap der goddeloozen blijven,

staan wij in gevaar van met hen gestraft te worden, Psalm 14 : 4. De smarten dergenen, die een anderen God begiftigen, zullen vermenigvuldigd worden, Openb. 18 : 4. Gaat uit van haar, Mijn volk, opdat gij aan hare zonden geen gemeenschap hebt, en opdat gij van hare plagen niet ontvangt.

Vraag. Welke vergadering heeft de Belijdenis in het oog?

Antw. De Roomsche Kerk, uit wier midden onze vaderen zijn uitgegaan, om de afgoderij, die daarin openlijk bedreven en gekoesterd wordt. De afgoderij is drievoudig openbaar, in de mis, in het aanbidden der heiligen, en in den beeldendienst. Ook dulden zij geen andere leer, dan die des menschen geweten verbindt door leeringen en geboden, die van menschen zijn, buiten of tegen het gezonde woord van God.

Vraag. Maar zou men in tijd van nood zich niet mogen afzonderen van de Kerk?

Antw. Ganschelijk niet, Matth. 10 : 32. Een iegelijk dan, die Mij belijden zal voor de menschen, dien zal Ik ook belijden voor Mijnen Vader die in de hemelen is. Het is der christenen plicht zich te voegen bij de Kerk, op welke plaats God ze gesteld heeft; ook ofschoon het zoo ware dat de magistraten en prinsen daartegen waren, en dat de dood, of eenige lichamelijke straf daaraan hing. Men zie het gedrag van Daniel en zijne vrome metgezellen, Dan. 3 : 15—18. Cap. 6 : 11; en van al de apostelen in tijden van gevaar, Handl. 4 : 17—20. Cap. 17 : 10. Cap. 18 : 14 enz.

Vraag. Wat besluit gij uit dit alles?

Antw. Allen die zich van de Kerk afscheiden, of daar niet bijvoegen, doen tegen de ordonnantie Gods; want komen er tijden van verdrukking,

1. dan wil de Heere dat wij Hem belijden, en getrouw blijven, Openb. 2 : 10. Vrees geen der dingen die gij lijden zult. Zie de duivel zal eenigen van ulieden in de gevangenis werpen, opdat gij verzocht wordt; en gij zult eene verdrukking hebben van tien dagen. Wees getrouw tot den dood, en Ik zal u geven de kroon des levens;

2. dan moeten wij allen vertrouwen op, en allen onderwerping aan het Hoofd der Kerk bewijzen, Psalm 37 : 5. Wentel uwen weg op den Heere, en vertrouw op Hem, Hij zal het maken; Jac. 1 : 12. Zalig is de man die verzoekingen verdraagt; want als hij beproefd zal geweest zijn, zoo zal hij de kroon des levens ontvangen, welke de Heere beloofd heeft dengenen, die Hem liefhebben;

3. dan zijn wij schuldig te doen zien, dat we alleen vreeze voor God en Zijne zaak hebben, Matth. 10 : 28. Vreest niet voor degenen, die het lichaam dooden, en de ziel niet kunnen dooden; maar vreest veel meer Hem, die beide ziel en lichaam kan verderven in de hel.

.·. *Vraag.* Maar is het een vrome geoorloofd verkeering te hebben met onbekeerden die in de Kerk zijn?

Antw. Ja toch, 1. wegens de noodzaak die hij er toe heeft,

vanwege de plaats waar hij woont. De mensch is geen meester van zijne geboorteplaats. Lot woonde in Sodom, Israël in Egypte. Daartegen valt niets te zeggen, alzoo God de tijden en bepalingen van onze woningen te voren verordineerd heeft, Handl. 17 : 26.

2. Wegens den nood van ons beroep, de eene moet gediend worden, en de andere moet dienen; de eene is kooper en de andere is verkooper. Zie Abraham, onder de goddelooze zonen Hemors, als hij een akker kocht, om zijn vrouw te begraven, Gen. 23. De wijze vrouw is als de schepen van een koopman, zij doet haar brood van verre komen, Spreuk. 31 : 14.

3. Wegens den nood en ongelegenheid, waarin men elkander dient behulpzaam te zijn. De Heere wil weldadigheid, meer dan offer, Hosea 6 : 6. Zie den Samaritaan, in zijn gedrag jegens den half dooden vreemdeling, op den weg, Lukas 10 : 30—37; en hoe grootelijks de buren verblijd waren over de geboorte van Johannes, Lukas 1 : 58.

4. Wegens de nauwe verwantschap der vromen. Men kan noch mag van zijne kinderen, van zijne ouders, van zijne broeders en zusters afblijven, al is het dat zij onbekeerden zijn. Zie dit in Jacob en Ezau, zij kwamen bij elkander, en gaven teekenen van bloed en liefde, Gen. 33. Abels begeerte was tot Kain, hoewel hij een onheilige was, Gen. 4 : 7. Paulus wilde verbannen zijn van Christus, voor zijne broederen, die zijn maagschap, naar den vleesche waren, Rom. 9 : 3.

5. Wegens het goede, dat men door hen doen kan aan de Kerk. De onbekeerden zijn veeltijds rijk en machtig; zij vermogen veel ten goede, of ten kwade der Kerk. Komt men er niet bij, men heeft er geen warmte van; zij willen geëerd en gezocht worden, als ze wat goeds zullen doen. Zie Mordechai, aan het hof van Ahasveros, zoekende het beste voor zijn volk, en sprekende voor den welstand van zijn gansche zaad, Esther 10 : 3.

6. Wegens de hoop van hunne bekeering. De Heere zegent menigmaal het verkeer der vromen bij de onbekeerden, dat zij lust en liefde krijgen tot God en Zijn dienst, ja krachtdadig veranderd worden, Zach. 8 : 23. Alzoo zegt de Heere der heirscharen, het zal in die dagen geschieden, dat tien mannen uit allerlei tongen der heidenen, grijpen zullen, ja de slippen grijpen zullen van eenen Joodschen man, zeggende: wij zullen met ulieden gaan, want wij hebben gehoord dat God met u is.

∴ *Vraag.* Wat is een vrome verplicht in het verkeer met onbekeerden, in acht te nemen?

Antw. 1. Wij moeten met hen niet verkeeren tot schade van de conscientie. Als de onbekeerden niet tevreden zijn, of wij moeten ons naar hun zin buigen, en doen hetgeen waarover men zich van achteren beklagen zou, dan is het plicht zich van hen af te zonderen, Efeze 5 : 11. Hebt geen gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis; en met Jozef te antwoorden: Hoe zou ik zulk een groot kwaad doen, en zondigen tegen God? Gen. 39 : 9.

2. Wij moeten onze vrijmoedigheid niet verliezen, om hen als zij zondigen, daarover hartelijk te bestraffen, Lev. 19 : 17. Gij zult uwen broeder in uw hart niet haten; gij zult uwen

naaste naarstig berispen, en zult de zonde in hem niet verdragen.

3. Wij dienen in ons verkeer met hen gestadig op onze hoede te zijn. De onbekeerden hebben arendsoogen; zij letten op de woorden, daden, en bedoelingen der vromen; zij merken op hun hinken. Zij kunnen geen splinter in ons verdragen; geen mug doorzwelgen, Efeze 5 : 15, 16. Ziet dan hoe gij voorzichtelijk wandelt; niet als onwijzen, maar als wijzen, den tijd uitkoopende, dewijl de dagen boos zijn.

4. Wij zijn schuldig in onze gebeden en samensprekingen te toonen, dat wij niet van deze wereld zijn, maar dat onze toeleg is hen, waar het mogelijk, te trekken tot God en Zijn dienst, Matth. 5 : 16. Laat uw licht alzoo schijnen voor de menschen, dat zij uwe goede werken mogen zien, en uwen Vader, die in de hemelen is, verheerlijken.

.·. *Vraag.* Hoe moeten de vromen gesteld zijn, zullen zij godzalig gemeenschap oefenen met elkander?

Antw. Zij moeten voor God kunnen verklaren, dat men het met elkander houden wil, Hebr. 11 : 25. Verkiezende liever met het volk Gods kwalijk gehandeld te worden, dan voor eenen tijd de genieting der zonden te hebben. Handl. 4 : 32. De menigte van degenen die geloofden was een hart en eene ziel.

2. Zij moeten niet straf, noch stuursch, noch ongemanierd, in hun verkeer zijn. De genade is geen vriend van ongemanierdheid, noch van een opstuivend gedrag, maar van eene zachte, zoete, vriendelijke bescheidenheid, Fil. 4 : 5. Uwe bescheidenheid zij allen menschen bekend. Efeze 4 : 2. Met alle ootmoedigheid, en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid, verdragende elkander.

3. Zij moeten elkander hartelijk liefhebben; geen liefde, geen geen genade; geen liefde, geen Christen; geen liefde, geen deel aan Christus; geen liefde, geen teeken van geestelijke gemeenschap, Joh. 13 : 35. Hieraan zullen zij allen bekennen, dat gij Mijne discipelen zijt; zoo gij liefde hebt onder elkander.

4. Zij moeten, als zij tezamen komen, van God en goddelijke zaken spreken, tot onderlinge stichting, Psalm 66 : 16. Komt, hoort toe, allen die God vreest, en ik zal vertellen wat Hij aan mijne ziel gedaan heeft. Efeze 5 : 18, 19. Wordt vervuld met den Geest; sprekende onder elkander met psalmen, en lofzangen, en geestelijke liedekens; zingende, en psalmende den Heere in uw hart.

5. Zij moeten elkander te kennen geven, als er dwalingen in de Kerk ontstaan en getrouw vermanen over de gebreken, die ze in elkander zien, Hebr. 3 : 13. Vermaant elkander alle dagen, zoo lang als het heden genaamd wordt; opdat niemand uit u verhard worde door de verleiding der zonde.

6. Zij moeten elkander bemoedigen met de hoop der heerlijkheid, waartoe ze geroepen zijn; wetende, dat zoo ons aardsche huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen, 2 Cor. 5 : 1.

ARTIKEL XXIX.

Van het onderscheid en de merkteekenen der ware en valsche Kerk.

Wij gelooven, dat men wel naarstiglijk en met goede voorzichtigheid, uit den Woorde Gods, behoort te onderscheiden, welke de ware Kerk zij; aangezien dat alle sekten, die heden ten dage in de wereld zijn, zich met den naam der Kerk bedekken. Wij spreken hier niet van het gezelschap der hypocrieten, welke in de Kerk onder de goeden vermengd zijn, en intusschen van de Kerk niet zijn, hoewel zij naar het lichaam in haar zijn; maar wij zeggen, dat men het lichaam en de gemeenschap der ware Kerk onderscheiden zal van alle sekten, welke zeggen dat zij de Kerk zijn. De merkteekenen, om de ware Kerk te kennen, zijn deze: zoo de Kerk de reine predikatie des Evangelies oefent; indien zij gebruikt de reine bediening der Sacramenten, gelijk ze Christus ingesteld heeft; zoo de kerkelijke tucht gebruikt wordt, om de zonden te straffen. Kortelijk, zoo men zich aanstelt naar het zuivere Woord Gods, verwerpende alle dingen die daar tegen zijn, houdende Jezus Christus voor het eenige Hoofd. Hierdoor kan men zekerlijk de ware Kerk kennen, en het komt niemand toe, zich daarvan te scheiden. En aangaande degenen die van de Kerk zijn, die kan men kennen uit de merkteekenen der Christenen; te weten, uit het geloof, en wanneer zij, aangenomen hebbende den eenigen Zaligmaker Jezus Christus, de zonde vlieden en de gerechtigheid najagen, den waren God en hunnen naaste liefhebben, niet afwijken noch ter rechter- noch ter linkerhand, en hun vleesch kruisigen met zijne werken. Alzoo nochtans niet, alsof er nog geen groote zwakheid in hen zij; maar zij strijden daartegen door den Geest alle de dagen

huns levens, nemende gestadiglijk hunne toevlucht tot het bloed, den dood, het lijden en de gehoorzaamheid des Heeren Jezus, in denwelken zij vergeving hunner zonden hebben, door het geloof in Hem. Aangaande de valsche kerk, die schrijft zich en haren ordinantiën meer macht en autoriteit toe dan den Woorde Gods, en wil zich aan het juk van Christus niet onderwerpen; zij bedient de Sacramenten niet, gelijk Christus in zijn Woord verordend heeft, maar zij doet daar af en toe, gelijk als het haar goed dunkt; zij grondt zich meer op de menschen, dan op Christus; zij vervolgt degenen die heiliglijk leven naar het Woord Gods, en die haar bestraffen over hare gebreken, gierigheid en afgoderijen. Deze twee kerken zijn lichtelijk te kennen en van elkanderen te onderscheiden.

[Wij gelooven, dat men wel neerstelich ende met goede voorsichticheyd, wt den woorde Gods, behoort te onderscheyden, welcke de ware Kercke zy: aengesien dat alle secten, die huyden-daechs in de werelt zyn, haer met den naem der Kercke bedecken. Wy en spreken hier niet van het geselschap der Hypocriten, de welcke in de Kercke onder de goede vermenght zijn, ende hier en tusschen van de Kercke niet en zyn, hoewel sy na den lichame in deselve zyn: maer wy segghen dat men het lichaem, ende de gemeynschap der ware Kercke onderscheyden sal van alle secten welcke segghen datse de Kercke zyn. De merck teeckenen om de ware Kercke te kennen, zijn dese: So de Kercke de reyne Predicatie des Evangelij oeffent: indien sy ghebruyckt de reyne bedieninghe der Sacramenten gelycse Christus inghestelt heeft: so de Kerckelicke tucht ghebruyckt wert, om de sonden te straffen. Cortelyck, so men hem aenstelt na het suyver woort Gods, verwerpende alle dinghen die daer teghen zyn, houdende Jesum Christum voor het eenighe hooft. Hier door can men sekerlyck de ware Kercke kennen: ende en staet niemant toe, hem daer van te scheyden. Ende aengaende de gene die van de Kercke zyn; die kan men kennen uyt de merckteeckenen der Christenen; te weten, uyt het gheloove, ende wanneer sy aengenomen hebbende den eenen Salichmaker Jesum Christum, de sonde vlieden, ende de gherechticheydt na jaghen, den waren Godt ende haren naesten lief hebben niet af en wijcken noch ter rechter noch ter slinckerhant, ende haer vleesch cruycighende met synen wercken. Also nochtans niet als of daer noch geen groote swackheydt in haer en sy, maer sy stryden daer teghen door den geest alle de dagen hares levens, nemende gestadelick haren toevlucht tot het bloedt, de doodt, lyden, ende gehoorsaemheyt des Heeren Jesu, in den welcken sy vergevinge harer sonden hebben, door t'geloove in hem. Aengaende de valsche Kercke, die schrijft haer ende hare ordinantien meer macht ende authoriteyt toe, als den woorde Godts; ende en wil haer het jock Christi niet onderwerpen: sy bedient de Sacramenten niet, gelyc Christus in syn woordt verordent heeft: maer sy doet daer of ende toe, gelyck

als het haer goet dunckt: sy grondet haer meer op den menschen, dan op Christum: sy vervolcht de gene die heilichlic leven na het woordt Godts, ende die haar bestraffen van hare gebreken, giericheydt, ende afgoderijen. Dese twee Kercken zyn lichtelic te kennen ende van malcanderen te onderscheyden.]

Vraag. Wat staat ons in dit artikel te beschouwen?
Antw. Welke de merkteekenen zijn van de ware en valsche Kerk.
Vraag. Is dit nuttig en noodig?
Antw. Zoo worden wij geleerd,
1. om ons van de kwaden des te meer af te scheiden;
2. om ons met de geloovigen des te hartelijker en nauwer te vereenigen;
3. om elkander ten meeste nuttig te zijn en te stichten.

Vraag. Hoe wordt het artikel verdeeld?
Antw. In drie deelen:
I. Eerst ziet men de plicht dergenen die van de Kerk zijn:
A. voorgesteld op zichzelve: Wij gelooven, dat men wel naarstiglijk, en met goede voorzichtigheid, uit den woorde Gods behoort te onderscheiden welke de ware Kerk zij;
B. met redenen omkleed: aangezien dat alle secten, die heden ten dage in de wereld zijn, zich met den naam der Kerk bedekken.
II. Dan het onderscheid der ware en valsche Kerk, in dezer voege:
A. dat wij eerst zien, wat wij niet en al onder de ware Kerk verstaan moeten: Wij spreken niet van het gezelschap der hypocrieten, welke in de Kerk onder de goeden vermengd zijn, en intusschen van de Kerk niet zijn, hoewel zij naar het lichaam in haar zijn; maar wij zeggen, dat men het lichaam, en de gemeenschap der ware Kerk onderscheiden zal van alle secten, welke zeggen dat ze de Kerk zijn;
B. daarna, welke de kenmerken
a. van de ware Kerk zijn:
aa. van de Kerk in het algemeen: De merkteekenen om de ware Kerk te kennen zijn deze: zoo de Kerk de reine predikatie des Evangelies oefent; indien zij gebruikt de reine bediening der Sacramenten, gelijk ze Christus ingesteld heeft; zoo de kerkelijke tucht gebruikt wordt, om de zonden te straffen. Kortelijk, zoo men zich aanstelt naar het zuivere woord Gods, verwerpende alle dingen die daartegen zijn, houdende Jezus Christus voor het eenige Hoofd. Hierdoor kan men zekerlijk de ware Kerk kennen, en het komt niemand toe zich daarvan af te scheiden;
bb. van ieder lid der Kerk in het bijzonder: en aangaande degenen die van de Kerk zijn, die kan men kennen uit de merkteekenen der Christenen; te weten uit het geloof, en wanneer zij aangenomen hebbende den eenigen Zaligmaker Jezus Christus, de zonde vlieden, en de gerechtigheid najagen, den waren God en hun naaste lief hebben, niet afwijken noch ter rechter- noch ter linkerhand, en hun vleesch kruisigen met zijne werken. Al-

zoo nochtans niet, alsof er nog geene groote zwakheid in hen zij; maar zij strijden daartegen, door den Geest, alle de dagen huns levens, nemende gestadig hun toevlucht tot het bloed, den dood, het lijden, en de gehoorzaamheid des Heeren Jezus, in denwelken zij vergeving hunner zonden hebben, door het geloof in Hem;

b. van de valsche Kerk, en wel die in het Pausdom gevonden wordt; haar kenmerken zijn: dat ze zich en haren ordinantien, meer macht en autoriteit toeschrijft, dan den woorde Gods, en wil zich aan het juk van Christus niet onderwerpen; zij bedient de Sacramenten niet, gelijk Christus in Zijn woord verordend heeft, maar zij doet daar af en toe, gelijk als het haar goed dunkt; zij grondt zich meer op de menschen, dan op Christus; zij vervolgt degenen die heilig leven naar het woord Gods, en die haar bestraffen over hare gebreken, gierigheid en afgoderijen.

III. Het slot van alles: Deze twee kerken zijn lichtelijk te kennen, en van elkanderen te onderscheiden.

Vraag. Waartoe zijn wij, die ons tot de ware Kerk voegen verplicht?

Antw. Wij gelooven, dat men wel naarstig en met goede voorzichtigheid uit den woorde Gods behoort te onderscheiden, welke de ware Kerke zij. Immers zal men in den burgerlijken wandel wel toezien, met wie men gezelschap houdt, hoe veel te noodiger dat men wete, met wie men zich op weg naar den hemel begeeft, Jes. 60 : 8. Wie zijn deze, die daar komen gevlogen als eene wolk en als duiven tot hare vensters?

Vraag. Om wat reden meer?

Antw. Aangezien alle secten, die heden ten dage in de wereld zijn, zich met den naam der Kerk bedekken. Het gaat nog als ten tijde der Apostelen; zij zijn alle geen Israël, die uit Israël zijn, Rom. 9 : 6. Men vindt door de geheele Christenheid, die zich uitgeven dat zij Joden zijn, daar zij het niet zijn, maar een synagoge des Satans, Openb. 2 : 9; die zich beroemen dat zij Apostelen zijn, maar worden leugenaars bevonden, Openb. 2 : 2; verleidende geesten, 1 Tim. 4 : 1; die het geloof van sommigen verkeeren, 2 Tim. 2 : 18; in de huizen insluipende, de vrouwkens gevangen nemende, die met zonden geladen zijn, 2 Tim. 3 : 6.

Vraag. Is er mogelijkheid om te komen tot vaste kennis der ware Kerk?

Antw. Ja toch, Hoogl. 1 : 8. Indien gij het niet weet, ô schoonste der vrouwen, zoo ga uit op de voetstappen der schapen, en weid uwe geiten bij de woningen der herderen.

Vraag. Door wat middel?

Antw. Door middel van Gods woord, de lamp voor onzen voet, het licht voor ons pad, Psalm 119 : 106.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. 1. Dat woord zegt ons, dat God eene Kerk op aarde heeft die zichtbaar en beminnelijk is, Hoogl. 6 : 9. Eene eenige is mijn duive, mijne volmaakte, de eenige harer moeder; zij is de zuivere dergene die haar gebaard heeft; als de dochters haar zien, zoo zullen

zij haar welgelukzalig roemen, de koningen en de bijwijven, en zij zullen ze prijzen.

2. Wijst ons de kenmerken aan, door welke men de ware Kerk en derzelver leden onderscheiden kan van alle valsch genaamde kerken, Matth. 5 : 14. Gij zijt het licht der wereld; eene stad boven op een berg kan niet verborgen zijn.

3. Wekt ons op, niet allen voor de Kerk te houden, die zich daarvoor uitgeven, 1 Joh. 4 : 1. Geliefden gelooft niet een iegelijken geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn; want daar zijn vele profeten uitgegaan in de wereld.

4. En vermaant ons, dat wij ons afzonderen van de vergadering der goddeloozen, welke niet bestaan kan met de maatschappij der Kerk, 2 Cor. 6 : 17. Gaat uit het midden van hen en scheidt u af, zegt de Heere; en raakt niet aan hetgeen onrein is, en Ik zal ulieden aannemen. Dit alles zou niet zijn, indien wij niet konden komen tot vaste kennis der Kerk.

Vraag. Welke zijn de merkteekenen van de ware Kerk?

Antw. Deze stelt onze belijdenis vier in getal:

1. de reine prediking des Evangelies;
2. de zuivere bediening der Sacramenten;
3. de getrouwe oefening der kerkelijke tucht;
4. de ware heiligheid des levens, naar het zuivere woord van God, met verwerping van alle dingen, die daartegen zijn.

.·. *Vraag.* Wat merkt gij omtrent die kenmerken aan?

Antw. Dat het niet noodig is veel te twisten over het effen getal dezer kenteekenen, terwijl eenigen maar één stellen, te weten, de zuivere verkondiging des Evangelies en belijdenis der leer, begrepen in het woord Gods; en anderen bijvoegen, of de wettige bediening der Sacramenten, of het behoorlijk gebruik der kerkelijke tucht, of ook de heiligheid des levens, of ook de broederliefde; nademaal deze dingen, wel ingezien zijnde, op elkander doorgaans volgen, of ook ten deele onder elkander begrepen zijn. Echter is het beter de gemelde kenteekenen te stellen, met deze bepaling, dat men in deze eene meerdere en mindere noodzakelijkheid erkenne, en de waarheid der leer boven alle andere schatte, als het voornaamste merkteeken der Kerk.

Vraag. Hoe bewijst gij, dat de zuivere prediking van het Evangelie, een kenteeken der ware Kerk is?

Antw. 1. Dit stelt de Schrift duidelijk, Joh. 8:31. Indien gijlieden in Mijn woord blijft, zoo zijt gij waarlijk Mijne discipelen; vers 47. Die uit God is hoort de woorden Gods; Handl. 2 : 42. Zij waren volhardende in de leer der Apostelen.

2. Daarentegen schildert de Schrift, als eene valsche Kerk af, welke de wezenlijke stukken van de Christelijke leer niet gelooft, Joh. 8:47. Daarom hoort gijlieden niet, omdat gij uit God niet zijt. Cap. 20:26. Gij lieden gelooft niet; want gij zijt niet van Mijne schapen, gelijk Ik u gezegd heb, 2 Joh. vers 9. Een iegelijk die overtreedt en niet blijft in de leer van Christus, die heeft God niet.

Vraag. Hoe blijkt de zuivere bediening der Sacramenten een merkteeken der Kerk te zijn?

Antw. 1. Uit Handl. 2 : 42. Zij hebben volhard in de leer der Apostelen, en in gemeenschap, en in de BREKING des BROODS.

2. De doop is een Sacrament der Kerk, Matth. 28 : 29. Zoo gaf ook de Apostel de instelling des Avondmaals over, gelijk hij die ontvangen had, 1 Kor. 11 : 23. Zoo nu de Sacramenten op die wijze, en tot dat einde worden gebruikt, als Christus dezelve heeft ingesteld, mag men veilig besluiten dat daar de ware Kerk is.

Vraag. Wat is het derde kenmerk?

Antw. De getrouwe oefening der kerkelijke tucht, Matth. 18 : 18. Voorwaar zeg Ik u: al wat gij op de aarde binden zult, zal in den hemel gebonden wezen; en al wat gij op de aarde ontbinden zult, zal in den hemel ontbonden wezen. Immers waar de ware Kerk is, moet orde zijn; de ongeregelden moeten bestraft en beteugeld worden, 1 Cor. 14 : 33. Want God is geen God van verwarring maar van vrede, gelijk in alle gemeenten der heiligen; vers 40. Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden.

Vraag. Wat is het vierde kenmerk?

Antw. De heiligheid van wandel, Joh. 8 : 31. Indien gijlieden in Mijn woord blijft, zoo zijt gij waarlijk Mijne discipelen; Joh. 10 : 27. Mijne schapen hooren Mijne stem, en zij volgen Mij; Psalm 93 : 5. De heiligheid is Uwen huize sierlijk, Heere, tot lange dagen; Psalm 110 : 3. Uw volk zal zeer gewillig zijn, op den dag Uwer heirkracht, in heilige sieradien.

.˙. *Vraag.* Maar een ieder eigent zich deze kenmerken toe?

Antw. Men moet hier op geen voorgeven, maar op de zaak zelve zien; dan zal blijken, dat de ware Kerk door deze dingen onderscheiden wordt van alle valsch genaamde kerken.

Vraag. Is het genoeg te weten wat de ware Kerk is?

Antw. Neen, het is ook nuttig te weten wie de bijzondere leden van die Kerk zijn.

Vraag. Is het mogelijk de bijzondere leden te kennen?

Antw. 1. Niet onfeilbaar; dit is alleen het regaal van den God des hemels en der aarde, 2 Tim. 2 : 19. De Heere kent degenen die Zijne zijn.

2. Niet zonder bedrogen te worden, gelijk het geval van Simon den toovenaar leert, Hand. 10.

3. Niet door eene daad, maar uit herhaalde daden van godzaligheid, Matth. 7 : 20. Zoo zult gij hen dan aan hunne vruchten kennen!

.˙. *Vraag.* Welke zijn die vruchten?

Antw. 1. Hun geloof, hetwelk zij belijden, als waardoor zij aangenomen hebben den eenigen Zaligmaker Jezus Christus, 1 Joh. 4 : 2, 3. Hieraan kent gij den Geest Gods; alle geest die belijdt, dat Jezus in het vleesch gekomen is, die is uit God; en alle geest, die niet belijdt, dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God niet.

2. Hun heiligmaking, dewelke gekend wordt,

a. als zij de zonde vlieden, en de gerechtigheid najagen, I Joh. 3 : 4. Een iegelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren; Rom. 6 : 2. Wij die de zonde gestorven zijn, hoe zullen wij nog in de zonde leven?

b. als zij den waren God, en hun naaste lief hebben, Joh. 13 : 35. Hieraan zullen zij allen bekennen dat gij Mijne discipelen zijt, zoo gij liefde hebt onder elkander;

c. als zij in de oefening van deze liefde volharden en standvastig blijven, niet afwijkende ter rechter- noch ter linker hand, Psalm 84 : 8. Zij gaan van kracht tot kracht, een iegelijk van hen zal verschijnen voor God in Sion;

d. als zij voortgaan op den weg des levens, hun vleesch kruisigende met zijne werken, Gal. 5 : 24. Maar die van Christus zijn, hebben het vleesch gekruist, met de bewegingen en begeerlijkheden; Cap. 6 : 14. Maar het zij verre van mij, dat ik zoude roemen, anders dan in het kruis van onzen Heere Jezus door welken de wereld mij gekruisigd is, en ik der wereld.

.·. *Vraag.* Wat heeft men omtrent deze kerkleden aan te merken?

Antw. 1. Dat men dezelve niet moet aanmerken, alsof er nog geen groote zwakheid in hen zij; want de allerheiligsten zoolang zij in dit leven zijn, zijn menschen van gelijke bewegingen als wij, Jac. 5 : 17; en hebben maar een klein beginsel der gehoorzaamheid, Jac. 3 : 2. Wij struikelen allen in vele; Fil. 3 : 12. Niet dat ik het alreede gekregen heb, of alreede volmaakt ben, maar ik jaag er naar of ik het ook grijpen mocht, waartoe ik van Christus Jezus ook gegrepen ben.

2. Dat zij, onaangezien de zwakheid die nog tegen hun wil in hen overig is,

a. daartegen strijden door den Geest alle de dagen hun levens, Rom. 7 : 22, 23. Want ik heb een vermaak in de wet Gods, naar den inwendigen mensch. Maar ik zie een andere wet in mijne leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt, onder de wet der zonde, die in mijne leden is;

b. en nemen gestadig hun toevlucht tot het bloed, den dood, het lijden en de gehoorzaamheid des Heeren Jezus, in welken zij vergeving hunner zonden hebben, door het geloof in Hem, Hebr. 10 : 19—22. Dewijl wij dan, broeders, vrijmoedigheid hebben, om in te gaan in het heiligdom, door het bloed van Jezus op een verschen en levenden weg, welken Hij ons ingewijd heeft, door het voorhangsel, dat is, door Zijn vleesch. En dewijl wij hebben een grooten Priester over het huis Gods, zoo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigd hebbende van de kwade conscientie, en het lichaam gewasschen zijnde met rein water.

Vraag. Met wie hebben wij geschil over de kenmerken der Kerk?

Antw. Voornamelijk met de Papisten, die deze kenmerken vermenigvuldigen tot vijftien in getal.

Vraag. Welke zijn deze?

Antw. 1. De naam van Katholieke Kerk. 2. De oudheid. 3. De lange onafgebrokene duurzaamheid. 4. De menigte der uitwendige belijders. 5. De gedurige opvolging der bisschoppen. 6. De overeenkomst der leer met de oude Kerk. 7. De nauwe vereeniging der leden onder elkander, met hun hoofd den paus van Rome. 8. De heiligheid der leer. 9. De kracht der leer. 10. De heiligheid der opzieners der Kerk. 11. De heerlijkheid der wonderwerken. 12. Het licht of de gave der voorzegging. 13. De belijdenis van de wederstrevers. 14. Het droevig uiteinde van de vijanden der Kerk. 15. De tijdelijke voorspoed.

.˙. *Vraag.* Wat zegt gij hiervan?

Antw. 1. Sommige van die, rechtzinnig verklaard zijnde, zijn wel de kenmerken van de Kerk; doch geenszins toepasselijk op de Roomsche Kerk, als daar is, de heiligheid der leer, en derzelver kracht.

2. Sommige komen de ware Kerk alleen niet toe, als de naam van Katholiek, de oudheid, de onafgebroken duurzaamheid, en menigte der belijders, maar kunnen ook op andere genootschappen toegepast worden.

3. Sommige zijn niet altijd en overal, als de opvolging der bisschoppen, de heerlijkheid der wonderwerken, het licht der voorzegging, en de menigte der belijders.

4. Sommige zijn gansch niet meer kennelijk dan de Kerk zelve; als de eenheid, wanneer men die van het inwendige en geestelijke alleen verstaat; en vele andere, voor het volk genoegzaam onnaspeurlijk, wegens de groote kennis van oude gedenkschriften en gevoelens, die daartoe noodig is.

5. Sommige strijden met de schriftuurlijke beschrijving van de Kerk, als daar is

a. de uitgebreidheid van de Kerk; want de Schrift noemt haar een klein kuddeke, Lukas 12 : 32; daar ze in tegendeel voorzegt, dat de geheele aarde het beest zal aanbidden, Openb. 13 : 3, 4;

b. de tijdelijke voorspoed; wijl de Schrift uitdrukkelijk zegt, zooals de ervaring van alle tijden ook geleerd heeft, dat allen, die godzalig leven willen in Jezus Christus zullen vervolgd worden, 2 Tim. 3 : 12.

Vraag. In welke vergaderingen kan men de rechte merkteekenen van de ware Kerk vinden?

Antw. In de ware Gereformeerde, of uit het Pausdom gezuiverde en herstelde Kerk, boven andere; waar de leer der waarheid zuiver gepredikt, de Sacramenten naar Christus' instelling bediend, de tucht der Kerk geoefend, en alle de leden tot de godzaligheid op het allerkrachtigst aangespoord worden.

.˙. *Vraag.* Maar de Gereformeerde Kerk is er niet geweest voor de tijden van Zwingli, Luther en Calvijn?

Antw. 1. Deze tegenwerping steunt op een valschen grond, dat de Kerk van Christus altijd zichtbaar en vol luister op aarde is, hetwelk in tegendeel te voren bewezen is.

2. De Gereformeerde Kerk is er geweest,

a. ten tijde der Apostelen, door de geheele wereld, alzoo onze leer met die der apostelen ten volle overeenstemt;

b. ten tijde der Romeinsche Keizers, die de Kerk wel streng verdrukt en vervolgd hebben, maar niet konden verdelgen;

c. in de opkomst van den antichrist, toen de Gereformeerde Kerk zich voor een meerder gedeelte onthield in Europa en Rome, alwaar de antichrist zich verhief, als de mensch der zonde, de zoon des verderfs, om te zitten als een God in den tempel der Kerk, 2 Thess. 2 : 4;

d. voor de tijden der Hervorming zijn er altoos gevonden die zich tegen het doorbrekend verderf der Roomsche Kerk gekant, en de leer der waarheid hebben aangekleefd, als geweest zijn de Piemontoisen, de Waldensen, en de Albigensen in Frankrijk; de Wiclefiten in Engeland, de Bohemers en Nederlanders, gelijk ons de kerkhistorien overvloedig leeren.

3. Zwingli, Luther en Calvijn hebben geen nieuwe Kerk gesticht, maar alleen pogingen aangewend om de Kerk van de verdorvenheid, allengskens ingeslopen, te zuiveren, en zich van de Roomsche Kerk afgezonderd, naar het goddelijk bevel, Openb. 11 : 4. Gaat uit van haar, mijn volk, opdat gij aan hare zonden geen gemeenschap hebt, en opdat gij van hare plagen niet ontvangt.

4. Kunnen wij integendeel tot de Roomsche Kerk zeggen, waar haar kerk en leer, zooals die nu is, niet geweest is in de zes eerste eeuwen van het Christendom, alzoo vast staat dat de nieuwigheden van het Pausdom trapsgewijze zijn ingeslopen en de overhand genomen hebben.

∴ *Vraag.* Maar de leeraars van de Gereformeerde Kerk zijn ontbloot van eene wettige roeping, zoodat men die veeleer voor eene scheurzieke menigte, dan voor eene wettige vergadering houden moet?

Antw. 1. Onze afwijking van de Roomsche Kerk is geen berispelijke scheuring, maar eene wettige afzondering van het rijk des antichrist's, steunende op Gods bevel, Openb. 18 : 4.

2. Velen van de eerste Reformatoren hadden eene roeping van de Roomsche Kerk, om te leeren volgens welke zij verplicht waren, naar hun licht, de verdorvenheid, die zij bespeurden in de Kerk, te verbeteren. Anderen zijn onmiddelijk van God verwekt tot herstelling van den waren godsdienst, die door de bedriegerijen der priesters en monniken zeer verbasterd was. Sommigen zijn geroepen van degenen, die zich van de Roomsche Kerk afzonderden; welke vergaderingen van gelooviqen, als verdrukt en verdreven door de Roomsche Kerk, het recht hadden leeraars te roepen en te zenden.

Vraag. Waaraan is de valsche kerk te onderscheiden?

Antw. De valsche kerk

1. schrijft haar, en haar ordinantien meer macht en autoriteit toe den woorde Gods, en wil zich aan het juk van Christus niet onderwerpen, 2 Thess. 2 : 4. Die zich tegenstelt en verheft boven al wat God genaamd of als God geëerd wordt, alzoo dat hij in den tempel Gods als een God zal zitten, zichzelven vertoonende dat hij

God is; Psalm 2 : 2. De koningen der aarde stellen zich op, en de vorsten beraadslagen tezamen tegen den Heere en Zijn Gezalfde.

2. Zij bedient de Sacramenten niet, gelijk Christus die in Zijn woord verordineerd heeft, maar zij doet daaraf en toe, gelijk het haar goeddunkt. Zoo vond men onder de kwade arbeiders, die het Sacrament des Avondmaals veranderden of vervalschten, wat Paulus zegt, 1 Cor. 11 : 20. Als gij dan bijeen te samen komt, dat is niet des Heeren Avondmaal eten. Of, die om de vervolging te ontgaan de besnijdenis onder de Christenen wilden invoeren, Gal. 6 : 12.

3. Zij grondt zich meer op menschen, dan op Christus, vlak tegen de waarschuwing van Christus in, Matth. 15 : 9. Doch tevergeefs eeren zij Mij, leerende leeringen, die geboden van menschen zijn; Marc. 7 : 9. Gij doet zeker Gods gebod wel te niet, opdat gij uwe inzettingen zoudt onderhouden.

4. Zij vervolgt degenen die heilig leven naar het woord Gods, en die haar bestraffen over hare gebreken, gierigheid en afgoderijen, Openb. 2 : 10. En vreest geen der dingen die gij lijden zult. Ziet, de duivel zal eenigen van ulieden in de gevangenis werpen, opdat gij verzocht wordt, en gij zult eene verdrukking hebben van tien dagen. Joh. 15 : 19, 20. Indien gij van de wereld waart, zoo zou de wereld het hare liefhebben; doch omdat gij van de wereld niet zijt, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat u de wereld. Gedenkt des woords dat Ik u gezegd heb: Een dienstknecht is niet meerder dan zijn Heer. Indien zij Mij vervolgd hebben, zij zullen ook u vervolgen.

Vraag. Op wie passen deze kenteekenen?

Antw. Nadrukkelijk op de Roomsche kerk die wij met reden houden voor de valsche, of antichristelijke kerk, met dewelke wij nooit eenige vereeniging mogen aangaan.

.˙. *Vraag.* Hoe zoo?

Antw. 1. De Roomsche Kerk, schrijft haar en hare ordinantiën meer macht en autoriteit toe dan den woorde Gods; want het is Gods wet, die de hoererij verbiedt en het huwelijk aan allen vrij stelt; maar de menschelijke wet verbiedt den priesters het trouwen. Wat weegt nu het zwaarst in het Pausdom? Indien een priester zich in hoererij te buiten gaat, maar dan de gestelde boete voldoet, blijft hij priester; maar indien hij trouwt, hij heeft zijn ambt verbeurd.

2. Zij wil zich aan het juk van Christus niet onderwerpen, maar legt een oneindig getal van zware jukken op de schouderen der menschen, voerende alzoo de heerschappij over het erfdeel des Heeren, 1 Petr. 5 : 3. De paus, haar hoofd, verheft zichzelven boven alle de koningen der aarde, en hare geestelijkheid onttrekt zich onder zijne hulde van de onderwerping aan de overheid, vlak tegen den wil van Christus is, die zich der machten dezer wereld onderwierp, en zelfs den keizer schatting betaalde en betalen deed, Matth. 17 : 24–27.

3. Zij bedient de Sacramenten niet, gelijk Christus die in Zijn woord verordend heeft; zij doet vijf Sacramenten tot de twee die Christus verordend heeft, en de twee Sacramenten van Doop en Avondmaal vervalscht zij daarenboven met zooveel bijvoegselen van zout en smout en kruis en bijgeloovige belezingen,

dat geen van beide nauwlijks gelijkt aan hetgeen wij van den Heere zelf ontvangen hebben. Inzonderheid verkeert de Mis het Avondmaal des Heeren in eene offerande, die daarmede niet bestaan kan, ja eene afgoderij is, die alle andere te boven gaat; gelijk onze Catechismus het op de LXXXe vraag duidelijk genoeg verklaart.

4. Zij grondt zich meer op de menschen dan op Christus, alzoo openbaar is, dat zij gestadig roemt op pausen en karnidalen, en menigte der menschen, die met haar van één gevoelen zijn; dat zij haar gedrag regelt naar de overleveringen der menschen, de lessen der oudvaders, de regelen en besluiten der concilien, terwijl het goede woord van God den mensch onthouden of niet dan na bede en bij vergunning toegelaten wordt om te lezen.

5. Zij vervolgt degenen die heilig leven naar den woorde Gods, en die haar bestraffen over hare gebreken, gierigheid en afgoderijen; doch dit is te klaar voor geheel de wereld, dan dat het nader betoog behoeft.

Vraag. Wat besluit gij dan uit al het betoogde?

Antw. Wij besluiten dan vrijmoedig met de woorden onzer Belijdenis: Deze twee kerken, te weten, de Gereformeerde en Roomsche, zijn lichtelijk te kennen, en van elkander te onderscheiden, dewijl zij beide hare eigene kenmerken aan het voorhoofd dragen.

Vraag. Wat staat ons uit dit verhandelde te leeren?

Antw. 1. Wij mogen ons verheugen over den glans en luister, die door 's Heeren genade, op de Hervormde Kerk nog ligt, Hoogl. 6 : 10. Wie is zij die daar uitziet als de dageraad; schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, schrikkelijk als slagorden met banieren?

2. Wij moeten aan de andere zijde ons over onze eigene, en der Kerk, gebreken dikwijls met schaamte voor God verootmoedigen, dewijl wij in veel opzichten zoo weinig beantwoorden aan onze voorrechten; zoo zeer gelijkvormig zijn in onkunde, zeden, en zondige gebruiken, aan hen, uit wier midden wij uitgegaan zijn, Jerem. 2 : 9, 10. Daarom zal Ik nog met ulieden twisten, spreekt de Heere; ja met uwe kindskinderen zal Ik twisten. Want gaat over in de eilanden der Chittiten, en ziet toe, en zendt naar Kedar, en merkt er wel op, en ziet of desgelijks geschied zij.

3. Wij moeten niet ijdel betrouwen op onze gemeenschap met de ware Kerk, Jerem. 7 : 4. En vertrouwt niet op valsche woorden, zeggende: Des Heeren tempel, des Heeren tempel, des Heeren tempel, zijn deze. De meeste van hen, die in den schoot der Kerk zijn, zijn Gereformeerd, op zijn paapsch, dat is, door opvoeding en gewoonte. Zij hooren de Schrift, en zeggen dat die Gods woord is, doch zonder verstand van de leer der Schrift; zij zoeken de zaligheid, doch in hunne werken, die ze uiterlijk in den godsdienst, hoewel zonder geloof, zonder den Geest, betrachten; zij meenen dat zij rijk, en zeer verrijkt zijn, ja geens dings gebrek hebben, zonder te weten dat zij ellendig en jammerlijk en arm en blind en naakt zijn, Openb. 3 : 17

∴ *Vraag.* Wat al meer?

Antw. 4. Wij moeten niet voldaan wezen dat wij in den schoot der Kerk zijn opgenomen, tenzij dat wij op goede gronden besluiten kunnen, dat de rechte kenmerken van Christus' discipelen

in ons zijn, 1 Joh. 3 : 14. Wij weten dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl wij de broeders lief hebben; die zijn broeder niet lief heeft blijft in den dood; Psalm 119 : 63. Ik ben een gezel van allen die U vreezen, en die Uwe bevelen onderhouden.

5. Wij moeten ons onder elkander, op het beste trachten te vereenigen; niemand veroordeelen in welken wij, als Bucerus wel zegt, iets van Christus zien; en met toegevendheid in hun ijverige pogingen ontmoeten, die zich niet verre betoonen van Gods Koninkrijk te zijn, Marc. 11 : 34. Want die niet tegen ons is, die is voor ons; Marc. 9 : 40.

6. Wij moeten door een godzaligen wandel allen die buiten ons zijn, trachten te beschamen en te lokken tot de gemeenschap onzer Kerk; want de zaligmakende genade Gods is verschenen allen menschen; en onderwijst ons, dat wij de goddeloosheid, en de wereldsche begeerlijkheden verzakende matig en rechtvaardig en godzalig leven zouden in deze tegenwoordige wereld; verwachtende de zalige hoop en verschijning van den grooten God, en onzen Zaligmaker Christus Jezus, Tit. 2 : 11—13.

ARTIKEL XXX.
Van de regeering der Kerk door dienaars van God ingesteld.

Wij gelooven, dat deze ware Kerk geregeerd moet worden naar de geestelijke politie[1]*), die ons onze Heere heeft geleerd in Zijn Woord; namelijk dat er Dienaars of Herders moeten zijn, om Gods Woord te prediken en de Sacramenten te bedienen; dat er ook Opzieners en Diakenen zijn, om met de Herders te zijn als de Raad der Kerk; en door dit middel de ware religie te onderhouden, en te maken, dat de ware leer haren loop hebbe, dat ook de overtreders op geestelijke wijze gestraft worden en in den toom gehouden, opdat ook de armen en bedrukten geholpen en getroost worden, naar dat zij van noode hebben. Door dit middel zullen alle dingen in de Kerk wel en ordelijk toegaan, wanneer zulke personen verkoren worden, die getrouw zijn, en naar den regel, dien Paulus daarvan geeft in den Brief aan Timotheüs.*

[Wy gelooven dat dese ware Kercke geregeert moet werden, na de geestelicke policie, die ons onse Heere heeft geleert in syn woort: namelic datter Dienaers of Herders moeten zyn om Gods woort te prediken, ende de Sacramenten te bedienen: datter ooc Opsienders ende Diaconen zyn, om met de Herders te zyn als den Raedt der Kercke, ende door desen middel de ware Religie te onderhouden, ende te doen dat de ware leere haren loop hebbe: dat oock de overtreders op gheestelicke wyse gestraft werden, ende in den toom gehouden: op dat oock de armen ende bedruckte gheholpen, ende getroost werden, na datse van noode hebben. Door desen middel sullen alle dinghen in der Kercken wel ende ordentelick toegaen; wanneer sulcke persoonen vercoren werden die ghetrouw zyn, ende na den reghel die S. Paulus daer van gheeft in den brief tot Timotheum.]

[1]) Politie beteekent hier: bestuurswijze.

Vraag. Hoe wordt de Kerk Gods onder anderen in de Schrift genaamd?

Antw. Zij draagt den naam van een huis Gods, Hebr. 3 : 6; eene gemeente, Handl. 20 : 28; een koninkrijk, Matth. 6 : 33; een stad des levenden Gods, Hebr. 12 : 22.

Vraag. Wat leert gij hieruit?

Antw. Dat er eene goede orde en regeering in de Kerk moet zijn, 1 Cor. 14 : 40. Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden. Dit is het stuk waarvan in dit artikel gesproken wordt.

.·. *Vraag.* Wat beleid hebben de opstellers in dezen gevolgd?

Antw. I. Eerst stellen zij een algemeenen regel hoe de Kerk Gods moet bestierd worden: Wij gelooven, dat deze ware Kerk geregeerd moet worden naar de geestelijke politie, die ons onze Heere geleerd heeft in Zijn woord.

II. Daarna passen zij dien regel op de bijzondere bediening toe;

A. zij zeggen dat er dienaren, of herders, opzieners en diakenen moeten zijn:

a. dienaars of herders, om Gods woord te prediken, en de Sacramenten te bedienen;

b. ook opzieners,

c. en diakenen om met de herders te zijn, als de raad der Kerk;

B. en dat tot drie voorname doeleinden, deze drieërlei bedieningen:

a, de herders en leeraars, om door dit middel de ware religie te onderhouden, en te maken dat de ware leer haren loop hebbe;

b. de opzieners en ouderlingen, opdat ook de overtreders op geestelijke wijze gestraft worden en in den toom gehouden;

c. de diakenen, opdat ook de armen en bedrukten geholpen en getroost worden, naar dat zij van noode hebben.

III. Eindelijk toonen zij hoe de Kerk dezen regel het best ten nutte maakt: Door dit middel zullen alle dingen in de Kerk wel en ordelijk toegaan, wanneer zulke personen verkoren worden die getrouw zijn, en naar den regel, dien Paulus daarvan geeft in den brief aan Timotheus, 1 Tim. 3.

Vraag. Is er eene regeering van God over Zijne Kerk ingesteld?

Antw. Ja, 1. dat bevestigt Paulus uitdrukkelijk, 2 Cor. 10 : 8. Indien ik ook niet overvloediger zoude roemen van onze macht, welke de Heere ons gegeven heeft tot stichting en niet tot uwe nederwerping, zoo zal ik niet beschaamd worden; en 2 Cor. 13 : 10. Opdat ik tegenwoordig zijnde niet zoude strengheid gebruiken, naar de macht die mij de Heere gegeven heeft tot opbouwing en niet tot nederwerping.

.·. *Vraag.* Hebt gij nog een bewijs?

Antw. 2. Dat blijkt,

a. uit de sleutelen des Koninkrijks, die Christus aan Zijne

dienaars heeft toebetrouwd, Matth. 16 : 19. Ik zal u geven de sleutelen van het koninkrijk der hemelen; en zoo wat gij zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn; en zoo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn;

b. uit den naam van de dienaars der Kerk, die genoemd worden ouderlingen, Handl. 20 : 28; voorstanders, 1 Thess. 2 : 12; voorgangers, Hebr. 13 : 7, 17; uitdeelers van de verborgenheden Gods, 1 Cor. 4 : 1; herders, 1 Petr. 5 : 2; regeerders, 1 Cor. 12 : 28; gezanten, 2 Cor. 5 : 20; opzieners en huisbezorgers Gods, Tit. 1 : 7;

c. uit de voorbeelden, die deze macht geoefend hebben, gelijk wij lezen, Handl. 15 : 6. Daar de Apostelen en Ouderlingen eene vergadering belegden, de geschillen beslisten, de dwalingen verwierpen, en den heidenen geboden, om den vrede der Kerk, zich van eenige dingen te onthouden; en de besluiten van die vergadering worden genaamd de ordinantiën der Apostelen en Ouderlingen, Handl. 16 : 4.

Vraag. Hoedanig moet het bestuur in de Kerk zijn?

Antw. Niet vleeschelijk of wereldlijk, maar geestelijk: Wij gelooven, dat deze ware Kerk geregeerd moet worden naar de geestelijke politie, zie Joh. 18 : 36. JEZUS antwoordde: Mijn koninkrijk is niet van deze wereld; indien Mijn koninkrijk van deze wereld ware, zoo zouden Mijne dienaars gestreden hebben, opdat Ik aan de Joden niet ware overgeleverd; maar nu is Mijn koninkrijk niet van hier.

Vraag. Hoe spreekt de Heere alzoo?

Antw. Het gevoelen der Joden was, dat des Messias' rijk wereldsch zou zijn, en dat Jezus dat zocht, waarom Hij dit zeide, deels om Pilatus van bekommering te bevrijden, dat Hij hem, of het Roomsche rijk, mocht te na komen; deels om de Apostelen te leeren, dat zij van Hem niet verwachten moesten tot de minste hoogheid, of macht van staatsbewind gebracht te worden.

∴ *Vraag.* Hoe bewijst gij dit nader?

Antw. 2. Christus heeft alle heerschappij in Zijne Kerk verboden, Lukas 22 : 25, 26. En Hij zeide tot hen: de koningen der volkeren heerschen over hen; en die macht over hen hebben, worden weldadige heeren genaamd; doch gij niet alzoo, maar de meeste onder u, die zij gelijk de minste, en die voorganger is, als een die dient.

3. De praktijk der Apostelen bevestigt dit, 2 Cor. 1 : 24. Niet dat wij heerschappij voeren over uw geloof, maar wij zijn medewerkers uwer blijdschap; 1 Petr. 5 : 2, 3. Weidt de kudde Gods die onder u is, hebbende opzicht daarover, niet uit bedwang, maar gewilliglijk; noch om vuil gewin, maar met een volvaardig gemoed; noch als heerschappij voerende over het erfdeel des Heeren, maar als voorbeelden der kudde geworden zijnde.

Vraag. Moet dit bestuur niet zijn bij een eenig menschelijk opperhoofd?

Antw. Neen, 1. want zulk een opperbestuur, van een menschelijk opperhoofd, kan hier niet plaats hebben, wegens de uitgebreidheid der Kerk over de geheele wereld.

2. Christus is de eenige Heere van Zijne Kerk, van God daartoe gezalfd, Psalm 2 : 6. Ik toch heb Mijn koning gezalfd over Sion, den berg Mijner heiligheid; 1 Cor. 8 : 6. En maar eenen Heere, door welken alle dingen zijn, en wij door Hem.

3. Christus Jezus heeft zulk eene heerschappij der koningen aan Zijne dienaren verboden, Matth. 20 : 25—27. Lukas 22 : 25, 26.

.·. *Vraag.* Waarom is onder het Oude Testament de Kerk geweest onder het bestuur van den eenen hoogepriester?

Antw. 1. Van den eenen hoogepriester kan hier geen gevolgtrekking getrokken worden, wegens de uitgebreidheid der Kerk over de geheele wereld, alzoo zij oudtijds was besloten binnen de enge palen van Kanaan.

2. De hoogepriester was wel de eerste onder de priesteren, maar geenszins een monarch, en hoofd derzelve, alzoo de censuur en de macht door het sanhedrin en de wet was bepaald, Deut. 17 : 11.

3. Het gezag van den hoogepriester was eene schaduw van Christus, doch geenszins van den paus van Rome.

Vraag. Komt aan de burgeroverheid de macht toe de Kerk te regeeren?

Antw. Ganschelijk niet. Dit blijkt

1. uit Matth. 16 : 19, waar Christus, als koning over Zion, niet aan overheden maar aan Zijne apostelen, de macht der sleutelen geeft;

2. in het O. Testament is de kerkelijke macht van de burgerlijke onderscheiden geweest. Amazia, de hoofdpriester was over alle zaken des Heeren en Zebadia, de zoon van Ismaël, in alle zaken des konings, 2 Kron. 19 : 11. Zerubbabel had de bestelling over den bouw, maar Jozua over den dienst des tempels, Zach. 3 : 4; Cap. 4 : 7, 9. Als Uzzia priesterwerk wilde verrichten verwekte hij des Heeren toorn tegen zich, 2 Kron. 26 : 16—21.

.·, *Vraag.* Hebt gij nog een bewijs?

Antw. Ja toch. 3. Onder het Nieuwe Testament heeft de Heere ambten ingesteld, die dan eene macht te kennen geven om de Kerk te regeeren, als van uitdeelers der verborgenheden, 1 Cor. 4 : 1; regeeringen, 1 Cor. 12 : 28; gezanten, 2 Cor. 5 : 20; apostelen, evangelisten, herders en leeraars, Efeze 4 : 11; voorstanders, Hebr. 13 : 17; opzieners en huisbezorgers Gods, Tit. 1 : 7.

4. De natuur der zaak leert zulks. De macht der overheid gaat over het rijk der natuur, maar de bestiering der Kerk over het rijk der genade. De macht der overheden strekt zich uit over den burgerlijken en lichamelijken staat: maar die der Kerk over den geestelijken staat der ziel. De macht der overheden

is heerschende, maar die der Kerk alleen bedienende. Het ambt van overheid kan door een heiden bediend worden, maar dat van een opziener der Kerk alleen van een Christen.

∴ *Vraag.* Heeft dan de burgeroverheid gansch geen macht over kerkelijke zaken?

Antw. De burgeroverheid heeft macht omtrent kerkelijke zaken, als blijkt, uit het voorbeeld van godzalige koningen, onder het Oude Testament, en de voorzegging aangaande het Nieuwe Testament, Jes. 49 : 23. Koningen zullen uwe voedsterheeren zijn, hare vorstinnen uwe zoogvrouwen. Doch hoe verre zich deze macht uitstrekt zal in Art. XXXVI nader beredeneerd worden.

Vraag. Berust de kerkelijke macht niet bij elk lidmaat der gemeente?

Antw. Zoo willen de Brownisten, doch verkeerd, want wanneer het gansche volk regeert, zal dit verwarring baren, daar de Heere wil dat alles eerlijk en met orde geschiede, 1 Cor. 14:20. Zijn ze allen Apostelen? 1 Cor. 12 : 29; veel minder door vrouwen, zooals sommige geestdrijvers willen, want het spreken in de gemeente is den vrouwen verboden, 1 Cor. 14 : 34.

Vraag. Bij wie staat de bestiering der Kerk dan?

Antw. Bij de dienaars der Kerk, van God zelf daartoe verordend.

Vraag. Hoe worden de dienaren, die God ten dienste Zijner Kerk heeft willen gebruiken, aangemerkt?

Antw. Als gewone of buitengewone dienaren.

Vraag. Welke waren de buitengewone dienaren des Nieuwen Testaments?

Antw. De Apostelen, profeten en evangelisten, Efeze 4 : 11. Dezelve heeft gegeven sommigen tot Apostelen, en sommige tot profeten, en sommige tot evangelisten.

Vraag. Wie waren de Apostelen?

Antw. Die twaalf leeraars, door Christus zelf uit het Joodsche volk geroepen, met buitengewone gaven des H. Geestes voorzien, en met eene bijzondere macht afgezonden, om bij Joden en Heidenen, van Christus en Zijne wonderwerken te getuigen, en uit beide de Kerk te planten, Matth. 10 : 1. Zijne twaalf discipelen tot Zich geroepen hebbende, heeft hun macht gegeven over de onreine geesten, om dezelve uit te werpen, en om alle ziekten en alle kwalen te genezen, Joh. 20 : 21. Gelijk Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ook ulieden.

Vraag. Welke zijn de profeten geweest?

Antw. Die in de eerste Kerk, op eene bijzondere wijze van Gods Geest werden verwekt, of om toekomende dingen, ten goede der Kerk, te voorzeggen, gelijk Agabus was, Handl. 21 : 10, 11; of om de profetische Schriften te verklaren, Rom. 12 : 6. Zoo laat ons die gaven besteden, hetzij profetie, naar de mate des geloofs, 1 Cor. 14:3. Die profeteert spreekt den menschen stichting, en vermaning, en vertroosting?

Vraag. Welke waren de Evangelisten?

Antw. Die zeventig discipelen, die Christus bij de Apostelen ge-

voegd had, om nevens hen het Evangelie te verkondigen door de geheele wereld, hoedanig geweest zijn, Filippus, Timotheus, Titus, Silas, Markus en Lukas, Lukas 10 : 1. Na dezen stelde de Heere nog andere zeventig, en zond hen henen voor Zijn aangezicht, twee en twee, in iedere stad en plaats waar Hij komen zou.

Vraag. Wie zijn de gewone dienaars?

Antw. Die van God op eene gewone wijze geroepen worden, tot dienst Zijner Kerk; als de herders en leeraars, Efeze 4 : 11. en sommigen tot herders en leeraars; mitsgaders de ouderlingen en diakenen.

.·. *Vraag.* Wie zijn de herders en leeraars?

Antw. Men kan deze twee woorden, herders en leeraars, wel aanmerken met sommigen, als twee benamingen van een en dezelfde zaak; ziende beiden op dezelfde soort van menschen, namelijk, de gewone opzieners der gemeente, gelijk opzieners en ouderlingen worden genoemd die van een en dezelfde bediening in de Kerk zijn; echter behoeft men daartoe niet te komen. om in zoo weinig woorden eene herhaling van dezelfde bediening te stellen, buiten noodzaak; maar is alzoo gepast, om deze namen van de anderen te onderscheiden, zoodat herders beduiden de dienaren der Kerk, aan wie de bediening des Woords, en der bondszegelen met de oefening der kerktucht is toebetrouwd; en leeraren, die bij uitnemendheid meer gevorderd waren, in kennis van allerhande soort van zaken, om te onderwijzen, door de gezonde leer, en de tegensprekers den mond te stoppen; hoedanig een onderscheid van oudsher in de Kerk is geweest, en nog gevonden wordt, tusschen hen die leeren in de Kerk, of in de School, waaruit de dienaren der Kerk te voorschijn komen.

.·. *Vraag.* Wat is het werk dat een gewoon leeraar heeft te betrachten?

Antw. 1. Gods woord te prediken, met ernst, deftigheid en verstand, 2 Tim. 4 : 2. Predik het woord; houd aan tijdig en ontijdig; wederleg, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid in de leer.

2. Openlijk voor de gemeente te bidden, Hand. 20 : 36. Als hij dit gezegd had, heeft hij nederknielende met hen allen gebeden, Joël 2 : 17. Laat de priesters, des Heeren dienaars, weenen, tusschen het voorhuis en het altaar; en laat hen zeggen: spaar Uw volk, ô Heere, en geef Uwe erfenis niet over tot eene smaadheid!

3. De Sacramenten te bedienen, Matth. 28 : 19. Gaat dan henen, onderwijst alle de volkeren, dezelve doopende.

4. Catechiseeren, dat is, door vragen en antwoorden, de waarheid en oefening der godzaligheid inscherpen, Gal. 6 : 6. Die onderwezen wordt in het woord, deele mede van alle goederen, dengene die hem onderwijst:

a. kinderen, om hen te onderwijzen in de beginselen der leer;

b. aankomelingen, die zich wenschen te begeven tot het gebruik van des Heeren H. Avondmaal;

c. lidmaten, om hen verder bekwaam te maken tot verdediging

van de waarheid, tegen partijen en tot vertroosting van zichzelf en anderen in de godzaligheid.

5. Visiteeren, dat is de lidmaten van huis tot huis te bezoeken, ter bevordering van de godzaligheid, Spreuk. 27 : 23. Zijt naarstig om het aangezicht uwer schapen te kennen; zet uw hart op de kudde.

6. De sleutelen van het koninkrijk der hemelen te bedienen, of zorg te dragen dat de overtreders op eene geestelijke wijze gestraft en in toom worden gehouden, Joh. 20 : 23. Zoo gij iemands zonden houdt, dien zijn zij gehouden.

Vraag. Wat zijn de ouderlingen?

Antw. Zoodanige mannen, die met godzaligheid en deftigheid aangedaan, den dienaren des woords zijn toegevoegt tot behulpsels, tot bevordering van den opbouw en goede orde der Kerk, 1 Tim. 5 : 17. De ouderlingen die wel regeeren zijn dubbele eere waardig.

Vraag. Is er ook geschil over dit ambt?

Antw. Dit ambt heeft van oude tijden vele bestrijders gehad, dewijl het recht strijdig is met de antichristelijke heerschappij en opperheid der Kerk. De bisschoppen in Engeland verwerpen dit ambt, dewijl het tegen hunne heerschappij strijdt. De Arminianen, die in de vorige eeuw de overheden aan hunne zijde meenden te krijgen, en daartoe alle kerkelijke macht aan hen toeschreven, hebben dit ambt verworpen, hetzelve noemende eene nieuwe uitvinding.

.·. *Vraag.* Hoe bewijst gij dat het ouderlingenambt eene goddelijke instelling is?

Antw. 1. Uit 1 Tim. 5 : 17. Dat de ouderlingen, die wel regeeren, dubbele eer waardig geacht worden, voornamelijk die arbeiden in het woord en de leer. Alwaar de ouderlingen, zoo genaamd, hetzij wegens hunne jaren, hetzij wegens hun verstand, duidelijk onderscheiden worden; sommige die alleen regeerden, andere die ook leerden. De laatsten verheft de Apostel boven de eersten, hetwelk het woord voornamelijk aanwijst.

2. Uit Rom. 12 : 6—8, waar Paulus, sprekende van de onderscheidene ambten van leeraren en diakenen, uitdrukkelijk meldt van den dienst des ouderlingschaps, zeggende: die een voorstander is, dat hij het zij in naarstigheid, vergel. 1 Cor. 12 : 28. En God heeft er sommigen gesteld ten eerste apostelen, ten tweede profeten, ten derde leeraars, daarna krachten, daarna gaven der gezondmaking, behulpsels, REGEERINGEN, menigerlei talen.

3. In de Handelingen der Apostelen komen doorgaans de ouderlingen voor onderscheiden van de leeraars, als mannen die regeeren en niet leeren. Zie Handl. 15 : 2. Dat Barnabas. en eenige andere uit hen zouden opgaan tot de apostelen en ouderlingen naar Jeruzalem, vers 4. Zij werden ontvangen van de gemeente, en de apostelen, en de ouderlingen; vers 6, de apostelen en ouderlingen vergaderden te zamen; vers 22. Toen heeft

het den apostelen, en den ouderlingen, met de geheele gemeente goed gedacht. Voeg er bij, Fil. 1 : 1. Paulus en Timotheus, dienstknechten van Jezus Christus, allen heiligen in Jezus Christus, die te Filippi zijn, met de opzieners en diakenen.

.·. *Vraag.* Wat is de plicht der ouderlingen?

Antw. 1. Zij moeten met de dienaren des Woords, opzicht hebben over de gemeente, toeziende of een iegelijk zich behoorlijk gedrage in de belijdenis en wandel, bestraffende de ongeregelden, vertroostende de kleinmoedigen, en verhoedende dat de Sacramenten ontheiligd worden, Handl. 20 : 28. Zoo hebt dan acht op u zelve, en op de geheele kudde, over welke u de Heilige Geest tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden; 1 Thess. 5 : 14. Vermaant de ongeregelden, vertroost de kleinmoedigen. ondersteunt de zwakken, zijt lankmoedig tegen allen.

2. Bij voorvallende zaken, die den welstand en orde der Kerk betreffen, behulpzaam zijn den dienaren des Woords, 1 Cor. 12 : 28.

3. Opzicht hebben en houden over de leer en wandel der leeraren, teneinde alles stichtelijk toega in de Kerk, en geene vreemde leeringen voorgesteld worden, Handl. 20 : 28—31. Want ik weet, dat na mijn vertrek, zware wolven tot u inkomen zullen, die de kudde niet sparen, en uit u zelven zullen mannen opstaan, sprekende verkeerde dingen, om de discipelen af te trekken achter zich, daarom WAAKT. Zie in het bevestigingsformulier der ouderlingen.

Vraag. Welke hoedanigheden moeten in de ouderlingen gevonden worden?

Antw. Deze stelt Paulus in 1 Tim. 3 : 2—7. Een opziener dan moet onberispelijk zijn, eener vrouweman, wakker, matig, eerbaar, gaarne herbergende, bekwaam om te leeren, niet genegen tot den wijn, geen smijter, geen vuilgewinzoeker, maar bescheiden, geen vechter, niet geldgierig, die zijn eigen huis wel regeert, zijne kinderen in onderdanigheid houdende, met alle stemmigheid: (want zoo iemand zijn eigen huis niet weet te regeeren, hoe zal hij voor de gemeente Gods zorg dragen?) Geen nieuweling, opdat hij niet opgeblazen worde, en in het oordeel des duivels valle. En hij moet ook een goed getuigenis hebben van degenen die buiten zijn, opdat hij niet valle in smaadheid en in den strik des duivels.

Vraag. Wat zijn diakenen?

Antw. Zulke mannen, die van de tijden der apostelen af in de Kerk geweest zijn, om de liefdegiften in te zamelen, en dezelve aan de huisgenooten des geloofs, met voorzichtigheid en getrouwheid, uit te deelen, Rom. 12 : 8. Die uitdeelt in eenvoudigheid.

Vraag. Heeft deze bediening eene goddelijke instelling?

Antw. Ja toch,

1. dit blijkt uit Handl. 6 : 1—6. En in dezelfde dagen, als de

discipelen vermenigvuldigden, ontstond eene murmureering der Griekschen tegen de Hebreën, omdat hunne weduwen in de dagelijksche bediening verzuimd werden. En de twaalven riepen de menigte der discipelen tot zich, en zeiden: Het is niet geoorloofd, dat wij het woord Gods nalaten, en de tafelen dienen; ziet dan om broeders, naar zeven mannen uit u, die goed getuigenis hebben, vol des Heiligen Geestes, en der wijsheid, welke wij mogen stellen over deze noodige zaak; maar wij zullen volharden in de gebeden, en in de bediening des Woords. En dit woord behaagde alle de menigte; en zij verkoren Stefanus, een man vol des geloofs, en des Heiligen Geestes, en Filippus, en Prochorus, en Nicanor, en Timon, en Parmenas, en Nicolaus, een Jodengenoot van Antiochie, welke zij voor de Apostelen stelden; en deze, als zij gebeden hadden, legden hun de handen op.

2. Het diakenschap was niet slechts voor dien tijd, toen om zeer dringende redenen de goederen te samen gebracht werden; maar voor altoos, dewijl de armen nooit zullen ophouden; waarom Paulus aanwijst hoedanig zij ten allen tijde behooren te zijn, 1 Tim. 3 : 8, 9. Weshalve deze bediening van goddelijke instelling moet zijn.

.·. *Vraag.* Wat is de plicht der diakenen?

Antw. 1. Zij moeten de aalmoezen, die den armen gegeven worden, in alle getrouwheid en naarstigheid inzamelen, en bewaren.

2. Dat zij vlijtig zijn en toezien, dat tot hulp der armen vele goede middelen gevonden worden.

3. Dat zij de liefdegaven uitdeelen, met voorzichtigheid en bescheidenheid, daar het van noode is, en te gelijk met blijmoedigheid en een bewogen hart, Rom. 12 : 8. Die uitdeelt in eenvoudigheid, 1 Petr. 3 : 8. Met innerlijke barmhartigheid bewogen vriendelijk. Zie dit nader in het formulier der bevestiging.

Vraag. Welke hoedanigheden worden in de diakenen vereischt?

Antw. Deze telt Paulus op, 1 Tim. 3 : 8—12. De diakenen insgelijks moeten eerbaar zijn, niet tweetongig, niet die zich tot veel wijn begeven, geen vuil gewinzoekers, houdende de verborgenheid des geloofs in een reine conscientie; en dat zij ook eerst beproefd worden, en dat zij daarna dienen, zoo zij onbestraffelijk zijn. De vrouwen ingelijks moeten eerbaar zijn, geen lasteressen, wakker, getrouw in alles. Dat de diakenen eener vrouwe mannen zijn, die hunne kinderen en hunne eigene huizen wel regeeren.

Vraag. Wat besluit maakt gij, uit deze verschillende ambten en bedieningen in Gods Kerk?

Antw. Door dit middel zullen alle dingen in de Kerk wel en ordelijk toegaan, indien zulke personen verkoren worden, die getrouw zijn, en aan de gemelde voorschriften van Paulus beantwoorden, Psalm 133. Ziet, hoe goed en hoe lieflijk is het, dat broeders ook samen wonen. Het is gelijk de kostelijke olie op het hoofd, neder-

dalende op den baard, den baard Aärons, die nederdaalt tot op den zoom zijner kleederen. Het is gelijk de dauw van Hermon, en die nederdaalt op de bergen Zions; want de Heere gebiedt aldaar den zegen, en het leven tot in der eeuwigheid.

.·. *Vraag.* Wat staat ons hier te leeren?

Antw. 1. Hoezeer wij verplicht zijn den Heere te danken, die naar Zijne wijsheid deze bedieningen, ten goede Zijner Kerk, heeft ingezet, Efeze 4 : 11, 12. En dezelve heeft gegeven, sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot herders en leeraars, tot de volmaking der heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouwing des lichaams van Christus.

2. Dat wij onzen opzieners, alle liefde, trouwe, eere en onderwerping toebrengen, en met hun gebreken en zwakheden geduld hebben, aangezien het Gode belieft door hen Zijne Kerk te regeeren, Hebr. 13 : 17. Zijt uwen voorgangeren gehoorzaam, en zijt hun onderdanig, want zij waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven zullen; opdat zij dat doen mogen met vreugde, en niet al zuchtende, want dat is u nuttig.

3. Dat wij den Heere dagelijks bidden, dat God den dienst der opzieners, ten beste Zijner Kerk, rijkelijk zegene, Psalm 132 : 9. Dat Uwe priesters bekleed worden met gerechtigheid, en dat Uwe gunstgenooten juichen! Psalm 51 : 20. Doe wel bij Zion, naar Uw welbehagen; bouw de muren van Jeruzalem op.

ARTIKEL XXXI.

Van de wettige verkiezing van de dienaren des woords, ouderlingen en diakenen, en hun gezag.

Wij gelooven, dat de Dienaars des Woords Gods, Ouderlingen en Diakenen tot hunne ambten behooren verkoren te worden door wettige verkiezing der Kerk, met aanroeping van den naam Gods en goede orde, gelijk het Woord Gods leert. Zoo moet zich dan een iegelijk wel wachten door onbehoorlijke middelen zich in te dringen, maar is schuldig den tijd af te wachten dat hij van God geroepen wordt, opdat hij getuigenis hebbe van zijne beroeping, om van haar verzekerd en gewis te zijn, dat zij van den Heere is. En aangaande de Dienaars des Woords, in wat plaats dat zij zijn, zoo hebben zij eene zelfde macht en autoriteit, zijnde altegader Dienaars van Jezus Christus, den eenigen algemeenen Bisschop en het eenige Hoofd der Kerk. Daarenboven, opdat de heilige ordinantie Gods niet geschonden worde of in verachting kome, zoo zeggen wij dat een ieder de Dienaars des Woords en de Ouderlingen der Kerk in bijzondere achting behoort te hebben, om des werks wille dat zij doen, en in vrede met hen te zijn, zonder murmureering, twist of tweedracht, zoo veel mogelijk is.

[Wy gelooven dat de Dienaers des woorts Gods, Ouderlingen ende Diaconen, tot hare ambten behooren vercoren te werden door wettelicke verkiesinghe der Kercke, met aenroepinghe des naems Gods, ende goede orden, ghelyck het woort Gods leert. So moet hem dan een yegelyck wel wachten, door onbehoorlicke middelen hem in te dringen, maer is schuldich den tydt te verwachten, dat hy van God beroepen werdt, op dat hy ghetuygenisse hebbe van syn beroepinghe, om van de selve versekert ende gewis te zijn, datse van den Heere is. Ende aengaende de Dienaers des woorts, in wat plaetse datse zyn, so hebbense eene selve macht ende authori-

teyt, zynde aller-gader Dienaers Jesu Christi, des eenigen algemeenen Bisschops ende des eenigen hoofts der Kercke. Daer-enboven op dat de H. Ordinantie Gods niet geschendet en werde, ofte in verachtinge come: so seggen wy dat een yeder de Dienaars des woorts ende Ouderlinghen der Kercke in sonderlinge achtinge behoort te hebben, om des wercks wille dat sy doen, ende in vreede met haer te zyn, sonder murmureringhe, twist ofte tweedracht, soo veel mogelick is.]

Vraag. Waarvan wordt in dit artikel gehandeld?
Antw. Van de wettige verkiezing van de dienaren des woords, ouderlingen en diakenen, en hun gezag.

.·. *Vraag.* Hoe wordt dit verdeeld?
Antw. In drie deelen:

I. Het eerste lid spreekt van de wettige verkiezing der opzieners in de Kerk, waarin aangewezen wordt,

A. wat omtrent hen geschieden moet: Wij gelooven, dat de dienaars des woords Gods, ouderlingen en diakenen, tot hunne ambten behooren verkoren te worden, door wettige verkiezing der Kerk, met aanroeping van den naam Gods, en goede orde, gelijk het woord Gods leert;

B. wat van henlieden geschieden moet: Zoo moet dan een iegelijk zich wel wachten, door onbehoorlijke middelen zich in te dringen, maar is schuldig den tijd af te wachten, dat hij van God geroepen wordt, opdat hij getuigenis hebbe van zijne beroeping, om van haar verzekerd en gewis te zijn, dat zij van den Heere is.

II. Het tweede handelt van de gelijkheid van macht der dienaren des woords, in wat plaats zij zijn: En aangaande de dienaren des woords, in wat plaats dat zij zijn, zoo hebben zij eenzelfde macht en autoriteit, zijnde altegader dienaars van Jezus Christus, den eenigen algemeenen Bisschop, en het eenige Hoofd der Kerk.

III. Het derde deel leert de plicht der Kerk, omtrent de dienaren des woords en ouderlingen der Kerk: Daarenboven, opdat de heilige ordinantie Gods niet geschonden worde, of in verachting kome, zoo zeggen wij, dat een ieder de dienaren des woords, en de ouderlingen der Kerk in bijzondere achting behoort te hebben, om des werks wille dat zij doen, en in vrede met hen te zijn, zonder murmureering, twist of tweedracht, zooveel mogelijk is.

Vraag. Wat is het eerste dat hier in overweging komt?
Antw. Dat er eene zending of roeping noodig is tot het werk der bediening. Wij gelooven dat de dienaren des woords Gods, ouderlingen en diakenen, tot hunne ambten behooren verkoren te worden door wettige verkiezing der Kerk, Rom. 10 : 15. En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden?

Vraag. Hoe bewijst gij dat de roeping, of verkiezing, tot deze ambten noodig is?

Antw. 1. Uit Efeze 4 : 11. En dezelve heeft gegeven, sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot herders en leeraars; Handl. 20 : 28. Zoo hebt dan acht op uzelven, en op de geheele kudde, over dewelke u de Heilige Geest tot opzieners gesteld heeft.

2. Uit de benaming der leeraren; zij worden uitdrukkelijk gezanten genaamd, die niet dan van den Heere gezonden worden, 2 Cor. 5 : 20. Zoo zijn wij dan gezanten van Christus wege; Mal. 2 : 7.

3. Uit Paulus' woorden, Hebr. 5 : 4, 5. En niemand neemt zichzelven die eere aan, maar die van God geroepen wordt, gelijkerwijs als Aäron, alzoo ook Christus heeft Zichzelven niet verheerlijkt om Hoogepriester te worden; maar die tot Hem gesproken heeft: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd. Indien dan de Opperpriester onzer zielen het bewind niet zonder wettig beroep aanvaard heeft, wat zal ons, die ten hoogste Zijne dienaars zijn, daartoe het minste recht doen hebben, zonder wettige roeping? Voorts hangt onze roeping en zending aan die van Christus, Joh. 20 : 21. Gelijkerwijs Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ulieden. En wederom tot die hem volgden, Tit. 1 : 5. Dat zij van stad tot stad ouderlingen zouden stellen.

.·. *Vraag.* Is het niet eens ieders plicht te leeren, om zijn talent tot nut van zijn evenmensch aan te leggen?

Antw. Ja toch, dit is gelast, 1 Cor. 14 : 39. Zoo dan broeders, ijvert om te profeteeren, en verhindert niet in vreemde talen te spreken. Doch hieruit volgt niet, dat het een ieder geoorloofd zij dit in het openbaar als een dienstknecht van Christus te doen.

.·. *Vraag.* Staat er niet uitdrukkelijk van de geloovigen, 1 Joh. 2 : 20. Doch gij hebt de zalving van den Heiligen Geest, en gij weet alle dingen?

Antw. Ja, doch dit moet niet volstrekt verstaan worden. Voorts maakte hen deze zalving van den H. Geest wel tot heilige christenen, maar geenszins tot leeraren en opzieners der christenen.

Vraag. Hoevelerlei is de roeping tot den dienst der Kerk?

Antw. Tweeërlei: eene inwendige en eene uitwendige.

1. De inwendige is die innerlijke lust, welke God in het hart geeft, om dat werk, waartoe men zich heeft toegerust, uit liefde tot God in Christus, ten beste Zijner Kerk te vervullen, 1 Tim. 3 : 1. Zoo iemand tot eene opzienersambt lust heeft, die begeert een treffelijk werk.

2. De uitwendige geschiedt door de gemeente, of door hen, die daartoe van de gemeente aangesteld zijn. Zoo verkoor de gemeente twee, uit welke een door het lot beroepen werd, Handl. 1 : 23; en gaf Paulus last aan Titus, van stad tot stad ouderlingen te stellen, Tit. 1 : 5.

.·. *Vraag.* Bij wie staat dan de roeping van dienaren in de Kerk?

Antw. Het oorspronkelijk recht der middellijke roeping is bij de gemeente. Zulks leert de aard der zaak, alzoo de opzieners zijn dienaars van de geheele gemeente, 2 Cor. 4 : 5; en de exem-

pelen, die te vinden zijn, Hand. 1 : 23; 6 : 3—5; 14 : 23. Doch dit recht, zegt de geleerde à MARK, is of door eene stilzwijgende toestemming of door openbare overgifte, in vele gemeenten allang overgebracht, of op de kerkeraden of bijzondere groote stichters en weldoeners van de Kerk of op gemeene overheden, daar die mede tot de Kerk behooren, en dezelve op eene krachtge wijze beschermen, volgens Jes. 29 : 23; 1 Tim. 2 : 2. die zich evenwel deswege niet alles in de Kerk behooren aan te matigen.

Vaaag. Hoe moet de roeping door de Kerk geschieden?
Antw. 1. Met aanroeping van Gods naam, gelijk men vindt dat die plicht nooit vergeten is geweest, zoo menigmaal men van de verkiezing tot kerkelijke ambten leest; zie Hand. 14 : 23. En als zij hun in elke gemeente, met opsteken der handen, ouderlingen verkoren hadden, gebeden hebbende met vasten, bevalen zij hen den Heere, in welken zij geloofd hadden, cap. 1 : 24, 25; 13 : 2, 3, enz.
2. Met goede orde, zooals Gods woord ons leert, te weten:
a. dat degenen, die men verkiest, eerst beproefd worden in leer en leven, 1 Tim. 3 : 10. En dat dezen ook eerst beproefd worden, en dat zij daarna dienen, zoo zij onbestraffelijk zijn, Cap. 5 : 22;
b. dat zij geordend of ingezegend worden met de oplegging der handen, volgens het Joodsche gebruik van zegenen, Num. 8 : 10; en de beste gewoonte der apostelen, Hand. 13 : 3. Toen vastten en baden zij, en hun de handen opgelegd hebbende, lieten zij hen gaan; 1 Tim. 4 : 14. En verzuim de gave niet die in u is, die u gegeven is, door de profetie, met oplegging der handen des ouderlingschaps.

.·. *Vraag.* Behoort tot die roeping niet de ongehuwde staat?
Antw. Ganschelijk niet. Dit strijdt met
1. vele plaatsen uit Gods woord, Hebr. 13 : 4. Het huwelijk is eerlijk onder allen, 1 Tim. 4 : 2. Een opziener moet eener vrouwe man zijn, 1 Cor. 7 : 9. Maar indien zij zich niet kunnen onthouden, dat zij trouwen; want het is beter te trouwen, dan te branden;
2. de bekende te voren verrichte daden, zoo der priesteren des Ouden Testements, als der apostelen onder het Nieuwe Testament, Matth. 8 : 14. En Jezus gekomen zijnde in het huis van Petrus, zag zijner vrouws moeder te bed liggende, hebbende de koorts; 1 Cor. 9 : 5. En hebben wij niet macht om een vrouw eene zuster zijnde, met ons om te leiden, gelijk ook de andere apostelen en de broederen des Heeren en Cephas?

Vraag. Waarvoor moet zich een dienaar wachten?
Antw. De Belijdenis zegt: zoo moet zich dan een iegelijk wel wachten door onbehoorlijke middelen zich in te dringen in den dienst der Kerk, Joh. 10 : 1. Voorwaar, voorwaar, zeg Ik ulieden, die niet gaat door de deur in den stal, maar van elders inklimt, die is een dief en moordenaar.

Vraag. Hoe dringt men zich in?
Antw. 1. Als men een kerkelijk ambt begeert, om des voordeels

wille, en alleen om des lichaams onderhoud, dat van den dienst komt, Jer. 23 : 21. Ik heb die profeten niet gezonden, nochtans hebben zij geloopen; Ik heb tot hen niet gesproken, nochtans hebben zij geprofeteerd.

2. Die voor koophandel, giften en geschenken tot den dienst komen, hetwelk men Simonie noemt, van de goddeloosheid van Simon Magus, Handl. 8. Eigenlijk kan er geen simonie worden begaan, alzoo de mededeeling van de gaven des Geestes heden ten dage ophoudt, en dus niet gelijk Simon die koopen wilde, kan gekocht en verkocht worden.

.·. *Vraag.* Wat moet een, die lust heeft tot de bediening, dan doen?

Antw. Den tijd afwachten totdat hij van God beroepen worde, Hab. 2 : 1. Ik stond op mijne wacht, en ik stelde mij op de sterkte, en ik hield wacht, om te zien wat Hij in mij spreken zoude, en wat ik antwoorden zou op mijne bestraffing. Indien hij moest wachten, wat God spreken zou, zoo moest hij ook wel wachten totdat God in hem sprak; want eer kon hij niet weten wat. Dit neemt niet weg, dat iemand mag staan naar dit ambt, zoo begeerlijk, 1 Tim. 3 : 1. Zelfs mag en moet hij daartoe gewillig zijn, en zoodra de Heere zegt: Wien zal ik zenden, en wie zal Ons henen gaan? daarop gereedelijk toepassen: Ziet, hier ben ik, zend mij henen! Jes. 6 : 8.

.·. *Vraag.* Tot wat einde moet hij wachten, ten tijde dat hij van God beroepen worde?

Antw. Opdat hij getuigenis hebbe van zijn beroeping, om van dezelve verzekerd en gewis te zijn dat ze van den Heere is; want hetgeen naar Gods bevel en voorschrift is gedaan, dat is van God gedaan. Aäron was van God beroepen, dat is, naar Gods bevel en ordinantie, Exod. 14 : 12, 13; Lev. 8 : 1—6. En die verzekering moet een dienaar van Christus hebben, als hebbende in Zijnen naam geprofeteerd, zal hij niet beschaamd worden in den dag van Christus, hoorende: Weg van mij! Matth. 7 : 23.

Vraag. Wat heeft men omtrent de dienaren des woords op te merken?

Antw. Dat dezelve, in wat plaats, dat ze zijn, eenzelfde macht en autoriteit hebben, zijnde altegader dienaren van Jezus Christus, den eenigen algemeenen Bisschop, en het eenige Hoofd der Kerk.

Vraag. Hoe dringt gij dit aan?

Antw. 1. Zij alle zijn van den Heere tot het dienstwerk geroepen, Hebr. 5 : 4. Niemand neemt zichzelven die eere aan, maar die van God geroepen wordt.

2. Zij alle prediken hetzelfde Evangelie, en bedienen dezelfde Sacramenten op Christus' bevel, Jes. 52 : 8. Daar is een stem uwer wachters; zij verheffen de stem, zij juichen te zamen.

3. Zij alle hebben geen ander Hoofd en Heer dan Jezus den Apostel onzer belijdenis, Hebr. 3 : 1; den eenigen opziener onzer zielen, 1 Petr. 2 : 25.

4. Zij alle zijn uit zichzelven onbekwaam tot het werk des Heeren,

maar ontvangen al hunne bekwaamheid uit God, 2 Cor. 3 : 5. Niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken, als uit onszelven, maar onze bekwaamheid is uit God.

5. Zij alle hebben dezelfde belofte, die de Heere des huizes doet, Dan. 12 : 3. De leeraars nu zullen blinken als de glans des uitspansels en die er velen rechtvaardigden, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk.

.·. *Vraag.* Wat staat ons omtrent de dienaren des woords en de ouderlingen te betrachten ?

Antw. 1. Wij zijn hunlieden bijzondere achting schuldig, om des werks wille, dat zij doen, 1 Thess. 6 ; 12, 13. En wij bidden u broeders, erkent degenen die onder u arbeiden, en uwe voorstanders zijn in den Heere, en u vermanen, en acht hen zeer veel in liefde, om huns werks wille.

Welke achting en eere bestaat,

a. in eere van gehoorzaamheid, Hebr. 13 : 17. Zijt uwen voorgangeren gehoorzaam, en zijt hun onderdanig; want zij waken voor uwe zielen, als die rekenschap zullen geven; opdat zij dat doen mogen met vreugde, en niet al zuchtende, want dit is u niet nuttig;

b. in eere van bezoldiging, Gal. 6 : 6. Die onderwezen wordt in het woord, deele mede van alle goederen, dengene die hem onderwijst.

2. Dat wij in vrede met hen zijn, zonder murmureering, twist of tweedracht, zoo veel mogelijk is, Marc. 9 : 50. Hebt zout in uzelven, en houdt vrede onder elkander; Fil. 4 : 11. Voorts broeders, zijt blijde, wordt volmaakt, zijt getroost, zijt eensgezind, leeft in vrede; en de God der liefde en des vredes zal met u zijn.

3. Dat wij onder hun dienst zoeken wijs tot zaligheid en overvloedig in allerlei goede werken te zijn, ten einde zij zich over ons verblijden, 3 Joh. vers 4. Ik heb geen meerdere blijdschap dan hierin, dat ik hoor dat mijne kinderen in de waarheid wandelen; en vrijmoedigheid vinden, om ten genen dage te zeggen, Jes. 8 : 18. Zie ik, en de kinderen die mij de Heere gegeven heeft, zijn tot teekenen, en tot wonderen in Israël, van den Heere der heirscharen, die op den berg Zion woont.

ARTIKEL XXXII.

Van de instelling der ordinantiën door de dienaars tot goede orde en kerkelijke discipline of tucht.

Intusschen gelooven wij, hoewel het nuttig en goed is, dat die regeerders der Kerk zijn onder zich zekere ordinantie instellen en bevestigen tot onderhouding van het lichaam der Kerk, dat zij nochtans zich wel moeten wachten af te wijken van hetgene ons Christus, onze eenige Meester, geordineerd heeft. En daarom verwerpen wij alle menschelijke vonden, en alle wetten, die men zoude willen invoeren, om God te dienen, en door deze de consciëntiën te binden en te dwingen, in wat manier het zoude mogen zijn. Zoo nemen wij dan alleen aan, hetgene dienstig is om eendrachtigheid en eenigheid te voeden en te bewaren, en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid Gods; waartoe geeischt wordt de excommunicatie of de ban, die daar geschiedt naar den Woorde Gods, met hetgene daaraan hangt.

[Hier-en-tusschen gelooven wy, hoewel het nuttelic ende goet is, dat die Regeerders der Kercke zyn, onder haer sekere ordinantie instellen ende bevestighen tot onderhoudinghe des lichaems der Kercke, dat sy nochtans haer wel moeten wachten af te wycken van 't gene ons Christus onse eenige Meester geordineert heeft. Ende daerom verwerpen wy alle menschelicke vonden, ende alle wetten die men soude willen invoeren, om Godt te dienen, ende door de selve de conscientiën te binden, ende dwinghen, in wat manieren het soude moghen zyn. Zo nemen wij dan alleen aen, 't gene dienstelick is om eendrachticheyt ende eenicheyt te voeden ende te bewaren, ende alles t'onderhouden in de ghehoorsaemheydt Gods: waer toe ge-eyscht wert de excommunicatie ofte den Ban, die daer geschiet na den woorde Gods, met 't gene daer aenhangt.]

Vraag. Wat is de eere en sterkte der Kerk?
Antw. De goede orde en tucht, Psalm 122 : 3. Jeruzalem is

gebouwd als eene stad, die wel samen gevoegd is, 1 Cor. 40 : 40. Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden. Hiervan staat ons in dit artikel te spreken.

.·. *Vraag.* Hoe wordt het verdeeld?
Antw. In twee deelen:
I. Eerst wordt de goede orde der Kerk beredeneerd, en wel
A. hoe goed en nuttig deze zij: Intusschen gelooven wij, hoewel het nuttig en goed is, dat die regeerders der Kerk zijn, onder zich zekere ordinantie instellen en bevestigen tot onderhouding van het lichaam der Kerk;
B. hoe bepaald die orde zij
a. in den omtrek van Christus' ordening:
dat zij nochtans zich wel moeten wachten af te wijken, van hetgeen ons Christus, onze eenige Meester, geordineerd heeft;
b. met verwerping van alle menschelijk gezag en vinding: En daarom verwerpen wij alle menschelijke vonden en alle wetten die men zoude willen invoeren om God te dienen, en door deze de consciëntiën te binden en te dwingen, in wat manier het zou mogen zijn.
II. Daarna wordt aangewezen
A. het einde der goede orde in de Kerk: Zoo nemen wij dan alleen aan hetgeen dienstig is, om eendrachtigheid en eenigheid te voeden en te bewaren, en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid Gods;
B. het middel, om dezelve te bewaren: waartoe geëischt wordt de excommunicatie, of de ban, die daar geschiedt naar den woorde Gods, met hetgene daaraan hangt.

Vraag. Van wie spreekt het artikel?
Antw. Van de opzieners en regeerders der Kerk, die de gemeente Gods hebben te weiden in vrede en eendracht, Jes. 60 : 17. Ik zal uwe opzieners vreedzaam maken; Jes. 3 : 15. Ik zal ulieden herders geven naar Mijn hart; die zullen u weiden met wetenschap en verstand.
Vraag. Wat staat dien opzieners tot dat einde te betrachten?
Antw. Wij gelooven, dat het nuttig en goed is, dat die regeerders der Kerk zijn onder zich zekere ordinantie instellen en bevestigen, tot onderhouding van het lichaam der Kerk. Zoo hebben de apostelen en ouderlingen in de eerste Kerk gedaan; zij schreven den broederen uit den heidenen, die in Antiochie en Syrie en Cilicie waren: want het heeft den Heiligen Geest en ons goed gedacht, ulieden geen meerderen last op te leggen, dan deze noodzakelijke dingen, namelijk, dat gij u onthoudt van hetgeen den afgoden geofferd is, en van bloed, en van het verstikte, en van hoererij; van welke dingen, indien gij uzelven wacht, zoo zult gij weldoen, Handl. 15 : 23, 28, 29. Paulus en Silas, samen door de steden reizende, zoo gaven zij ordinantien, die van de apostelen en ouderlingen te

Jeruzalem goed gevonden waren om die te onderhouden, Cap. 16 : 4. In het Grieksch staat δόγματα, dogmata, juist hetzelfde woord dat Lukas gebruikt, Cap. 2 : 1. En het geschiedde in diezelve dagen, dat er een GEBOD uitging van den keizer Augustus.

Vraag. Is die macht volstrekt en onbepaald?

Antw. Geenszins, zij blijft bepaald in den omtrek van Christus' ordening, Matth. 23 : 8. Want een is uw Meester, namelijk Christus. Waarom ook de apostelen zelve hetgeen zij van Hem ontvangen hebben, zoowel de kerkordening, als de leeringen betreffende, zoo overgaven, als zij het van den Heere ontvangen hadden, 1 Cor. 11 : 1, 2 en 15 : 1—4.

.·. *Vraag.* Waarin is deze macht bepaald?

Antw. 1. Dat zij zich niet uitstrekt tot losmaking der goddelijke wetten, door dispensatien en bijzondere vrijgevingen, wat alleen Gods werk is, Jac. 4 : 12. Daar is een eenig Wetgever, die behouden en verderven kan; Deut. 5 : 32, 33. Neemt dan waar dat gij doet gelijk als de Heere uw God u geboden heeft; en wijkt niet af ter rechter- noch ter linkerhand; in al den weg, dien de Heere uw God gebiedt, zult gij gaan.

2. Noch tot het beloven van de vergeving der zonden met eigen gezag, Marc. 2 : 7. Wie kan de zonden vergeven dan GOD alleen? Jes. 43 : 25. IK, IK ben het die uwe overtredingen uitdelg om Mijnentwille, en Ik gedenk uwe zonden niet.

3. Noch tot het maken van wetten in welker onderhouding de godsdienst zelf bestaat, of die door zichzelve de gewetens der menschen verbinden, Matth. 15 : 9. Doch te vergeefs eeren zij Mij, leerende leeringen die geboden van menschen zijn.

.·. *Vraag.* Waarvoor hebben de kerkdienaars zich in dezen te wachten?

Antw. Dat zij in het instellen, en bevestigen van ordinantien, ten beste der Kerk, niet afwijken van hetgeen onze eenige Meester geordineerd heeft, 1 Cor. 11 : 2, 3. En ik prijs u, broeders, dat gij in alles mijner gedachtig zijt, en behoudt de inzettingen, gelijk ik die u overgegeven heb. Doch ik wil dat gij wetet dat Christus het HOOFD is eens iegelijken mans; Col. 2 : 5—7. Want hoewel ik met het vleesch van u ben, nochtans ben ik met den geest bij u, mij verblijdende en ziende uwe ORDENING en de VASTIGHEID uws GELOOFS. Gelijk gij dan Jezus Christus den Heere hebt aangenomen, wandelt alzoo in Hem; geworteld en opgebouwd in Hem, en bevestigd in het geloof, gelijkerwijs gij geleerd zijt, overvloedig zijnde in hetzelve, met dankzegging.

Vraag. Wat hebben zij daarentegen te verwerpen?

Antw. Alle menschelijke vonden en alle wetten, die men zou willen invoeren, om God te dienen, en door deze de consciëntiën te binden, en te dwingen in wat manier het zoude mogen zijn, 1 Cor. 7 : 23. Gij zijt duur gekocht, en wordt geen

dienstknechten der menschen; Gal. 5 : 1. Staat dan in de vrijheid, met welke ons Christus heeft vrij gemaakt, en wordt niet wederom met het juk der dienstbaarheid bevangen.

.·. *Vraag.* Wat zegt dat, de consciëntiën der menschen te binden en te dwingen?

Antw. 1. De consciëntiën te binden is de menschelijke wetten even krachtig als de goddelijke voor te stellen, zoodat hij die deze niet onderhoudt daardoor aan Gode verschuldigd zou zijn, en zonder daarover berouw en boete te doen, eeuwiglijk verloren moet gaan. Men vindt de bedreiging tegen dezulken, Jes. 10 : 1. Wee dengenen die ongerechte inzettingen inzetten, en den schrijvers die moeite voorschrijven; Lukas 11 : 46. Wee u gij wetgeleerden, want gij belast de menschen met lasten, zwaar om te dragen, en dezelve raakt gij niet aan met uwe vingeren.

2. De consciëntiën te dwingen is de menschen in alle manieren op eene geweldige wijze te houden aan menschelijke inzettingen, hetzij door dreiging, gelijk den apostelen geschied is, Handl. 4 : 17. Maar opdat het niet meer en meer onder het volk verspreid worde, laat ons hen scherpelijk dreigen, dat zij niet meer tot eenig mensch in dezen naam spreken; door gevangenis, Handl. 5 : 25. En daar kwam een en boodschapte hun, zeggende: ziet de mannen, die gij in de gevangenis gezet hebt, staan in den tempel en leeren het volk, door geeselingen, vers 40. En als zij de apostelen geroepen hadden, geeselden zij hen en geboden hen, dat zij niet zouden spreken in den naam van Jezus; door steenigen en andere doodstraffen, zooals een Stefanus, Hand. 7 : 55, 60; Johannes de Dooper, Matth. 14 : 10, 11. en vele heilige mannen Gods, geschied is; zooals Jezus zijnen discipelen voorzegd had, Joh. 16 : 2. Zij zullen u uit de synagoge werpen: ja, de ure komt dat een iegelijk die u zal dooden, zal meenen Gode eenen dienst te doen.

Vraag. Wie maakt zich hieraan schuldig?

Antw. De Roomsche Kerk, navolgende daarin het verbasterd Jodendom, dat aan dezelfde misdaad schuldig was, Matth. 23 : 34, 35. Daarom ziet, Ik zend tot u profeten en wijzen en schriftgeleerden, en uit hen zult gij sommigen dooden en kruisigen, en sommigen uit hen zult gij geeselen in uwe synagogen, en zult hen vervolgen van stad tot stad; opdat op u kome al het rechtvaardige bloed, dat vergoten is op de aarde, van het bloed des rechtvaardigen Abels af, tot op het bloed van Zacharias, den zoon van Barachi, welken gij gedood hebt tusschen den tempel en het altaar. Hoe nu de Roomsche Kerk zich ten allen tijde bezondigd heeft, leeren ons de kerkhistoriën en martelaarsboeken, die niet dan met de grootste nuttigheid in de huisgezinnen der hervormden kunnen gelezen worden.

Vraag. Tot wat einde nemen wij de goede orde der Kerk aan?

Antw. Alleen in zooverre deze dienstig is om eendracht en eenigheid te voeden en te bewaren, en alles te onderhouden in

de gehoorzaamheid Gods, Efeze 4 : 3. U benaarstigende te behouden de eenigheid des geestes, door den band des vredes; vers 15 : 16. Maar de waarheid betrachtende in de liefde, alleszins zouden opwassen in Hem die het Hoofd is, namelijk Christus; uit welken het geheele lichaam bekwamelijk te zamen gevoegd, en te zamen vastgemaakt zijnde, door alle voegselen der toebrenging, naar de werking van een iegelijk deel in zijne mate den wasdom des lichaams bekomt, tot zijnszelfs opbouwing in de liefde.

.·. *Vraag.* Hoe bewaart men de eenigheid door middel van eene goede kerkorde?

Antw. 1. Als deze kerkregels niet te zeer worden vermenigvuldigd en daardoor in de vrije Kerk een nieuw juk wordt ingevoerd.

2. Als de onderhouding daarvan niet te zeer wordt gedrongen, alsof die door zichzelve een stuk van godsdienst was, of even noodzakelijk als de onderhouding van alle andere geboden.

3. Als in het maken en onderhouden van die alle verwijdering met de christelijke rechtzinnige overheid wordt vermeden, zonder welke goede correspondentie de kracht en vrucht van dezelve zeer licht vervalt.

Vraag. Wat behoort er meer toe?

Antw. De excommunicatie of de ban, die daar geschiedt naar den woorde Gods, met hetgeen daaraan hangt, 1 Cor. 5 : 13. En doet gij dezen booze uit ulieden weg; Rom. 16 : 17. Ik bid u, broeders, neemt acht op degenen, die tweedracht en ergernissen aanrichten tegen de leer, die gij van ons geleerd hebt, en wijkt af van dezelve.

.·. *Vraag.* Wat beteekent het woord excommunicatie?

Antw. Excommunicatie, is niet wel in het Duitsch te zeggen, zooals het luidt. Communis beteekent gemeen, en communio, gemeenschap, daarom wordt ook het Avondmaal des Heeren de communie genaamd, zijnde de gemeenschap van Christus' lichaam en bloed, 1 Cor. 10 : 16. Communicare is gemeen maken, of gemeenschap hebben, en excommunicare, uit de gemeenschap zetten. Zoodat excommunicatie zooveel zegt, als uitzetting of uitsluiting van de gemeente, dat anders den naam van BAN draagt.

Vraag. Wat verstaat gij door den christelijken BAN.

Antw. Die bedienende macht der Kerk, waardoor de opzieners der gemeente van de uiterlijke gemeenschap der Kerk uitsluiten allen die ergerlijk in leer of leven zijn.

Vraag. Hoe bewijst gij dat er zulk eene macht bij de opzieners der Kerk is?

Antw. Uit de klare getuigenissen van Gods woord, Matth. 16 : 19. Ik zal u geven de sleutelen van het koninkrijk der

hemelen; en zoo wat gij binden zult op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn, en zoo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn; 2 Thess. 3 : 14. Indien iemand ons woord, door dezen brief geschreven, niet gehoorzaam is, teekent dien, en vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd word; Tit. 3 : 10. Verwerp een ketterschen mensch na de eerste en tweede vermaning.

2. De natuur eener maatschappij brengt mede, dat zij de macht en het recht heeft, om alle schadelijke en verderfelijke leden uit haar uit te werpen; zoo ook de Kerk, welker sieraad is heilig te zijn, Psalm 93 : 5; en de kwaden niet te kunnen verdragen.

.·. *Vraag.* Hoe al verder?

Antw. 3. Uit het gedurige gebruik der kerkelijke tucht:

a. onder het Oude Testament, alwaar de onreinen van den tabernakel en van de uiterlijke gemeenschap der Kerk werden uitgesloten, Lev. 13 : 2. Als de priester hem bezien zal hebben, dan zal hij hem onrein verklaren; 2 Kron. 26 : 21. Alzoo was de koning Uzzia melaatsch, tot aan den dag zijns doods, en melaatsch zijnde, woonde hij in een afgezonderd huis, want hij was van het huis des Heeren afgescheiden. Bekend zijn de drie onderscheidene trappen van uitsluiting, bij de Joden van ouds in gebruik. De נדוי, Niddui, of de uitsluiting van een Jood, die tot ergernis gezondigd had, van de gemeenschap der Kerk, voor dertig dagen, of voor zestig en negentig dagen, naarmate hij onboetvaardig bleef. De חרם, Cherem, of zwaardere uitsluiting van alle soort van gemeenschap met menschen, onder het uitspreken van vele vloeken. De שמתא, Schammata, zijnde, naar de verklaring der Joden, de allerzwaarste verbanning, waardoor een Jood, zwaarlijk gezondigd hebbende tegen de wet van Mozes, de goddelijke wraak waardig geschat werd. Velen denken dat hiermede overeenstemt, 1 Cor. 16 : 22. Indien iemand den Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij eene vervloeking, Maranatha.

b. Onder het Nieuwe Testament, alwaar deze tucht onderscheidenlijk is geoefend, 1 Cor. 5 : 5. Denzulken over te geven den SATAN, tot verderf des vleesches, opdat de geest behouden mag worden in den dag des Heeren Jezus; 1 Tim. 1 : 20. Onder welke is Hymeneus en Alexander, die ik den Satan overgegeven heb, opdat zij zouden leeren niet meer te lasteren. Na den tijd der Apostelen heeft de eerste Christelijke Kerk, zonder aanzien van personen, dezen sleutel gebruikt, zoodat zelfs keizer Theodosius wegens zijn gedrag te Thessalonica, van Ambrosius werd in den ban gedaan; en niet dan langs de vier bekende trappen van boetvaardigheid wederom aangenomen. Deze waren de Πρόκλαυσις, proklausis, de nedervalling, of het voorgeween; waardoor de boetvaardige eenige maanden, ja zelfs wel jaren lang, voor de kerkdeuren lag, schreiende en weenende. De Ἄκροασις, van kroasis, het gehoor, waardoor de boetvaardige, na eenigen tijd voor de kerkdeur gelegen hebbende, binnen de deur van de gehoorplaats

werd toegelaten, om van verre staande, in het portaal Gods woord te hooren. De Ὑποπτώσις hypoptosis, nederwerping, waardoor de boetvaardige zich dicht bij de geloovigen mocht nederwerpen. De Συστάσις sustasis, medestand, waardoor de boetelingen in de gemeenschap des gebeds onder de geloovigen stonden; waarna zij eerst, na openbare verzoening, met voorgaande gebeden, oplegging der handen en vrijspraak, tot de gemeenschap van des Heeren tafel werden toegelaten.

Vraag. Hebt gij nog een bewijs?

Antw. 4. Ja, ook door verscheidene redenen; de kerkelijke tucht is nuttig,

a. om de onteering van Gods naam te voorkomen; want door het verdragen van kwade en verderfelijke leden in de Kerk, geeft zij aanleiding om gelasterd te worden van die buiten zijn, alsof zij gemeenschap heeft met de ongerechtigheid, Rom. 2 : 14. De naam Gods werd om uwentwille gelasterd onder de heidenen:

b. om de Kerk voor besmetting te bewaren, dat haastelijk geschiedt, wanneer men de ergerlijken in leer of wandel niet uitsluit van de kudde. Een weinig zuurdeesem maakt het geheele deeg zuur, 1 Cor. 5 : 6. Waarom Paulus van de valsche leeraars zegt, 2 Tim. 2 : 17. Hun woord zal voorteten gelijk de kanker;

c. om ergerlijke zondaars, alzoo tot schaamte en boetvaardigheid te brengen, 2 Thess. 3 : 14. Vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd worde; 1 Cor. 5 : 5. Denzulke over te geven den Satan tot verderf des vleesches, opdat de geest mag behouden worden, in den dag des Heeren Jezus;

d. om de rust en eendracht der Kerk te bewaren, welke door vermenging met ergerlijke leden wordt gestoord, Gal. 5 : 12. Och of zij ook afgesneden werden, die u onrustig maken!

Vraag. Over wie moet de kerkelijke tucht geoefend worden?

Antw. Niet over redelooze schepselen of menschen die buiten de Kerk zijn, maar over ergerlijke lidmaten, die tot haar uiterlijke gemeenschap behooren, 1 Cor. 5 : 12, 13. Wat heb ik ook die buiten zijn te oordeelen? oordeelt gijlieden niet die binnen zijn? maar die buiten zijn oordeelt God.

Vraag. Welke zijn die?

Antw. 1. Of goddeloozen en ergerlijken in den wandel, 1 Cor. 5 : 13. Doet gijlieden dezen booze uit ulieden weg.

2. Of over onrechtzinnigen in de leer, 2 Tim. 3 : 8. Gelijkerwijs nu Jannes en Jambres Mozes tegenstonden, alzoo staan ook dezen de waarheid tegen, menschen, verdorven zijnde van verstand, verwerpelijk aangaande het geloof.

Vraag. Moet de uitwerping, van een ergerlijk zondaar, terstond geschieden, als zijne ergernis openbaar wordt?

Antw. Geenszins, maar men moet langzaam, voorzichtig, en als bij trappen opklimmen tot dit uiterste den ban, Tit. 3 : 10. Verwerp een ketterschen mensch, na de eerste en tweede vermaning.

.·. *Vraag.* Langs welke trappen komt de kerk tot de oefening van den ban, of de uitsluiting uit de christelijke gemeente?

Antw. 1. Eerst tracht men den zondaar door een bescheiden aanspraak zijne afwijking in de leer of in den wandel onder het oog te brengen, Gal. 6 : 1. Broeders, indien ook een mensch overvallen ware door eenige misdaad, gij die geestelijk zijt, brengt den zoodanige te recht, met den geest der zachtmoedigheid; 2 Tim. 2 : 25. Met zachtmoedigheid onderwijzende degenen die tegenstaan; of hun God te eeniger tijd bekeering gave, tot erkentenis der waarheid.

2. Deze aanspraak van geen gevolg zijnde, neemt men twee of drie getuigen met zich, om hem des te krachtiger te overtuigen, en over zijne zonde beschaamd te maken, Matth. 18 : 16. Maar indien hij u niet hoort, zoo neem nog een of twee met u; opdat in den mond van twee of drie getuigen alle waarheid besta.

3. Hierdoor niet gebeterd zijnde, moet men hem de gemeente, of die over de gemeente gesteld zijn, aangeven, die door vermaning en bestraffing, hem zullen trachten tot verbetering te brengen, Matth. 18 : 17. Indien hij dezelve geen gehoor geeft. zoo zegt het der gemeente.

4. Niet luisterende naar den raad der Kerk, wordt zulkeen van de gemeenschap van des Heeren tafel afgehouden, Matth. 7 : 6. Geeft het heilige den honden niet, en werpt uwe paarlen niet voor de zwijnen.

5. Onverbeterlijk voortgaande, moet de uitbanning van zulkeen hardnekkig zondaar aan de gemeente bekend gemaakt worden, om ware het mogelijk hem tot berouw en schaamte te brengen, 1 Tim. 5 : 20. Bestraf die zondigen, in tegenwoordigheid van allen, opdat ook de anderen vreeze mogen hebben.

6. Hardnekkig blijvende, is er niets overig dan zulk eenen, als een onwaardig lid, in het openbaar van de gemeenschap der Kerk af te snijden, als die reden heeft gegeven tot lastering van Gods naam, ontheiliging van Gods verbond en ergernis der gemeente, Matth. 18 : 17. Indien hij de gemeente geen gehoor geeft, zoo zij hij u als een heiden en tollenaar; 2 Thess. 3 : 14. Indien iemand onze woorden door dezen brief geschreven, niet gehoorzaam is, teekent dien: en vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd worde.

.·. *Vraag.* Hoeverre gaat deze uitsluiting uit de gemeente?

Antw. 1. Niet het verlies van eenige lichamelijke bezittingen, of verklaarde burgerlijke oneerlijkheid, of onttrekking van allen burgerlijken handel, of losmaking van alle onderdaans en huwelijks verbintenissen, gelijk ten deele de Papisten, ten deele de Wederdoopers, met hun leer en handelingen willen; want dit strijdt niet slechts tegen den aard der zaak, maar ook tegen de Schrift, 2 Thess. 3 : 15. Houdt hem niet als een vijand, maar vermaant hem als een broeder; Rom. 13 : 1. Alle ziel zij den machten over haar gesteld onderworpen; Matth. 19 : 6. Hetgeen dan God te zamen gevoegd heeft, scheide de mensch niet.

2. Ook niet tot de uitsluiting van alle gehoor des woords, alzoo de zondaar daardoor tot bekeering geleid wordt.

3. Noch ook eene zekere verdoemenis, naardien de kerkelijke ban wel onrechtvaardig kan zijn, gelijk als die van de Joden tegen

de Christenen, en van de Papisten tegen ons; behalve dat God aan den uitgesloten zondaar, in het laatste van zijn leven, de genade der bekeering schenken kan.

Vraag. Is de uitsluiting van den zondaar uit de Kerk voor altoos?

Antw. Geenszins; zij duurt alleen tot dien tijd, dat hij voor de gemeente zijne zonde belijdt met blijken van berouw en beloften van beterschap.

Vraag. Moet dan zulk een berouw hebbend zondaar door de Kerk wederom aangenomen worden?

Antw. Ja toch; dewijl alsdan de ergernis is weggenomen, en de gemeente genoeg gedaan, opdat zijne ziel door al te groote droefheid niet verslonden worde, 2 Cor. 2 : 6, 7. Den zoodanigen is deze bestraffing genoeg, die van velen geschied is. Alzoo dat gij daarentegen hem liever moet vergeven, opdat de zoodanige, door al te overvloedige droefheid niet verslonden worde.

Vraag. Geldt deze handeling der opzieners in het oefenen der tucht, in de vierschaar Gods?

Antw. Gewisselijk ja, indien dezelve geschiedt naar Gods voorschrift, op goede gronden, Matth. 16 : 19. Zoo wat gij zult binden op de aarde, dat zal in de hemelen gebonden zijn, en zoo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.

.·. *Vraag.* Wat staat een zondaar te betrachten, voor wien het rijk der hemelen gesloten wordt?

Antw. 1. Deze moet zichzelven trachten te kennen, als zulk een die onder het rijk der zonde en des Satans leeft, Joh. 8 : 34. Een iegelijk die de zonde doet is een dienstknecht der zonde.

2. De bedreiging eener eeuwige verdoemenis, moet hem aandrijven tot bekeering, 2 Cor. 5 : 11. Wij dan wetende den schrik des Heeren, bewegen de menschen tot het geloof.

3. De troostrijke aanbieding van genade en zaligheid heeft hij ter harte te nemen tot behoudenis, Marc. 1 : 15. Bekeert u, en gelooft het Evangelie; Jes. 45 : 22. Wendt u naar Mij toe, en wordt behouden.

.·. *Vraag.* Wat hebben de geloovigen te betrachten?

Antw. 1. Deze moeten zich verblijden, dat het koninkrijk der hemelen voor hen wordt geopend en de vergeving der zonden openlijk betuigd wordt, Jes. 49 : 13. Juicht gij hemelen en verheug u gij aarde, en gij bergen maakt gedreun met gejuich, want de Heere heeft Zijn volk getroost; Jes. 40 : 1, 2. Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen; spreekt naar het hart van Jeruzalem, en roept haar toe, dat haar strijd vervuld is, dat haar ongerechtigheid verzoend is, dat zij van de hand des Heeren dubbel ontvangen heeft voor hare zonden.

2. Zij hebben de bestraffing van Gods dienaren met alle liefde en zachtmoedigheid te ontvangen, Psalm 141 : 5. De rechtvaar-

dige sla mij, het zal weldadigheid zijn, en hij bestraffe mij, het zal olie des hoofds zijn, het zal mijn hoofd niet breken; want nog zal ook mijn gebed voor hen zijn in hunne tegenspoeden.

3. Zij zijn ook schuldig de vertroostingen der leeraren, als van Gods wege tot hen geschiedende, niet klein te achten, Psalm 119 : 49, 50. Gedenk des woords tot uwen knecht gesproken, op hetwelk Gij mij hebt doen hopen. Dit is mijn troost in mijne ellende, want Uwe toezegging heeft mij levend gemaakt.

ARTIKEL XXXIII.

Van de Sacramenten in het algemeen en hun getal.

Wij gelooven, dat onze goede God, acht hebbende op onze grovigheid en zwakheid, ons heeft verordend de Sacramenten, om aan ons Zijne beloften te verzegelen, en om panden te zijn der goedwilligheid en genade Gods te onswaarts, en ook om ons geloof te voeden en te onderhouden; dewelke Hij gevoegd heeft bij het woord des Evangelies, om te beter aan onze uiterlijke zinnen voor te stellen, zoowel hetgene Hij ons te verstaan geeft door Zijn woord, als hetgene Hij inwendig doet in onze harten, bondig en vast makende in ons de zaligheid, die Hij ons mededeelt. Want het zijn zichtbare waarteekenen en zegelen van eene inwendige en onzienlijke zaak, door middel waarvan God in ons werkt door de kracht des H. Geestes. Zoo zijn dan de teekenen niet ijdel noch ledig, om ons te bedriegen; want Jezus Christus is hunne waardigheid, zonder wien zij niet met al zijn zouden. Voorts zijn wij tevreden met het getal der Sacramenten, die Christus, onze Meester, ons heeft verordend, welke niet meer dan twee zijn; te weten het Sacrament des Doops, en des H. Avondmaals van Jezus Christus.

[Wy ghelooven dat onze goede Godt, acht hebbende op onse grovicheyt ende swacheyt, ons heeft verordent de Sacramenten, om aen ons syn beloften te verzegelen, ende om panden te zyn, der goetwillicheydt ende ghenade Gods tot ons waert, ende ooc om ons geloove te voeden ende te onderhouden: dewelcke hy gevoecht heeft by het woort des Evangelij, om te beter aen onse uyterlicke sinnen voor te stellen, so wel 't gene hy ons te verstaen geeft door syn woort, als 't gene hy inwendich doet in onse herten; bondich ende vast-makende in ons de salicheyt, die hy ons mede deelt. Want het zyn sichtbare waerteeckenen ende zegelen van eene inwendige ende onsienlicke sake, door 't middel der welcken God in ons werkt door de cracht des H. Geestes. So zyn dan de teeckenen niet ydel

noch ledich om ons te bedriegen: want Jesus Christus is de waarheyt van dien, sonder wien sy niet met allen zyn en souden. Voorder zyn wy te vreden met 't ghetal der Sacramenten, die Christus onse Meester ons heeft verordent; welcke niet meer dan twee zyn, te weten het Sacrament des Doops, ende des Heylighen Avontmaels Jesu Christi.]

Vraag. Wat doet God, tot vertroosting Zijner Kerk?
Antw. Hij sterkt haar geloof, 2 Thess. 3 : 3. De Heere is getrouw, die zal u versterken; Psalm 68 : 10. Gij hebt Uwe erfenis gesterkt, als zij mat was geworden.

Vraag. Hoe zoo?
Antw. God sterkt het geloof Zijner kinderen,
1. door de verkondiging van Zijn woord, Ps. 62 : 12. God heeft een ding gesproken, ik heb dit tweemaal gehoord, dat de sterkte Godes is;
2. door de inwendige werking des H. Geestes, Efeze 1 : 13. In welken gij ook, nadat gij geloofd hebt, zijt verzegeld geworden met den Heiligen Geest der belofte;
3. door het lijden der martelaren om de zaak Gods, Filip. 1 : 14. En dat het meerendeel der broederen in den Heere, door mijne banden vertrouwen gekregen hebbende, overvloediger het woord onbevreesd durven spreken;
4. door het gebruik der Sacramenten, als ingestelde teekenen, en zegelen van het verbond, Hoogl. 2 : 5. Ondersteunt gijlieden mij met de flesschen, versterkt mij met de granaatappelen; Psalm 46 : 5. De beekskens der rivier zullen verblijden de stad Gods; het heiligdom der woningen des Allerhoogsten. Doch hiervan staan wij nu te spreken.

.˙. *Vraag.* Hoe zullen wij dit leerstuk bezien?
Antw. Met dankbaarheid, ons verwonderende dat de goede God niet alleen een verbond met ons aangaat, maar daarenboven dat verbond onder eede bevestigt, Ezech. 33 : 11. Zoo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere, zoo Ik lust hebbe in den dood des zondaars; wat Paulus nader bevestigt, Hebr. 6 : 17, 18. God willende den erfgenamen der beloftenis overvloediger bewijzen de onveranderlijkheid Zijns raads, is met een eed daartusschen gekomen; opdat wij door twee onveranderlijke dingen, in welke het onmogelijk is dat God liege, een sterke vertroosting zouden hebben; wij namelijk, die de toevlucht genomen hebben om de voorgestelde hoop vast te houden.
.˙. *Vraag.* In hoeveel deelen wordt het artikel verdeeld?
Antw. Gevoegelijk in drie deelen.
I. Eerst staat ons te zien het oogmerk Gods met de instelling der Sacramenten:
A. deels tot verzegeling van Zijne goedgunstigheid tot ons: Wij gelooven dat onze goede God, acht hebbende op onze grovigheid en zwakheid, ons heeft verordend de Sacramenten, om aan ons Zijne beloften te verzegelen, en om panden te zijn der goedwilligheid en genade Gods tot ons;

B. deels tot versterking van ons geloof: Om hetzelve te voeden en te onderhouden;

C. deels om ons klaarder te doen verstaan, hetgeen God uiterlijk leert door Zijn woord, en innerlijk door Zijnen Geest in onze harten: dewelke Hij gevoegd heeft bij het Woord des Evangelies, om beter aan onze uiterlijke zinnen voor te stellen, zoowel hetgeen Hij ons geeft te verstaan door Zijn woord, als hetgeen Hij inwendig doet in onze harten, bondig en vast makende in ons de zaligheid, die Hij ons mededeelt.

II. Daarna, waarvoor de Sacramenten eigenlijk te houden zijn, te weten,

A. als zichtbare teekenen van onzichtbare genade: Want het zijn zichtbare waarteekenen, en zegelen van eene inwendige en onzienlijke zaak, door middel waarvan God in ons werkt, door de kracht des Heiligen Geestes;

B. als ware zichtbare teekenen, die ons Christus aanwijzen: Zoo zijn dan de teekenen niet ijdel, noch ledig om ons te bedriegen, want Jezus is hunne waarheid, zonder wien zij niet met al zijn zouden.

III. Eindelijk, hoeveel de Sacramenten in getal zijn: Voorts zijn wij tevreden met het getal der Sacramenten, die Christus onze Meester ons heeft verordend welke niet meer zijn dan twee, te weten, het Sacrament des Doops, en des Heiligen Avondmaals van Christus.

.·. *Vraag.* Wat beteekent het woord Sacrament?

Antw. Sacrament komt af van sacrare, toewijzen, heiligen; het beteekende van ouds bij de Romeinen zeker geld, dat door twistende partijen bij den opperpriester in de heilige plaats werd neergelegd, onder voorwaarde dat die het geding won, zijn geld weder tot zich nam; maar die het geding verloor, moest zijn geld in de algemeene schatkist laten. Ook werd het woord gebruikt van die vrijwillige belofte, of krijgseed, door welke de soldaten zich verbonden tot gehoorzaamheid aan hunnen veldoverste. De oudvader Tertullianus is de eerste geweest, die dat woord tot een heilig gebruik heeft overgebracht. Zoo spreekt hij tot de martelaren, die onder den keizer Severus gevangen zaten: Vocati sumus ad militiam Dei vivi, jam tunc, cum in Sacramenti verba respondimus: Wij zijn geroepen tot den krijg des levenden Gods, toen ter tijde, als wij in de woorden des Sacraments geantwoord hebben.

.·. *Vraag.* Is het geoorloofd dit woord te gebruiken?

Antw. Ja toch; de Kerk heeft dit van ouds buiten opspraak gedaan. Echter moeten wij bekennen, dat de Schrift ons woorden in den mond geeft, die de zaak alzoo klaar en krachtig uitdrukken; zoo leest men van teekenen des verbonds, Gen. 17 : 11; van zegelen der rechtvaardigheid des geloofs, Rom. 4 : 11; van tegenbeelden, die onze behoudenis afschilderen, 1 Petr. 3 : 21; en van voorbeelden der dingen die in de hemelen zijn, Hebr. 9 : 23.

Vraag. Wie is de insteller der Sacramenten?

Antw. Alleen God, de auteur van het genadeverbond, Gen. 17 : 7. Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen

u. En zoo is Zijn werk alleen zegelen aan dit verbond te hangen.

Vraag. Hoe bewijst gij dit verder?
Antw. 1. De Schrift zegt duidelijk dat alle Sacramenten van God zijn ingesteld: de besnijdenis, Gen. 17 : 10. Handl. 7 : 8; het pascha, Exod. 12 : 13; de doop, Joh. 1 : 33. Matth. 28 : 19; het avondmaal, Matth. 26 : 26.
2. God alleen geeft de beteekende zaak, Jes. 43 : 25. Ik, Ik ben het die uwe overtredingen uitdelg; Deut. 30 : 6. De Heere uwe God zal uwe harten besnijden.
3. De Sacramenten zijn een deel van den godsdienst, gelijk de offeranden, die alleen naar Gods bevel moesten geofferd worden, wijl God allen eigenwilligen godsdienst afkeurt, Col. 2 : 23.

Vraag. Waarom heeft God de Sacramenten ingesteld?
Antw. Om onze zwakheid te hulp te komen: Onze goede God acht hebbende op onze grovigheid en zwakheid, heeft ons de Sacramenten verordend.

.·. *Vraag.* Was dit noodig?
Antw. Ja toch,
1. Zoo groot is onze grovigheid of onwetendheid in geestelijke dingen, dat wij die bezwaarlijk kunnen verstaan, zonder lichamelijke uitbeelding en gelijkenis. Indien wij zonder lichaam waren, gelijk de Engelen, zou God ons alle Zijne geestelijke weldaden medegedeeld of bloote verborgenheden geopenbaard hebben, zonder deksel. Maar nu wij een lichaam hebben, vereenigd met onze ziel, is het noodzakelijk dat God geestelijke weldaden onder tastbare deksels geeft, om ons verstand te gemoet te komen. Hierom zei de Zaligmaker tot den overste der Joden, Joh. 3 : 12. Indien Ik ulieden aardsche dingen gezegd heb, en gij gelooft niet, hoe zult gij gelooven, indien Ik ulieden de hemelsche zou zeggen?
2. Groot is onze zwakheid of ongeloof in goddelijke zaken; de ongeloovigheid van Thomas kleeft ons aan; wij willen niet gelooven, tenzij dat wij tasten en voelen kunnen, Joh. 4 : 48. Tenzij dat gij teekenen en wonderen ziet, zoo zult gij niet gelooven. Dus komt de Geest onze zwakheid te hulp met de Sacramenten, roepende door dezelve, Ezech. 33 : 11. Zoo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere, zoo Ik lust heb in den dood der goddeloozen; Jer. 32 : 38. Ja zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ik zal hun tot een God zijn.

Vraag. Tot wat einde heeft God de Sacramenten ingesteld?
Antw. 1. In het algemeen,
a. om de bondgenooten Gods van de ongeloovigen te onderscheiden. Dus stelde de Heere de besnijdenis met het pascha in, tot een middelmuur des afscheidsels, voor Joden en heidenen, Efeze 2 : 14;
b. om te beduiden de gemeenschap der geloovigen aan de goederen des Verbonds, 1 Cor. 12 : 13. Wij allen zijn door eenen Geest tot een lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken; hetzij dienstknechten, hetzij vrijen; en wij zijn allen tot eenen Geest gedrenkt.

2. In het bijzonder, om teekenen en zegelen te zijn van Gods Verbond, waardoor ons uiterlijk wordt aangewezen, hetgeen God ons door Zijnen Geest in onze harten doet, 2 Cor. 1 : 21, 22. Die ons gezalfd heeft is God; die ons ook heeft verzegeld, en het onderpand des Geestes in onze harten gegeven.

Vraag. Waarvoor zijn de Sacramenten meer te houden?
Antw. Voor zichtbare waarteekenen van eene inwendige en onzienlijke zaak, door middel waarvan God in ons werkt, door de kracht des Heiligen Geestes.
Vraag. Waar noemt ze de Schrift alzoo?
Antw. Gen. 17 : 10. Dit is Mijn verbond, dat gijlieden houden zult; gij zult het vleesch der voorhuid besnijden, en dat zal u tot een teeken zijn tusschen Mij en tusschen u. Rom. 4 : 11. Hij heeft het TEEKEN der besnijdenis ontvangen tot een ZEGEL der rechtvaardigheid des geloofs, die hem in de voorhuid was toegerekend.
Vraag. Wat is in het algemeen een teeken?
Antw. Iets dat zich aan de zinnen vertoont, en waardoor iets anders te kennen gegeven of te binnen gebracht wordt.
Vraag. Hoe velerlei teekenen worden er gemeenlijk genoemd?
Antw. Drieërlei: 1. natuurlijke teekenen, 2. teekenen door instelling, 3. en die van beiden iets hebben.
Vraag. Wat noemt gij natuurlijke teekenen?
Antw. Zulke, die natuurlijker wijze een teeken van iets anders zijn. Dus is de rook, dien men ziet opgaan, een teeken dat er vuur is. Het avondrood aan den hemel een teeken dat het 'smorgens goed weer zijn zal, Matth. 16 : 2; en het uitspruiten van den vijgeboom, een teeken dat de zomer nabij is, Matth. 24 : 32.

Vraag. Wat zijn teekenen door instelling?
Antw. Teekenen door instelling zijn die geen vermogen zouden hebben om iets te beteekenen, maar dat door goedkeuring of instellinge ontvangen; zoo waren de steenen, die Jacob en Laban opgericht hadden, tot een teeken tusschen hen beiden, Gen. 31 : 52; en het snoer van scharlaken, aan het huis van Rachab de hoer, tot een teeken van bevrijding, Jozua. 2 : 11.
Vraag. Welke zijn de teekenen die van beiden iets gemeen hebben.
Antw. Zulke, die wel natuurlijker wijze geschikt zijn, om dit of dat te kunnen verbeelden, doch die er niet voor kunnen gehouden worden, tenzij dat er eene instelling bij komt. Gelijk de regenboog voor Noach, Gen. 9 : 12; het wollenvlies voor Gideon, Richteren 6 : 37; en het teruggaan van de zon voor Hiskia, 1 Kon. 20 : 8.

.·. *Vraag.* Van welk soort zijn de Sacramenten?
Antw. Van de laatste soort; want de besprenging met, of de indompeling in het water, is natuurlijker wijze bekwaam om af te beelden de reinigmaking, door Christus' bloed, en de gemeen-

schap aan Zijnen dood, begrafenis en opstanding, Rom. 6 : 4—6; zoo ook het eten van het gebroken brood, en het drinken van den wijn natuurlijker wijze bekwaam zijn om onze gemeenschap aan Christus' lichaam en bloed aan het kruis voor ons gebroken en vergoten; doch beiden zouden zij dit niet zijn, zoo er geen instelling bij was gekomen.

Vraag. Waarom noemt gij de Sacramenten zichtbare teekenen?
Antw. 1. In onderscheiding van het woord Gods, dat een hoorbaar teeken is.
2. Omdat ze schilderijen van onzienlijke genade zijn, die geen oor gehoord noch oog gezien heeft, 1 Cor. 2 : 9. De Moorman zeide, Hand. 8 : 36. Ziedaar water, wat verhindert mij om gedoopt te worden?
Vraag. Waarom heilige teekenen?
Antw. 1. Omdat zij van een heilig God zijn ingesteld.
2. Omdat zij heilige dingen verbeelden.
3. Omdat zij van heiligen en heilig moeten gebruikt worden.

Vraag. Waartoe dienen zij?
Antw. 1. Om de beloften Gods te verzegelen, of om panden te zijn van Zijne genade en goedwilligheid tot ons, Rom. 4 : 11. Hij heeft het teeken der besnijdenis ontvangen, tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs.
2. Om het geloof in ons te voeden en te onderhouden. Zoo worden zij vergeleken bij borsten, die voedsel geven, Hoogl. 8 : 1; bij flesschen en granaat-appelen, die krachtig versterken, Hoogl. 2 : 5; bij beekskens der rivier, die de godzaligen verblijden, Psalm 46 : 5.
3. Om beter aan de uiterlijke zinnen voor te stellen, zoowel hetgene God ons uiterlijk te verstaan geeft door Zijn Woord, als hetgene Hij inwendig doet in onze harten, Psalm 63 : 3. Voorwaar ik heb U in het heiligdom aanschouwd ziende Uwe sterkheid en Uwe eere.

.·. *Vraag.* Hoe geven ons de Sacramenten de beloften des Evangelies des te beter te verstaan?
Antw. Niet dat zij ons onderwijzen buiten het Woord, of beter dan het Woord en den H. Geest; maar dat zij, gevoegd zijnde bij het Woord des Evangelies, door lichamelijke zinnebeelden, aan de uiterlijke zinnen vertoonen, hetgeen anders alleen door de innerlijke bevattingen der ziel begrepen wordt. Die dan de teekenen wel gebruikt, zal aanstonds in de beteekenende zaak worden ingeleid, en er een levend gezicht door ontvangen, 2 Cor. 3 : 18.

Vraag. Zijn dan Woord en Sacramenten daartoe gericht, om ons op de offerande van Christus als op den eenigen grond onzer zaligheid te wijzen?
Antw. Ja toch; want de Heilige Geest leert ons in het Evangelie, en verzekert ons door de Sacramenten, dat onze volkomene zaligheid in de eenige offerande van Christus staat, die voor ons aan het kruis geschied is, Rom. 6 : 3. Of weet gij niet

dat zoovelen wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in Zijnen dood gedoopt zijn? 1 Cor. 3 : 11. Niemand kan een ander fundament leggen, dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Christus Jezus.

Vraag. Is er nochtans niet eenig onderscheid tusschen Woord en Sacrament?

Antw. Ja toch: het Woord is voor de ooren, het Sacrament voor de oogen; het Woord is voor een ieder, de Sacramenten alleen voor de geloovigen; het Woord begint bij het geloof, de Sacramenten versterken het geloof; het Woord geeft de beloften, de Sacramenten verzegelen de beloften; het Woord kan nuttig zijn zonder de Sacramenten, maar de Sacramenten kunnen niet nuttig zijn zonder het Woord; het Woord is altoos hetzelfde geweest, maar de Sacramenten zijn veranderd naar de huishouding der Testamenten.

Vraag. Hoe kan men de Sacramenten onderscheiden?

Antw. In Sacramenten des Ouden- en Nieuwen Testaments.

Vraag. Hoe onderscheidt gij die des Ouden Testaments?

Antw. In gewone en buitengewone Sacramenten.

1. Onder de buitengewone worden gesteld: de ark van Noäch, 1 Petr. 3 : 21; de regenboog, Jes. 54 : 9; de doorgang door de Roode Zee, 1 Cor. 10 : 1, 2; de wolk- en vuurkolom, Jes. 4 : 5; het manna, Joh. 6 : 49, 51; het water uit de steenrots, 1 Cor. 10 : 4; de koperen slang, Joh. 3 : 14, 15.

2. De gewone zijn geweest: de besnijdenis, Gen. 17, en het pascha, Exod. 12.

Vraag. Hoeveel zijn de Sacramenten des N. Testaments?

Antw. Twee, de heilige Doop, en het heilig Avondmaal.

Vraag. Is er verschil tusschen de Sacramenten des Ouden en Nieuwen Testaments?

Antw. Niet in substantie, beteekenis en verzegeling, maar in de omstandigheden:

1. de uitwendige teekenen en ceremoniën waren anders in de besnijdenis en pascha, dan in den doop en het avondmaal;

2. de Sacramenten van het O. Testament, zagen op Christus, die komen en sterven zoude, maar die van het N. Testament op Christus, die gekomen en gestorven is;

3. die van het O. Testament waren donkerder, als zijnde schaduwen, Col. 2 : 71, en voorbeelden, Hebr. 9 : 9; maar die van het N. Testament vertoonen alles klaar en duidelijk;

4. de oude Sacramenten waren moeilijker en kostbaarder om te betrachten, dan die van het N. Testament;

5. de Sacramenten van het O. Testament waren alleen voor de Israëlieten, Gen. 17 : 7; maar die van het N. Testament voor alle volkeren, Matth. 28 : 19; voor de geheele wereld, Marc. 16 : 15.

Vraag. Waarin komen de Sacramenten des O. en N. Testaments overeen?

Antw. 1. In oorsprong, zijnde alle van God tot Sacramenten ingesteld.

2. In voorwerp, ziende alle op Christus en Zijne volmaakte offerande.
3. In gebruik, zijnde alle ingesteld tot teekenen en zegelen van Gods Verbond.
4. In gebruikers, zijnde alle bondgenooten Gods.
5. In eere, zijnde alle van Christus gebruikt. Hij is besneden, Luc. 2 : 21; heeft het pascha gehouden; is gedoopt, Matth. 3; en heeft het avondmaal genoten, Matth. 26.

Vraag. Van hoeveel Sacramenten spreken de Papisten?
Antw. Van zeven, want behalve den doop en het avondmaal stellen zij er nog vijf, nl. het vormsel, de oorbiecht, het laatste oliesel, de ordening en het huwelijk.

.·. *Vraag.* Wat verstaan de Papisten door het vormsel?
Antw. 1. Zij noemen die ceremonie, waarvan wij spreken, niet vormsel, maar vroomsel, naar vromen, dat is, kloek en sterk maken, omdat ze, als het ware, dient om den mensch tot den geestelijken mensch, waartoe hij geteekend wordt, aan te moedigen.
2. Zij verstaan er door een sacrament, hetwelk den gedoopten van een bisschop of priester toegediend wordt, bestaande in het teeken aan het voorhoofd, kruiswijze, met geheiligde zalf en met deze bijgevoegde woorden: Ik teeken u, met het teeken des kruises, en vroom u met de zalf der zaligheid, in den naam des Vaders, des Zoons, en des H. Geestes: waar dan een kinnebakslag bij gedaan wordt, om te leeren, dat men desnoods, zwarigheden verdragen moet om Christus' wille.
.·. *Vraag.* Wat is de oorbiecht.
Antw. Een bondszegel der nieuwe wet, waarnaar de priester de zonde vergeeft hun die na voorgaande verbrijzeling des harten, en nevengaande voldoening des werks, hunne zonden in zijn oor belijden. Dit placht oudtijds in het openbaar, ten aanhoore van anderen, te geschieden; maar alzoo ten tijde van Nectarius, bisschop van Constantinopel, zekere vrouwe, onbedacht verhaalde de zonde die zij met een diaken gedaan had, heeft men de openbare biecht te niet gedaan.
.·. *Vraag.* Wat is het laatste oliesel?
Antw. 1. Een sacrament, waarnaar de priester, door bestrijking met olie aan de werktuigen der uitwendige zinnen, van de volwassenen, die op hun uiterste liggen, hun de lichamelijke gezondheid herstelt, zoo het hun nuttig is voor de ziel, en de overgeblevene zonde wegneemt.
2. De ontvanger van dit sacrament moet zijn een boetvaardig zondaar, die in doodsnood ligt, genegen om door dit middel geholpen te worden.
3. De stof, die men tot het bestrijken gebruikt, is olie van olijven, die van den bisschop of den priester moet geconsacreerd of gewijd zijn, en telkens alle jaren vernieuwd worden.
4. De leden, waaraan de zalving moet gedaan worden, zijn de ooren, oogen, neusgaten, mond en handen als zetels van de vijf zinnen.
5. De vorm bestaat in woorden van toewensching of afbidding

in dezer voege: Door die heilige zalving en door Zijne gezegende barmhartigheid, gelieve God u ten goede te houden al wat gij misdaan hebt door uw gezicht.

6. De effecten of werkingen stellen zij de gezondheid des lichaams, indien het der ziele mocht dienstig zijn, bijzonder de wegneming der zonden, hetzij vergeeflijke of doodzonden, en de krachtige bijstand tegen de verzoekingen des Satans.

7. Tot bewijzen voor dit sacrament brengen zij te berde, onder vele teksten, Marc. 6 : 13, Jac. 5 : 14, 15, waar van de zalving der kranken gehandeld wordt, zonder acht te geven, dat dit eene buitengewone zalving was, door welke de lichamelijke gezondheid in die eerste tijden, bij wijze van een wonderwerk, aan de menschen hersteld werd.

.·. *Vraag.* Wat is de ordening?

Antw. Dit is bij de Papisten een sacrament van de nieuwe wet, waarin door een heilig teeken, den geordenden gegeven wordt geestelijke macht en bediening. Zij tellen zevenderlei soort van orden, die ieder haar bijzondere teekenen, zoo in materie als in vorm hebben. De eerste soort is ostiarus, koster of deurbewaarder, wiens ambt het is op de deur te passen, en wel toe te zien wie hij in laat; de tweede lector of voorlezer; de derde exorçista, of duivelbezweerder; de vierde acolythus, of ceroserarius, volger of waskaarsdrager; de vijfde subdiaconus of onderdiaken; de zesde diaconus, of diaken; de zevende presbyter of priester, wiens werk mede brengt te maken het lichaam en bloed van Christus, hetzelve te offeren in de mis aan God, voor levenden en dooden, zonden te vergeven, en kranken te berechten. Ja in deszelfs ordening geeft hem de bisschop een kelk met wijn en de schotel met de hostie, zeggende: ontvang de macht om aan God sacrificie te offeren. Zij vestigen hun gevoelen onder anderen op Efeze 4 : 11, 12, waar van de instelling der ambten gesproken wordt, en op 1 Tim. 4 : 14 en 5 : 22, waar de oplegging der handen gelast wordt, zonder dat zij acht geven dat Paulus spreekt van de onderscheidene bedieningen; maar geenszins van die, welke de Roomsche Kerk heeft ingevoerd; noch van die plechtigheden der inwijding tot dezelve; daarenboven is de oplegging der handen geenszins te houden voor een Sacrament, maar voor een gebruik van inzegening, hetwelk van de Joden tot de Christenen is overgegaan.

.·. *Vraag.* Wat is het huwelijk?

Antw. Dit houden de papisten voor een sacrament des N. Testaments, waarin door de onderlinge tezamenstemming van Christen-echtgenooten, de geestelijke gemeenschap van Christus met Zijne Kerk beteekend wordt, en de genade van onderlinge vereeniging aan de gehuwden wordt toegebracht. Zij gaan in de zaak feil. Ook kunnen zij hiertoe niet bijbrengen Efeze 5 : 32, alzoo die naam van verborgenheid niet ziet op het uiterlijke huwelijk, maar op de geestelijke gemeenschap van Christus met Zijne Kerk.

Vraag. Hoe bewijst gij dat deze vijf geen ware Sacramenten zijn?

Antw. Daarin worden niet gevonden de hoedanigheden die tot

een bondszegel behooren; want zoo men nauwkeurig let, zal men bevinden dat er of een teeken of de beteekende zaak of eene goddelijke instelling ontbreekt. De vier eerste hebben geen instelling, en het huwelijk is wel van God, doch niet om een sacrament te zijn; de oorbiecht en het huwelijk ontberen een uitwendig teeken, onderscheiden van de persoon die het bedient of ontvangt. Daarenboven moeten de Sacramenten allen bondgenooten gemeen zijn; maar de ordening wordt tot weinigen bepaald het huwelijk is in den priesters verboden.

Vraag. Wat dunkt u van de voetwassching waarvan Christus spreekt, Joh. 13 : 5, 14?

Antw. Dit is een stuk van Jezus' liefde en nederigheid, welke deugden Hij, naar de gewoonte van die landen en tijden, den zijnen op eene krachtige wijze heeft willen inscherpen.

Vraag. Hoe bewijst gij dat er maar twee Sacramenten onder het N. Testament zijn?

Antw. 1. Christus heeft er maar twee ingesteld, den Doop, Matth. 28 : 19, en het Avondmaal, Matth. 26 : 26.

2. Christus heeft alleen deze twee Sacramenten gebruikt en in zijn persoon geheiligd.

3. Onder het Oude Testament zijn er ook maar twee geweest, voor welke die van het Nieuwe Testament zijn in de plaats gekomen.

4. De Schrift dringt deze twee alleen aan als uiterlijke banden van onze geestelijke vereeniging, 1 Cor. 12 : 13; Wij zijn allen door eenen Geest tot een lichaam gedoopt; — en wij zijn allen tot eenen Geest gedrenkt.

Vraag. Wat merkt gij hier ter betrachting op?

Antw. Dat te bestraffen zijn,

1. onkundigen die de natuur, het rechte einde en gebruik der Sacramenten, niet verstaan, Hos. 8 : 12. Ik schrijf hem de voortreffelijkheden Mijner wet voor, maar die zijn geacht als wat vreemds;

2. achteloozen, die de Sacramenten verzuimen, bijzonder dat van het Avondmaal, als of het niet noodig ware, ten minste weinig nut aanbrengt dat men ten Avondmaal gaat, Mal. 3 : 14. Gij zegt, het is te vergeefs God te dienen;

3. mondbelijders, die tevreden zijn met de teekenen, al is het dat zij geen deel of bevinding hebben aan de beteekende zaak; menschen, niet ongelijk aan die Efeziërs, die zelfs niet gehoord hadden dat er een Heilige Geest is, hoewel zij geloofden, Handl. 19 : 2.

Vraag. Wat hebben Gods kinderen in acht te nemen?

Antw. Dat zij deze teekenen trachten te gebruiken,

1. heilig, met eene behoorlijke eerbiedigheid gedachtig zijnde dat het heilige teekenen zijn, Lev. 10 : 3. In degenen die tot Mij naderen, zal Ik geheiligd worden;

2. geestelijk, met een oog op de beteekende zaak, die onder de teekenen verborgen ligt, Joh. 6 : 63. De Geest is het die levend maakt; het vleesch is niet nut.

3. geloovig, met een hart dat in deszelfs gebruik van de goddelijke invloeden afhangt, 1 Cor. 10 : 3, 4. En allen dezelfde geestelijke spijze gegeten hebben; en allen denzelfden geestelijken drank

gedronken hebben; want zij dronken uit den geestelijken steenrots die volgde; en de steenrots was Christus.

4. Dankbaar, met verbintenis van onszelven tot den dienst van God, Psalm 116 : 18. Ik zal mijne geloften den Heere betalen; nu in de tegenwoordigheid van al Zijn volk.

.·. *Vraag.* Wat hebben zwakke, bekommerde Christenen op te merken?

Antw. 1. Het gezicht van zonde moet u niet terug houden van het gebruik der teekenen, alzoo God de belasten en beladenen wil verzekeren, dat hunne zonden zijn weggenomen en verzoend. Het gezicht van onze zonden moet ons niet afdrijven, maar doen loopen naar de fontein. Zoo deed David, Psalm 25 : 11. Om Uws naams wille, vergeef mijne ongerechtigheid, want die is groot.

2. Dat het berispelijk is in Gods kinderen, als zij de teekenen weigeren te gebruiken, omdat zij hun geloof of begeerte tot het Avondmaal niet genoeg opgewekt bevinden, Jes. 7 : 9. Indien gij niet gelooft, zekerlijk gij zult niet bevestigd worden.

3. Dat kleinen, zwakken en bekommerden het eerst troost van noode zijn. Voor wie is de pardonbrief, dan voor doodschuldigen? Voor wie de barmhartigheid des vaders, dan voor een berouwhebbend zoon? Voor wie de borst der moeder, dan voor de teedere zuigeling? Zoo is het ook in het geestelijke; den gebondenen roept de Heere toe, Zach. 9 : 12. Keert gijlieden weder tot de sterkte, gij gebondenen die daar hoopt; ook heden verkondig Ik, dat Ik zal dubbel wedergeven; tot berouwhebbende zondaren, Jerem. 31 : 20. Is niet Ephraim Mij een dierbare zoon? is hij Mij niet een dierbaar troetelkind? Want sinds Ik tegen hem gesproken heb, denk Ik nog ernstig aan hem; daarom rommelt Mijn ingewand over hem; Ik zal Mij zijner zekerlijk ontfermen, spreekt de Heere. Zwakke zuigelingen neemt Hij in liefde op, om hen te verkwikken nu en eeuwig, Jes. 40 : 11. Hij zal Zijne kudde weiden gelijk een herder; Hij zal de lammerkens in Zijne armen vergaderen en in Zijnen schoot dragen; de zoogenden zal Hij zachtkens leiden.

ARTIKEL XXXIV.

Van den H. Doop als een Sacrament der inlijving in het Verbond, eerst te bedienen aan de geloovigen in hunne kinderen.

Wij gelooven en belijden, dat Jezus Christus, die het einde der wet is, *door Zijn vergoten bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstortingen, die men zoude kunnen of willen doen tot verzoening en voldoening der zonden ; en dat Hij, afgedaan hebbende de Besnijding, die met bloed geschiedde, in de plaats daarvan heeft verordend het Sacrament des Doops, door hetwelk wij in de Kerk Gods ontvangen en van alle andere volken en vreemde religiën afgezonderd worden, om geheellijk Hem toegeëigend te zijn, zijn merk en veldteeken dragende ; en het dient ons tot een getuigenis, dat Hij in eeuwigheid onze God zijn zal, ons zijnde een genadig Vader. Zoo heeft Hij dan bevolen te doopen alle degenen die de Zijnen zijn,* in den naam des Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes, *alleen met rein water ; ons daarmede te verstaan gevende, dat, gelijk het water de vuiligheid des lichaams afwascht, wanneer wij daarmede begoten worden, hetwelk op het lichaam desgenen die den Doop ontvangt gezien wordt, en hem besprengt, alzoo het bloed van Christus hetzelfde van binnen in de ziele* [1]*) doet, door den Heiligen Geest, haar besprengende en zuiverende van hare zonden, en ons wederbarende uit kinderen des toorns tot kinderen Gods. Niet dat zulks door het uiterlijke water geschiedt, maar door de*

---

[1]) De officieele uitgave heeft hier: *in der zielen.* Niet als meervoud, maar als sterk verbogen enkelvoud, zooals met volkomen zekerheid blijkt uit den Fr. en den Lat. tekst.

besprenging des dierbaren bloeds des Zoons Gods, die onze Roode Zee is, door welken wij moeten doorgaan, om te ontgaan de tirannieën van Pharaö, welke is de duivel, en in te gaan in het geestelijke land Kanaän. Alzoo geven ons de Dienaars van hunne zijde het Sacrament, en hetgene dat zichtbaar is; maar onze Heere geeft hetgene door het Sacrament beduid wordt, te weten, de gaven en onzienlijke genaden, wasschende, zuiverende en reinigende onze zielen van alle vuiligheden en ongerechtigheden, en onze harten vernieuwende en die vervullende met alle vertroosting, ons gevende eene ware verzekerdheid Zijner vaderlijke goedheid, ons den nieuwen mensch aandoende, en den ouden uittrekkende met alle zijne werken. Hierom gelooven wij, dat, zoo wiens voornemen is in het eeuwige leven te komen, die moet maar eens gedoopt worden met den eenigen Doop, zonder dien immermeer te herhalen; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Doch deze Doop is niet alleen nut, zoolang het water op ons is, en dat wij het water ontvangen, maar ook al den tijd onzes levens. Hierom verwerpen wij de dwaling der Wederdooperen, die niet tevreden zijn met een eenig doopsel, dat zij eens ontvangen hebben; en daarenboven verdoemen den doop der kinderkens der geloovigen; dewelke wij gelooven dat men behoort te doopen en met het merkteeken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderkens in Israël besneden werden, op dezelfde beloften, die onzen kinderen gedaan zijn. En voorwaar, Christus heeft zijn bloed niet minder vergoten om de kinderkens der geloovigen te wasschen, dan Hij gedaan heeft om de volwassenen. En daarom behooren zij het teeken te ontvangen en het Sacrament van hetgene dat Christus voor hen gedaan heeft; gelijk de Heere in de wet beval, hun mede te deelen het Sacrament des lijdens en stervens van Christus, kort nadat zij geboren waren, offerende voor hen een lammeken, hetwelk was een Sacrament van Jezus Christus. Daarenboven, hetgene de Besnijdenis deed aan het Joodsche volk, hetzelfde doet de Doop aan onze kinderen; welke de oorzaak is, waarom de Heilige Paulus den Doop noemt de Besnijdenis van Christus.

[Wy ghelooven ende belyden dat Jesus Christus, die het eynde der wet is, door syn vergoten bloedt een eynde gemaeckt heeft van alle anderen bloed-stortinghen, die men soude connen ofte willen

doen tot versoeninge ende voldoeninge der sonden: ende dat hy afgedaen hebbende de Besnydinge, die met bloedt geschiede, in de plaetse der selve heeft verordent het Sacrament des Doops, door 't welcke wy in de Kercke Godts ontfanghen ende van alle andere volcken, ende vreemde Religien afgesondert werden, om gheheelic hem toege-eygent te zyn, syn merck ende velt-teecken draghende: ende dient ons tot een ghetuygenisse dat hy in eeuwicheydt onse God zyn sal, ons zynde een genadich Vader. So heeft hy dan bevolen te doopen alle de gene die de syne zyn, in den name des Vaders, ende des Soons, ende des heylighen Gheestes, alleen met reynen water; ons daer mede te verstaen gevende, ghelyck 't water de vuylicheydt des lichaams afwascht, wanneer wy daer mede begoten werden, 't welcke op het lichaems des genen die den doop ontfangt, gesien werkt, ende besprenght hem, dat also het bloedt Christi 't selve van binnen in der sielen doet, door den H. Geest, de selve besprengende ende suyverende van hare sonden, ende ons weder-barende wt kinderen des toorns tot kinderen Gods. Niet dat sulcks door het wterlicke water gheschiedt, maer door de besprenginge des dierbaren bloets des Soons Godts: die onse Roode Zee is, door welcke wy moeten doorgaen om te ontgaen de Tyrannien van Pharao, welc is de Duyvel, ende in te gaen in 't gheestelicke land Canaan. Also gheven ons de Dienaers van hare syde het Sacrament, ende het gene dat sichtbaer is, maer onse Heere geeft 't gene door het Sacrament beduydet wert, te weten de gaven ende onsienlicke ghenaden, wasschende, suyverende ende ongerechticheden, ende onse herten vernieuwende, ende de selve vervullende met alle vertroostinge, ons gevende een ware versekertheydt zyner vaderlicker goetheydt, ons den nieuwen mensche aandoende, ende den ouden wtreckende met alle synen wercken. Hierom gelooven wy, dat so wiens voornemen is, in 't eeuwige leven te comen, die moet maer eens gedoopt werden met den eenigen doop, sonder de selve immermeer te herhalen: want wy ook niet tweemael connen gheboren werden. Doch desen doop en is niet alleen nut zo langhe het water op ons is, ende dat wy 't water ontfangen, maer ooc alle den tyt onses levens. Hierom verwerpen wij de dwalinghe der Weder-dooperen, die niet te vreden zijn met een eenich doopsel dat sy eens ontfangen hebben, ende daer-en-boven verdoemen den doop der kinderkens der geloovigen: de welcke wy gelooven dat men behoort te doopen ende met het merc-teeken des verbonts te versegelen, gelyc de kinderkens in Israël besneden wierden, op de zelve beloften die onsen kinderen gedaen zyn. Ende voorwaer Christus heeft syn bloet niet min vergoten om de kinderkens der geloovigen te wasschen, als hy gedaen heeft om de volwassene. Ende daerom behooren sy het teecken te ontfangen ende het Sacrament van 't gene dat Christus voor haer gedaen heeft: gelyc de Heere in de wet beval haer mede te deelen het Sacrament des lydens ende stervens Christi, corts na dat sy geboren waren; offerende voor haer een lammeken, het welcke was een Sacrament van Jesu Christo. Daer-en boven 't gene die besnydenisse dede aen den Jootschen volcke, 't selve doet den doop aen onse kinderen: welcke de oorsake is waerom de heylige Paulus den doop noemt de Besnydenisse Christi.]

Vraag. Wat is het eerste bondszegel des Nieuwen Testaments?
Antw. De HEILIGE DOOP.

Vraag. Wat beteekent het woord DOOP?
Antw. Het grieksche woord Βαπτισμός, Baptismos, is oorspronkelijk van een woord, dat wassching beduidt, door indompeling of besprenging met water, Marc. 7 : 3, 4. Van de markt komende, eten zij niet, tenzij dat zij eerst gewasschen zijn; en vele andere dingen zijn er die zij aangenomen hebben, als namelijk, de wassching der drinkbekers, en kannen, en koperen vaten en bedden. Lukas 11 : 38. Hebr. 9 : 10.
Vraag. Hoe wordt dit woord gebruikt?
Antw. 1. Overdrachtelijk wordt het gebruikt
a. voor de leer des Doops, die men een Doop des lichts noemt, Handl. 18 : 25. Vurig zijnde een geest, sprak hij, en leerde naarstelijk de zaken des Heeren, wetende alleenlijk den Doop van Johannes;
b. voor een zware overval van smarten en verdrukkingen, die men den naam van bloeddoop geeft, Matth. 22 : 22. Kunt gij met den doop gedoopt worden, waarmede ik gedoopt wordt?
c. voor eene overvloedige mededeeling van de gaven des Geestes, welke men den Geestesdoop heet, Matth. 3 : 11; Die zal u met den Heiligen Geest en met vuur doopen.
2. Eigenlijk, van den Christelijken waterdoop, dien de Schrift anders noemt het bad der wedergeboorte, Tit. 3 : 5, en de afwassching der zonde, Handl. 22 : 16.
Vraag. Hoe beschrijft gij den H. Doop?
Antw. Als het eerste bondszegel des Nieuwen Testaments, waarin door indompeling in of besprenginge met water, door de hand van een wettig dienaar, in des Heeren naam, den bondgenooten Gods beteekend en verzegeld wordt de afwassching van de schuld en smet der zonde door Christus' bloed en Geest.

.·. *Vraag.* Hoe staat ons van dit bondszegel te spreken?
Antw. 1. Dankende voor Gods onuitsprekelijke menschenliefde, die ons van de geboorte af in Zijne vaderlijke armen heeft willen aannemen, en verzekeren van de afwassching onzer zonden, Psalm 22 : 11. Op U ben ik geworpen van de baarmoeder af, van den buik mijner moeder aan zijt gij mijn God.
2. Biddende dat God ons Zijne genade verleene om overeenkomstig de leer des Doops voor Zijn aangezicht te wandelen, Rom. 6 : 14. Wij zijn dan met Hem begraven door den doop in den dood; opdat gelijkerwijs Christus uit de dooden opgewekt is, tot heerlijkheid des Vaders, alzoo ook wij in nieuwigheid des levens zouden wandelen.
.·. *Vraag.* Hoe wordt het artikel verdeeld?
Antw. In twee deelen: het eerste spreekt van de leer, en het tweede verdedigt onze leer tegen de tegenpartij.
I. Ten aanzien van de leer zullen wij zien,
A. eerst: dat de Doop gekomen is in plaats van de besnijdenis: Wij gelooven en belijden, dat Jezus Christus, die het einde der wet is, door Zijn vergoten bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstortingen, die men zoude kunnen of willen

doen, tot verzoening en de voldoening der zonden; en dat Hij afgedaan hebbende de besnijdenis, die met bloed geschiedde, in de plaats daarvan heeft verordend het Sacrament des Doops;

B. daarna, dat God den Doop heeft ingesteld

a. in het algemeen, om ons in den schoot der Kerk te ontvangen: door hetwelk wij in de Kerk Gods ontvangen, en van alle andere volkeren, en vreemde religien afgezonderd worden, om geheel Hem toegeëigend te zijn, Zijn merk en veldteeken dragende;

b. in het bijzonder, om ons een zegel te zijn van Gods verbond: en het dient ons tot een getuigenis, dat Hij in eeuwigheid onze God zal zijn, ons zijnde een genadig Vader. Zoo heeft Hij dan bevolen te doopen alle degenen die de Zijnen zijn, in den naam des Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes, alleen met rein water;

C. eindelijk, van het teeken en de beteekende zaak des Doops, en wel zoo

a. dat ons aangewezen wordt, hoe het water in den Doop bekwamelijk strekt tot een Sacrament der besprenging des bloeds van Christus aan onze harten: ons daarmede te verstaan gevende, dat, gelijk het water de vuiligheid des lichaams afwascht, wanneer wij daarmede begoten worden, hetwelk op het lichaam desgenen, die den Doop ontvangt gezien wordt, en hem besprengt, alzoo het bloed van Christus hetzelfde van binnen in de ziel doet door den H. Geest, haar besprengende en zuiverende van hare zonden, en wederbarende uit kinderen des toorns tot kinderen Gods;

b. tevens bondig vertoont, tot wering van alle misverstand, dat deze genade niet afdaalt, of gewerkt wordt, of door het teeken, of door de bedienaren van het teeken, ofschoon zij beiden in de verzegeling dienstbaar zijn;

1. niet door het teeken: Niet dat zulks door het uiterlijke water geschiedt, maar door de besprenging des dierbaren bloeds des Zoons Gods, die onze Roode Zee is, door welke wij moeten doorgaan, om te ontgaan de tirannie van Pharaö, welke is de duivel, en in te gaan in het geestelijke land Kanaän;

2. niet door de bedienaren van het teeken: Alzoo geven ons de dienaars van hunne zijde het Sacrament, en hetgene dat zichtbaar is, maar onze Heere geeft hetgene door het Sacrament beduid wordt, te weten de gaven en onzienlijke genaden, wasschende, zuiverende en reinigende onze zielen van alle vuiligheden en ongerechtigheden, en onze harten vernieuwende, en die vervullende met alle vertroosting, ons gevende eene ware verzekerdheid Zijner vaderlijke goedheid, ons den nieuwen mensch aandoende, en den ouden uittrekkende met alle zijne werken;

D. ten laatste, hoe noodig het den bondgenooten is,

a. dat zij eenmaal gedoopt worden: Hierom gelooven wij, dat zoo wiens voornemen is in het eeuwige leven te komen, die moet maar EENS gedoopt worden, met den EENIGEN DOOP, zonder dien immermeer te herhalen, want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden;

b. en dat deze eenige Doop den bondgenooten altoos genoeg-

zaam is: Doch deze Doop is niet alleen nut zoolang het water op ons is, en dat wij het water ontvangen, maar ook al den tijd onzes levens.

II. Ten aanzien van de verdediging der leer des Doops staat ons te zien,

A. de dwaling der Wederdoopers, die niet voldaan zijn met een eenig doopsel, maar daarenboven veroordeelen den doop der kinderen der geloovigen: Hierom verwerpen wij de dwaling der Wederdoopers, die niet tevreden zijn met een eenig doopsel, dat zij eens ontvangen hebben, en daarenboven verdoemen den doop der kinderkens der geloovigen; dewelke wij gelooven dat men behoort te doopen, en met het merkteeken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderkens in Israël besneden werden, op dezelfde beloften die onzen kinderen gedaan zijn;

B. de sterke bewijzen, waarmede wij ons gewichtig leerstuk bevestigen: En voorwaar, Christus heeft Zijn bloed niet minder vergoten om de kinderkens der geloovigen te wasschen, dan Hij gedaan heeft om de volwassenen. En daarom behooren zij het teeken te ontvangen en het Sacrament van hetgeen dat Christus voor hen gedaan heeft; gelijk de Heere in de wet beval hun mede te deelen het Sacrament des lijdens en stervens van Christus, kort nadat zij geboren waren, offerende voor hen een lammeken, hetwelk was een Sacrament van Jezus Christus. Daarenboven hetgeen de besnijdenis deed aan het Joodsche volk, hetzelfde doet de doop aan onze kinderen; welke de oorzaak is waarom de heilige Paulus den Doop noemt de besnijdenis van Christus.

Vraag. Wie is de insteller van den Doop?

Antw. Alleen God, de eenige Wetgever, die behouden en verderven kan.

Vraag. Wanneer is de Doop ingesteld?

Antw. 1. De eerste instelling vinden wij in Johannes: want hij heeft door goddelijk bevel gedoopt, als blijkt uit Joh. 1 : 33. Die mij gezonden heeft om te doopen met water, die had tot mij gezegd: op welken gij den Geest ziet nederdalen, en op Hem blijven, deze is het die met den Heiligen Geest doopt, Matth. 21 : 25. De doop van Johannes vanwaar was die? uit den hemel of uit de menschen?

2. Daarna heeft Christus den Doop verder ingesteld, wanneer Hij Zijne discipelen uitzond om te doopen, Joh. 3 : 22. Na dezen kwam Jezus, en Zijne discipelen in het land van Judea, en onthield zich aldaar met hen, en doopte. Joh. 4 : 1, 2. Als dan de Heere verstond, dat de Farizeen gehoord hadden dat Jezus meer discipelen maakte, en doopte dan Johannes; hoewel Jezus zelf niet doopte, maar Zijne discipelen.

3. Eindelijk, heeft Jezus, bij vernieuwing, openlijk en met uitbreiding tot de heidenen den doop ingesteld na Zijne opstanding, Matth. 28 : 19. Gaat dan henen, onderwijst alle de volkeren, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; leerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb.

Vraag. Is de Doop van Johannes, die van God, en die der Apostelen, die van den Heere Christus is ingesteld, een en de zelfde Doop?

Antw. Ja toch in wezen, hoewel verschillende eenigszins in omstandigheden; anderszins zoude Christus Zich van Johannes niet hebben laten doopen, Matth. 3.

Vraag. Hoe blijkt dit nader?

Antw. 1. God is de insteller van beide.

2. Zij beiden hebben een en hetzelfde teeken, namelijk water, Joh. 1 : 26. Ik doop wel met water.

3. Dezelfde beteekende zaak, het bloed van Christus, tot vergeving der zonden, Marc. 1 : 4. Johannes was doopende in de woestijn, en predikende den doop der bekeering, tot vergeving der zonden.

4. Dezelfde verbintenis tot geloof en bekeering, Marc. 3 : 6; Handl. 19 : 4. Waarom Tertullianus zeer wel zeide: Nihil resert inter eos, quos Joannes in Jordano, et quos Petrus in Tibero tinxit. Daar is geen onderscheid tusschen degenen die Johannes in den Jordaan, en degenen die Petrus in den Tiber gedoopt heeft.

Vraag. Waarin is het onderscheid?

Antw. Alleen in sommige omstandigheden:

1. ten aanzien van den tijd: de doop van Johannes is eerder dan de doop der apostelen, Matth. 3 : 6;

2. ten opzichte van de manier van beteekenis: Johannes doopte in den Messias die komen zoude; de apostelen in den Messias die verschenen was, Handl. 19 : 4;

3. ten aanzien van de mededeeling des Geestes, die na de komst van Christus overvloediger geweest is dan te voren;

4. ten opzichte van de doopelingen, die bij Johannes alleen Joden en bij de apostelen Joden en heidenen zijn geweest.

Vraag. Behoort de H. Doop alleen tot de beginselen des Nieuwen Testaments?

Antw. Neen, het is een bondszegel dat zich uitstrekt tot alle tijden en personen des Nieuwen Testaments. Dit houden wij staande tegen de Socinianen, en blijkt overvloedig uit Marc. 10 : 16. Die geloofd zal hebben, en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, Handl. 2 : 38. Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden. Nog meer als men begrijpt, dat de Doop een band van eenigheid is voor de geloovigen, die ten alle tijde stand grijpen moet, 1 Cor. 12 : 13. Wij allen zijn door eenen Geest tot een lichaam gedoopt; Efeze 4 : 4. Een Heere, een geloof, een doop.

.·. *Vraag.* Maar Paulus zegt uitdrukkelijk, 1 Cor. 1 : 17. Want Christus heeft mij niet gezonden om te doopen, maar om het Evangelie te verkondigen?

Antw. Die spreekwijze is geenszins volstrekt te verstaan van eene geheele ontkenning, dewijl hij uitdrukkelijk zegt, vers 14. Doch ik dank God, dat ik niemand van ulieden gedoopt heb dan Chrispus en Gajus; en vers 16. Doch ik heb ook het huisgezin van Stephanus gedoopt. Maar die spreektrant is te verstaan bij manier van vergelijking, alsof hij zeggen wilde, ik ben niet

alleen of voornamelijk gezonden om te doopen, hoewel ik het nu en dan gedaan heb, maar om het Evangelie te verkondigen. Zie dergelijke manieren van spreken, Hos. 6 : 6; 1 Sam. 15 : 22; Joh. 6 : 27.

Vraag. Waarvoor is de Doop in de plaats gekomen?
Antw. In plaats van de besnijdenis: Wij gelooven en belijden, dat Jezus Christus, die het einde der wet is, door Zijn vergoten bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstortingen, die men zoude kunnen of willen doen, tot verzoening en voldoening der zonden, en dat Hij AFGEDAAN hebbende de BESNIJDENIS, in de plaats daarvan heeft VERORDEND het Sacrament des DOOPS.

Vraag. Wat ziet gij hieruit?
Antw. Dat Christus een einde gemaakt heeft aan alle bloedstortingen die men zoude kunnen of willen doen, tot verzoening der zonden. De mensch is van een wettische natuur, die als hij onder het gevoel van zijne zonde komt, alles zou willen geven, tot verzoening, tot zijn bloed toe, Mich. 6 : 6, 7. Waarmede zal ik den Heere tegen komen, en mij bukken voor den hoogen God? zal ik Hem tegenkomen met brandofferen? met eenjarige kalveren? Zou de Heere een welgevallen hebben aan duizenden van rammen? aan tien duizenden van oliebeken? Zal ik mijnen eerstgeborene geven voor mijne overtreding? de vrucht mijns buiks voor de zonde mijner ziel? Doch die bloedstorting van het Oude Testament houdt op, en derhalve ook het bloedig Sacrament der besnijdenis, waarvoor de waterdoop is gekomen. Christus heeft met eene offerande genoeg gedaan, Hebr. 7 : 27. In welken gij ook besneden zijt, met eene besnijdenis die zonder handen geschiedt in de uittrekking des lichaams der zonde des vleesches door de besnijdenis van Christus; zijnde met Hem begraven in den Doop, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt door het geloof der werking Gods, die Hem uit de dooden opgewekt heeft, Col. 2 : 11, 12.

Vraag. Tot wat einde heeft God den H. Doop ingezet?
Antw. In het algemeen, om ons in den schoot der Kerk te ontvangen: Door hetwelk wij in de Kerk Gods ontvangen, en van alle andere volkeren en vreemde religien afgezonderd worden om geheel Hem toegeëigend te zijn, Zijn merk- en veldteeken dragende, 1 Cor. 7 : 14. Anders waren uwe kinderen onrein; maar nu zijn zij heilig; Handl. 2 : 39. U komt de belofte toe, en uwen kinderen, en allen die daar verre zijn, zoovelen als er de Heere onze God toe roepen zal.

2. In het bijzonder, om ons een zegel te zijn van Gods verbond: en dient ons tot een getuigenis dat Hij in eeuwigheid onze God zijn zal, ons zijnde een genadig Vader, Jes. 59 : 21. Mij aangaande, dit is Mijn verbond met hen, zegt de Heere; Mijn Geest die op u is, en Mijne woorden die Ik in uwen mond

gelegd heb, die zullen van uwen mond niet wijken, noch van den mond uws zaads, noch van den mond des zaads uws zaads, zegt de Heere, van nu aan tot in eeuwigheid toe.

Vraag. Wie mag en moet den Doop bedienen?

Antw. Alleen een wettig geroepen leeraar, dien Christus belast heeft, Matth. 28 : 19. Gaat dan henen, onderwijst alle de volkeren, dezelve doopende.

Vraag. Hoe blijkt dit meer?

Antw. 3. Uit de benaming der leeraren, die Paulus noemt, 1 Cor. 4 : 1. dienaars van Christus, uitdeelers der verborgenheden Gods.

4. Uit de natuur van het Sacrament. Het is een zegel van Gods verbond, dat in den naam van Christus moet bediend worden; dus hangt deszelfs bediening aan openbare dienaren, die in den naam van Christus gezonden zijn.

.·. *Vraag.* Met wie hebben we hier geschil?

Antw. Met de Papisten, die allerlei leeken, zelfs de vrouwen, onder voorwensel van noodzakelijkheid, den Doop laten bedienen.

.·. *Vraag.* Maar zeggen zij, Zippora, heeft tot Gods genoegen, haar zoon besneden? Exod. 4 : 25, 26.

Antw. 1. Dit is een voorbeeld, maar geen gebod. 2. Het blijkt ook geenszins dat God dit doen van Zippora, verder dan voor de daad heeft goedgekeurd. 3. Voorts had God, omtrent de bediening der besnijdenis, zulk eene bepaling niet gemaakt, als Hij nu omtrent den Doop gedaan heeft; weshalve dit voorbeeld geenszins tot voordeel der tegenpartij strekt.

Vraag. In wiens naam moet de Doop bediend worden?

Antw. De apostelen hebben wel gedoopt in den naam van Jezus, Handl. 2 : 38. Een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus. Evenwel is het beste dat wij ons houden aan de woorden van Christus, die Zijne discipelen belast heeft, Matth. 28 : 19. Doopt hen in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.

Vraag. Wat beduidt het in den naam des drieëenigen Gods gedoopt te worden?

Antw. 1. Op last van den drieëenigen God, Psalm 50 : 5.

2. In het geloof in en vertrouwen op den drieëenigen God, en Zijne belofte, Psalm 71 : 5, 6.

3. Onder eene verbintenis van den drieëenigen God, dat Hij de genade van iedere persoon, den doopeling zal deelachtig maken, Jes. 59 : 21.

4. In verplichting aan den drieëenigen God, om verder op Hem te vertrouwen, Hem lief te hebben, en te gehoorzamen, Ps. 116 : 11, 13.

Vraag. Wat is het uitwendig teeken in den Doop?

Antw. Rein water, zonder er iets onder te mengen, volgens de praktijk der apostelen, Matth. 3 : 11. Ik doop u wel met

water; Handl. 8 : 36. De kamerling zeide, zie daar water; wat verhindert mij gedoopt te worden? Handl. 10 : 47. Kan ook iemand het water weren, dat deze niet gedoopt zouden worden, welke den Heiligen Geest ontvangen hebben, gelijk als ook wij?

Vraag. Welke is de daad die met het water moet verricht worden?

Antw. De afwassching, Handl. 22 : 16. Laat u doopen, en uwe zonden afwasschen.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. Of door indompeling in, of door besprenging met water.

Vraag. Hoe door indompeling?

Antw. Door indompeling van het geheele lichaam onder het water; zoo doopte Johannes, Matth. 3 : 19. Jezus gedoopt zijnde, is terstond opgeklommen uit het water. Zie ook Joh. 3 : 23. En Johannes doopte ook in Enon, bij Salim, dewijl aldaar vele wateren waren. Zoo ook de Apostelen, Handl. 8 : 38. Zij daalden beiden af in het water, zoo Filippus als de kamerling en hij doopte hem.

.·. *Vraag.* Is er in de indompeling in het water een zware overeenkomst van het teeken met de beteekende zaak?

Antw. Ja toch, want

1. door het indompelen, en het zijn onder het water, wordt levendig afgebeeld dat de oude mensch sterft en begraven wordt, door de kracht van Christus' dood, Rom. 6 : 4. Wij zijn dan met Hem begraven, door den doop in den dood;

2. de afwassching met water, beduidt de afwassching van schuld en smet der zonde, Handl. 22 : 16. Laat u doopen, en uwe zonden afwasschen.

3. Het opkomen uit het water beteekent op te staan van den dood tot een nieuw leven, Col. 2 : 12. Zijnde met Hem begraven in den doop, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, die Hem uit de dooden opgewekt heeft.

4. Het aandoen der kleederen, het wederom aannemen van Christus, tot rechtvaardigmaking en heiligmaking, Gal. 3 : 27. Zoovelen gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan.

Vraag. Hoe geschiedt de Doop door besprenging?

Antw. Door besprenging des waters op een voornaam gedeelte des lichaams, gelijk oudtijds de besnijdenis aan een lid des lichaams, Gen. 17 : 11. Gij zult het vleesch uwer voorhuid besnijden.

Vraag. Mag men den doop bedienen door besprenging?

Antw. Ja wel

1. het woord doopen wordt ook wel voor besprengen gebruikt, Marc. 7 : 4. van de wasschingen der bedden, hetwelk door besprengen moet geschied zijn;

2. het is waarschijnlijk dat de apostelen door besprenging

hebben gedoopt, als zij er drie duizend op een dag doopten, Handl. 2 : 41; en Cornelius, Lydia, en de stokbewaarder, met hun huisgezin, elk in zijn huis zijn gedoopt, Hand. 10 : 48 en 16 : 15, 33; gelijk ook de bedlegerige Christenen in de eerste Kerk, niet dan door besprenging gedoopt zijn.

Vraag. Hoe bewijst gij dit meer?

Antw. 3. De besprenging voldoet ook aan de beteekende zaak, daarom wordt de beteekende zaak eene besprenging genaamd, Hebr. 12 : 24. Tot den Middelaar des Nieuwen Testaments Jezus, en het bloed der besprenging.

4. In de besprenging is ook eene genoegzame overeenkomst tusschen het teeken en de beteekende zaak, alzoo niet alleen door indompeling, maar ook door besprenging, het lichaam rein wordt, Jes. 52 : 15. Alzoo zal Hij vele heidenen besprengen, Ezech. 36 : 25. Dan zal Ik rein water op u sprengen, en gij zult rein worden.

5. In de besnijdenis wordt alleen het vleesch des voorhuids besneden, en dan was de geheele mensch besneden; zoo ook is het genoeg dat in het Sacrament des Doops het hoofd des doopelings besprengd wordt, alzoo het hoofd den geheelen persoon representeert. Zie Gen. 49 : 26; Exod. 10 : 6.

6. Hierbij komt de zwakheid der kinderen, dewelke in deze koude landen ten Noorden gelegen, voornamelijk des winters, door eene geheele indompeling, gevaar zouden loopen van hun gezondheid en leven; en de eerbaarheid der volwassenen, die zonder ergerlijke ontblooting niet kunnen ingedompeld worden.

Vraag. Hoe menigmaal moet de besprenging geschieden?

Antw. Het is niet bepaald, of deze besprenging eenmaal geschiedt, met betrekking op Gods en des Middelaars eenheid, dan of zij driemaal in aanmerking van de drie goddelijke personen geschieden moet. De voorzichtigheid eischt hierin het gebruik der Kerk te volgen.

Vraag. Welke is de beteekende zaak in den Doop?

Antw. 1. Het bloed en de Geest van Christus, welke ditmaal bij water vergeleken worden, zie van het bloed, 1 Joh. 1 : 7. En het bloed van Jezus Christus Zijn Zoon reinigt ons van onze zonden. En van den Geest van Christus, Joh. 7 : 38, 39. Die in Mij gelooft, gelijkerwijs de Schrift zegt: stroomen des levenden waters zullen uit zijnen buik vloeien. En dit zeide Hij van den Geest, denwelken ontvangen zouden, degenen die in Hem gelooven.

2. Ook de afwassching der zonden door hetzelve, Handl. 22 : 16. Staat op en laat u doopen, en uwe zonden afwasschen, aanroepende den naam des Heeren. Efeze 5 : 26. Haar gereinigd hebbende, met het bad des waters, door het woord.

Vraag. Wat overeenkomst is hier tusschen het teeken en de beteekende zaak?

Antw. 1. Het water heeft een verzachtende kracht, zoo neemt Christus' bloed en Geest de hardigheid van 's menschen hart weg in de wedergeboorte, Ezech. 36 : 26. Ik zal u een nieuw hart geven, in het binnenste van u, en Ik zal het steenen hart uit uw vleesch wegnemen, en zal u een vleeschen hart geven.

2. Het water heeft eene verkoelende en verkwikkende kracht; zoo worden onze harten, tegen de hitte van Gods toorn en de kracht der verdrukkingen, verkwikt en verkoeld, door het bloed en den Geest van Christus, Psalm 23 : 2, 3. Hij voert mij zachtkens aan zeer stille wateren; Hij verkwikt mijne ziel. Daarom bad de bruid, Hoogl. 2 : 5. Ondersteunt gijlieden mij met de appelen.

3. Het water heeft eene genezende kracht; dus is het bloed en de Geest van Christus tot genezing van onze gebreken, Jes. 53 : 5. Door Zijne striemen is ons genezing geworden; Psalm 147 : 3. Hij geneest de gebrokenen van hart, en Hij verbindt hen in hunne smarten.

4. Het water heeft een vruchtbaarmakende kracht; zoo maakt Christus' bloed en Geest onze dorre harten bekwaam om vruchten der gerechtigheid te dragen, Gode aangenaam, Jes. 44 : 3, 4. Ik zal water gieten op de dorstigen, en stroomen op het droge; Ik zal Mijnen Geest op uw zaad gieten, en Mijnen zegen op uwe nakomelingen; en zij zullen uitspruiten tusschen in het gras, als de wilgen aan de waterbeken.

5. Het water heeft eene reinigende kracht, om al de onzuiverheid des lichaams weg te nemen; dus reinigt ons het bloed en de Geest van Christus van de schuld en vuiligheid der zonde, 1 Cor. 6 : 11. Dit waart gij sommigen; maar gij zijt afgewasschen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in den naam des Heeren Jezus, en door den Geest onzes Gods.

Vraag. Hoe betoogt het artikel deze overeenkomst, van het teeken met de beteekende zaak?

Antw. In dezer voege: Gelijk het water de vuiligheid des lichaams afwascht, wanneer wij daarmede begoten worden, hetwelk op het lichaam desgenen, die den doop ontvangt, gezien wordt, en besprengt hem, alzoo het bloed van Christus hetzelfde van binnen in de ziel doet door den H. Geest, dezelve besprengende en zuiverende van hare zonden, en ons wederbarende uit kinderen des toorns tot kinderen Gods; overeenkomstig 1 Joh. 1 : 7. En het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van onze zonden; Efeze 5 : 26. Opdat Hij haar heiligen zoude, haar gereinigd hebbende met het bad des waters, door het woord, Openb. 1 : 5. Die ons van onze zonden gewasschen heeft in Zijn bloed.

.·. *Vraag.* Heeft het uiterlijk water in den Doop dan niet eene ingestorte kracht tot zuivering der zonde, zoodat door het water, of de toediening des waters, de genade aan den doopeling gebracht wordt?

Antw. 1. Geenszins; noch de wateren van den Frat, al zijn zij de

beste van Assyrië, noch de wateren van Sihor, al zijn zij de beste van Egypte, Jer. 2 : 18; noch de wateren van Abana en Pharphar, de vermaardste rivieren van Damascus, 2 Kon. 5 : 12; noch de wateren van den Jordaan, de beroemdste rivier van Kanaan, noch de gezondmakende wateren van Bethesda en Siloë, zijn bekwaam om eenige zonde weg te nemen; ja er is geen ding, hoe zuiver onder de zon, machtig om zulks toe te brengen, Jer. 2 : 22. Want al wiescht gij u met salpeter, en naamt u veel zeep, zoo is toch uwe ongerechtigheid voor Mijn aangezicht geteekend, spreekt de Heere.

2. God heeft de genade der zaligheid juist niet gebonden aan de Sacramenten. Zie aangaande de besnijdenis, Rom. 2 : 25. Want de besnijdenis is wel nut, indien gij de wet doet; maar indien gij een overtreder der wet zijt, zoo is uwe besnijdenis voorhuid geworden. Aangaande die het manna gegeten, en uit den rotssteen gedronken hadden, 1 Cor. 10 : 5. In het meerder deel van hen heeft God geen welgevallen gehad. Aangaande den Doop, Marc. 16 : 16. Die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden. En het Avondmaal, 1 Cor. 11 : 27. Zoo dan wie onwaardig dit brood eet, of den drinkbeker des Heeren drinkt, die zal schuldig zijn aan het lichaam en bloed des Heeren.

∴ *Vraag.* Hoe bewijst gij dit verder?

Antw. 3. Uit de natuur van het water, hetwelk stoffelijk zijnde, door zichzelf niet werken kan op de ziel, die geestelijk is, of eene oorzaak zijn van iets dat geestelijk is.

4. Uit de natuur van den Doop; de Doop is een teeken en een zegel van de afwassching der zonde. Nu volgt, dat een teeken en zegel de zaak zelf niet kan uitwerken, dewijl zijn geheele kracht bestaat in aan te wijzen, en te verzegelen. De zeven koeien zijn de zeven jaren, Gen. 41 : 16; de besnijdenis is Gods verbond, Gen. 17 : 10; de drinkbeker is het Nieuwe Testament, 1 Cor. 11 : 25; de Doop is het bad der wedergeboorte, Tit. 3 : 5. Wat zegt dit anders, dan dat zij er schilderijen, teekenen, en zegelen van waren?

5. Uit dit beweren volgen vele ongerijmdheden, als:

a. dat allen, die gedoopt zijn de genade der wedergeboorte deelachtig zijn, maar het tegendeel blijkt in Simond en toovenaar, die gedoopt was, Handl. 8 : 21;

b. dat alle ongedoopten van de vergeving der zonden zouden buiten gesloten zijn, waar het tegendeel blijkt in den bekeerden moordenaar, Lukas. 23 : 43;

c. dan zou voor den Doop geen genade in de ziel komen, daar integendeel de Moorman geloofde eer dat hij gedoopt was, Handl. 8 : 38, 39;

d. dan zou God moeten wachten met Zijne genade te schenken aan den mensch, tot het hem gelegen ware zichzelven of zijn kinderen te laten doopen;

e. dan zou de genade Gods afhankelijk zijn van het welgevallen der ouders, die hunne kinderen of niet, of al, of spoedig, of langzaam ten doop brengen.

Vraag. Hoe dringt de belijdenis deze waarheid aan?

Antw. Niet, dat de afwassching der zonde, door het uiterlijke water geschiedt, maar door de besprenging des dierbaren bloeds des Zoons Gods, die onze Roode Zee is, door welke wij moeten doorgaan, om te ontgaan de tirannie van Pharäo, welke is de duivel, en in te gaan in het geestelijke Kanaan, 1 Petr. 1 : 2. Den uitverkorenen naar de voorkennis Gods des Vaders, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en BESPRENGING des BLOEDS van Jezus Christus.

.·. *Vraag.* Hoe heldert gij de bijgebrachte gelijkenis op?

Antw. De ark van Noach, de Roode Zee, als ook de wolkpilaar, die Israël geleid heeft, staan te boek als tegenbeelden van den Doop, als hebbende afgebeeld dezelfde geestelijke dingen, die ons heden door den Doop beteekend worden, zie 1 Cor. 10 : 1—4. En ik wil niet broeders, dat gij onwetende zijt, dat onze Vaders allen onder de WOLK waren, en allen door de zee doorgegaan zijn; en allen in Mozes gedoopt zijn in de WOLK en in de ZEE; en allen dezelfde geestelijke spijze gegeten hebben, en allen den zelfden geestelijken drank gedronken hebben. Want zij dronken uit de geestelijke steenrots die volgde; en de steenrots was Christus, 1 Petr. 3 : 20, 21. Die eertijds ongehoorzaam waren, wanneer de lankmoedigheid Gods eenmaal verwachtende in de dagen van Noach, als de ARK toebereid werd; waarin weinigen, dat is, acht zielen behouden werden door het water. Waarvan het TEGENBEELD, de DOOP, ons nu ook BEHOUDT, niet die eene aflegging is der vuiligheid des lichaams, maar die een VRAAG is eener goede conscientie tot God, door de opstanding van Jezus Christus.

.·. *Vraag.* Hoe is Israëls doortocht door de Roode Zee eene schilderij van de genade, die de uitverkorene doopelingen door Christus deelachtig worden?

Antw. De Roode Zee is, bij zinspeling, het roode bloed van onzen lieven Zaligmaker, waarmede Hij ons wascht van de zonde, 1 Joh. 1 : 7. Met Kanaän, waarheen Israël reisde, door de roode Zee, wordt de hemel vergeleken, alwaar de rust is voor Gods volk, Hebr. 4 : 8, 9. Pharäo is eene schilderij van den duivel, wiens tirannie wij ontweldigd worden, als wij door het bloed en den Geest van Christus gewasschen worden, doende alsdan te niet dengene, die het geweld des doods had, dat is, den duivel, Hebr. 2 : 14.

Vraag. Hangt de volkomenheid en de kracht van den Doop niet af van de rechte beooging van den dienaar?

Antw. Neen, de leeraars zijn maar zedelijke werktuigen van Gods genade, 1 Cor. 3 : 5. Wie is dan Paulus, en wie is Apollos, anders dan dienaars, door welke gij geloofd hebt, en dat gelijk de Heere een iegelijk gegeven heeft? Daarom zegt onze Belijdenis zeer wel: Alzoo geven ons de dienaars van hunne zijde het Sacrament, en hetgeen dat zichtbaar is, maar onze Heere geeft hetgeen door het Sacrament beduid wordt, te weten de gaven en de onzienlijke genaden, wasschende, zuiverende en reinigende onze zielen van alle vuiligheden en ongerechtigheden, en onze harten vernieuwende, en dezelve vervullende

met alle vertroosting, ons gevende eene ware verzekerdheid Zijner vaderlijke goedheid, ons den nieuwen mensch aandoende, en den ouden uittrekkende, met alle zijne werken, Efeze 4 : 22—24. Zooals de Heere beloofd heeft, Ezech. 36 : 25. Dan zal Ik rein water op u sprengen, en gij zult rein worden; van alle uwe onreinigheden, en van alle uwe drekgoden zal Ik u reinigen.

Vraag. Is de H. Doop eenmaal noodzakelijk?

Antw. Ja toch; wij mogen die niet houden voor eene vrije en onverschillige plechtigheid; maar zijn er aan verbonden, door Christus' uitdrukkelijk bevel, Matth. 28 : 19. Gaat henen onderwijst alle volkeren, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes. Hierom gelooven wij, dat zoo wie voornemens is, in het eeuwige leven te komen, die moet eens gedoopt worden, Marc. 16 : 16. Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, Efeze 4 : 5. Een Heere, een geloof, een doop.

Vraag. Hoe verstaat gij deze noodzakelijkheid?

Antw. Niet zoo, dat niemand zou kunnen zalig worden zonder den Doop te ontvangen, dewijl de zaligheid aan het geloof, en niet aan den Doop hangt; maar zoo, dat zij die gelooven, noodwendig moeten begeeren dat zij gedoopt worden, alzoo het verzuimen en verachten van den Doop, iemand de verdoemenis waardig maakt, Joh. 15 : 14, Gij zijt Mijne vrienden, zoo gij doet wat Ik u gebied.

Vraag. Hoe menigmaal moet de Doop aan ons geschieden?

Antw. Maar eenmaal, met een eenigen doop, zonder dien immermeer te herhalen.

Vraag. Hoe blijkt dat?

Antw. 1. Uit de instelling des Doops, in welke gansch geen gewag van herhaling is, wat men bij het Avondmaal vindt, 1 Cor. 11 : 26. Want zoo dikwijls als gij dit brood zult eten.

2. Uit de gewoonte der oude Kerk, zoowel als van de Apostelen, in welke ons geen herdoop voorkomt, zelfs niet omtrent de in leer of leven afvallige menschen.

3. Uit het gebruik der besnijdenis, met dewelke het naar Gods wijze schikking zoo is geweest, dat zij niet kon worden herhaald.

4. Uit de inlijving in de Kerk en Gods verbond, benevens onze wedergeboorte, welke hier verzegeld wordt, en maar eens gebeurt; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden.

Vraag. Hebt gij nog een reden?

Antw. 5. Ja; dewijl deze doop niet alleen nut is, zoolang het water op ons is, en dat wij het water ontvangen, maar ook al den tijd onzes levens.

Vraag. Is dit zoo?

Antw. Ja toch:

1. De Doop verzegelt altoos, dat wij tot Gods verbond en gemeente behooren, Jes. 59 : 21. Mij aangaande, dit is Mijn verbond met hen, zegt de Heere: Mijn Geest die op u is, en Mijne woorden, die Ik in uwen mond gelegd heb, die zullen van uwen mond niet wijken, noch

van den mond uws zaads, noch van den mond des zaads uws zaads zegt de Heere, van nu aan tot in eeuwigheid, Handl. 2 : 38, 39. Een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus tot vergeving der zonde. En gij zult de gaven des Heiligen Geestes ontvangen; want u komt de belofte toe, en uwen kinderen.

2. Zij heeft de kracht van verzegeling van onze gemeenschap met Christus, en al Zijn volk, Gal. 3 : 27. Want zoovelen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan, 1 Cor. 12 : 13. Want ook wij allen zijn door eenen Geest tot een lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij dienstknechten, hetzij vrijen; en wij allen zijn tot eenen Geest gedrenkt.

3. Zij vermaant ons altoos om in nieuwigheid des levens te wandelen, Rom. 6 : 4. Wij zijn dan met Hem begraven, door den Doop in den dood, opdat, gelijkerwijs Christus uit de dooden opgewekt is, tot heerlijkheid des Vaders, alzoo ook wij in nieuwigheid des levens zouden wandelen.

4. Zij bevestigt ons, al den tijd des levens, van onze zalige opstanding, na dit leven, Col. 2 : 12. Zijnde met Hem begraven in den doop, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, die Hem uit de dooden opgewekt heeft.

Vraag. Tegen wat dwaling gaan wij hier te keer?

Antw. Tegen de dwaling der Wederdoopers, die het hoofd hebben opgestoken in de zestiende eeuw, en onder andere dwalingen, niet te vreden zijn met een eenig doopsel, dat zij ontvangen hebben; maar daarenboven ook verdoemen den doop der kinderen der geloovigen.

Vraag. Wat gelooft gij hiertegen?

Antw. Wij gelooven daarentegen, dat men de kinderen der geloovigen behoort te doopen, en met het merkteeken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderkens in Israël besneden werden, op dezelfde beloften die onzen kinderen gedaan zijn, Gen. 17 : 11, 12. Handl. 2 : 39.

Vraag. Hoe bewijst gij dit leerstuk?

Antw. 1. Uit het algemeen bevel van Christus aan Zijne apostelen, om alle volkeren te doopen, Matth. 28 : 19. Gaat henen, onderwijst alle volkeren, dezelve doopende, in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes, onder welke volkeren ook de kinderen behooren.

2. Uit de geheele huisgezinnen, welke gedoopt zijn, tot welke huisgezinnen ook de kinderen behooren. Zoo werd Lijdia gedoopt en haar huis, Handl. 16 : 15. De stokbewaarder en de zijnen, vers 33; het huisgezin van Stephanus, en anderen, 1 Cor. 1 : 14—16.

Vraag. Hebt gij nog een bewijs?

Antw. Ja 3. Mitsdien de kinderen alzoo wel als de volwassenen in het Verbond Gods, begrepen zijn. Dat getuigt God, Gen. 17 : 7. Ik zal Mijn VERBOND oprichten tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw ZAAD na u, in hunne geslachten, tot een eeuwig Verbond, om u te zijn tot een God, en uwen ZADE na u; Deut. 29 : 10—12. Gij staat heden allen voor het aangezicht des Heeren uws Gods:

uwe hoofden uwer stammen, uwe oudsten, en uwe ambtlieden, alle man van Israël; uwe KINDERKENS, uwe vrouwen en uw vreemdeling, die in het midden van uw leger is, van uwen houthouwer, tot uwen waterputter toe, om over te gaan in het VERBOND des Heeren uws Gods, en in Zijnen vloek, hetwelk de Heere uw God heden met u maakt. Die nu met hunne ouderen deel hebben aan Gods Verbond, moeten ook te gelijk met hen de teekenen van dat Verbond ontvangen. Dit bewijs voert Petrus aan, Handl. 2 : 38—39. Een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden, en gij zult de gaven van den Heiligen Geestes ontvangen. Want u komt de belofte toe, en uwen KINDEREN, zoovelen als er de Heere onze God toe roepen zal.

4. Mitsdien de kinderen der geloovigen, alzoo wel als de volwassenen in Gods gemeente begrepen zijn. Dat leest men, Joël 2 : 15, 16. Blaast de bazuin te Zion; heiligt een vasten, roept een verbodsdag uit; verzamelt het volk, heiligt de gemeente, vergaderd de oudsten, verzamelt de KINDERKENS, en die de borsten zuigen. Derhalve behooren de kinderen ook gedoopt te worden, want de Doop is het livrei der Kerk, ja het zegel der inlijving in het lichaam der Kerk. Want ook wij allen zijn door eenen Geest tot een lichaam gedoopt, 2 Cor. 12, 13.

.·. *Vraag.* Hoe bewijst gij dit verder?

Antw. 5. Christus heeft Zijn bloed niet minder vergoten om de kinderkens der geloovigen te wasschen, dan Hij gedaan heeft om de volwassenen; waarom Christus Zijne handen op de kinderkens leide, en hen zegende, Marcus 10 : 11. Wat is nu die zegening anders dan eene schenking van de vergeving hunner zonden, Hand. 3 : 26. God opgewekt hebbende Zijn kind Jezus, heeft Hem eerst tot u gezonden, dat Hij uliedenen zegenen zou, daar in dat Hij een iegelijk van u afkeere van uwe boosheden. Daarom behooren zij het teeken te ontvangen en het Sacrament, van hetgeen dat Christus voor hen gedaan heeft; gelijk de Heere in de wet beval hun mede te deelen het Sacrament des lijdens en stervens van Christus kort nadat zij geboren waren, Lev. 12 : 3, 6.

6. De besnijdenis werd onder het Oude Testament, aan de kinderen, acht dagen oud zijnde, bediend, Lev. 12 : 3. Dus moet de Doop ook nu aan de jonge kinderen der geloovigen bediend worden, alzoo de Doop in de plaats der besnijdenis is gekomen, Col. 2 : 11, 12. In welken gij ook besneden zijt, met eene besnijdenis die zonder handen geschiedt, in de uittrekking des lichaams der zonden des vleesches, door de besnijdenis van Christus; zijnde met Hem begraven in den doop, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, die Hem uit de dooden opgewekt heeft.

.·. *Vraag.* Hoe bewijst gij duidelijk dat de Doop gekomen is in plaats der besnijdenis?

Antw. 1. Christus is het einde der wet, Rom. 10 : 4. Die door Zijn vergoten bloed een einde gemaakt heeft aan alle de bloedstortingen des ouden Testaments. Zoo dan de bloedige besnijdenis afgeschaft hebbende, heeft Hij niet alleen Johannes den Dooper, als Zijn voorlooper, voor Zijn aangezicht, onder de Joden, met den Doop vooruit gezonden, en den Doop, door de bediening

van Johannes in Zijn eigen persoon geheiligd; maar zelfs de Apostelen, na Zijne opstanding, uitzendende als ambassadeurs in Zijnen naam tot de Heidenen, heeft Hij hun dien last gegeven, om te leeren en te doopen; tot een bewijs dat het eene Sacrament, terstond na het andere, het oude na het nieuwe gevolgd is; alzoo dat de besnijdenis met Christus' komst ophouden moest, en in plaats van die, de christelijke Doop, die nog duurt, en duren zal tot het einde der wereld, gekomen is.

2. De genade des Nieuwen Testaments is niet minder, maar eer meerder, dan die des Ouden Testaments. Dus is het dan welvoegelijk, dat ook onze kinderen, gelijk die van het Oude Testament, het zegel des verbonds ontvangen, en van andere ongeloovigen onderscheiden worden.

3. Uit de aangehaalde woorden, Col. 2 : 11, 12. In welken gij ook besneden zijt, met eene besnijdenis die zonder handen geschiedt, in de uittrekking des lichaams der zonde des vleesches, door de besnijdenis van Christus; zijnde met Hem begraven in den DOOP, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, die Hem uit de dooden opgewekt heeft. Want

a. indien de Doop niet was gekomen in plaats der besnijdenis, wat kracht zou dan de redeneering van Paulus hebben? Dit is immers zijn argument: Gijlieden hebt de inwendige besnijdenis, de besnijdenis van Christus, die zonder handen geschied is; ergo, gij hebt de uitwendige besnijdenis, waarop de valsche leeraars aandringen, niet van noode. Te meer, onder het Oude Testament zou men niet mogen zeggen, gij zijt inwendig besneden, derhalve moet gij niet uitwendig besneden worden; want toen was de uitwendige besnijdenis een teeken van de inwendige, en een zegel der rechtvaardigheid des geloofs, Rom. 4 : 11. Maar nu, of onder het Nieuwe Testament, mag men zeggen: Gij zijt inwendig besneden; ergo, moet gij niet uitwendig besneden worden; omdat de besnijdenis met de komst van Christus heeft uitgediend, en Christus in plaats van dezelve den Doop verordend heeft, die nu, gelijk eertijds de besnijdenis, op de uittrekking van het lichaam der zonde des vleesches, dat is, op de inwendige besnijdenis, betrekking heeft, zoodat men alsnu de besnijdenis niet zonder zonde zou kunnen in het werk stellen;

b. zoo de Doop niet ware gekomen in plaats van de besnijdenis, zoo zou men op Paulus' argument aldus kunnen zeggen: Men moet het teeken, tegelijk met de beteekende zaak behouden, gelijk blijkt in het exempel van Abraham, die zoowel de uitwendige als de inwendige besnijdenis waargenomen heeft; en daarom is het eene ijdele redeneering, te besluiten: gij zijt besneden met de besnijdenis die zonder handen geschiedt, ergo, zoo behoeft gij het teeken, of het Sacrament van dien, niet te ontvangen. Maar nu, omdat de Doop in plaats van de besnijdenis gekomen is, zoo komt de apostel die exceptie voorzichtig tegemoet, zeggende: Gij zijt met Hem begraven in den DOOP. Want wat is dat anders te zeggen, dan of hij zeide: Ja wij behouden het teeken tegelijk met de beteekende zaak; want al geldt de vleeschelijke besnijdenis niet meer, zoo gebruiken wij nochtans tot een waarachtig Sacrament van onze inwendige en gees-

telijke besnijdenis, den christelijken Doop, die ons in plaats van de uiterlijke besnijdenis, van onzen Heere en Zaligmaker is nagelaten.

.·. *Vraag.* Is er ook niet eene gepaste overeenkomst tusschen de besnijdenis en den H. Doop?

Antw. Ja toch:

1. De besnijdenis was een teeken en zegel van Gods genadeverbond, Gen. 17 : 11, vergelijk Handl. 7 : 8. Alzoo is de Doop een teeken en zegel van hetzelfde verbond, als bediend wordende in den naam van God Drieëenig, die het verbond met de Zijnen opricht, Matth. 28 : 19.

2. De besnijdenis was een Sacrament der aanneming en inlijving in de Kerk, Gen. 17 : 14. de Doop alzoo een Sacrament van dezelfde bedoeling; want wij allen worden door eenen Geest tot een lichaam gedoopt, 1 Cor. 12 : 13. Zoo werden door den Doop tot de gemeente Gods toegevoegd, die het woord der Apostelen ontvingen, Handl. 2 : 38, 39, 41.

3. Gelijk eertijds de besnijdenis was, alzoo is nu in den Doop eene afbeelding van de geestelijke onreinheid des harten. De besnijdenis leerde met de afsnijding van de voorhuid des vleesches, en de Doop leert nu met den ondergang of de besprenging des waters, dat de mensch van nature zondig, en overzulks walgelijk en verdoemelijk voor God is.

4. Gelijk de uitwendige besnijdenis te kennen gaf de noodwendigheid van de geestelijke besnijdenis des harten, alzoo geeft de Doop met besprenging des waters te kennen, de noodzakelijkheid der wedergeboorte, zonder welke niemand in het koninkrijk Gods zal ingaan, Joh. 3 : 5.

5. De besnijdenis, alzoo ook de Doop, wijst op Christus, die de Zijnen door Zijn bloed van alle hunne zonden reinigt, en door Zijnen Geest wederbaart. Daarom had de besnijdenis haar loop tot de tijden van Christus, en verder niet; en wordt ook van degenen die gedoopt zijn gezegd, dat zij Christus hebben aangedaan, Gal. 3 : 27.

6. Zooals de besnijdenis eertijds verplichtte tot geloof, bekeering en heiligheid des levens, Deut. 10 : 16. Besnijdt dan de voorhuid uws harten. Jer. 4 : 4. Besnijdt u den Heere, en doet weg de voorhuid uws harten; zoo is het ook gesteld met den Doop; hij vermaant ons tot geloof en bekeering, Matth. 3 : 11; hij verplicht ons om in heiligheid voor God te leven, Rom. 6:4. Wij zijn dan met Hem begraven door den Doop in den dood, opdat gelijk Christus opgewekt is, tot heerlijkheid des Vaders, alzoo ook wij in nieuwigheid des levens zouden wandelen. Zoo besluiten wij dan terecht met onze Belijdenis: Hetgeen de besnijdenis deed aan het Joodsche volk, hetzelfde doet de doop aan onze kinderen; welke de oorzaak is waarom de heilige Paulus den doop noemt de BESNIJDENIS van Christus, Col. 2 : 11, 12.

.·. *Vraag.* Maar, zeggen de Wederdoopers, in het Oude Testament werden alleen knechtkens en geen meisjes besneden, daar men onder het N. Testament niet alleen knechtkens, maar ook meisjes laat doopen?

Antw. 1. Wij loochenen niet dat er onderscheid is tusschen

de uiterlijke teekenen der besnijdenis en des Doops, mitsgaders de omstandigheden daarvan; echter staat de overeenkomst tusschen de innerlijke beteekende zaak van die beide Sacramenten vast; en daarop is ons bewijs gegrond. Dus zijn ook het pascha en het H. Avondmaal wel verschillend, maar in de beteekende zaak, dat is Christus en Zijne verdiensten, komen zij beiden overeen, 1 Cor. 5 : 7.

2. De meisjes werden niet besneden, alzoo zij niet geschikt waren dit Sacrament te ontvangen. Dit strekte haar echter niet tot nadeel, alzoo zij geboren waren uit het besneden volk Gods, en dus daaronder gerekend werden, gelijk blijkt uit het exempel van de vrouw, Lukas 13 : 16, die onze Zaligmaker een dochter Abrahams noemt, hoewel zij onbesneden was.

3. Het teeken des Doops kan nu zoowel aan de meisjes als aan de knechtkens bediend worden, want beide zijn zij bekwaam dien te ontvangen. Hierdoor wordt ook bekend gemaakt de voortreffelijkheid van het Nieuwe Testament boven het Oude, omdat het bevestigd is in betere beloften, Hebr. 8 : 6, 7; en onder welke bediening het onderscheid tusschen man en vrouw is weggenomen, Gal. 3 : 27, 28.

4. Wil men niet toestaan andere kinderen, dan knechtjes te doopen, omdat geen andere dan knechtjes besneden werden; dan zouden partijen, die den doop van bejaarden alleen drijven, ook de bejaarden van de vrouwelijke kunnen moeten uitsluiten, wat ten uiterste ongerijmd is.

.·. *Vraag.* Wederom zegt men, in het Oude Testament werden de kinderen ten achtsten dage besneden, maar nu doopt men de kinderen als het gelegen komt, somtijds voor, somtijds na de acht dagen?

Antw. Wat den Doop belangt, is men in het bedienen van dien, gelijk aan geen geslacht, zoo ook aan geen dag gebonden; doch met de besnijdenis was er een andere reden. Niet eerder dan ten achtsten dage wilde God het kindeke besneden hebben; deels, om de zwakheid der kinderen te verschoonen, die ten achtsten dage sterker waren om de smarten der besnijdenis te lijden, dan terstond na de geboorte. Deels, om de wet der ceremonien te volbrengen, naar welke de kinderkens zeven dagen onrein waren, wegens de onreinheid hunner moeder, Lev. 12 : 2, 3. Niet langer dan acht dagen wilde de Heere vertoefd hebben, opdat het teeken des verbonds, en vervolgens het verbond zelf, door vertraging, of door verzuiming, of door uitstel van den eenen tijd tot den anderen, niet bij Zijn volk in minachting mocht komen, en de ouders zich spoedig vertroosten, dat zij met hunne kinderen in Gods verbond opgenomen waren.

.·. *Vraag.* Dan zeggen de partijen, dat er geen gebod of exempel, dat men de kinderen moet doopen, in de H. Schrift te vinden zij.

Antw. 1. Men vindt ook geen verbod, of schaduw er van, dat men de kinderen niet doopen mag. 2. De Schrift heeft vele dingen niet uitdrukkelijk aangeteekend, die echter ontwijfelbaar geschied zijn. 3. De exempelen der gedoopte huisgezinnen, verplichten ons te gelooven, dat de ouders met hunne kinderen door den Doop in Gods gemeente ingelijfd zijn. De koninklijke

hoveling geloofde, en zijn geheele huis, waarin een kind was, hetwelk onze Zaligmaker van zijne doodsziekte heeft genezen, Joh. 4 : 49; 54 : 4. Het algemeen bevel van doopen was ook genoeg, alzoo de apostelen zeer wel wisten dat de Doop, gekomen zijnde in plaats der besnijdenis, aan de kinderen der geloovigen moest bediend worden.

∴ *Vraag*. Ja maar Christus' bevel van leeren, gaat voor het bevel van doopen, Matth. 28 : 19. En daarom moeten, zeggen partijen, de kinderen niet gedoopt worden, zoo lang zij niet onderwezen zijn?

Antw. 1. De orde der woorden stelt juist niet een vaste regel voor de orde van zaken. Staat bij Mattheus het woord onderwijzen, voor het woord doopen, bij Markus 1 : 4, staat wederom het woord doopen voor het woord prediken. Johannes was doopende in de woestijn, en predikende den doop der bekeering. Zoo ook de Zoon, die de tweede in orde is in het goddelijke wezen, voor den Vader, 2 Cor. 13 : 13. De genade des Heeren Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen.

2. Het grondwoord Μαθητεύσατε, door onderwijst vertaald, kan zeer bekwamelijk worden overgezet, discipulos facite, dat is, maakt discipelen; zoo wordt het gebruikt, Joh. 4 : 1. Alsdan de Heere verstond, dat de Farizeen gehoord hadden, dat Jezus meer discipelen maakte, en doopte dan Johannes. Dan ziet men eerst het einde, en daarna de daad van hun zending. Het einde van hun zending is Μαθητεύειν, discipelen te maken. De daad die zij, tot dien einde gezonden zijnde, zouden verrichten, was tweeledig: het eerste is Βαπτίζειν, doopen; het tweede is Διδάσκειν, leeren. En zoo worden deze woorden het best, zonder herhaling van hetzelfde, verklaard.

Vraag. Wat staat ons hier ter betrachting te leeren?

Antw. 1. Hoe zeer te bestraffen zijn,

a. die zich tevreden houden dat zij en hunne kinderen gedoopt zijn, zonder voor zichzelven, of voor hunne kinderen te staan naar de vernieuwing des gemoeds, of datgene te doen waartoe zij door den Doop vermaand en gehouden worden; belovende zichzelven vrijheid, daar zij dienstknechten der zonde zijn, 2 Petr. 2 : 19;

b. die alleen blijven hangen aan het uiterlijk teeken, zonder door te dringen tot de beteekende zaak, welke zij niet kennen. Menschen, die als hun voorgehouden wordt, dat zij inwendig moeten gewasschen en wedergeboren worden, uit water en Geest, wel zouden antwoorden: Wij hebben zelfs niet gehoord of er een Heilige Geest is, Handl. 19 : 2;

c. die hunnen Doop goddeloos beleven, hunnen kinderen in alle goddeloosheid, aardschgezindheid en dartelheid dezes levens voorgaan, of hunne kinderen, met Eli, niet zuur aanzien, al is het dat zij in allerlei zonde en dartelheid opwassen; tot welke men met Paulus, moet antwoorden: Hoe veel te zwaarder, meent gij, zal hij waardig geacht worden, die den Zone Gods vertreden heeft, en het bloed des Nieuwen Testaments onrein geacht heeft, waardoor hij geheiligd was, en den Geest der genade heeft smaadheid aangedaan? Hebr. 10 : 29.

Vraag. Wat al meer?

Antw. 2. Dat de ouders verplicht zijn, hunne kinderen

a. bij tijds te leeren, de verborgenheden van den Doop, en waartoe zij, uit kracht van hunnen Doop, al den tijd huns levens verbonden zijn, Efeze 6 : 4. En gij vaders verwekt uwe kinderen niet tot toorn maar voedt hen op in de leering en vermaning des Heeren;

b. vroeg te brengen tot de gemeente Gods, en van de wereld af te zonderen, dewijl zij Gode door den Doop zijn opgedragen; gelijk Hanna, die haar zoon Samuël al vroeg den Heere heiligde, en tot Zijn huis bracht, 1 Sam. 1 : 24;

c. hen dagelijks Gode in den gebede op te dragen, en met een godvruchtig voorbeeld, tot den weg der godzaligheid te gewennen; opdat zoo het geloof der ouders kome te wonen in de kinderen, 2 Tim. 1 : 5.

Vraag. Hoe al verder?

Antw. 3. Dat wij ons zelven ondervragen of wij in waarheid gedoopt zijn, en zoowel de beteekende genade, als het uiterlijk teeken zijn deelachtig geworden.

Vraag. Hoe kan men dat weten?

Antw. Al wie de beteekende genade van den Doop deelachtig is

1. die is over de onreinheid zijner zonden, met kommer en verlegenheid aangedaan. Geen melaatsche kan over zijne besmettelijke onreinheid zoozeer verlegen zijn, als de ware gedoopte over zijne zondigheid. Hierover is zijne ziel bedroefd en heeft een walg aan zichzelve; Johannes doopelingen beleden hunne zonden, Matth. 3 : 6. De verbondsbelofte zegt van degenen die met rein water besprengd zijn, Ezech. 36 : 31. Dan zult gij gedenken aan uwe booze wegen, en uwe handelingen die niet goed waren. En gij zult eene walging aan uzelven hebben, over uwe ongerechtigheden, en over uwe gruwelen;

2. dien is het niet genoeg, dat hij van zijne ouders en doopgetuigen aan God is opgedragen; maar hij houdt zich er ook aan, hij bevestigt hun woord, voor hem den Heere gegeven; willigt dat dierbaar verbond, welks glans hem van rondom beschittert, met volkomen hart in, en geeft zich er in over, om voor den Heere te leven, in de betrachting van alle Zijne geboden. Dit doet hij met hartelijkheid, en hij herhaalt dit zijn doen veelmaal, omdat hij het nooit hartelijk en levend genoeg naar zijn wensch gedaan heeft, Psalm 119 : 106. Ik heb gezworen, en zal het bevestigen, dat ik onderhouden zal de rechten Uwer gerechtigheid;

3. die is gezet op de inwendige wassching des harten; zijne ziel is niet gerust, voor dat zij in Christus' bloedfontein, door Zijn Geest, gereinigd is; daarom wendt zij zich naar Hem toe, vereenigt zich met Hem, brengt Zijn bloed en lijden op zich en roept tot Hem, met David, Psalm 51 : 4. Wasch mij wel van mijne ongerechtigheid, en reinig mij van mijne zonde; en vers 9. Ontzondig mij met hysop, en ik zal rein zijn; wasch mij, en ik zal witter zijn dan sneeuw. Het blijft hier niet bij; want hij wenscht en begeert zichzelven, hoe langer hoe meer te reinigen in den wandel, 2 Cor. 7 : 1. Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons onszelven reinigen van alle besmetting

des vleesches en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreeze Gods.

4. Die is ook begeerig naar de verzekering, dat hij waarlijk van God met deze genade begunstigd is. De Heilige Geest moet met zijnen geest getuigen dat hij een kind Gods is, Rom. 8 : 16; daarom loopt hij gedurig tot den Heere, biddend, Psalm 35 : 6. Zeg tot mijne ziel, Ik ben uw heil! en Psalm 51 : 10. Doe mij vreugde en blijdschap hooren, dat de beenderen zich verheugen, die Gij verbrijzeld hebt.

Vraag. Zoo nu iemand begint te zien dat hij inwendig gedoopt moet zijn, wat staat zulk eenen te betrachten?

Antw. 1. Hij moet zijne eigene onreinigheid hoe langer hoe meer zoeken te kennen, Jerem. 3 : 13. Alleen kent uwe ongerechtigheid, dat gij tegen den Heere uwen God overtreden hebt.

2. Zich daarover verootmoedigen en trachten te wasschen in tranen van berouw en boetvaardigheid, Jac. 4 : 8, 9. Reinigt de handen gij zondaars, en zuivert de harten gij dubbelhartigen. Gedraagt u als ellendigen, en treurt, en weent; uw lachen worde veranderd in treuren, en uwe blijdschap in droefheid.

3. Door het geloof zoeken toevlucht te nemen tot het bloed van den Heere Jezus, Hebr. 10 : 22. Zoo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigd zijnde van de kwade conscientie, en het lichaam gewasschen zijnde met rein water.

4. Aanhouden met bidden om de reinigmaking, door het bloed en den Geest van Christus, Psalm 51 : 4. Wasch mij wel van mijne ongerechtigheid, en reinig mij van mijne zonden.

.·. *Vraag.* Wat is de plicht der geloovigen, uit aanmerking van hun Doop?

Antw 1. Dankbaarheid en lof aan God, dat Hij ons een geestelijk badwater bereid heeft, in Christus bloed en Geest, en daarvan verzekering geeft in den Doop, 1 Cor. 6 : 11. Gij zijt afgewasschen; Hebr. 1 : 3. Hij heeft de reinigmaking onzer zonden door zichzelven teweeg gebracht, Openb. 1 : 5. Die ons van onze zonden gewasschen heeft in Zijn bloed.

2. Nauwe vereeniging in de liefde met degenen die gedoopt zijn. Die gedoopt waren hielden zich bijeen, nadat ze tot de gemeente waren toegedaan, Handl. 2 : 41—44. Want ook wij allen zijn door eenen Geest tot een lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken; hetzij dienstknechten, hetzij vrijen, en wij zijn allen tot eenen Geest gedrenkt, 1 Cor. 12 : 13.

3. Den godsdienst, waarin zij gedoopt worden, getrouw voorstaan en beschermen, Handl. 2 : 41, 42. Zij werden gedoopt, en zij waren volhardende in de leer der Apostelen.

4. Die gedoopt zijn moeten ook overgaan tot het gebruik van des Heeren heilig Avondmaal, gelijk die voortijds besneden waren, ook het paaschlam moesten eten. Die gedoopt waren, Handl. 2 : 41. waren volhardende in de gemeenschap, en in de breking des broods, vers 42. Zoo voegde Paulus beide deze Sacramenten te zamen, 1 Cor. 12 : 13. Wij zijn allen door eenen

Geest tot een lichaam gedoopt. — En wij zijn allen tot eenen Geest gedrenkt.

5. De betooning van nieuwigheid des levens in onze gedragingen, Rom. 6 : 4. Wij zijn met Hem begraven door den doop in den dood, opdat, gelijkerwijs Christus opgewekt is, tot heerlijkheid des Vaders, alzoo ook wij in nieuwigheid des levens zouden wandelen.

6. Vertrouwende in alles op God, Die, onze God geweest zijnde van de baarmoeder af, ons niet zal verlaten, terwijl de ouderdom en grijsheid daar is, Psalm 71 : 17, 18. Neen! Deze God is onze God, eeuwiglijk en altoos; Hij zal ons geleiden tot den dood toe, Ps. 48 : 15.

ARTIKEL XXXV.

Van het Avondmaal onzes Heeren Jezus Christus door Hem ingesteld als een Sacrament der opvoeding voor de geloovigen.

Wij gelooven en belijden dat onze Zaligmaker Jezus Christus het Sacrament des H. Avondmaals verordend en ingesteld heeft om te voeden en te onderhouden degenen, die Hij alreede wedergeboren, en in Zijn huisgezin, hetwelk is Zijne Kerk ingelijfd heeft. Nu hebben degenen die wedergeboren zijn, in zich tweeërlei leven : het ééne lichamelijk en tijdelijk, hetwelk zij van hunne eerste geboorte medegebracht hebben, en allen menschen gemeen is : het andere is geestelijk en hemelsch, hetwelk hun gegeven wordt in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het Woord des Evangelies, in de gemeenschap des lichaams van Christus ; en dit leven is niet gemeen, dan alleen den uitverkorenen Gods. Alzoo heeft ons God, tot onderhouding des lichamelijken en aardschen levens, aardsch en gemeen brood verordend, hetwelk daartoe dienstig is, en allen gemeen is, zoowel als het leven. Maar om het geestelijk en hemelsch leven te onderhouden, hetwelk de geloovigen hebben, heeft Hij hun gezonden een levend brood, dat van den hemel nedergedaald is, te weten, Jezus Christus, dewelke het geestelijk leven der geloovigen voedt en onderhoudt, als Hij gegeten, dat is, toegeëigend en ontvangen wordt door het geloof in den geest. Om ons dit geestelijk en hemelsch brood af te beelden, heeft Christus verordend een aardsch en zienlijk brood, hetwelk een Sacrament is van Zijn lichaam, en den wijn tot een Sacrament Zijns bloeds ; om ons te betuigen, dat wij, zoo waarachtiglijk als wij het Sacrament ontvangen en houden in onze handen en het eten en drinken met onzen mond, waarmede ons

leven daarna onderhouden wordt, ook zoo waarachtiglijk door het geloof (hetweik de hand en mond onzer ziel is) het ware lichaam en het ware bloed van Christus, onzen eenigen Zaligmaker, ontvangen in onze zielen tot ons geestelijk leven. Nu, zoo is het zeker en ongetwijfeld, dat onze Jezus Christus Zijne Sacramenten niet tevergeefs heeft bevolen. Zoo werkt Hij dan in ons al wat Hij door deze heilige teekenen ons voor oogen stelt; hoewel de wijze ons verstand te boven gaat, en ons onbegrijpelijk is, gelijk de werking des H. Geestes verborgen en onbegrijpelijk is. Intusschen zoo feilen wij niet, als wij zeggen, dat hetgene door ons gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijk lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze op welke wij dit nuttigen, is niet de mond, maar de geest door het geloof. Alzoo dan blijft Jezus Christus altijd zittende ter rechterhand Gods Zijns Vaders in de hemelen, en laat toch daarom niet na, ons Zijns deelachtig te maken door het geloof. Deze maaltijd is eene geestelijke tafel, aan dewelke Christus Zichzelven ons mededeelt met al Zijne goederen, en doet ons aan haar genieten, zoowel Zichzelven, als de verdiensten zijns lijdens en stervens; voedende, sterkende, en vertroostende onze arme troostelooze ziel door het eten Zijns vleesches, en haar verkwikkende en vermakende door den drank Zijns bloeds. Voorts, hoewel de Sacramenten met de beteekende zaken te zamen gevoegd zijn, zoo worden zij nochtans met deze twee zaken door allen niet ontvangen. De goddelooze ontvangt wel het Sacrament tot zijne verdoemenis, maar hij ontvangt niet de waarheid des Sacraments; gelijk als Judas en Simon de toovenaar beiden wel het Sacrament ontvingen, maar niet Christus, die door datzelve beteekend wordt, welke den geloovigen alleen medegedeeld wordt. Ten laatste, wij ontvangen het H. Sacrament in de verzameling des volks Gods met ootmoedigheid en eerbied, onder ons houdende eene heilige gedachtenis des doods van Christus, onzen Zaligmaker, met dankzegging, en doen aldaar belijdenis van ons geloof en van de Christelijke religie. Daarom behoort zich niemand daartoe te begeven, zonder zichzelven eerst wel beproefd te hebben; opdat hij, etende van dit brood en drinkende uit dezen drinkbeker, niet ete en drinke zichzelven een oordeel. Kortelijk, wij zijn door het gebruik van dit H. Sacrament bewogen tot

eene vurige liefde jegens God en onzen naaste. Daarom verwerpen wij alle inmengselen en verdoemelijke vonden, die de menschen bij de Sacramenten gedaan en gemengd hebben, als ontheiligingen daarvan, en zeggen dat men zich moet laten vergenoegen met de ordening, die Christus en Zijne Apostelen ons geleerd hebben, en spreken, gelijk zij daarvan gesproken hebben.

[Wy gelooven ende belyden dat onse Salichmaker Jesus Christus het Sacrament des H. Avontmaels verordent ende ingestelt heeft, om te voeden ende te onderhouden de gene die hy alreede wedergeboren, ende in syn huysghesin, dewelke is syn Kercke, inghelyft heeft. Nu heeft de gene die wedergeboren zyn, in haer tweederley leven: het een lichaemlic ende tytlic, 't welcke syvan haer eerste geboorte mede gebracht hebben, ende is allen menschen gemeen: het andere is geestelick ende Hemels, 't welcke haer gegeven wort in de tweede geboorte, dewelcke geschiedt door 't woord des Evangelij in de gemeynschap des lichaams Christi, ende dit leven en is niet gemeyn, dan alleen den uitvercorenen Gods. Also heeft ons God tot onderhoudinghe des lichaemelicken ende aertschen levens aertsch ghemeen broodt verordent; 't welcke daer toe dienstelick is, ende is allen gemeyn, so wel als het leven. Maer om het geestelic ende hemelsch leven te onderhouden, 't welcke de geloovige hebben, heeft hy hen gesonden een levendich broot dat van den hemel nederghedaelt is, te weten Jesum Christum, dewelcke het geestelicke leven der geloovighen voet ende onderhout, als hy ghegeten, dat is, toegeyghent ende ontfanghen wert door 't geloove in den gheest. Om ons dit geestelicke ende hemelsch broot af te beelden, heeft Christus verordent een Aertsch' ende sienlick broodt, 't welck een Sacrament is van syn lichaem, ende den wyn tot een Sacrament syns bloets: om ons te betuyghen, so warachtichlick als wy het Sacrament ontfanghen ende houden in onse handen, ende 't selve eten ende drincken met onsen mont, waer mede ons leven daer na onderhouden wert, dat wy oock so warachtelick door 't geloove ('t welc de hant ende mont onser sielen is) het ware lichaem ende het bloet Christi onses eenighen Salichmakers ontfangen in onse sielen tot ons geestelick leven. Nu so is het zeker ende onghetwyffelt, dat ons Jesus Christus syne Sacramenten niet te vergeefs heeft bevolen. So werckt hy dan in ons al wat hy door dese heylige teeckenen ons voor ooghen stelt, hoe wel de wyse ons verstandt te boven gaet, ende ons onbegrypelick is, gelyc de werckinghe des H. Gheestes verborghen ende onbegrypelick is, daer en tusschen so en feylen wy niet als wy seggen, dat 't gene van ons gegeten ende gedroncken wert, het eygen ende natuerlick lichaem ende het eyghen bloet Christi is; maer de wyse, op dewelcke wy de selve nutten, en is niet den mont, maer den geest door 't geloove. Also dan blyft Jesus Christus atlyt sittende ter rechter hant Godts syns Vaders in de hemelen, ende en laet doch daerom niet hem-selven ons syner deelachtich te maecken door het gheloove. Dese maaltyt is een geestelicke tafel, aen dewelcke Christus hem-selven ons mede-

deelt met alle syne goederen, ende doet ons aen de selve genieten, so wel hem-selven, als de verdiensten syns lydens ende stervens; voedende, sterckende, ende vertroostende onse arme troost-loose siele, door het eten syns vleesch, ende de selve verquickende ende vermakende door den dranck syns bloets. Voorts hoewel de Sacramenten met de beteeckende saken te samen ghevoecht syn, so en werdense nochtans met dese twee saken van allen niet ontfangen. De godloose ontfanght wel het Sacrament tot syner verdoemenisse, maar hy ontfangt niet de waerheydt des Sacraments: gelyck als Judas ende Symon den tooveraer beyde wel het Sacrament ontfinghen, maer niet Christum, die door het selve beteeckent wert, het welcke den geloovighen alleene medegedeelt werd. Ten laetsten, wy ontfanghen het H. Sacrament in de versamelinghe des volcks Gods met ootmoedicheyt ende eerbiedinghe, onder ons houdende een heylige ghedachtenisse des doodts Christi onses Salichmakers met danc-segginge, ende doen aldaer belydenisse onses gheloofs, ende der Christelicke religie: daerom behoort hem niemant daer toe te begeven, sonder hem selven eerst wel beproeft te hebben: opdat hy etende van desen broode ende drinckende uyt desen drincbeker, niet ete ende drincke hem selven het oordeel. Cortelic, wy zyn door 't gebruyk deses H. Sacraments beweeght tot een vierige liefde tegen God ende onsen naesten. Daeromme verwerpen wy alle vermenghelingen ende verdoemelicke vonden, die de menschen by den Sacramenten gedaen ende ghemenght hebben als ontheyliginghen der selven: ende segghen dat men hem moet laten vernoegen met de ordeninge die Christus ende syn Apostelen ons gheleert hebben, ende spreken gelyc sy daer van gesproken hebben.]

Vraag. Is het genoeg dat een Christen gedoopt is?

Antw. Geenszins; die gedoopt is, moet ook tot het gebruik van het H. Avondmaal toegelaten worden, gelijk zij, die voortijds besneden waren ook van het paaschlam moesten eten. Daarom voegt Paulus beide deze Sacramenten te zamen, 1 Cor. 12 : 13. Wij zijn allen door eenen Geest tot een lichaam GEDOOPT. — En wij zijn allen tot eenen Geest GEDRENKT.

Vraag. Wat is het Avondmaal voor een Sacrament?

Antw. Een Sacrament der opvoeding voor de geloovigen.

Vraag. Hoe wordt dit Sacrament in de Schrift genoemd?

Antw. Gemeenlijk des Heeren Avondmaal, 1 Cor. 11 : 20. Als gij dan bijeen samen komt, dat is niet des Heeren Avondmaal eten.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. 1. Een Avondmaal, zoowel om aan te wijzen de voortreffelijkheid van dit maal, als den tijd, in welken hetzelve is ingesteld, namelijk den nacht, in welken Christus verraden werd, 1 Cor. 11 : 23.

2. Des Heeren Avondmaal,

a. omdat de Heere Jezus dit pand der liefde voor Zijn Kerk heeft ingesteld;

b. omdat deze maaltijd geheel tot Zijne gedachtenis bestierd wordt;

c. omdat daarin de Heere zelf den geloovigen gegeven, en sacramenteel genoten wordt.

Vraag. Waarom zegt gij een Heilig Avondmaal?
Antw. 1. De insteller is de Heilige Israëls.
2. De ontvangers zijn heiligen op de aarde.
3. De wijze van gebruik moet heilig en bedachtzaam zijn.
4. Het einde is om ons te vermanen tot ware heiligheid, het sieraad van Gods huis.

.·. *Vraag.* Hoe wordt dit Sacrament al meer genoemd?
Antw. De breking des broods, Hand. 2 : 42; de gemeenschap des lichaams en bloeds van Christus, 1 Cor. 10 : 16; de drinkbeker der dankzegging, 1 Cor. 10 : 21. Ook spraken de oude Christenen van eene offerande en sacrament des altaars, om Joden en Heidenen gemakkelijker te winnen; daarmede doelende niet op een onbloedig misoffer der Papisten, dat van latere vinding is; maar ten deele op de algemeene toebrenging der uiterlijke teekenen tot het Avondmaal, en de daarmede gepaarde liefdemaaltijden; ten deele op de vertooning van Christus' eenige offerande; ten deele op de geestelijke offerande van een gebroken hart, van gebeden, en van dankzeggingen, die daar op eene plechtige wijze geschiedt.
.·. *Vraag.* Is men, vanwege den naam, niet verplicht dit Sacrament des avonds te gebruiken?
Antw. Geenszins; want als dit de gewoonte der eerste christelijke Kerk is geweest, is zulks niet te wijten aan den godsdienst der Christenen, maar aan de wreedheid der vervolgers, die door hunne wreedheid de Christenen dwongen heimelijke en nachtelijke vergaderingen te houden.

Vraag. Mag men zoowel den drinkbeker uit het Sacrament niet wegnemen voor de leeken, als den tijd der bediening veranderen?
Antw. Neen, dewijl het eene is een stof van zelfstandigheid, het andere alleen een omstandigheid; zoo is ook geen gelijke grond, oorzaak, en noodwendigheid voor het eene, als voor het andere.
Vraag. Hoe beschrijft gij dit Sacrament?
Antw. Als het tweede bondszegel des Nieuwen Testaments, waarin, door het eten van brood, en drinken van wijn, de geloovigen worden verzekerd en verzegeld van hunne gemeenschap aan het lijden van den Heere Christus, tot zaligheid.

.·. *Vraag.* Hoe wordt er van dit Sacrament, in dit artikel gesproken?
Antw. De orde vind ik zoo, dat er
I. Eerst gesteld wordt voor hoedanig dit Sacrament te houden zij.
II. Daarna eene verklaring van den aard des Sacraments.

III. Eindelijk de wijze van gebruik, uit den aard van het Sacrament voorgesteld.

∴ *Vraag.* Hoe zoo?

Antw. I. Ten aanzien van het eerste wordt ons aangewezen

A. De auteur van dit Sacrament: Wij gelooven en belijden, dat onze Zaligmaker Jezus Christus het Sacrament des H. Avondmaals verordend en ingesteld heeft;

B. het doel der instelling: om te voeden en te onderhouden;

C. de gebruikers, voor wie het Avondmaal is ingesteld: voor degenen, die Hij alreede wedergeboren, en in Zijn huisgezin, hetwelk is Zijne Kerk, ingelijfd heeft.

II. Ten opzichte van het tweede, zien wij

A. eerst twee stellingen, die aanwijzen hetgeen de grond kan zijn waarop het Sacrament rust: de eene is van het tweeërlei leven; de andere van het tweeërlei voedsel;

a. van het tweeërlei leven: Nu hebben degenen die wedergeboren zijn, in zich tweeërlei leven: het ééne lichamelijk en tijdelijk, hetwelk zij van hunne eerste geboorte medegebracht hebben, en allen menschen gemeen is; het andere is geestelijk en hemelsch, hetwelk hun gegeven wordt in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het Woord des Evangelies, in de gemeenschap des lichaams van Christus, en dit leven is niet gemeen, dan alleen den uitverkorenen Gods;

b. van het tweeërlei voedsel: Alzoo heeft ons God tot onderhouding des lichamelijken en aardschen levens, aardsch en gemeen brood verordend; hetwelk daartoe dienstig is, en allen gemeen is, zoowel als het leven. Maar om het geestelijk en hemelsch leven te onderhouden, hetwelk de geloovigen hebben, heeft Hij hun gezonden een levend brood, dat van den hemel nedergedaald is, te weten Jezus Christus, dewelke het geestelijke leven der geloovigen, voedt en onderhoudt, als Hij gegeten, dat is, toegeëigend en ontvangen wordt, door het geloof in den geest;

B. daarna twee stellingen, op de eerste gegrond, die ons klaar den waren aard des Sacraments in het licht stellen:

a. de eene zegt ons wat Christus door het Avondmaal afbeeldt en verzegelt, met deze woorden: Om ons dit geestelijk en hemelsch brood af te beelden, heeft Christus verordend een aardsch en zienlijk brood, hetwelk een Sacrament is van Zijn lichaam, en den wijn tot een Sacrament Zijns bloeds; om ons te betuigen dat wij zoo waarachtiglijk als wij het Sacrament ontvangen en houden in onze handen, en het eten en drinken met onzen mond, waarmede ons leven daarna onderhouden wordt, ook zoo waarachtiglijk door het geloof (hetwelk de hand en mond onzer ziel is) het ware lichaam en het bloed van Christus onzen eenigen Zaligmaker ontvangen in onze zielen, tot ons geestelijk leven;

b. de andere, wat Christus door het Avondmaal in ons werkt, in dezer voege: Nu, zoo is het zeker en ongetwijfeld dat ons Jezus Christus Zijne Sacramenten niet vergeefs heeft bevolen. Zoo werkt Hij dan in ons al wat Hij door de heilige teekenen ons voor oogen stelt; hoewel de wijze ons verstand te boven gaat, en ons onbegrijpelijk is, gelijk de werking des H. Geestes verborgen en onbegrijpelijk is;

c. de derde verklaart ons wat wij in dit Avondmaal, door de werking Gods, geestelijker wijze, genieten:

1. op zichzelven: Intusschen zoo feilen wij niet als wij zeggen, dat hetgeen van ons gegeten en gedronken wordt het eigen en natuurlijk lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze op welke wij dit nuttigen, is niet met den mond, maar den geest, door het geloof. Alzoo dan blijft Jezus altijd zittende ter rechterhand Gods Zijns Vaders in de hemelen, en laat toch daarom niet na, ons Zijns deelachtig te maken door het geloof. Deze maaltijd is een geestelijke tafel, aan dewelke Christus Zich zelven ons mededeelt met alle Zijne goederen, en doet ons aan haar genieten zoowel Zichzelven, als de verdiensten Zijns lijdens en stervens; voedende en versterkende onze arme troostelooze zielen, door het eten Zijns vleesches, en dezelve verkwikkende en vermakende door den drank Zijns bloeds;

2. nader, met betrekking tot de goddeloozen, die wel het teeken, maar geenszins de beteekende zaak ontvangt: Voorts hoewel de Sacramenten met de beteekende zaken te zamen gevoegd zijn, zoo worden zij nochtans met deze twee zaken door allen niet ontvangen. De goddelooze ontvangt wel het Sacrament tot zijne verdoemenis, maar hij ontvangt niet de waarheid des Sacraments; gelijk als Judas en Simon de toovenaar beiden wel het Sacrament ontvingen, maar niet Christus, die door hetzelve beteekend wordt, welke den geloovigen alleen medegedeeld wordt.

III. Ten aanzien van het derde lid staat ons te zien

A. de plaats, daar men dit Sacrament gebruiken moet: Ten laatste, wij ontvangen het H. Sacrament in de verzameling des volks Gods;

B. de wijze hoe te gebruiken: met ootmoedigheid en eerbied onder ons houdende eene gedachtenis des doods van Christus onzen Zaligmaker, met dankzegging, en doen aldaar belijdenis van ons geloof en van de Christelijke religie;

C. het noodzakelijk zelfonderzoek: Daarom behoort zich niemand daartoe te begeven, zonder zichzelven eerst wel beproefd te hebben; opdat hij etende van dit brood en drinkende uit dezen drinkbeker, niet ete en drinke zichzelven een oordeel;

D. de verplichting, die het Avondmaal op ons legt: Kortelijk wij zijn door het gebruik van dat H. Sacrament bewogen tot eene vurige liefde jegens God en onzen naaste;

E. de dwalingen en menschenvonden, die wij in dezen verwerpen moeten: Daarom verwerpen wij alle inmengselen en verdoemelijke vonden, die de menschen bij de Sacramenten gedaan en gemengd hebben, als ontheiligingen daarvan, en zeggen dat men zich moet laten vergenoegen met de ordening die Christus en Zijne Apostelen ons geleerd hebben, en spreken, gelijk zij daarvan gesproken hebben.

Vraag. Wie is de insteller van het heilig Avondmaal?

Antw. Onze Zaligmaker Jezus Christus heeft dit Sacrament verordend en ingesteld.

Vraag. Waar leest men van die instelling?

Antw. De eerste instelling wordt ons verhaald door de drie

Evangelisten, en daarna van Paulus, 1 Cor. 11 : 23—25. Want ik heb van den Heere ontvangen, hetgeen ik u ook overgegeven heb, dat de Heere Jezus in den nacht, in welken Hij verraden werd, het brood nam; en als Hij gedankt had, brak Hij het, en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt; doet dat tot Mijne gedachtenis. Desgelijks nam Hij ook den drinkbeker, na het eten des Avondmaals, en zeide: deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed. Doet dat, zoo dikwijls als gij dien zult drinken, tot Mijne gedachtenis.

Vraag. Wat staat ons te zien, ten opzichte van de instelling des Avondmaals?

Antw. Eerst, welke zijn de uitwendige teekenen, daarna de zaak, die daardoor beteekend wordt.

Vraag. Welke zijn de uiterlijke teekenen?

Antw. Brood en wijn.

.·. *Vraag.* Kan men ook redenen opgeven, waarom de Heere Christus deze teekenen in het Avondmaal heeft ingesteld?

Antw. De wil des Konings is ons genoeg. Dit behoort onder de verborgenheden, waarvan wij, hoe hoog wij ook steigeren, de reden niet kunnen begrijpen. Echter kan men zeggen:

1. omdat dit Sacrament overal, en in alle plaatsen, tot het einde der wereld, in een gedurig gebruik der geloovigen zou zijn, zoo was het dan welvoeglijk dat er zoodanige teekenen werden ingesteld, welke bij de gemeente altijd en overal voor handen zijn;

2. het stemt overeen met de geestelijke huishouding des Nieuwen Testaments, dat men door een slechts dagelijks teeken, hetwelk noch de oogen, noch het verstand ophoudt terstond opgevoerd wordt, om de beteekende zaak te beschouwen, dan dat men door eenig heerlijk teeken, hoedanig den Israëlieten in de woestijn gegeven is, zoo verbaasd en verrukt wordt, dat men minder acht zou geven op de beteekende zaak;

3. zoo vertoonde ons Christus de liefelijkheid van het Nieuwe Testament. Het sacrament der besnijdenis was smartelijk, Gen. 34 : 25; en dat van het pascha kostbaar, Exod. 12 : 8; daar moest een lam geslacht worden, hetwelk bezwaarlijk was voor de armen; maar de Sacramenten des Nieuwen Testaments zijn gemakkelijk en vriendelijk; zij toonen dat wij leven in den welaangenamen dag der zaligheid, 2 Cor. 6 : 2.

Vraag. Wat voor brood moet men in het Avondmaal gebruiken?

Antw. Gewoon brood, dat bekwaam is om te voeden en te versterken.

.·. *Vraag.* Moet het gedeesemd of ongedeesemd brood wezen?

Antw. Dit is een oud verschil tusschen de Latijnsche en Grieksche Kerk geweest. De Latijnsche of Westersche Kerk beweerde dat Christus ongeheveld brood gebruikt heeft, nademaal Hij terstond, na het paaschmaal, het Avondmaal ingesteld heeft;

op welken tijd het geheel ongeoorloofd was hevel, of zuurdeesem in het land Israëls te zien. De Grieksche of Oostersche Kerk, integendeel beweerde, dat het paaschlam, daags te voren, eer de Joden het Pascha hielden, door Christus gegeten is, waaruit zij besluiten dat de dagen der ongehevelde brooden nog niet gekomen waren, toen het Avondmaal van den Heere gevierd werd, en dat daarom waarschijnlijk is, dat Hij geheveld brood gebruikt heeft. Over dit geschil, dat te lang tusschen deze Kerken geduurd heeft, wordt door de geleerden, ten opzichte van den tijd, verscheidenlijk geoordeeld; ondertusschen blijkt dat het gebruik van brood, vrij en middelmatig is, alzoo Christus, zonder eenige bepaling dezer zaak, voor het een of voor het ander, dat brood gebruikt heeft hetwelk toen bij de hand was.

Vraag. Wat dunkt u van die melige en ronde stukjes, die men gemeenlijk hostien en ouwels noemt, welke de Papisten en de meeste Lutherschen gebruiken?

Antw. Die zijn geheel af te keuren, want

1. hostien of ouwels te gebruiken, wijkt af van de instelling en het voorbeeld van Christus, die brood nam;
2. hostien of ouwels, zijn niet bekwaam de beteekende zaak aan te wijzen; want in die kleine schijfjes is niet die vastigheid om het lichaam te onderhouden, of die zoetigheid van smaak, zooals men heeft in gebruikelijk brood, door welke zaken de zoetigheid en kracht van Christus' genade afgebeeld wordt;
3. duizend jaren, of daaromtrent, zijn zij in de Gemeente onbekend geweest; behalve dat die gedaante uit bijgeloovigheid ontstaan is, naar de gedaante der zilverlingen, waarvoor het brood des levens verkocht is.

Vraag. Wat is het ander afbeeldend teeken?

Antw. De wijn, dien de Evangelisten noemen de vrucht des wijnstoks, gelijkerwijs de Hebreën gewoon zijn te spreken, Matth. 26 : 29. Marc. 14 : 25. Lucas 22 : 18.

Vraag. Wat voor wijn moet dit zijn?

Antw. Wij hebben geen onderscheid te maken omtrent de kleur of soort van den wijn, en of deze zuiver, of met eenig water gemengd zij.

∴ *Vraag.* Om wat redenen heeft de Kerk, al vroeg, ten tijde van Cyprianus, den wijn in het Avondmaal met water vemengd?

Antw. Omdat men na het Avondmaal met dien wijn hare liefdemaaltijden hield, zoo heeft men den heidenen geen gelegenheid van opspraak willen geven, alsof men den zuiveren wijn tot dronkenschap misbruikte. Hierbij komt een verborgenheid, in welke te verzinnen, zij al te veel toegegeven hebben; en wel eene drie-voudige: 1. opdat door den wijn en het water beteekend worde het bloed en water, welke uit de doorstoken zijde van Christus gevloeid is; 2. opdat ook door die vermenging, de vereeniging der twee naturen in Christus afgeschaduwd zoude worden; 3. en de vereeniging van het geloovig volk met zijn

Hoofd Christus, die in de Openbaring van Johannes onder het zinnebeeld van wateren voorkomt.

Vraag. Moet het Avondmaal, onder het teeken van wijn, aan de gemeene Christenen ook bediend worden?

Ant. Ja toch; dit blijkt

1. uit de instelling van het Avondmaal, door Christus, die al zijne discipelen gelastte uit den drinkbeker te drinken, Matth. 27 : 27. Drinkt allen daar uit, hetgeen zij ook volgens Christus' bevel deden, naar de aanteekening van Marcus, cap. 14 : 23. Zij dronken allen uit denzelven.

Vraag. Hoe al verder?

Antw. 2. Uit de praktijk der Apostelen, die het Avondmaal onder twee gedaanten hebben bediend en aangeprezen, 1 Cor. 11 : 26. Zoo dikwijls als gij dit brood zult eten, en dezen drinkbeker zult drinken; vers 27. Zoo wie onwaardig dit brood eet, den drinkbeker des Heeren drinkt, vers 28. De mensch beproeve zichzelven, en ete alzoo van het brood, en drinke van den drinkbeker.

3. Al de geloovigen hebben deel en gemeenschap aan Christus' bloed, 1 Cor. 10 : 16. De drinkbeker der dankzegging, dien wij zegenen, is die niet de gemeenschap des bloed van Christus. Bijgevolg kan den geloovige het teeken van Christus bloed niet geweigerd worden.

Vraag. Wat heeft Christus omtrent deze teekenen gedaan?

Antw. Hetgeen Christus verricht heeft zijn of woorden of daden.

1. De daden van Christus zijn omtrent het brood of omtrent den drinkbeker:

a. omtrent het brood deze vier: Hij heeft het genomen, gezegend, gebroken en den discipelen toegediend;

b. omtrent den drinkbeker, deze drie: Hij heeft dien genomen, gedankt en Zijnen discipelen toegediend.

2. De woorden van Christus zijn of omtrent het brood, of omtrent den drinkbeker:

a. omtrent het brood zijn Zijne woorden, of bevelende of uitleggende. De bevelende behelzen eenige daden van nemen, eten, en dat te doen tot Zijne gedachtenis. De uitleggende wijzen aan de verborgenheid van het Sacrament: Dat is Mijn lichaam, Matth. 22 : 18. En voor u gebroken wordt, 1 Cor. 11 : 24;

b. omtrent den drinkbeker zijn de woorden wederom of bevelende: Drinkt allen daaruit, Matth. 26 : 27; of uitleggende: Dat is Mijn bloed, het bloed, des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden, Matth. 26 : 26.

∴ *Vraag.* Verklaart dit wat nader?

Antw. 1. De daden van Christus, omtrent het brood, zijn deze vier:

a. Hij heeft brood genomen, te weten in Zijne hand, in navolging van der Joden gewoonte, daar er geen vader des huisgezins den zegen uitsprak, tenzij hij het brood in de hand had

genomen, opdat zij allen zagen over wat zaak hij den zegen uitsprak;

b. Hij heeft het gezegend, welke handeling bij de Evangelisten nu eens zegening genoemd wordt, als Matth. 26 : 26, dan eens dankzegging, Lukas 22 : 19. Wat formulier van zegening Christus gebruikt heeft, is niet bekend. Der Joden gewone zegening was over het brood: Gezegend zijt Gij, Heere onze God, Koning der wereld, die brood voortbrengt uit de aarde. Waarschijnlijker nochtans is het dat Christus eenig formulier gebruikt heeft, dat Hem eigen was, en op de tegenwoordige zaak paste: want gelijk Hij op andere tijden brooden en spijzen tot een natuurlijk gebruik geheiligd heeft, Marc. 14 : 29. Lukas 9 : 15, alzoo heeft Hij ook dit brood, en naderhand den wijn, tot een Sacrament van Zijn lichaam en bloed geheiligd;

c. Hij heeft het gebroken, en dat wederom naar der Joden gebruik; want zoo staat er in den Talmud der Joden, dat de vader des huisgezins het brood breekt, en daarna zegent hij het; eene gewoonte die de Apostelen zorgvuldig hebben onderhouden, 1 Cor. 10 : 16. Het brood dat wij breken. Gelijk dit kerk-gebruik aan het Heilige Avondmaal wezenlijk, ten minste tot deszelfs volkomenheid zoo noodzakelijk is dat de geheele maaltijd daarom genoemd wordt, eene breking des broods. Handl. 2 : 40, en 20 : 7;

d. het gebroken brood gaf Hij aan Zijne discipelen, wederom volgens de oude gewoonte der Joden wier uitgedrukte regel over deze zaak bij Maimonides is: Brekende, geeft de huisvader een stukje voor een iegelijk, en de ander neemt het op met zijne hand; en het is hem niet geoorloofd hetzelve in de hand van den eter te geven, tenzij dat hij rouw draagt. Weshalve hieruit blijkt, dat die heden gewoon zijn het brood in den mond te steken, van Christus' exempel, en de oude eenvoudigheid afwijken; terwijl ook deze gewoonte niet dan uit bijgeloovigheid ontstaan, en van latere vinding is.

2. De woorden van Christus omtrent het brood, die wij

a. bevelende noemen, zijn: Neen, dat is datgene namelijk, dat gebroken en voor ulieden op de tafel nedergelegd is. Eet, met begeerte ter verzadiging, en doet dat tot Mijne gedachtenis; terwijl dit laatste zoowel op de uitdeeling, als zijnde het werk der Apostelen, ziet, als op de aanneming, zijnde het werk der dischgenooten, tot Zijne verheerlijking. Een bevel, overeenkomstig het gene wij lezen bij het pascha, Exod. 12 : 24. Onderhoudt dan deze zaak, tot eene inzetting voor u, en voor uwe kinderen, tot in eeuwigheid; gelijk ook het gansche pascha werd gevierd ter gedachtenis der wonderbare verlossing uit Egypte, Exod. 12 : 14;

b. de uitleggende verklaren de verborgenheid van het Sacrament, en zijn deze: Dat is Mijn lichaam, Matth. 26 : 26; hetwelk voor u gegeven wordt, Lukas 22 : 18. En dat deze weder zijn genomen van de spreekwijzen van het pascha, blijkt, alzoo de Israëlieten, etende hun paaschbrood, gewoon waren te zeggen: Dit is dat brood der verdrukking, hetwelk onze vaders in het land van Egypte gegeten hebben. Ja zelfs noemden zij het gebraden lam, dat in het paaschmaal opgedischt werd, het lichaam des pascha's, hoewel dit niemand anders verstond dan van een

waar- en gedachtenisteeken; gelijk in denzelfden zin het brood des Avondmaals Christus lichaam genoemd wordt.

.·. *Vraag.* Hoe verder?

Antw. 1. De daden omtrent den drinkbeker zijn drie:

a. Hij heeft den drinkbeker genomen, zooals de vader des huisgezins bij de Joden placht te doen, nemende dien met beide zijne handen, voor en aleer hij den zegen er over uitsprak;

b. Hij heeft gedankt. Het gewone formulier der zegening was dit: Gezegend zijt gij Heere onze God, Koning der wereld, die de vrucht des wijnstoks schept. Dit formulier heeft Christus waarschijnlijk niet gebruikt; echter staat de zegening vast, waarom Paulus spreekt van den drinkbeker der zegening, 1 Cor. 10:16, in navolging, gelijk het schijnt, van dien drinkbeker der zegening des tafels, of der dankzegging, waarmede het gastmaal besloten werd; want ook deze beker is door Christus genomen, na het eten des Avondmaals, 1 Cor. 11 : 25;

c. Hij heeft aan Zijne discipelen den drinkbeker gegeven; al wederom naar der Joden praktijk, daar alle gasten van den beker der zegening, nadat de vader des huisgezins dien geproefd had, iets dronken, waaruit vermoedelijk besloten wordt, dat Christus na den zegen eerst uit den beker gedronken heeft, hetwelk ook die woorden schijnen aan te duiden, Matth. 26 : 29. Ik zal van nu aan niet drinken van deze vrucht des wijnstoks, enz.

2. De woorden aangaande dezen drinkbeker

a. zijn enkel bevelende: Drinkt allen daaruit, Matth. 26 : 27, alwaar op dat woordeke alle nadruk ligt; en daarna met aanwijzing van het doel: Doet dat, zoo dikwijls als gij dien zult drinken, tot Mijne gedachtenis, 1 Cor. 11 : 25;

b. of uitleggende: Dat is Mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden, Matth. 26 : 28. Dat is, de wijn in dezen drinkbeker vervat, is een waarteeken van het bloed, niet van een schaduwachtig bloed, zooals het bloed des paaschlams was; niet van het Oude Testament, tot welks bevestiging het bloed van het paaschlam diende; maar van een nieuw en beter Testament; niet van het bloed dat vergoten wordt voor een volk, maar voor velen voor allerlei geslachten, talen, volkeren en natien, tot vergeving der zonden.

Vraag. Welke waren de daden der discipelen?

Antw. De daden der discipelen, en bij gevolg der dischgenooten, zijn: nemen, eten en drinken.

.·. *Vraag.* Verklaar dit nader.

Antw. 1. Het eerste der dischgenooten is, te nemen, zoowel het brood als den brinkbeker; want zoo heeft Christus geboden te nemen, zoo heeft Hij deze teekenen uitgedeeld, zoo wordt ons klaarder het lichaam van Christus, als voor ons gebroken zijnde, en het bloed, als voor ons vergoten zijnde, uitgebeeld; ja zoo wordt eindelijk, gelijk spijs en drank tot een volkomene gastmaal

het allerbest afgebeeld, de volkomen geestelijke verzadiging, die wij in Christus hebben.

2. De andere daad der dischgenooten is het genomen brood te eten; want dit is het naaste doel der uitdeeling en van het nemen, en verbeeldt ook ten duidelijkste de voeding en onderhouding der geloovigen, door Christus, het ware brood des levens.

3. De derde daad is, den gezegenden wijn, uit den drinkbeker te drinken, als afbeeldende de verkwikkende en versterkende kracht, die wij uit Christus' striemen en wonden trekken; aanmerkende echter, dat Christus van dezen drinkbeker niet alleen gezegd heeft: neemt dezen en deelt hem onder ulieden, Lukas 22 : 17, maar dat Hij er uitdrukkelijk bij gezegd heeft: Drinkt allen daar uit, Matth. 26 : 27. En het gehoorzamen van dit bevel: Marc. 14 : 20. En zij dronken ALLEN uit denzelven. Even als of de Heere Jezus met opzet Zich heeft willen stellen tegen de Kerkschending dergenen die den leeken den heiligen drinkbeker verbieden.

Vraag. Aan wie mag het Avondmaal des Heeren niet bediend worden.

Antw. 1. Aan dooden of stervenden, dewijl in de zoodanigen niet plaats kan hebben de daad des geloofs, of het lichamelijk nuttigen van brood en wijn.

2. Aan ongedoopten, die der Kerk van Christus niet ingelijfd zijn.

3. Aan jonge kinderen, die niet bekwaam zijn om hetzelve te onderzoeken en te beproeven.

4. Aan ongeloovigen in leer of wandel, dewijl door henlieden Gods verbond ontheiligd, en Zijn toorn over de gansche gemeente ontstoken wordt.

Vraag. Voor wie is het Avondmaal des Heeren dan ingesteld?

Antw. Voor ware geloovigen, die Christus alreede WEDERGEBOREN, en in Zijn huisgezin, dat Zijne Kerk is, heeft ingelijfd, Hoogl. 5 : 1. Eet vrienden, drink en word dronken, ô liefste!

Vraag. Wat wordt er van hen verondersteld, als zij ten Avondmaal zullen gaan?

Antw. 1. Dat ze gedoopt zijn; naardien geboren te worden eerder is dan gevoed te worden, zoo moet het Sacrament der wedergeboorte eerder ontvangen worden, dan dat der geestelijke voeding, Matth. 28 : 19.

2. Dat ze tot onderscheid van jaren gekomen zijn, om zichzelven te kunnen beproeven, en het lichaam des Heeren te onderscheiden, alzoo anders niet geoorloofd is, 1 Cor. 11 : 28, 29.

3. Dat zij hun geloof betoonen in woorden en werken, zonder aanstoot te geven in de gemeente Gods, Psalm 24 : 3, 5.

Vraag. Tot wat einde heeft Christus Zijn Avondmaal ingesteld?

Antw. Om te voeden en te onderhouden degenen die alreede

wedergeboren zijn, Joh. 6 : 57. Gelijkerwijs Mij de levende Vader gezonden heeft, en ik leef door den Vader, alzoo die Mij EET, dezelve zal leven door Mij.

Vraag. Wat dient hier aangemerkt tot nader verstand van dit Sacrament?

Antw. Dat hier in het artikel twee stellingen gebruikt worden, die samen aanwijzen den grond waarop dit Sacrament rust. De eene is van het tweeërlei leven; de andere is van het tweeërlei voedsel.

Vraag. Hoe spreekt het artikel van het tweeërlei leven?

Antw. Nu hebben degenen, die wedergeboren zijn in zich tweeërlei leven; het eene lichamelijk en tijdelijk, hetwelk zij van hunne eerste geboorte medegebracht hebben, en allen menschen gemeen is; het andere geestelijk en hemelsch, hetwelk hun gegeven wordt in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het woord des Evangelies, in de gemeenschap des lichaams van Christus.

Vraag. Is dit zoo?

Antw. Ja toch; want aan het eerste is geen twijfel, en dat de geloovigen een geestelijk en hemelsch leven deelachtig zijn, leert Gods woord duidelijk, Joh. 5 : 24. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, die Mijn woord hoort, en gelooft Hem, die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis maar is uit den dood overgegaan in het leven. Jac. 1 : 18. Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaard, door het woord der waarheid, opdat wij zouden zijn als eerstelingen Zijner schepselen.

Vraag. Wat merkt gij omtrent dit geestelijk en hemelsch leven op?

Antw. 1. Dit geestelijk en hemelsch leven is niet gemeen aan alle menschen, die in de Kerk zijn, of ten Avondmaal gaan; want de meesten van die zijn natuurlijke menschen, die den Geest niet hebben, Judas vers 19. Onwaardige dischgenooten, etende en drinkende zichzelven een oordeel, 1 Cor. 11 : 29.

2. Daarentegen is dit leven alleen gemeen den uitverkorenen Gods die God op Zijn tijd, hoewel zij van nature dood zijn als alle anderen levend maakt, door Zijne genade, Efeze 2 : 4, 5. Maar God, die rijk is in barmhartigheid door Zijne groote liefde, waarmede Hij ons heeft liefgehad, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus.

Vraag. Wat veronderstelt dit tweeërlei leven in Gods kinderen?

Antw. Een tweeërlei voedsel, waardoor God dit tweeërlei leven onderhoudt en versterkt. Zoo zegt de Belijdenis:

1. ten opzichte van het natuurlijke leven: Alzoo heeft ons God tot onderhouding des lichamelijken en aardschen levens, aardsch gemeen brood verordend, hetwelk daartoe dienstig is, en allen gemeen is, zoowel als het leven, Psalm 104 : 14, 15.

Doende het brood uit de aarde voortkomen, en den wijn, die het hart des menschen verheugt, doende het aangezicht blinken van olie; en het brood, dat het hart des menschen sterkt;

2. ten opzichte van het geestelijke leven: Maar om het geestelijk en hemelsch leven te onderhouden, hetwelk de geloovigen hebben, heeft Hij hun gezonden een levend brood, dat van den hemel nedergedaald is, te weten Jezus Christus, dewelke het geestelijk leven der geloovigen voedt en onderhoudt, als Hij gegeten, dat is toegeeigend en ontvangen wordt door het geloof in den geest, Joh. 6 : 54, 55. Die Mijn vleesch eet, en Mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven, en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage. Want Mijn vleesch is waarlijk spijs, en Mijn bloed is waarlijk drank.

Vraag. Waartoe heeft God dan brood en wijn in het Avondmaal verordineerd?

Antw. Tot zichtbare teekenen, die ons Christus en Zijne genade afbeelden: Om ons dit geestelijk en hemelsch brood af te beelden heeft Christus verordend een aardsch en zienlijk brood, hetwelk een Sacrament is van Zijn lichaam en den wijn tot een Sacrament Zijns bloeds; om ons te betuigen, zoo waarachtig als wij het Sacrament ontvangen en houden in onze handen, en het eten en drinken met onzen mond, waarmede ons leven daarna onderhouden wordt, dat wij ook zoo waarachtig door het geloof (hetwelk de hand onzer ziel is) het ware lichaam en het bloed van Christus onzen eenigen Zaligmaker, ontvangen in onze ziel, tot een geestelijk leven.

Vraag. Wat beeldt ons brood en wijn in het Avondmaal af?

Antw. Christus' lichaam en bloed, gebroken en vergoten aan het hout des kruises, Matth. 26 : 26. Neemt, eet, dat is Mijn lichaam; vers 28. Want dat is Mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments.

∴ *Vraag.* Welke is de overeenkomst tusschen het brood en Christus lichaam?

Antw. Er is eene gepaste overeenkomst:

1. In oorsprong: het brood komt uit de aarde voort, Psalm 104 : 15; zoo heeft Christus Zijn oorsprong uit de aarde, daarom Jes. 4 : 2. Een vrucht der aarde tot voortreffelijkheid.

2. In zijne eigenschappen:

a. brood is een noodzakelijk voedsel: Christus en Zijn lijden is dat eene ding dat noodig is, Joh. 6 : 53. Voorwaar, voorwaar, zeg Ik ulieden, tenzij dat gij het vleesch des Zoons des menschen eet, en Zijn bloed drinkt, zoo hebt gij geen leven in uzelven;

b. brood is smakelijk, waarvan de mensch, wel gesteld zijnde, nooit walgt; Christus en Zijne verdiensten, door het geloof aangenomen, zijn van den allerzoetsten smaak voor hongerige zielen, Hoogl. 2 : 3. Zijne vrucht is mijn gehemelte zoet;

c. brood is dierbaar en kostelijk, zoo ook de persoon van Christus en Zijn lijden, 1 Petr. 2 : 7. U dan, die gelooft, is Hij dierbaar.

3. In zijne werkingen:

a. brood heeft eene voedende kracht, om het natuurlijke leven te onderhouden; zoo ook de Christus is eene oorzaak van het geestelijk leven, en sterkt dat leven in de hope der heerlijkheid, Joh. 6 : 51. Ik ben dat levende brood, dat uit den hemel nedergedaald is; zoo iemand van dit brood eet, die zal in der eeuwigheid leven; en het brood dat Ik geven zal is Mijn vleesch, hetwelk Ik geven zal voor het leven der wereld;

b. brood versterkt het verflauwde hart; zoo ook Christus en Zijne verdiensten, Psalm 23 : 2. Hij doet mij nederliggen in grazige weiden; vers 3. Hij verkwikt mijne ziel.

4. In zijne toebereiding: want de tarwe, waaruit het brood word gemaakt, moet alvorens gedorscht, gewannen, gemalen, gekneed, en door het vuur gebakken worden; daarop moet het aangenomen, gebruikt, en met ons lichaam vereenigd worden; zoo is het met den Christus, zou Hij ons een voedzame spijs der ziel zijn. Hij is alvorens door smarten en wonden verbroken, Jes. 53 : 10. Het behaagde den Heere Hem te verbrijzelen; Hij is door het vuur van Gods toorn, mitsgaders door het vuur van Zijne liefde bekwaam gemaakt tot een geestelijk voedsel en moet door het geloof van ons aangenomen, gegeten en met ons vereenigd worden, Efeze 3 : 17. Opdat Christus door het geloof in uwe harten wone, en gij in de liefde geworteld en gegrond zijt.

.·. *Vraag.* Welke is de overeenkomst tusschen den wijn en het bloed van Christus?

Antw. Deze overeenkomst is gepast,

1. In zijne toebereiding: de wijn wordt in den wijnbak met groote kracht uitgeperst; zoo is ook Christus vertreden in den wijnpersbak van Gods toorn, en Zijn bloed met veel angst en benauwdheid vergoten, Lukas 12 : 50. Ik moet met eenen doop gedoopt worden; en hoe wordt Ik geperst totdat het volbracht zij?

2. In zijne werkingen,

a. de wijn lescht den dorst, zoo vervult Christus de begeerten van Zijn volk, Joh. 4 : 14. Zoo wie gedronken zal hebben van het water dat Ik hem geven zal, die zal in eeuwigheid niet dorsten; maar het water dat Ik hem geven zal, zal in hem worden een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven;

b. de wijn verheugt het hart: Christus' bloed en verdienste stort in den godzalige een overvloed van blijdschap uit, Jes. 61 : 10. Ik ben zeer vroolijk in den Heere, mijne ziel verheugt zich in mijnen God; want Hij heeft mij bekleed met de kleederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan;

c. de wijn maakt den band der tong los; zoo maakt ons Christus en Zijne genade vrijmoedig om van en voor de zaak Gods te spreken, Zach. 9 : 17. Het koren zal de jongelingen, en de most zal de jonkvrouwen sprekende maken;

d. de wijn heeft eene verkwikkende en genezende kracht; alzoo verkwikt ons Christus, door Zijne genade, en geneest onze zielen van onze zonden, Psalm 23 : 3. Hij verkwikt mijne ziel, Mal. 4 : 2. Daar zal genezing Zijn onder zijne vleugelen.

.·. *Vraag.* Hebben de plechtigheden onder het Avondmaal, ook hare geestelijke beduidenis?

Antw. Hierin stemmen de meeste godgeleerden overeen en de

overeenkomsten zijn welvoegelijk, zoo van de zijde der dienaren des Avondmaals, als van de zijde der dischgenooten.

1. Van de zijde der dienaren,

a. dat hij het brood neemt en alzoo van gemeen brood afzondert, kan ons zoetelijk verbeelden, dat Christus van eeuwigheid van den Vader is afgezonderd tot Middelaar; daarom genaamd het Lam, te voren gekend geweest voor de grondlegging der wereld, 1 Petr. 1 : 20,

b. dat hij het brood zegent kan aanwijzen, dat Christus de eenige oorsprong is van alle zegeningen, en het gezegende zaad Abrahams, in hetwelk alle de geslachten der aarde zouden gezegend worden, Efeze 1 : 3. Gezegend zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegeningen in den hemel, in Christus;

c. dat het brood gebroken, en de wijn wordt uitgestort, beteekent ons de verbreking van Christus' lichaam, door den dood; en de vernietiging van Zijn bloed aan het kruis, tot vergeving der zonden, 1 Cor. 21 : 24, 25. Als Hij gedankt had brak Hij het, en zeide: neemt, eet, dit is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt. — Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed;

d. het ronddeelen van het brood, en het toedeelen van den drinkbeker aan allen, kan duidelijk afbeelden, dat God Zijn Zoon geschonken heeft, tot een pand Zijner liefde, Joh. 3 : 16. Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft.

2. Van de zijde der dischgenooten, dan

a. beeldt het aannemen van het brood en den wijn het zaligmakende geloof af, waardoor de ziel Christus aanneemt en al Zijne weldaden, Joh. 1 : 12. Zoo velen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijnen naam gelooven;

b. het eten en drinken, zoowel de nauwe vereeniging met Christus door het geloof, 1 Cor. 6 : 17. Die den Heere aanhangt is een Geest met hem; als de liefelijke verzadiging, welke men in Christus' gemeenschap geniet, Hoogl. 5 : 16. Zijn gehemelte is enkel zoetigheid, en al wat aan hem is, is gansch begeerlijk.

Vraag. Zijn brood en wijn slechts bloote teekenen van Christus en Zijne genade?

Antw. Neen, maar het zijn teekenen en zegelen, waardoor God in ons werkt; zoo spreekt de Belijdenis: Nu, zoo is het zeker en ongetwijfeld, dat dus Jezus Christus Zijne Sacramenten niet te vergeefs heeft bevolen; zoo werkt Hij in ons al wat Hij door deze teekenen ons voor oogen stelt, 1 Cor. 10 : 16. De drinkbeker der dankzegging, dien wij dankzeggende zegenen, is die niet de gemeenschap des bloeds van Christus? Het brood dat wij breken, is dat niet eene gemeenschap des lichaams van Christus?

Vraag. Hoe werkt God door de teekenen in ons?

Antw. De wijze van dien gaat ons verstand te boven, en is voor ons onbegrijpelijk, gelijk de werking des H. Geestes ver-

borgen en onbegrijpelijk is, Joh. 3 : 8. De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid; maar gij weet niet vanwaar hij komt, en waar hij henen gaat; alzoo is een iegelijk die uit den Geest geboren is. Psalm 15 : 14. De verborgenheid des Heeren is voor degenen die Hem vreezen ; en Zijn verbond, om hun die bekend te maken.

Vraag. Wat besluit gij hieruit?

Antw. Intusschen feilen wij niet als wij zeggen, dat hetgeen van ons gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijk lichaam, en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze waarop wij dat nuttigen is niet de mond, maar de geest door het geloof. Lukas 22 : 19, 20. En Hij nam het brood, en als Hij gedankt had brak Hij het, en gaf het hun, zeggende, dat IS Mijn LICHAAM. — Desgelijks ook den drinkbeker, na het eten des Avondmaals, zeggende: Deze drinkbeker IS het Nieuwe Testament in Mijn bloed.

Vraag. Is dan Christus lichamelijk, onder de gestalte van brood en wijn, in het Avondmaal.

Antw. Ganschelijk niet; Jezus Christus blijft altijd zittende ter rechterhand Gods Zijns Vaders in de hemelen; doch laat daarom niet na ons Zijns deelachtig te maken door het geloof; evenals den Israëlieten gebeurde in de woestijn, 1 Cor. 10 : 3, 4. En allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben, en allen denzelfden geestelijken drank gedronken hebben; want zij dronken uit den geestelijken steenrots die volgde; en de steenrots was CHRISTUS.

Vraag. Hoe zijn dan die spreekwijzen te verstaan?

Antw. Sacramenteel, zooals de aard der Sacramenten medebrengt, dat de teekenen genoemd worden, voor hetgeen dat zij beteekenen en afbeelden. Zoo draagt de besnijdenis den naam van Gods verbond, Gen. 17 : 10; het paaschlam, dien van des Heeren doorgang, Exod. 12 : 4; den H. Doop, dien van het bad der wedergeboorte, Tit. 3 : 5; en de afwassching der zonde, Handl. 22 : 16; en hetgeen van ons gegeten en gedronken wordt in het Avondmaal, draagt in diervoege den naam van het lichaam en bloed des Heeren.

Vraag. Hoe dringt gij dit nader aan?

Antw. Deze maaltijd is eene GEESTELIJKE TAFEL, aan dewelke Christus Zichzelven ons mededeelt, met alle Zijne goederen, en doet ons aan dezelve genieten, zoowel ZichZELVEN, als de VERDIENSTEN Zijns LIJDENS en STERVENS, Joh. 6 : 49—51. Uwe vaders hebben het manna in de woestijn gegeten, en zij zijn gestorven; dit is het brood dat uit den hemel nederdaalt, opdat de mensch daarvan ete en niet sterve. Ik ben dat levende brood, dat uit den hemel nedergedaald is; zoo iemand van dit brood eet, die zal in der eeuwigheid leven. En het brood dat Ik geven zal, is Mijn vleesch, hetwelk Ik geven zal voor het leven der wereld.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. Als in de Belijdenis volgt: Voedende, sterkende, en ver-

troostende onze arme troostelooze ziel, door het eten van Zijn vleesch, en dezelve verkwikkende en vermanende door den drank Zijns bloeds. Zie Jer. 31 : 12. Dies zullen zij komen, en op de hoogte van Zion juichen, en toevloeien tot des Heeren goed, tot het koren, en tot den most, en tot de olie, en tot de jonge schapen en runderen; en hunne ziel zal zijn als een gewaterde hof, en zij zullen voortaan niet meer treurig zijn, Zach. 9 : 17. Want hoe groot zal zijn goed wezen! en hoe groot zal zijne schoonheid wezen! het koren zal de jongelingen, en de most zal de jonkvrouwen sprekende maken.

.·. *Vraag.* Maar bijaldien de Sacramenten met de beteekende zaak zijn te zamen gevoegd, worden dan deze twee zaken niet van allen ontvangen?

Antw. Ganschelijk niet; de goddelooze ontvangt wel het Sacrament tot zijne verdoemenis; maar hij ontvangt niet de waarheid des Sacraments, 1 Cor. 11 : 29. Want die onwaardiglijk eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelven een oordeel; niet onderscheidende het lichaam des Heeren. Gelijk als Judas en Simon de toovenaar, beiden wel het Sacrament ontvingen, maar niet Christus, die door hetzelve beteekend wordt, welke den geloovigen alleen medegedeeld wordt. Geen wonder, door het geloof neemt men Christus in het Avondmaal aan; waar nu het geloof ontbreekt, is Woord en Sacrament onnut; Hebr. 4 : 2, eene reuk des doods te doode, dengenen die verloren gaan. 1 Cor. 2 : 14.

Vraag. Met wie hebben wij hier verschil?

Antw. Met de Papisten, en de Lutheranen.

Vraag. Wat is de leer der Papisten?

Antw. De leer der Papisten is dat de teekenen van brood en wijn, in en door de heiliging, of de uitspraak der vijf woorden: Hoc enim est corpus meum, want dat is mijn lichaam; waarlijk, wezenlijk, en op eene eigenlijke gezegde wijze, van natuur, of wezen veranderd worden, namelijk het BROOD, in het waar, wezenlijk, en eigenlijk gezegd LICHAAM van den Heere Christus, dat in de volheid des tijds uit de heilige maagd Maria geboren, onder Pontius Pilatus, den stadhouder der Romeinen, aan het kruis genageld, langs dien weg gedood, na den dood begraven, ten derden dage opgestaan, na die opstanding ten hemel gevaren, en aan de rechterhand des Vaders geplaatst is. En de WIJN, in het waar, wezenlijk, en eigenlijk gezegd BLOED, van dienzelfden Heiland, hetwelk aan datzelfde kruis vergoten is. Zoodat hetgeen voor die heiliging, waar, wezenlijk, en eigenlijk gezegd brood en wijn was, aanstonds na die heiliging niet meer het wezen van brood en wijn, maar het wezen van het lichaam en bloed des Heeren heeft, en daarom waarlijk, wezenlijk, en op eene eigenlijk gezegde wijze niet meer brood en wijn, maar het lichaam en bloed des Heeren is. Dit leerstuk der Roomsche Kerk heeft den naam van TRANSSUBSTANTIATIE, dat is, eene verandering van substantie, of het wezen der zaken.

Vraag. Wat zeggen de Lutheranen?

Antw. Dat het lichaam en bloed van Christus, in, met, en onder de blijvende teekenen is; hetwelk zij noemen eene CONSUBSTANTIATIE, of medewezendheid; waartoe zij dan ook de alomtegen-

woordigheid van Christus' menschheid verzinnen, die echter weinig met de bijzondere in- en medewezendheid in het Avondmaal samenhangt.

Vraag. Hoe wederlegt gij het gevoelen der Papisten?

Antw. 1. Uit den aard en overeenkomst van al de Sacramenten, waarin het teeken altijd overblijvende, ook van de beteekende zaak onderscheiden blijft, zonder in wezen of substantie te veranderen.

2. Uit de eerste instelling des heiligen Avondmaals:

a. Christus zeide niet van het brood: dit zal Mijn lichaam zijn of worden, maar dit is Mijn lichaam, voor zooverre het op eene sacramenteele wijze dat beteekende:

b. hetgeen Christus nam, brak, zegende en aan Zijne discipelen gaf, met de bijvoeging: eet en drinkt, datzelfde aten en dronken Zijne discipelen; doch het was niet anders dan brood en wijn;

c. na de zegening en uitspraak der woorden: dit is Mijn lichaam, hebben de teekenen den naam van brood en wijn nog behouden, zie Matth. 26 : 26, 27. Zelfs als Paulus de woorden der inzetting des Avondmaals verhaalt, 1 Cor. 11 : 26. Zoo dikwijls als gij dit brood zult eten, en dezen drinkbeker zult drinken; vers 27. Zoo dan, wie onwaardiglijk dit brood eet, of den drinkbeker des Heeren drinkt; vers 28. En eet alzoo van het brood, en drinkt van den drinkbeker. Dit zou niet zijn bijaldien de teekenen van wezen en substantie veranderden.

3. Uit de verwerping van het mondelijk en lichamelijk eten van Christus' vleesch, als onbetamelijk en onnut, wanneer de Joden in deze vleeschelijke gedachten vielen, Joh. 6 : 52. De Joden dan streden onder elkander, zeggende, hoe kan ons deze Zijn vleesch te eten geven? vergelijk vers 63. De Geest is het die levend maakt, het vleesch is niet nut; die woorden die Ik tot u spreek, zijn geest en leven.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. Onnut, want

1. Het lichamelijk eten, strekt tot voedsel van het lichaam, daar dit Sacrament dient tot versterking van de ziel, om den honger en dorst der ziel te verzadigen.

2. Dit lichamelijk eten is geenszins in staat om ons met Christus te vereenigen, dewijl die vereeniging geschiedt,

a. van de zijde Gods, door de werking van den H. Geest, 1 Cor. 12 : 13. Want ook wij allen zijn door eenen Geest tot een lichaam gedoopt. En wij allen zijn tot eenen Geest gedrenkt;

b. van de zijde der menschen, door het levend geloof, Joh. 6 : 35. Ik ben het brood des levens, die tot Mij komt, zal geenszins hongeren, en die in Mij gelooft, zal geenszins dorsten.

3. Zou hieruit volgen, dat de goddeloozen gemeenschap hebben aan het lichaam en bloed des Heeren, daar nochtans niemand dan de ware geloovige gemeenschap met Christus in het Avondmaal oefent: want de goddelooze ontvangt wel het Sacrament tot zijne verdoemenis, maar geenszins de waarheid van het Sacrament.

∴ *Vraag.* Hoe wederlegt gij dit gevoelen verder?

Antw. 4. Uit de regelmaat des geloofs in Gods woord, en in de apostolische geloofsbelijdenis vermeld. Immers strijdt deze leer

a. tegen de waarheid van Christus' menschelijke natuur. Christus

heeft maar eens een lichaam uit Maria aangenomen, en dat een lichaam van vleesch en bloed, maar geenszins van brood; daar deze leer Christus duizenden van lichamen toeschrijft;

b. tegen de waarheid van Christus' lijden en sterven, dat Hij eenmaal onder Pontius Pilatus heeft ondergaan, Hebr. 9 : 28. Alzoo ook Christus eenmaal geofferd zijnde, om veler zonden weg te nemen; Rom. 6 : 9. Wetende dat Christus uit de dooden opgewekt zijnde, niet meer sterft; daar Hij volgens de leer der transsubstantiatie alle dagen moet sterven;

c. tegen de waarheid Zijner hemelvaart, waardoor de hemel Hem heeft ontvangen, tot de tijden der wederoprichting aller dingen, Handl. 3 : 21. Maar hoe kan dit zoo zijn, zoo Christus hier lichamelijk wordt gegeten, en op het bevel der mispriesters, duizendmaal op eenen dag neder komt;

d. tegen de waarheid van Zijne verheerlijking aan de rechterhand Gods, waardoor Hij boven alle schepselen verhoogd is, Hebr. 1 : 3. Daarom kan Zijn verheerlijkt lichaam aan zoovele mishandelingen niet onderworpen zijn, zoo dikwijls met de tanden verbrijzeld van de ratten en wormen geknaagd, en wederom uitgeworpen worden, of op het welgevallen van den priester nederkomen in het brood;

e. tegen de waarheid van Zijne wederkomst ten oordeel, Handl. 1 : 11. Deze Jezus, die van u weggenomen is in den hemel, zal alzoo komen, gelijkerwijs gij Hem naar den hemel hebt zien henenvaren. Want hieruit volgt, dat Hij niet kan gezegd worden gedurig in het brood of in den ouwel neer te komen.

.·. *Vraag.* Hoe al meer?

Antw. 5. Dit gevoelen der Roomschgezinden is strijdig met de zinnen, niet met één, maar met al de zinnen, niet van sommigen maar van alle menschen, niet somtijds, maar altijd. Dit bewijs van de uiterlijke zinnen erkende Aristoteles van zulk een klem en kracht te zijn, dat men, naar zijn oordeel, over een materie, die door de uiterlijke zinnen wordt bevestigd, niet behoorde te twisten. Trouwens waarop kan de mensch het best staat maken, dan op hetgeen hij met zijne oogen ziet, met zijne handen voelt, met zijn gehemelte smaakt, met zijne neus riekt, en met zijne ooren hoort; daarom gebruiken de Apostelen dit bewijs, om de waarheid der Christelijke leer te bevestigen, 1 Joh. 1 : 1—3. Hetgeen wij gehoord hebben, hetgeen wij gezien hebben met onze oogen, hetgeen wij aanschouwd hebben, en dat onze handen getast hebben; — dat verkondigen wij u. Christus zelf zag dit bewijs aan van eene overtuigende natuur, als Hij tot de discipelen zeide, Lukas 24 : 38, 39. Waarom klimmen zulke overleggingen in uwe harten? Ziet, Mijne handen, en Mijne voeten; want Ik ben het zelf. Tast Mij aan, en ziet; want een geest heeft vleesch noch beenen, gelijk gij ziet dat Ik heb.

6. Strijdt dit gevoelen met de natuurkunde, met de meetkunde, met de weegkunde en met de telkunde, die alle op vaste gronden steunen:

a. tegen de natuurkunde, stellen zij dat Christus' waarachtig menschelijk lichaam, waarin Hij des vleesches en bloeds, gelijk de kinderen, is deelachtig geworden, op ontelbare plaatsen, in welke de consecratie ter eener ure geschiedt, en in zooveel ge-

consacreerde hostien tegelijk kan tegenwoordig zijn, en dat wel zoo, dat Hij nochtans onveranderlijk in den hemel blijft;

b. tegen de meetkunde, drijven zij dat het volwassen menschelijk lichaam van Christus, zonder vermindering of inkrimping Zijner volle grootheid, waarlijk en wezenlijk gevonden wordt, in den omtrek van eene kleine ronde witte ouwel;

c. tegen de weegkunde, gevoelen zij dat datzelfde lichaam, welk niet alleen de maat, maar ook het gewicht van een menschelijk lichaam heeft, hier in dit ondermaansche werelddeel, zoo licht is, dat het door 's menschen adem kan worden weggeblazen;

d. tegen de telkunde, zeggen zij dat het lichaam van den Heere Christus, dat waarlijk maar één eenig is, tot in onnoemelijk getal hostien, stukskens der hostien, die sedert het begin dezer uitvinding door een onnoemelijk getal van menschen genoten zijn, of genoten worden.

Vraag. Is dit gevoelen der Roomschgezinden niet onderscheiden van dat der Lutheranen?

Antw. Ja toch, want de Lutheranen verwerpen met ons die grove dwaling, die de Roomschgezinden hierop gronden, namelijk hun mis, zijnde die onbloedige offerande, waarin Christus' lichaam uit het brood des Avondmaals geschapen, op een altaar door hun priesters dagelijks voor de zonde van levenden en dooden opgeofferd, en van het gemeene volk aangebeden wordt.

Vraag. Hoe bewijst gij dat in het Avondmaal niet is eene ware eigenlijke zoenofferande, waarin Christus' lichaam en bloed, onder de gedaante van brood en wijn, dagelijks opgeofferd wordt.

Antw. 1. Een bondszegel wordt als een teeken en zegel van genade, van God aan de geloovigen geschonken, en van hen met dankbaarheid aangenomen; maar eene offerande wordt van de geloovigen aan God opgedragen, en van Hem vriendelijk aangenomen. Dus kan het Avondmaal geen eigenlijke offerande voor de zonde zijn.

2. In de mis ontbreken de hoedanigheden eener ware offerande, want

a. alle eigenlijk gezegde offerande moet van God geboden zijn, terwijl men God anders tevergeefs eert, Matth. 15 : 6. Maar onder het Nieuwe Testament is alle offerande, door de eenige offerande van Christus aan het kruis vernietigd, Hebr. 10 : 8. Waar nu vergeving derzelver is, daar is geen offerande meer voor de zonde;

b. die hier voorwenden te offeren zijn geen wettige priesters, want dat moesten zij zijn, of naar de orde van Aäron, of naar de orde van Melchizedek. Naar de orde van Aäron kunnen zij geenszins priesters zijn, alzoo die orde met het priesterschap van Christus is te niet gedaan, Hebr. 7 : 11, 12. Veel minder naar de orde van Melchizedek, dewijl niemand na hem, dan Christus alleen, onder eede priester geworden is, Psalm 110 : 4. Vergel. Hebr. 7 : 15, 25;

c. alle eigenlijke gezegde offeranden moeten een altaar hebben; edoch, onder het N. Testament is er geen, dan Christus, Hebr. 13 : 10. Wij hebben een altaar van hetwelk geene macht hebben te eten die den tabernakel dienen;

d. daar is geen offerande voor de zonde, tenzij dat ze geslacht en gedood worde; want zonder bloedstorting geschiedt geen vergeving, Hebr. 9 : 22. Edoch, Christus kan na Zijn offer aan het kruis niet

meer geslacht en gedood worden, Rom. 6 : 2. Wetende dat Christus, opgewekt zijnde uit de dooden, niet meer sterft; de dood heerscht niet meer over Hem;

e. in eene offerande draagt men Gode iets op, Hebr. 5 : 1; maar in het Avondmaal brengen wij Gode niet toe, maar ontvangen de de zegelen uit Zijne hand, Matth. 26 : 26, 27.

.·. *Vraag.* Waar houdt gij de mis voor?

Antw. De mis, zegt onze Catechismus, is in den grond anders niet dan eene verloochening der eenige offerande en des lijdens van Jezus Christus, en eene vervloekte afgoderij.

.·. *Vraag.* Is dit zoo?

Antw. Ja toch; de Mis

1. is eene verloochening van Christus' offerande, dewijl de Schrift duidelijkt leert, dat Hij eenmaal voor de zonde heeft genoeg gedaan, Hebr. 10 : 14. Christus heeft met eene offerande in eeuwigheid volmaakt, degenen die geheiligd worden;

2. zij is eene vervloekte afgoderij, waardoor men, in plaats van den waren God, aanbidt hetgeen van nature geen God is, en dat met zoovele afgodische plechtigheden, Jes. 44 : 17. Het overige nu daarvan maakt hij tot een God, tot zijn gesneden beeld, hij knielt er voor neder en buigt zich, en bidt het aan, en zegt: red mij, want gij zijt mijn God.

.·. *Vraag.* Is dit antwoord niet vrij hard en bitter?

Antw. Geenszins:

1. De Heere zelf heeft deze afgoderij met vloeken bedreigd, 2 Thess. 2 : 11, 12. En daarom zal hun God zenden eene kracht der dwaling, dat zij de leugen zouden gelooven: opdat zij allen veroordeeld worden, die de waarheid niet geloofd hebben, maar een welbehagen hebben gehad in de ongerechtigheid, Openb. 18 : 10. Wee, wee de groote stad Babijlon, de sterke stad! want uw oordeel is in een uur gekomen.

2. De heiligen hebben zich niet geschroomd tegen hen die God en Zijn woord smaadheid aandoen, ijverig uit te varen. De geest van Paulus wordt in hem ontstoken, als hij zag dat de stad van Athene zeer afgodisch was, Handl. 17 : 16. Stephanus noemde de Joden, die den Heiligen Geest wederstonden, onbesnedenen van hart en ooren, Handl. 7 : 51. Jezus zelf, dat voorbeeld van zachtmoedigheid, zegt tegen de Farizeën, Math. 23 : 33. Gij slangen, gij adderengebroedsel, hoe zult gij ontvlieden de helsche verdoemenis?

3. Neemt men in acht, dat ten tijde dat de Catechismus in het licht kwam, de geloofsdwang sterk woedde, en het bloed der martelaren stroomde langs de wegen en straten, dan waren de voorstanders van de zuivere leer verplicht te ijveren voor den Heere der heirscharen, tegen de gruwelen van het pausdom, Psalm 139 : 21, 22. Zou ik niet haten, Heere, die U haten? en verdriet hebben, in degenen die tegen U opstaan? Ik haat hen met volkomen haat; tot vijanden zijn zij mij.

Vraag. Waar moet het Avondmaal bediend worden?

Antw. Overal waar de gemeente samen komt: Wij ontvangen,

zegt de Belijdenis, het H. Sacrament in de verzameling van het volk Gods, 1 Cor. 12 : 18. Want eerstelijk als gij samen komt in de gemeente; hetzij dan in bijzondere huizen, als het niet anders geschieden kan, daar de Kerk verdrukt wordt, Handl. 2 : 46, het zij in openlijk daartoe geschikte plaatsen, nadat hier toe vrijheid aan de Kerk gegeven is.

.·. *Vraag.* Wat besluit gij hieruit?
Antw. Dat wij als onbetamelijk mogen afkeuren;
1. de afgezonderde Avondmaals gemeenschap, buiten de choortralien, zooals die bij de Ouden heeft plaats gehad, naardien hier de geestelijke gemeenschap der geloovigen wordt vertoond en geoefend;
2. het gebruik der altaren of tafelen van zulk een maaksel, naardien het Avondmaal geen offerande, maar een bondszegel is, en Christus, benevens de Apostelen, zich altoos van een gemeene tafel bediend hebben;
3. het wegbrengen der Avondmaalsteekenen naar zieken en afwezenden, naardien dit strijdt met het algemeene Sacramentsgebruik, en eene al te groote hoogachting of bijgeloovigheid, omtrent dit Sacrament de Kerk invoert.

Vraag. Hoe moet dit Sacrament ontvangen worden?
Antw. Met ootmoedigheid, en eerbied, 1 Petr. 5 : 5. Zijt met ootmoedigheid bekleed. Ps. 5 : 8. Maar ik zal door de grootheid Uwer goedertierenheid in Uw huis ingaan; ik zal mij buigen naar het paleis Uwer heiligheid, in Uwe vreeze.

Vraag. Hoe zoo?
Antw. 1. Dezulken worden genoodigd, Matth. 11 : 28. Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt; en Ik zal u ruste geven.
2. Dezen komt de belofte des Evangelies toe, Jes. 57 : 45. Ik woon in de hoogte, en in het heilige, en bij dien, die eens verbrijzelden en nederigen geestes is, opdat Ik levend make den geest der nederigen, en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden.
3. Zonder verootmoediging, kan Christus' dood noch beschouwd noch verkondigd worden, Zach. 12 : 10. Zij zullen Mij aanschouwen, dien zij doorstoken hebben, en zij zullen over Hem rouwklagen, als met de rouwklage over eenen eenigen zoon, en zij zullen over hem bitterlijk kermen, gelijk men kermt over een eerstgeborene.

Vraag. Tot wat einde wordt dit Sacrament gebruikt?
Antw. Tot gedachtenis van Christus' dood en lijden; onder ons houdende eene heilige gedachtenis des doods van Christus onzen Zaligmaker, met dankzegging. Daarom de beker, 1 Cor. 11 : 26, de drinkbeker der dankzegging.
Vraag. Waartoe al meer?
Antw. Om getuigenis te geven van hetgeen wij gelooven

en belijden: En doen aldaar belijdenis van ons geloof, en der Christelijke religie, Jes. 19 : 18. Te dien dage zullen er vijf steden in Egypteland zijn, sprekende de sprake Kanaäns, en zwerende den Heere der heirscharen. Matth. 10 : 32. Een iegelijk dan die Mij belijden zal voor de menschen, dien zal Ik ook belijden voor Mijnen Vader, die in de hemelen is. De ware godsdienst spreekt nergens meer van dan van Christus, en dien gekruist, 1 Cor. 2 : 2, die gelijk wij Hem in het Avondmaal belijden, aldaar voor de oogen geschilderd wordt, als om onzentwille gekruist, Gal. 3 : 1.

Vraag. Wat wordt er vereischt, als wij ten Avondmaal zullen gaan?

Antw. Dat wij ons alsvorens recht beproeven, 1 Cor. 11 : 28. Maar de mensch beproeve zichzelven, en ete alzoo van het brood, en drinke van den drinkbeker; zoodat zich niemand daartoe behoort te begeven, zonder zichzelven wel beproefd te hebben, opdat hij etende van dit brood, en drinkende uit dezen drinkbeker, niet ete en drinke zichzelven een oordeel, 1 Cor. 11 : 29.

Vraag. Waaraan zal de geloovige zich beproeven?

Antw. Aan deze drie stukken:

1. Bedenke een iegelijk bij zichzelven zijne zonden, en vervloeking, opdat hij zichzelven mishage, en zich voor God verootmoedige; aangezien dat de toorn Gods tegen de zonde alzoo groot is, dat Hij die, eer Hij ze ongestraft liet blijven, aan Zijnen lieven Zoon Jezus Christus, met den bitteren en smadelijken dood des kruises gestraft heeft, Psalm 51 : 5. Ik ken mijne overtredingen, en mijne zonde is steeds voor mij; Ezech. 7 : 16. Zij allen zullen zijn gelijk duiven der dalen, kermende een ieder om zijne ongerechtigheid.

2. Onderzoeke een iegelijk zijn hart, of hij ook de gewisse beloften Gods gelooft, dat hem alle zijne zonden, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus vergeven zijn, en de volkomene gerechtigheid van Christus hem als zijn eigen toegerekend en geschonken zij; ja zoo volkomen, alsof hij zelf, in eigen persoon, voor alle zijne zonden betaald, en alle gerechtigheid volbracht had, Joh. 3 : 36. Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; Psalm 2 : 12. Welgelukzalig zijn allen die op Hem vertrouwen; Fil. 3 : 9. En in Hem gevonden worde, niet hebbende mijne rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, namelijk de rechtvaardigheid die uit God is, door het geloof.

3. Onderzoeke een iegelijk zijne conscientie, of hij ook gezind is,

a. voortaan met zijn gansche leven, waarachtige dankbaarheid jegens God den Heere te bewijzen, en voor het aangezicht Gods oprecht te wandelen, Psalm 116 : 17. Ik zal u offeren eene offerande van dankzegging, en den naam des Heeren aanroepen. Gen. 17 : 1. Ik ben God de Almachtige, wandel voor Mijn aangezicht en wees oprecht;

b. insgelijks of hij zonder eenige geveinsdheid, alle vijandschap, haat en nijd van harte afleggende, een ernstig voornemen heeft, om van nu voortaan in waarachtige liefde en eenigheid met zijn naaste te leven, 1 Petr. 2 : 1. Zoo legt dan af alle kwaadheid, en alle be-

drog, en geveinsdheid, en nijdigheid, en alle achterklapping; Efeze 5 : 2. Wandelt in de liefde; 1 Joh. 4 : 7. Geliefden laat ons elkander liefhebben, want de liefde is uit God; een iegelijk die liefheeft, is uit God geboren, en kent God.

.·. *Vraag.* Wat heeft een Christen in zijne beproeving omtrent deze kenmerken aan te merken?

Antw. 1. Deze kenmerken moet hij niet in hun hoogste trap nemen, maar bedenke, dat ook het minste gedeelte van hetgeen als een teeken wordt voorgesteld, hem van de waarheid der genade, die in hem is, onbedriegelijk kan verzekeren. Men handelt dikwerf verkeerd, als men de droefheid over zonde, het geloof in Christus, en de liefde tot den naaste, zoo groot, zoo levendig in zich wil bevinden, en dan zijn aandeel aan de genade ontkent, als men zulks in zich niet bevindt. Neen, alwaar het minste deel van ware droefheid over de zonde, van geloof in Christus, van liefde tot onzen naaste blijkt, daar is geloof, liefde en droefheid over de zonde zelf, Zach. 4 : 10. Wie veracht den dag der kleine dingen? 2 Cor. 8 : 12. Indien te voren de volvaardigheid des gemoeds daar is, zoo is iemand aangenaam naar hetgeen dat hij heeft, niet naar hetgeen dat hij niet heeft.

2. Een Christen behoeft, om wel ten Avondmaal te gaan, juist niet een klaar gezicht van alle de teekenen die hier gesteld worden; het is genoeg, dat hij eenige, ja somtijds maar een in zich kan zien: Want al is het dat wij nog vele gebreken, en ellendigheid in ons bevinden, als namelijk dat wij geen volkomen geloof hebben, dat wij ons met zulk een ijver om God te dienen niet begeven als wij schuldig zijn, maar dagelijks met de zwakheid van ons geloof, en de booze lusten van ons vleesch te strijden hebben, en wij van harte begeeren tegen ons ongeloof te strijden, en naar alle geboden Gods beginnen te leven, zoo zullen wij gewis en zeker zijn, dat geene zonde, noch zwakheid, die nog tegen onzen wil in ons overgebleven is, ons kan hinderen dat ons God niet in genade zoude aannemen, en alzoo des hemelschen spijs en drank waardig en deelachtig maken, Psalm 103 : 13, 14. Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de Heere over degenen die Hem vreezen; want Hij weet wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde dat wij stof zijn.

3. Heeft een Christen in acht te nemen, dat alle deze teekenen van genade niet kunnen omgekeerd worden; zoodat men zou besluiten, daar dat of dat is, daar is ware genade, derhalve daar dit of dat voor een tijd niet is, daar is geen genade; want dat besluit gaat niet door. Zeker, daar het geloof is, dat alle onze zonden om Christus' wille vergeven zijn, en Zijne volkomen gerechtigheid ons toegerekend en geschonken zij, alsof wij zelf in eigen persoon voor onze zonden hadden betaald en alle de gerechtigheid volbracht, daar is ware genade. Doch nu kan men noch zeggen, noch besluiten, dat waar dit geloof voor een tijd niet is, daar geen genade is: want de verzekerdste godzalige kan voor een tijd in een staat van ongeloof komen, dat hij met de Kerk uitroept, Klaagl. 3 : 18. Mijne sterkte is vergaan, en

mijne hope van den Heere; met Asaf, Psalm 88 : 16, Ik draag Uwe vervaarnissen, ik ben twijfelmoedig! met den vader, Marc. 9 : 24. Ik geloof Heere, kom mijne ongeloovigheid te hulp!

4. Dat hij, die ten Avondmaal zal gaan, uit twee, drie of vier daden geen besluit kan trekken over zijn geheelen staat, dat die goed of kwaad is, naarmate die daden gesteld zijn; want een Christen kan goed zijn, ten opzichte van zijn staat en oprecht ten aanzien van het voornemen van zijn hart, hoewel zijne daden somtijds daarmede niet overeenstemmen. Men zie David, Petrus en andere mannen Gods, die hoe oprecht van staat en voornemen, nu en dan bezijden het spoor geweken zijn. Die deze dingen in overweging neemt, zal voorspoedig zijn in de zelfbeproeving.

Vraag. Hoe gedraagt zich een Christen, die zichzelven onderzocht heeft?

Antw. 1. Hij tracht zijn hart en gedachten af te zonderen van alle aardsche beslommeringen, die den aandacht omtrent het Avondmaal beletten zouden, Spreuk. 18 : 1. Die zich afzondert, tracht naar iets begeerlijks; hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid.

2. Hij zoekt zijn verlangen op te wekken, naar de zichtbare panden van Gods liefde, Psalm 84 : 2, 3. Hoe lieflijk zijn Uwe woningen, Heere der heirscharen! mijne ziel is begeerig en bezwijkt ook van verlangen naar Uwe voorhoven; mijn hart en mijn vleesch roepen uit tot den levenden God!

3. Hij zoekt Gods aangezicht in den gebede, dat het den Heere behage hem onder de teekenen van Zijne liefde te bevestigen, Exod. 33 : 15. Indien Uw aangezicht niet mede gaan zal, doe ons van hier niet optrekken, Psalm 37 : 5. Zeg tot mijne ziel: Ik ben uw heil!

.·. *Vraag.* Wat behoort in hem te zijn, onder het gebruik van het Avondmaal?

Antw. 1. Een heilig ontzag, voor den hoogen God, in wiens tegenwoordigheid hem Jezus' lichaam en bloed sacramenteel wordt aangeboden, Gen. 28 : 17. Hoe vreeslijk is deze plaats! dit is niet dan een huis Gods, en dit is de poort des levens!

2. Een aandachtige overdenking van de genade, welke onder de teekenen van brood en wijn afgebeeld en verzegeld wordt, Psalm 63 : 3. Voorwaar ik heb U in het heiligdom aanschouwd, ziende Uwe sterkte en Uwe eer.

3. Een geloovig vertrouwen dat alle zijne zonden om Jezus' wil vergeven zijn, die voor hem gegeven wordt tot eene spijs der ziel, Hoogl. 5 : 1. Eet vrienden, drinkt en wordt dronken.

4. Een hartelijke opgewektheid om het verbond, dat hij met God zoo plechtig vernieuwd heeft, te betrachten, Psalm. 119 : 106. Ik heb het gezworen, en zal het bevestigen, dat ik onderhouden zal de rechten Uwer rechtigheid.

..· *Vraag.* Wat is hij na het gebruik van het Avondmaal verplicht?

Antw. 1. Zijne dankbaarheid aan den Heere op allerlei wijze te betuigen, Psalm 116 : 12. Wat zal ik den Heere vergelden, voor alle Zijne weldaden aan mij bewezen? Ik zal den beker der verlossing opnemen, en den naam des Heeren aanroepen.

2. Deze dankbaarheid te toonen, met woorden en daden in liefde tot God en zijn naaste: Want wij zijn door het gebruik van dit Sacrament bewogen tot eene vurige liefde jegens God en onzen naaste, 2 Cor. 5 : 14, 15. De liefde van Christus dringt ons, die dit oordeelen, dat indien een voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn, en Hij is voor allen gestorven opdat degenen die leven niet meer zichzelven zouden leven, maar dien, die voor hen gestorven en opgewekt is; Efeze 5 : 2. Wandelt in de liefde, gelijkerwijs ook Christus ons liefgehad heeft, en Zichzelven voor ons heeft overgegeven, tot eene offerande en een slachtoffer, Gode tot een welriekenden reuk.

3. Hartelijk te verlangen, met bidden en smeeken, om na dit leven Avondmaal te mogen houden in den hemel, Openb. 19 : 9. Zalig zijn zij, die geroepen zijn tot het Avondmaal van de bruiloft des Lams!

ARTIKEL XXXVI.

Van de politieke overheid, haar macht en ambt en van de plicht der onderdanen tegenover haar.

Wij gelooven dat onze goede God uit oorzaak der verdorvenheid des menschelijken geslachts, koningen, prinsen en overheden verordend heeft; willende dat de wereld geregeerd worde door wetten en politiën, opdat de ongebondenheid der menschen bedwongen worde en het alles met goede ordinantie onder de menschen toega. Tot dat einde heeft Hij de Overheid het zwaard in handen gegeven tot straffe der boozen en bescherming der vromen. *En hun ambt is, niet alleen acht te nemen en te waken over de Politie, maar ook de hand te houden aan den Heiligen Kerkedienst; (om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valschen godsdienst, om het rijk des antichrists te gronde te werpen* [1]) *en het Koninkrijk van Jezus Christus te doen vorderen, het woord des Evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in Zijn Woord gebiedt. Voorts, een ieder, van wat qualiteit, conditie of staat hij zij, is schuldig, zich den Overheden te onderwerpen, schattingen te betalen, hun eere en eerbied toe te dragen, en hun gehoorzaam te zijn in alle dingen, die niet strijden tegen Gods Woord; voor hen biddende in hunne gebeden, opdat hen de Heere stieren wille in al hunne wegen, en* dat wij een gerust en stil leven leiden in alle godzaligheid en eerbaarheid. *En hierin verwerpen wij de Wederdoopers en andere oproerige menschen, en in het gemeen alle degenen, die de Overheden en Magistraten*

---

[1]) Deze zinsnede is door de Generale Synode van Utrecht 1905 uit dit artikel geschrapt.

verwerpen en de Justitie omstooten willen, invoerende de gemeenschap der goederen, en verwarren de eerbaarheid, die God onder de menschen gesteld heeft.

[Wy gheloven dat onse goede Godt, uyt oorsake der verdorventheyt des menschelicken geslachtes, Coningen, Princen ende Overheden verordent heeft, willende dat de werelt geregeert werde door wetten ende Policien; op dat de onghebondenheyt der menschen bedwongen werde, ende het alles met goede ordinantie onder den menschen toegae. Tot dien eynde heeft hij de Overheyt het sweert in handen gegeven, tot straffe der boosen ende beschermingh der vromen. Ende haer ampt is, niet alleen acht te nemen ende te waken over de Polici, maer ooc de bant te houden aan den Heyligen Kerkendienst: om te weijren ende uyt te royen alle afgoderij ende valschen godsdienst, om het rycke des Antichrists te gronde te werpen, ende het Conincrycke Jesu Christi te voorderen, 't woord des Evangelij over al te doen Prediken, op dat God van een yegelick geeert ende gedient werde, gelijc hy in zyn woort gebiedt. Voorder, een yeder van wat qualiteyt, conditie ofte staat hy zy, is schvldich hem den Overheden te onderwerpen, schattingen te betalen, haer eere ende eerbiedinge toe te dragen, ende hen gehoorsaem te zyn in allen dingen, die niet en stryden tegen Gods woort, voor haer biddende in haren gebeden, op datse de Heere stieren wille in alle hare weghen, ende dat wy een gherust ende stille leven leyden, in alle Godsalicheydt ende eerbaerheydt. Ende hier over verwerpen wij de Wederdoopers en de ande oproerige menschen: ende in 't gemeyn alle de gene die de Overheden ende de Justitie omstooten willen: invoerende de ghemeenschap der goederen, ende verwerren de eerbaerheyt die God onder den menschen gestelt heeft.]

Vraag. Wie moet men voor goede burgers houden?

Antw. Die de overheid, van God over haar gesteld, onderdanig zijn en eere geven, Spr. 24 : 21. Mijn zoon, vrees den Heere, en eer den koning. 1 Petr. 2 : 13. Zijt alle menschelijke ordening onderdanig, om des Heeren wil. Vers. 1, Vreest God, eert den Koning.

Vraag. Waarvan spreekt dit artikel?

Antw. Van het ambt der overheid, en de plicht der onderdanen tegenover haar.

Vraag. Komt dit artikel in de Belijdenis te pas?

Antw. Ja toch; de profeten, de apostelen en de eerste christelijke Kerk, zijn altoos bezwaard en aangeklaagd geweest, dat zij ongehoorzamen en oproerigen in den burgerstaat waren, die alle burgerlijke regeering zochten te breken, en niet dan confusie en verwarring in de wereld aan te richten. Hoe gepast dat de opstellers van onze Belijdenis, ten tijde dat de geloovigen in de Nederlanden over dezelfde misdaden bij den koning van Spanje aangeklaagd werden, voor het oog der wereld belijden, dat de ware Kerk welker leden zij waren, de overheid, die Gods

majesteit, als Zijne dienaren op aarde vertoont, om Gods wille onderdadig is, en een afkeer heeft van dat slechte slag van menschen die de heerschappijen verwerpen, en de heerlijkheden lasteren. Men zie den brief van de geloovigen in de Nederlanden, aan Filips den II, Koning van Spanje, met deze Confessie, in den jare 1562 opgedragen.

Vraag. Hoe wordt het artikel verdeeld?

Antw. In twee deelen: eerst wordt er gehandeld van de gezonde leer; daarna van de dwaling, die wij, als strijdig met deze leer, verwerpen.

Vraag. Hoe zoo?

Antw. 1. De gezonde leer vertoont de plichten van overheden en onderdanen:

A. ten aanzien der overheden, wordt er betoogd,

a. eerst, het nut der burgerlijke regeering: Wij gelooven, dat onze goede God, uit oorzake der verdorvenheid des menschelijken geslachts, koningen, prinsen en overheden verordineerd heeft, willende dat de wereld geregeerd worde door wetten en politiën, opdat de ongebondenheid der menschen bedwongen worde, en het alles met goede ordinantie onder de menschen toega. Tot dien einde heeft Hij de overheid het zwaard in de handen gegeven, tot straf der boozen en bescherming der vromen;

b. daarna wat hun ambt is

aa. ten opzichte van de politie: en hun ambt is niet alleen acht te nemen en te waken over de politie;

bb. ten opzichte van de Kerk: maar ook om de hand te houden aan den heiligen kerkedienst:

1. tot wering van het kwade: om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valschen godsdienst, en om het rijk des antichrists te gronde te werpen;

2. tot bevordering van het goede: en het koninkrijk van Christus te doen vorderen, het woord des Evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in zijn Woord gebiedt.

B. Ten aanzien van de onderdanen, wordt er geleerd wat hun plicht is tegenover de overheid, te weten:

a. onderwerping aan haar: Voorts een ieder, van wat qualiteit, conditie, of staat hij zij, is schuldig zich den overheden te onderwerpen, schattingen te betalen, hun eere en eerbied toe te dragen;

b. voorbede voor hen: voor hen biddende in hunne gebeden, opdat hen de Heere stieren wille in alle hunne wegen, en dat wij een gerust en stil leven leiden in alle godzaligheid en eerbaarheid.

II. De dwaling, die wij, als strijdig tegen de gezonde leer verwerpen: En hierin verwerpen wij de Wederdoopers, en alle andere oproerige menschen, en in het gemeen alle diegenen die overheden en magistraten verwerpen. en de justitie omstooten willen; invoerende de gemeenschap van goederen, en verwarren de eerbaarheid, die God onder de menschen gesteld heeft.

Vraag. Is de burgerlijke overheid noodig?

Antw. Ja, dit blijkt,

1. Uit de gemeenschap der geloovigen en ongeloovigen in de wereld, tot wier bezorging het Kerkbestuur niet is ingericht.
2. Uit het geschiedverhaal van alle tijden, welke de noodzakelijkheid der burgerlijke regeering aanwijst.
3. Uit de droeve vruchten en gevolgen, in Israël gezien, als dit volk een burgerbestuur ontbrak, Richt. 17 : 6. In diezelve dagen was er geen koning in Israël; een iegelijk deed wat recht was in zijne oogen. De oude Persen, overtuigd zijnde van het voorrecht eener wettige regeering, bleven met voordacht, na den dood hunner koningen, vijf dagen lang zonder overheid, opdat het volk, door de beproefde ondervinding van een heerscherloozen staat, des te begeeriger naar een vorst, en des te getrouwer aan hem zou zijn.

Vraag. Van wie komen de hooge machten?
Antw. Van de goede schikking van Gods voorzienigheid, Spreuk. 8 : 15, 16. Door Mij regeeren de koningen, en de vorsten stellen gerechtigheid; door Mij heerschen de heerschers, en de prinsen, en alle richters der aarde. Rom. 13 : 1. Er is geen macht, dan van God, en de machten die er zijn, die zijn van God geordineerd.

Vraag. Tot wat einde heeft God de machten verordineerd?
Antw. Opdat de ongebondenheid der menschen bedwongen worde, en het alles met goede ordinantie onder de menschen toega. Immers wat veiligheid heeft iemand, zonder overheid, voor zijn bezitting, dat zij hem niet ontvreemd; voor zijn lichaam, dat het niet verminkt, voor zijn leven, dat het hem niet benomen worde? Plutarchus noemt eene goede regeering, de zon der aarde: Zoo min de aarde de zon kan missen, en zooveel voordeelen als zij daarvan trekt, evenmin kan een volk een rechtschapen politie missen, en zoovele voordeelen trekken zij daarvan. Men zou gemakkelijker in een woestijn onder de wilde beesten, dan onder de menschen zonder eene welgestelde justitie, kunnen leven. Israël, geen koning hebbende, klaagt er over als een zware straf, Hos. 10 : 3. Wij hebben geen koning, want wij hebben den Heere niet gevreesd.

Vraag. Wat namen dragen de regeerders in den burgerstaat?
Antw. Zij worden genoemd koningen, Jes. 49 : 13; vorsten, Jes. 1 : 23; prinsen, Job. 34 : 18; oudsten, Exod. 24 : 9; richters, Jes. 1 : 26; schilden der aarde, Psalm 47 : 10; overheden en machten, Rom. 13 : 1; en met een verheven naam, GODEN, Psalm 82 : 6. Ik heb wel gezegd, gij zijt GODEN, en gij zijt alle kinderen des Allerhoogsten.

Vraag. Behoort de naam van goden alleen tot de overheden van het Oude Testament?
Antw. Neen, hij behoort ook tot de overheid onder het Nieuwe Testament, dewijl ook die Gods majesteit, als Zijne dienaren op aarde, verbeelden. Waarom Augustinus zeide: Rex habet imaginem Dei, quemadmodum Episcopus Christi. De koning draagt het beeld van God, gelijk de bisschop het beeld van Christus, de koningen in het voeren hunner scepters; de kerkelijken in het weiden der kudde Gods.

Vraag. Hoevelerlei soorten van regeeringsvormen worden er doorgaans geteld?

Antw. Vierderlei:

1. de monarchia, of eenhoofdige regeering, waar de regeering is bij een hoofd, vorst, keizer, of koning,

2. de aristocratia, of de meerhoofdige, waar de regeering is bij de voornaamsten des volks;

3. De democratia, of de veelhoofdige, waar de regeering is bij het volk, of bij eenige personen, van welke men zich gezamentlijk op het volk beroepen kan.

4. De mixta of getemperde regeering, dus genoemd, omdat ze derwijze getemperd is, dat alle deze drie regeeringsvormen daarin gevonden worden, zonder dat een van de drie de overhand heeft. De tegenwoordige regeering van de republiek is in den rang der getemperden, want de stadhouderlijke verbeeldt de eenhoofdige; de Algemeene Staten, de meerhoofdige; en de vroedschappen der bijzondere steden, de veelhoofdige regeering.

.·. *Vraag.* Wat dunkt u van dezen regeeringsvorm?

Antw. Wij oordeelen met den kerkhervormer Calvijn, dat het voor een burger buiten bestuur van de openbare macht, eene ijdele bezigheid is te betwisten welke in de wereld de beste staat van reegering is, en dat het niet dan voor eene groote verwaandheid kan gehouden worden, een beslissend oordeel te willen vellen, dewijl het oordeel verkeeren moet over zekere omstandigheden en gevallen, die zwaar zijn te onderscheiden. Ondertusschen kunnen wij, wat bij anderen wordt aangemerkt, hier in voegen. De monarchie, of eenhoofdige regeering, zeggen zij, komt het best met Gods bestuur overeen, doch waar ze stand grijpt kan zij gemakkelijk veranderen in tirannie. Men heeft dit gezien in Rehabeam, Saul, en andere goddelooze koningen Israëls. Zoo zijn ook bij de Romeinen Tiberius, Caligula, Nero en Domitianus, monsters der natie, en verdervers des volks geweest. De aristocratie of meerhoofdige heeft ook haar zwarigheid, want zij verandert zich lichtelijk in een onafhankelijk gebied, dat zich weinigen aanmatigen, ja zelfs wel in eene eenhoofdige regeering. Zoo mag men te Rome, waar Augustus, Antonius en Lepidus al het gezag zich alleen aanmatigden, en onder welken vorm van regeering het Romeinsch gemeenebest als vaneen gerukt en gescheurd werd, en uit welke de eerste, daarna de alleenheerschappij bekwam. De democratie of veelhoofdige, worstelt doorgaans met zoo vele ongeregeldheden, dat er misschien nooit een goed geweest is. Ook heeft zij dat ongemak dat zij lichtelijk vervalt tot eene meerhoofdige, of tot een geheele verwarring, waarin de minste gebieden wil, en dat gewoonlijk eindigt met beroerte, oploop en plundering van de voornaamsten; gelijk dit te Napels en elders gebleken is. Doch van de getemperde oordeelt men, dat de ervaring van alle tijden geleerd heeft, dat de landen die er zich van bedienden altoos gebloeid hebben, maar die er van af stapten, aan het kwijnen geraakt zijn. Lycurgus heeft deze regeeringswijze bij de Lacedemoniërs ingevoerd, die zoo lang als zij zich daaraan hielden, als over geheel Griekenland zegepraalden. Twee hoofden verbeeldden de monarchie; doch opdat zij niet naar

willekeur zouden regeeren, werd hun macht door een raad van acht en twintig mannen, die de besluiten moesten bekrachtigen, en de aristocratie verbeeldden, beteugeld; en opdat deze de vrijheid der gemeente den hartader niet zouden afsnijden, verkoos men de ephori, die de democratie verbeeldden, en het recht der gemeente waarnamen. Rome heeft zoo lang zij deze soort van regeering volgde, gebloeid. Venetië, zoo rijk als vrij, heeft er zich meer dan duizend jaren wel bij bevonden. De monarchie wordt aldaar vertoond door den hertog, de aristocratie door den gewonen, en de democratie door den buitengewonen raad. Groot-Brittanie is, staande deze vorm van bestuur, de verwondering van Europa. De koning vertoont daar de monarchie, het hoogerhuis de aristocratie, en het lagerhuis de democratie. En hoe de Nederlanden zich daarbij bevonden hebben, getuigen onze historien.

Vraag. Is het een Christen geoorloofd het ambt van overheid te bekleeden?

Antw. Ja toch; het is duidelijk voorzegd, Jes. 49 : 23. Koningen zullen uwe voedsterheeren zijn, hunne vorstinnen uwe zoogvrouwen. Psalm 72 : 11. De koningen van Tharsis en de eilanden zullen geschenken aanbrengen; de koningen van Scheba en Seba zullen vereeringen toevoeren, ja alle koningen zullen zich voor u neder buigen.

Vraag. Hoe bewijst gij dit nader?

Antw. 1. Vromen en godzaligen hebben onder het Nieuwe Testament burgerlijke ambten bekleed: Nicodemus was een overste der Joden, Joh. 3 : 1; Jozef van Arimathea, een eerlijk raadsheer, Marc. 15 : 43. De bekeerde Sergius Paulus, een stadhouder, Handl. 13 : 12.

2. Uit het doel, waartoe God de overheden heeft verordineerd, te weten: opdat de wereld geregeerd worde door wetten en politien, opdat de ongebondenheid der menschen bedwongen worde, en alles met goede orde toega onder de menschen. Zulke bedieningen zijn den Christenen welvoeglijk.

Vraag. Hoever strekt zich de macht der overheid uit?

Antw. 1. Tot allerlei soort van menschen in het gemeenebest, zonder uitzondering van monniken, welker afzondering en beloften enkel menschelijk zijn; of van kerkedienaars, die zich der wereldsche macht geenszins mogen of kunnen onttrekken, Rom. 13 : 1. Alle ziel zij de machten, over haar gesteld, onderworpen. Want er is geen macht dan van God, en de machten die er zijn, die zijn van God geordineerd.

Vraag. Hoe bewijst gij dit meer?

Antw. Uit de praktijk der kerkedienaars, zoo der profeten, onder het Oude, als der grootste leeraren onder het Nieuwe Testament, die de macht der overheid, over alle menschen, met woorden en werken hebben erkend. Zie de Heere Christus, Matth. 17 : 27; Paulus, Handl. 25 : 10; Petrus, in zijne vermaning, 1 Petr. 2 : 13, 14. Zijt dan alle menschelijke ordening onderdanig, om des Heeren wille; hetzij den

koning, als de opperste macht hebbende; hetzij den stadhouderen, als die van hem gezonden worden, tot straf wel der kwaaddoeners, maar tot prijs dergenen die goed doen.

Vraag. Waarover gaat de macht der overheid al meer?

Antw. 2. Alleen over het lichaam, dat is de lichamelijke zaken der menschen, dewijl de macht over de ziel aan God alleen toekomt, die dezelve alleen kan straffen, tot in de hel, Matth. 10 : 28. Echter moet men erkennen, dat middellijk door Gods gebod, de ziel ook den overheden is onderworpen, in zooverre derzelver bevelen niet strijden met de goddelijke wet, Rom. 13 : 5. Daarom is het noodig onderworpen te zijn, niet alleenlijk om de straf, maar ook om der conscientie wille.

.·. *Vraag.* Welke zijn de voornaamste plichten der overheden in den burgerstaat?

Antw. 1. Wetten te maken, ten nutte der burgerij, aan welke men moet onderdanig zijn, al schijnen dezelve somtijds vrij hard, Rom. 13 : 7. Zoo geeft dan een iegelijk dat gij schuldig zijt; schatting dien gij schatting; tol dien gij tol; vreeze dien gij vreeze; eere dien gij eere schuldig zijt.

2. Het hooren, en afdoen der rechtsgedingen der onderdanen, Deut. 17 : 8, 9. Wanneer eene zaak aan het gericht voor u te zwaar zal zijn tusschen bloed en bloed, tusschen rechtshandel, tusschen plage en plage, zijnde twistzaken in uwe poorten, zoo zult gij u opmaken, en gaan naar de plaats, die de Heere uw God verkiezen zal. En gij zult komen tot de Levietische priesters, en tot den rechter, die in die dagen zijn zal; en gij zult ondervragen, en zij zullen u de zaak des rechts aanzeggen.

3. Het bestellen der ambten en bedieningen, die tot rust en welstand der gemeente noodig zijn, 2 Kron. 32 : 6. En hij stelde krijgsoversten over het volk. Psalm 101 : 6. Mijne oogen zullen zijn op den getrouwe in den lande, dat zij bij mij zitten; die in den oprechten weg wandelt, die zal mij dienen.

4. Het heffen en schikken der gemeene gelden, ten meeste voordeele der onderzaten, 2 Kon. 22 : 4—6. Gaat op tot Hilkia den hoogepriester, opdat hij het geld opsomme, dat in het huis des Heeren gebracht is, hetwelk de wachters des dorpels van het volk verzameld hebben. En dat zij het geven in de hand der verzorgers van het werk, die besteld zijn over het Huis des Heeren; opdat zij dat geven dengenen die het werk doen, dat in het Huis des Heeren is, om de breuken van het huis des Heeren te beteren, den timmerlieden en den bouwlieden en den metselaren; en om hout en om gehouwene steenen te koopen, om het huis te beteren.

5. Het rechtvaardig straffen van misdadigers, die de gemeene rust verstoren. Zoo werd Achan, die Israël beroerd had, gesteenigd, Jozua. 7 : 25; Abjathar, de priester, verdreven, en Joab om bloedschuld gedood, 1 Kon. 23 : 27, 30. De overheid is Gods dienares, een wreekster tot straf dergenen, die kwaad doen, Rom. 13 : 4.

6. Het maken van verbonden, en voeren van rechtmatige oorlogen, en dergelijke zaken, die tot welstand of bescherming van het land kunnen strekken.

Vraag. Verandert de macht der Overheid, die belijdenis doet van het waar geloof, omtrent het kerkelijke?

Antw. Ja, 1. de handhaving van beide de tafelen der wet is hun aanbevolen, Psalm 2 : 10, 11. Nu dan, gij koningen, handelt verstandig, laat u tuchtigen gij rechters der aarde. Dient den Heere met vreeze, en verheugt u met beving.

2. Zij worden uitdrukkelijk voedsterheeren der Kerk genaamd, Jes. 49 : 23. Koningen zullen uwe voedsterheeren zijn, hunne vorstinnen uwe zoogvrouwen.

.3. Vrome koningen, onder de beide Testamenten, hebben deze macht, en dat niet dan tot heil der Kerk, gebruikt.

.·. *Vraag.* Wat staat ons hier op te merken?

Antw. 1. Dat men deze macht niet te ver moet uitstrekken,

a. of tot dingen die binnen de Kerk zijn, in dier voege, dat de overheden zelve zouden verrichten, hetgeen den leeraren toekomt, of dat de leeraaren uit en naar hun last moeten betrachten, de dingen van hun bediening, met name het prediken, het oordeelen over de geschillen van den godsdienst, het bedienen der bondszegelen, en het oefenen van kerkelijke tucht;

b. of volstrekt en zonder eenige bepaling, tot alle die dingen die buiten de Kerk zijn, zoodat hier gansch geen plaats meer zoude wezen voor eenige raadplegingen, en besluiten der Kerk.

2. Dat men deze macht der overheid niet te zeer moet verkleinen, alsof de overheden gansch niet vermochten, boven het Christenvolk, als alleen met eene meerdere macht, de besluiten van de Kerk uit te voeren; want de overheid heeft macht

a. om de uiterlijke dingen van de Kerk, die in zichzelve onverschillig zijn, te schikken, door het maken van goede wetten, naar eene behoorlijke raadpleging met de Kerk, en door de voorzichtige uitvoering derzelve;

b. om de Kerk te helpen, en wel te doen, dat is: om te weren en uit te roeien alle afgoderij, en valschen godsdienst, om het rijk des antichrists te gronde te werpen, en het koninkrijk van Jezus Christus te vorderen, het woord des Evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in Zijn woord gebiedt, 2 Kon. 18 : 4. Hij nam de hoogten weg, en brak de opgerichte beelden, en roeide de bosschen uit; en hij verbrijzelde de koperen slang, die Mozes gemaakt had; omdat de kinderen Israëls tot die dagen toe haar gerookt had, en hij noemde ze Nehustan; 2 Kron. 34 :33. Josia dan deed alle gruwelen weg, uit alle landen die der kinderen Israëls waren, en maakte allen, die in Israël gevonden werden, te dienen den HEERE, hunnen God; alle zijne dagen weken zij niet af van den Heere, den God hunner vaderen na te volgen, Ezra 7 : 26; Neh. 13 : 19 enz.

Vraag. Wat zijn de plichten der onderdanen, omtrent hun Overheid.

Antw. 1. Onderwerping aan haar. Zoo zegt het artikel:

Voorts een ieder, van wat qualiteit, conditie of staat hij zij, is schuldig zich den overheden te onderwerpen, schattingen te betalen, hun eere en eerbied toe te dragen, en hun gehoorzaam te zijn in alle dingen, die niet strijden tegen het woord Gods. Tit. 3 : 1. Vermaant hen, dat zij den overheden en machten onderdanig zijn, dat zij hun gehoorzaam zijn, dat ze tot alle goed werk bereid zijn, Matth. 22 : 21. Geeft dan den keizer wat des keizers is; Rom. 13 : 6, 7. Want daarom betaalt gij ook schatting, want zij zijn dienaars Gods, in ditzelve geduriglijk bezig zijnde; zoo geeft dan een iegelijk wat gij schuldig zijt: schatting dien gij de schatting; tol, dien gij de tol; vreeze, dien gij de vreeze; eere, dien gij de eere schuldig zijt.

2. Ernstige voorbidding voor hen, Jerem. 29 : 7. En zoekt den vrede der stad, waarhenen Ik u gevankelijk heb doen wegvoeren, en bidt voor haar tot den Heere; want in haren vrede zult gij vrede hebben. 1 Tim. 2 : 1, 2. Ik vermaan dan voor alle dingen, dat gedaan worden smeekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen voor alle menschen; voor koningen, en allen die in hoogheid zijn; opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen, in alle godzaligheid en eerbaarheid.

Vraag. Met wie hebben wij hier verschil?

Antw. Met de Wederdoopers, en alle oproerige menschen, die de heerschappijen verwerpen; wier dolingen wij, als strijdig met de gezonde leer, verwerpen: En hierin verwerpen wij de Wederdoopers, en andere oproerige menschen, en in het gemeen alle diegenen, die de overheden en magistraten verwerpen, en de justitie omstooten willen; invoerende de gemeenschap der goederen, en verwarren de eerbaarheid onder de menschen.

.·. *Vraag.* Wat merkt gij hier over aan?

Antw. Het is bekend, dat in de zestiende eeuw, sommige Wederdoopers, oproerige wederspannelingen waren, hoewel zij alleen daarom niet oproerig waren. Doch sedert het werk van Thomas Munster, die de boeren in den jare 1524, aanhitste, tegen de overheid, zoodat er wel vijftigduizend moedwilligern, in dien boerenkrijg omkwamen; en dat van Jan van Leiden met zijn aanhang, te Munster, in den jare 1536, kregen zij, die den naam van Wederdoopers voerden, een kwaden naam. De geloovigen in de Nederlanden hebben, om te toonen, dat zij vreedzame onderdanen waren, zich altoos van dit slag van menschen onderscheiden, en hunne dwalingen, als strijdig met de eere Gods, en de rust der gemeenten, openlijk tegengesproken. Voorts ziet men dat zij te keer gaan tegen alle oproerige menschen, die de justitie omstooten willen; invoerende de gemeenschap der goederen, en verwarren de eerbaarheid, die God onder de menschen gesteld heeft. Vermoedelijk dat zij het oog hebben op zulke menschen, die in en omtrent het jaar 1534, te Amsterdam en elders, naakt

op de straat liepen, mannen en vrouwen, onder voorwendsel dat zij de naakte waarheid waren.

.·. *Vraag.* Wanneer gaat het een volk, onder de regeering van overheden, voorspoedig en wel?

Antw. Als de overheden, die God over ons gesteld heeft,

1. godsdienstige mannen zijn, die den waren godsdienst, en de gemeente voorstaan, Deut. 17 : 18, 19. Voorts zal het geschieden, als hij op den stoel zijns koninkrijks zal zitten, zoo zal hij zich een dubbel van deze wet afschrijven in een boek, uit hetgene dat voor het aangezicht der Levietische priesters is. En het zal bij hem zijn, en hij zal daarin lezen, alle de dagen zijns levens, opdat hij den Heere zijnen God leere vreezen om te bewaren alle de woorden dezer wet, en deze inzettingen, om die te doen; Exod. 18 : 21. Doch zie gij om, onder den volke, naar kloeke mannen, godvreezende, waarachtige mannen, de gierigheid hatende;

2. rechtvaardige mannen, die de gerechtigheid handhaven, Jes. 1 : 17. Zoekt het recht, helpt de verdrukten; doet den weezen recht, handelt de twistzaak der weduwen; Exod. 23 : 8. Ook zult gij geen geschenk nemen; want het geschenk verblindt den ziende, en verkeert de zaak der rechtvaardigen;

3. nederige mannen, die vijanden zijn van hoovaardij, en vriendelijk en bescheiden zijn jegens de onderdanen, Deut. 17 : 20. Dat zijn hart zich niet verheffe boven zijne broederen, en dat hij niet afwijke van het gebod, ter rechter of ter linker hand. Zulk een man was David, Ps. 131 : 1, 6. Heere mijn hart is niet hoog! Hij sprak vriendelijk met eene vrouw, 2 Sam. 14 : 10;

4. kloeke mannen, die doorzicht en beleid hebben, om de belangen der burgerij te verzorgen, 2 Kron. 19 : 5, 6. En hij stelde richteren in het land, in alle vaste steden van Juda, van stad tot stad; en hij zeide tot de richteren, ziet wat gij doet, want gij houdt het gericht niet den mensch, maar den Heere;

5. ijverige mannen voor den Heere, om alle dwalingen, afgoderij en verleidingen tegen te gaan. Saul deed weg uit den lande de waarzeggers en duivelskunstenaars, 1 Sam. 28 : 9. Asa deed weg de drekgoden, 1 Kon. 15 : 12, en de altaren, 2 Kron. 14 : 3. Josafat roeide uit de afgodische hoogten, 2 Kron. 17 : 3. Salomo bouwde den tempel. Joas herstelde de breuken, 2 Kon. 12 : 5. Zoo ook Josia, 2 Kon. 22 : 4.

.·. *Vraag.* Welke onderdanen zijn hier te bestraffen?

Antw. 1. Die kwade en zondige geboden der overheden gehoorzamen, gelijk als de valsche getuigen, tegen Naboth. 1 Kon. 21 : 13; die het beeld aanbaden, Dan. 3 : 7; die op Herodes' gebod de kinderkens te Bethlehem doodden, Matth. 2 : 16.

2. Die zich opstellen tegen goede en burgerlijke wetten gelijk Israël opstond tegen Mozes, Exod. 14; of verachtelijk spreken van de overheid, die God over hen gesteld heeft, Job. 34 : 18. Zou men tot een koning zeggen: gij Belial? tot prinsen: gij goddeloozen?

3. Die de overheid niet onderdanig zijn, om des Heeren wil, of geduld hebben met haar gebreken en zwakheden. Zeer nadrukkelijk is hier de rede van den zaligen Lodenstein: Zoo haast verneemt men niet de zonden van eenig regent, of dadelijk slaat

zijn waardigheid en achtbaarheid bij ons af; en zoo het zulke vergrijpen en inhangende gebreken zijn, die ons schijnen de gansche Christenheid in hem weg te nemen, zoo schijnt zulk een man bij ons als „ONTGODET" te worden, en zijn autoriteit bijna gansch kwijt raken; een zeker teeken van een verstand- en oordeelloozen slaap, en dat men deze zaak maar bot opvat, gelijk natuurlijke droomen van onbandigheid mede te brengen; daar men met een wakker hart moest onderscheid leeren maken, tusschen den grond van dien man (overheid zijnde), zijne zaligheid en onze achting van hem als zoodanig, en tusschen den grond van zijne heerschappij en heerlijkheid over de menschen en onze achting als zoodanig; de eerste is Jezus in het hart, en de deugdzaamheid daarop en-uit; de tweede is Gods ordinantie, en alzoo moeten en kunnen onze oordeelen en achting onderscheiden zijn; in dier voege, dat ik te gelijk dengene, welken ik, naar den eersten grond ondeugdzaam zijnde, veracht, Ps. 15 : 1, denzelfde (zeg ik) naar den tweeden grond, hoog en heerlijk acht, als van den Heere over mij ten heerscher en gebieder gesteld; die ook GODEN, om Gods kinderen, genaamd worden, Exod. 22 : 28. Psalm 82 : 6. Ik wil niet ontkennen, dat deze dwaling zeer veroorzaakt wordt door onvoorzichtige stellingen van sommigen die de overheden der Christenen, zelve Christenen zijnde, als zoodanig eene bijzondere achtbaarheid toedichten, welke rijzen of dalen zou met hun christelijkheid; maar ook de voorgangers en volgers dezer stelling missen alles te zamen hierin nauwkeurig oordeel en onderscheid. Ofschoon ik onderwijl niet ontken, dat een deugdzaam magistraat duizendmaal achtbaarder is dan een ondeugdzaam, zoo stel ik ook vast, dat die goddelijke achtbaarheid, die hem als overheid toekomt, aan geen deugd of ondeugd, noch des menschen achting hangt, gemerkt die op Gods ordinantie staande, alleen te hoog en van geen hoedanigheden der menschen raakbaar is. Nu dat de slaperigen dit onderscheid verzuimen, en de oogen bestreken zijnde met den ophef van christelijke deugdzame overheid, als zij die christelijkheid en deugdzaamheid niet vinden, dan aan het verwerpen van de heerschappijen, en lasteren de heerlijkheden al aan, is Judas zeggen, en leert de bevinding dagelijks; en dies hebben wij niet te twijfelen of wij ook, in het midden van het licht des Evangelies, in eenen diepen slaap geraakt zijn. Dus redeneert de man, als hij spreekt van de slaapziekte van Nederland. Zie BOGAARTS Laatste Uren, bladz. 140—142.

∴ *Vraag.* Wat moet een Christen uitlokken tot gehoorzaamheid aan zijne overheid?

Antw. 1. Het goddelijk bevel, 1 Petr. 2 : 13. Zijt alle menschelijke ordening onderdanig, om des Heeren wil; Exod. 22 : 28. Den goden zult gij niet vloeken. Rom. 13 : 7. Geeft vreeze dien gij vreeze; schuldig zijt Matth. 22 : 21. Geeft den keizer dat des keizers is.

2. De voorbeelden der ouden; Jozefs broederen bogen zich voor hem met het aangezicht ter aarde, Gen. 42 : 6. Zoo ook Nathan, voor het aangezicht van David, 1 Kon. 1 : 23. Het volk zeide tot Rehabeam, wij zullen u dienen, 1 Kon. 12 : 4. Van de eerste Christenen luidt het verhaal van Augustinus aldus: Julianus

is geweest een ongeloovig keizer, ja is hij niet geweest een afvallige en goddelooze, en afgodendienaar? De christen-soldaten hebben gediend een ongeloovig keizer; als men kwam tot de zaak van Christus, dan kenden zij niemand, dan alleen die in den hemel is. Als de keizer wilde dat zij den afgoden zouden dienen, dat zij rooken zouden, zoo stelden zij God voor hem. Maar als hij gebood: brengt de slagorden voor, gaat, strijdt tegen dat volk, terstond gehoorzaamden zij; zij maakten onderscheid tusschen den TIJDELIJKEN HEER, en nochtans om den EEUWIGEN waren zij ook onderdanig aan den TIJDELIJKEN.

3. Het gewicht der ambten, die zoo hoog en zorgvol zijn, dat ze niet dan met liefde en onderdanigheid behooren beantwoord te worden, Psalm 82 : 6. Ik heb wel gezegd: gij zijt GODEN; en gij zijt alle kinderen des Allerhoogsten!

4. Als kenmerk van het Christendom, dat zich vertoont in de gehoorzaamheid aan de overheden, ter onderscheiding van die de heerlijkheden lasteren, Spreuk. 24 : 21. Mijn zoon, vrees den Heere, en den koning; en vermeng u niet met hen, die naar verandering staan.

5. De rust der ziel, die daardoor niet weinig bevorderd wordt, 1 Tim. 2 : 1, 2. Ik vermaan u voor alle dingen, dat gedaan worden smeekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen, voor alle menschen; voor KONINGEN, en allen die in HOOGHEID zijn; opdat wij een GERUST en STIL LEVEN leiden mogen, in alle godzaligheid en eerbaarheid.

ARTIKEL XXXVII.

Van de komst van Christus ten oordeel in den laatsten tijd, tot straf der goddeloozen, en volkomen verheerlijking der uitverkorenen.

Ten laatste gelooven wij, volgens het Woord Gods, dat, als de tijd, van den Heere verordend (die allen creaturen onbekend is), gekomen, en het getal der uitverkorenen vervuld zal zijn, onze Heere Jezus Christus uit den hemel zal komen, *lichamelijk en zienlijk,* gelijk Hij opgevaren is, *met groote heerlijkheid en majesteit, om zich te verklaren een Rechter te zijn over levenden en dooden; deze oude wereld in vuur en vlam stellende om haar te zuiveren. En alsdan zullen persoonlijk voor dezen grooten Rechter verschijnen alle menschen, zoowel mannen als vrouwen en kinderen, die van den aanbeginne der wereld af tot den einde toe geweest zullen zijn, verdagvaard zijnde* door de stemme des archangels en door het geklank der goddelijke bazuin. *Want alle degenen die gestorven zullen wezen, zullen uit de aarde verrijzen, de zielen te zamen gevoegd en vereenigd zijnde met haar eigen lichaam, in hetwelk zij zullen geleefd hebben. En aangaande degenen die alsdan nog leven zullen, die zullen niet sterven gelijk de anderen, maar zullen in een oogenblik veranderd en uit verderfelijk onverderfelijk worden.* Alsdan zullen de boeken *(dat is, de consciëntiën)* geopend, en de dooden geoordeeld worden, *naar hetgene zij in deze wereld gedaan zullen hebben, hetzij goed of kwaad.* Ja de menschen zullen rekenschap geven van alle ijdele woorden, die zij gesproken zullen hebben, *die de wereld niet dan voor kinderspel en voor tijdverdrijf acht; en dan zullen de verborgenheden en geveinsdheden der menschen openbaarlijk voor allen ontdekt worden. En*

daarom is de gedachtenis van dit oordeel met recht schrikkelijk en vervaarlijk voor de boozen en goddeloozen, en zeer wenschelijk en troostelijk voor de vromen en uitverkorenen; dewijl alsdan hunne volle verlossing volbracht zal worden, en zij aldaar zullen ontvangen de vruchten des arbeids en der moeite, die zij zullen gedragen hebben; hunne onnoozelheid[1]*) zal door allen bekend worden; en zij zullen de schrikkelijke wrake zien, die God tegen de goddeloozen doen zal, die hen getiranniseerd, verdrukt en gekweld zullen hebben in deze wereld. Dewelke overwonnen zullen worden door het getuigenis hunner eigene consciëntiën, en zullen onsterfelijk worden, doch in zulker voege, dat het zal zijn om gepijnigd te worden* in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is. *En daarentegen, de geloovigen en uitverkorenen zullen gekroond worden met heerlijkheid en eere.* De Zone Gods zal hunnen naam belijden voor God Zijnen Vader en Zijne uitverkorene engelen, alle tranen zullen van hunne oogen afgewischt worden; *hunne zake, die nu tegenwoordiglijk door vele Rechteren en Overheden als kettersch en goddeloos verdoemd wordt, zal bekend worden de zake des Zoons God te zijn. En tot eene genadige vergelding zal hen de Heere zulk eene heerlijkheid doen bezitten, als het hart eens menschen nimmermeer zoude kunnen bedenken. Daarom verwachten wij dien grooten dag met een groot verlangen, om ten volle te genieten de beloften des Gods, in Jezus Christus onzen Heere.*

[Ten laetsten gelooven wy, volgende 't woort Gods, dat als den tydt van den Heere verordent (die alle creaturen onbekent is) gecomen, 't ghetal der uytvercorenen vervult sal zyn; onse Heere Jesus Christus uyt den hemel sal comen, lichamelick ende sienlick, gelyck hy opgevaren is, met groote heerlicheyt ende majesteyt, om hem te verclaren een Richter te syn over levende ende doode: dese oude weerelt in vyer ende vlamme stellende om deselve te suyveren. Ende alsdan sullen persoonelick voor desen grooten Richter verschynen alle menschen, so wel mannen als vrouwen ende kinderen, die van den aenbeginne der werelt af tot den eynde toe gheweest sullen syn; verdachtvaert zynde, door de stemme des Archangels, ende door 't geclanck der Godlicker Basuyne. Want alle de gene die gestorven sullen wesen, sullen uyt der aerden verrysen, de zielen t'samen gevoeght ende vereenicht zynde met hare

[1]) *Onnoozelheid* beteekent hier: onschuld (Fr. *innoscence*, Lat. *innocentia*).

eyghen lichaem, in het welck sy sullen geleeft hebben. Ende aengaende de gene die alsdan noch leven sullen, die en sullen niet sterven gelyc de andere, maer sullen in een oogenblick verandert, ende uyt verdervelick onverdervelick worden. Alsdan sullen de boecken (dat is de conscientien) gheopent, ende de dooden gheoordeelt worden, na 't gene sy in dese werelt gedaen sullen hebben, 't sy goet ofte quaet. Ja de menschen sullen rekenschap geven van alle onnutte woorden die sy gesproken sullen hebben, die de werelt niet dan voor kinderspel ende voor tijdt-verdryf achtet: ende dan sullen de verborgentheden ende geveinstheden der menschen openbaerlyck voor allen ontdect worden. Ende daerom is de ghedachtenisse deses Oordeels, met recht schrickelick ende vervaerlick voor den boosen ende godloosen, ende seer wenschelick ende troostelick voor den vromen ende uytvercorenen: dewyle alsdan hare volle verlossinge volbracht sal werden, ende sullen aldaer ontfanghen de vruchten des arbeyts ende moeyte die sy sullen gedragen hebben: haer onnooselheyt sal van allen bekent werden, ende sullen de schrickelicke wrake sien, die God tegen de godloose doen sal, diese getyrannizeert, verdruckt ende ghequelt sullen hebben in dese werelt. Dewelcke overwonnen sullen werden door het getuygenisse harer eyghen conscientien; ende sullen onstervelic werden, doch in sulcker voegen, dat het sal zyn om gepynicht te werden in 't eeuwige vyer, t' welc den Duyvel ende zyne Engelen bereyt is. Ende daer en teghen, de geloovige ende uytvercorenen sullen gecroont werden met heerlickheydt ende eere. De Sone Godts sal haren naem belyden voor Godt zynen Vader, ende zynen uytvercoren Engelen: alle tranen sullen van haren ogen afgewischt werden: hare sake die nu teghenwoordelick van velen Richteren ende Overheden als kettersch ende godloos verdoemt wert, sal bekent werden de sake des Soons Gods te zyn. Ende tot een genadighe vergeldinghe, sal haer de Heere sulck een heerlicheydt doen besitten, als het herte eenes menschen nimmermeer soude connen bedencken. Daerom verwachten wy dien grooten dach met een groot verlangen, om ten vollen te genieten de beloften Gods, in Jesu Christo onsen Heere.]

Vraag. Waarvan handelt dit artikel?

Antw. Van Christus' doorluchte toekomst, ten jongsten dage, tot straf der goddeloozen, en volkomen verheerlijking der uitverkorenen.

Vraag. Hoe merkt gij dit leerstuk aan?

Antw. Als een leerstuk van belang, dat niet dan met grooten eerbied mag behandeld worden: Want wij allen moeten geopenbaard worden, voor den rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage, hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad, 2 Cor. 5 : 10.

∴ *Vraag.* Hoe verdeelt gij het?

Antw. I. Eerst spreekt het artikel van Christus' komst ten oordeel, in dezer voege:

A. dat de tijd der toekomst wordt aangewezen voor zooverre

wij noodig zijn te weten: Ten laatste gelooven wij, volgens het woord Gods, dat als de tijd van den Heeren verordineerd, (die alle creaturen onbekend is) gekomen, en het getal der uitverkorenen vervuld zal zijn, onze Heere Jezus Christus uit den hemel zal komen.

B. de wijze, waarop deze groote Rechter verschijnen zal:

a. lichamelijk en zienlijk, gelijk Hij opgevaren is;

b. met groote heerlijkheid en majesteit, om zich te verklaren een Rechter te zijn over levenden en dooden;

c. deze oude wereld in vuur en vlam stellende, om haar te zuiveren.

II. Daarna handelt het artikel van het gericht, dat met Zijne komst zal gehouden worden; waarin wij gemeld zien:

A. de personen, die voor dit gericht zullen verschijnen: En alsdan zullen persoonlijk voor dezen grooten Rechter verschijnen, alle menschen zoowel mannen als vrouwen en kinderen, die van den aanbeginne der wereld af tot den einde toe zullen geweest zijn;

B. de manier, waarop

a. zij zullen gedagvaard worden: gedagvaard zijnde door de stem des archangels, en door het geklank der bazuin;

b. zij zullen of als opgewekt, of als overgeblevenen voor Hem verschijnen:

1. als opgewekt: Want alle degenen, die gestorven zullen wezen, zullen uit de aarde verrijzen, de zielen te zamen gevoegd en vereenigd zijnde met haar eigen lichaam, in hetwelk zij zullen geleefd hebben;

2. als overgeblevenen: En aangaande degenen, die dan nog leven zullen, die zullen niet sterven, gelijk de anderen; maar zullen in een oogenblik veranderd en uit verderfelijk onverderfelijk worden;

c. het gericht zelf, dat beschreven wordt: Alsdan zullen de boeken, dat is de conscientien, geopend en de dooden geoordeeld worden, naar hetgeen zij in deze wereld gedaan zullen hebben, hetzij goed, of kwaad. Ja de menschen zullen rekenschap geven van alle ijdele woorden, die zij gesproken hebben, die de wereld niet dan voor kinderspel en voor tijdverdrijf acht; en dan zullen de verborgenheden, en de geveinsdheden der menschen, openbaar voor allen ontdekt worden.

III. Eindelijk spreekt het artikel,

A. van het troost- en schrikrijke dezer leer, in dezer voege: En daarom is de gedachtenis van het oordeel met recht schrikkelijk en vervaarlijk voor de boozen en goddeloozen, en zeer wenschelijk en troostrijk voor de vromen en uitverkorenen; dewijl alsdan hunne volle verlossing volbracht zal worden, en zij zullen aldaar ontvangen de vruchten des arbeids, en de moeite die zij zullen gedragen hebben; hunne onnoozelheid zal dan van allen bekend worden, en zij zullen de schrikkelijke wraak zien, die God tegen de goddeloozen doen zal, die hen getiranniseerd, verdrukt en gekweld zullen hebben in deze wereld;

B. dit alles wordt nader uitgebreid:

a. ten aanzien van de goddeloozen: Dewelke overwonnen zullen worden, door het getuigenis hunner eigen conscientien, en zullen onsterfelijk worden, doch in zulker voege, dat het zal zijn

om gepijnigd te worden in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is;

b. ten aanzien van de vromen: En daarentegen de vromen en uitverkorenen zullen gekroond worden met heerlijkheid en eere. De Zone Gods zal hun naam belijden voor God Zijn Vader, en Zijne uitverkorene engelen; alle tranen zullen van hunne oogen afgewischt worden; hunne zake, die nu tegenwoordig van vele rechters en overheden als kettersch en goddeloos verdoemd wordt, zal bekend worden de zake des Zoons Gods te zijn, en tot eene genadige vergelding zal hen de Heere zulk eene heerlijkheid doen bezitten, als het hart eens menschen nimmermeer zoude kunnen bedenken;

c. het gebruik dat de vromen hiervan maken, getoond: Daarom verwachten wij dien grooten dag met een groot verlangen, om ten volle te genieten de beloften Gods, in Jezus Christus onzen Heere.

Vraag. Van hoevelerlei komst van Christus spreekt Gods woord?
Antw. Van eene drieërlei komst:

1. Eene komst van Christus in de wereld, als mensch, Matth. 20 : 28. De Zoon des menschen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijne ziel te geven tot een rantsoen voor velen.

2. Eene komst in genade, in de harten der geloovigen, waardoor Hij metterdaad de vruchten van Zijn lijden toepast, Joh. 14 : 23. Zoo iemand Mij lief heeft, die zal Mijn woord bewaren; en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen, en Wij zullen woning bij hem maken.

3. Eene komst in heerlijkheid, als rechter, op de wolken des hemels, om te oordeelen de levenden en de dooden, Handl. 1 : 11. Deze Jezus die van u opgenomen is in den hemel, zal alzoo komen, gelijkerwijs gij Hem naar den hemel hebt zien henenvaren.

∴ *Vraag.* Hoe spreekt de Schrift van deze laatste komst?
Antw. 1. In den verleden tijd, als eene zaak die reeds geschied is, om de zekerheid aan te wijzen. Jud. vers 14, 15. Ziet, de Heere is gekomen met Zijne vele duizenden heiligen, om gericht te houden tegen allen.

2. In den tegenwoordigen tijd, als eene zaak die nu geschiedt om de spotters met Zijne toekomst te verschrikken, Openb. 1 : 7. Ziet, Hij komt met de wolken, en aller oog zal Hem zien, ook degenen die Hem doorstoken hebben.

3. In den toekomenden tijd, als eene zaak die nog geschieden zal, Matth. 25 : 31. En wanneer de Zoon des menschen komen zal in Zijne heerlijkheid, en alle heilige engelen met Hem, dan zal Hij zitten op den troon Zijner heerlijkheid.

Vraag. Wanneer zal Christus' toekomst zijn?
Antw. De juiste tijd, van den Heere daartoe verordend is allen creaturen onbekend, Marc. 13 : 32. Maar van dien dag en die ure weet niemand, noch de engelen die in den hemel zijn, noch de Zoon, dan de Vader. Matth. 25 : 13. Zoo waakt

dan, want gij weet den dag niet, noch de ure, in welke de Zoon des menschen komen zal.

Vraag. Waarom houdt God den juisten tijd van Christus' toekomst verborgen?

Antw. 1. Ten opzichte der godzaligen, om hen altoos waakzaam en bezig te houden in de betrachting van alle goeds. Lukas 12 : 35—37. Laat uwe lendenen omgord zijn, en de kaarsen brandende, en zijt gij den menschen gelijk, die op hunnen heer wachten, wanneer Hij weder komen zal van de bruiloft, opdat als Hij komt en klopt, zij hem terstond mogen open doen. Zalig zijn die dienstknechten, welke de heer als hij komt, zal wakende vinden. Voorwaar Ik zeg u, dat hij zich zal omgorden, en zal hen doen aanzitten, en bijkomende zal hij hen dienen. Lukas 21 : 34. Jac. 5 : 7.

2. Ten aanzien der goddeloozen, om hen te vermanen den tijd van bekeering en genade in acht te nemen, Handl. 17 : 30, 31. God dan de tijden der onwetendheid overgezien hebbende, verkondigt nu allen menschen alom dat zij zich bekeeren, daarom, dat Hij een dag gesteld heeft, op welken Hij den aardbodem rechtvaardig zal oordeelen, door eenen man, dien Hij daartoe geordineerd heeft; verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de dooden opgewekt heeft.

Vraag. Hoe bewijst gij de zekerheid van Christus' toekomst ten oordeel?

Antw. 1: Dit leert de H. Schrift overvloedig, Pred. 11 : 9. Maar weet, dat God om al deze dingen, u zal doen komen voor het gericht. Pred. 12 : 14. God zal ieder werk in het gericht brengen, met al wat verborgen is, hetzij goed, hetzij kwaad. 2 Cor. 5 : 10. Wij moeten allen geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus.

Vraag. Hoe al meer?

Antw. 2. Dit blijkt uit de goddelijke deugden en volmaaktheden, bijzonder

a. uit Zijne wijsheid, welke zich in Zijne geheele regeering ontdekt; en alzoo ook daarin, dat Hij rekenschap van Zijne onderdanen eischt; de kwaden straft, en de goeden beloont; want in ieder welgeschikt gemeenebest of koninkrijk zijn zekere rechtdagen verordineerd, op welke de onschuldigen vrij gesproken, en de schuldigen ter straf gevonnist worden; hoe veel te meer moet zulks dan plaats hebben in het koninkrijk dat alleen door Gods wijsheid bestierd wordt?

b. uit Zijne gerechtigheid, volgens welke Hij aan Zijne schepselen vergeldt, naar hetgene zij gedaan hebben, Jes. 3 : 10 11. Zegt den rechtvaardige, dat het hem wel gaan zal; dat zij de vrucht hunner werken zullen eten. Wee den goddelooze, het zal hem kwalijk gaan: want de vergelding zijner handen zal hem geschieden. Dit geschiedt nu niet altijd in deze wereld; want daar gaat het dikwijls den vromen kwalijk, en den goddeloozen voorspoedig, Pred. 8 : 14. Daar is nog eene ijdelheid, die op aarde geschiedt, dat er zijn rechtvaardigen, wien het wedervaart naar het werk der goddeloozen, en

daar zijn goddeloozen, dien het wedervaart naar het werk der rechtvaardigen. Daarom eischt de goddelijke rechtvaardigheid, dat er een vierschaar gespannen worde, in de toekomende wereld, waarin belooningen en straffen in gelijke mate worden uitgedeeld, Mal. 3 : 16. Als dan spreken die den Heere vreezen, een iegelijk tot zijn naaste: de Heere merkt er toch op, en hoort, en daar is een gedenkboek voor Zijn aangezicht geschreven, voor degenen die den Heere vreezen, voor degenen die aan Zijnen naam gedenken. Verg. vers 18. Dan zult gij wederom zien het onderscheid tusschen den rechtvaardige en den goddelooze; tusschen dien die God dient, en dien die Hem niet dient;

3. uit de natuur des menschen. Hij is een schepsel Gods, die in alles van God afhangt, ziel en lichaam deelachtig is, dewelke hij beide tot Gods eere moet gebruiken. Hij geniet dagelijks velerlei weldaden; wat volgt daar anders uit, dan dat er een dag moet zijn op welken hij rekenschap zal moeten geven van zijne daden.

.·. *Vraag.* Hebt gij nog een bewijs?

Antw. 4. Ja:

a. de consientie aller menschen stemt toe, dat ze na dit leven van God zullen geoordeeld worden. Uit deze natuurlijke overtuiging, zijn gesproten de heidensche versierselen van Eäcus, Minos, Radamantus, die de hellewichten zullen oordeelen;

b. de engelen staan in dit geloof, niet alleen de goede, Handl. 1 : 11, maar zelfs de kwade, Matth. 8 : 29. En ziet, zij riepen, zeggende: Jezus gij Zone Gods, wat hebben wij met U te doen? zijt gij hier gekomen om ons te pijnigen voor den tijd? Zij worden gezegd daartoe bewaard te worden, Jud. vers 6. 2 Petr. 2 : 4.

Vraag. Hoe zal de toekomst van Christus zijn?

Antw. 1. Lichamelijk en zienlijk, gelijk Hij opgevaren is, Handl. 1 : 11. Deze Jezus, die van u opgenomen is in den hemel, zal ALZOO komen, GELIJKERWIJS gij Hem naar den hemel hebt zien henen varen.

2. Met groote heerlijkheid en majesteit om zich te verklaren een Rechter te zijn over levenden en dooden, Matth. 24 : 30. En alsdan zal in den hemel verschijnen het teeken van den Zoon des menschen; en dan zullen alle de geslachten der aarde weenen, en zullen den Zoon des menschen zien, komende op de wolken des hemels, met groote kracht en heerlijkheid.

Vraag. Waarin zal deze heerlijkheid bestaan?

Antw. Dat Hij komen zal in de heerlijkheid Zijns Vaders, gelijk Hij zelf getuigt; Matth. 16 : 27. Want de Zoon des menschen zal komen in de heerlijkheid Zijns Vaders, met Zijne engelen, en alsdan zal Hij een iegelijk vergelden naar zijn werk.

3. Met een verbazend geroep, tot schrik der boozen, en troost der vromen, 1 Thess. 4 : 16. Want de Heere Zelf zal met een geroep, met de stem des archangels, en met de bazuin Gods nederdalen van den hemel.

4. In een groot gezelschap van heilige engelen, die dan met Hem in de wolken des hemels zullen geopenbaard worden, Jud. vs. 14, 15. Ziet de Heere is gekomen met Zijne vele duizenden heiligen, om gericht te houden tegen allen; 2 Thess. 1 : 7. En u die verdrukt wordt, verkwikking met ons, in de openbaring des Heeren Jezus van den hemel met de engelen Zijner kracht. Lukas 9 : 26.

5. Gezeten op eenen verheven troon, om zich te verklaren als de Rechter van levenden en dooden, Matth. 25 : 31, 32. En wanneer de Zoon des menschen komen zal in Zijne heerlijkheid, en alle de heilige engelen met Hem, dan zal Hij zitten op den troon Zijner heerlijkheid. En voor Hem zullen alle de volkeren vergaderd worden, en Hij zal hen van elkander scheiden, gelijk de herder de schapen van de bokken scheidt.

.·. *Vraag.* Wat zal die troon zijn?

Antw. Het heeft naar onze meening weinig grond, wat sommigen aangemerkt hebben, dat Christus' troon zou zijn eene zekere verheven plaats, naar de wijze der koningen en dichters, hebbende de gedaante van een halven cirkel, waarin een kostelijke stoel geplaatst is, op welken Hij gezeten zijnde, het recht zou uitspreken. Het gevoelen van anderen behaagt ons beter, die dezen troon eenvoudig beschrijven als een luchtige wolk, op welke de Christus zal verschijnen, en van alle menschen op den aardbodem gezien worden, Openb. 1 : 7. Ziet Hij komt met de wolken, en aller oog zal Hem zien; Lukas 21 : 27. En alsdan zullen zij den Zoon des menschen zien komen in eene wolk, met groote kracht en heerlijkheid.

Vraag. Wat zal Christus in Zijne toekomst doen?

Antw. De oude wereld in vuur en vlam stellen, om die te zuiveren, 2 Petr. 3 : 10. Maar de dag des Heeren zal komen, als een dief in den nacht, in welken de hemelen met een gedruisch zullen voorbij gaan, en de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde, en de werken die daarin zijn zullen verbranden.

Vraag. Zal dan het gebouw van hemel en aarde vernietigd worden?

Antw. Ganschelijk niet; dit te stellen is in strijd met verscheidene getuigenissen der Schrift, die wel eene verandering van staat en hoedanigheden, maar geenszins eene vernietiging der wereld leeren, Psalm 102 : 26, 27. Gij hebt voormaals de aarde gegrond, en de hemelen zijn het werk Uwer handen; die zullen vergaan, maar Gij zult staande blijven, zij zullen als een kleed verouden; gij zult ze veranderen als een gewaad, en zij zullen veranderd zijn, Handl. 3 : 21. Welken de hemel moet ontvangen, tot de tijden der wederoprichting aller dingen, die God gesproken heeft door den mond Zijner heilige profeten van alle eeuwen.

.·. *Vraag.* Wat is uw gevoelen?

Antw. Dat de zichtbare hemelen en aarde alleen veranderd zullen worden, ten opzichte van hun tegenwoordigen staat en

hoedanigheden, en door vuur gezuiverd zijnde, in hunne eerste schoonheid en luister zullen hersteld worden. Dit is in den derden hemel niet noodig, als nimmer door eenige zonde bezoedeld of verontreinigd.

.·. *Vraag.* Hoe bewijst gij dit gevoelen?

Antw. 1. Uit de redeneering van Petrus, 2 Petr. 3 : 6—13;

a. de Apostel spreekt van een vergaan, verbranden, en versmelten van hemel en aarde, vers 10. Maar de dag des Heeren zal komen als een dief in den nacht, in welken de hemelen met een gedruisch zullen voorbij gaan, en de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde en de werken die daarin zijn zullen verbranden. De gelijkenis schijnt genomen van de goudsmeden, die de metalen in een smeltkroes doen, en door het vuur doen doorgaan; gelijk nu deze het goud en zilver niet vernietigen, maar alleen van hun schuim en vuiligheid zuiveren en eene nieuwe schoonheid geven, even zoo zal het zijn in het laatste oordeel; dan zal het vuur hemel en aarde niet vernietigen, maar alleen eene nieuwe schoonheid en gedaante geven;

b. het middel van zuivering noemt de apostel het vuur, vers 12. Verwachtende en haastende tot de toekomst van den dag Gods, in welken de hemelen, door vuur ontstoken zijnde, zullen vergaan, en de elementen brandende zullen versmelten. Nu weten wij dat het vuur geen vernietiging kan uitwerken, maar alleen verandering;

c. de vergelijking, die de apostel maakt, van den ondergang dezer wereld, met de oude wereld, vers 6, 7. Door welke de wereld, die toen was, met de wateren van den zondvloed bedekt zijnde, vergaan is, maar de hemelen die nu zijn, en de aarde, zijn door hetzelfde woord als een schat weggelegd, en worden ten vure bewaard tegen den dag des oordeels, en der verderving der goddelooze menschen. Hieruit worden wij bevestigd, gelijk de eerste wereld door de wateren niet is vernietigd, maar van hoedanigheden veranderd, alzoo ook deze wereld door vuur wel zal veranderd, maar geenszins vernietigd worden.

2. Uit de redeneering van Paulus, Rom, 8 : 19—22. Want het schepsel, als met opgestoken hoofde, verwacht de openbaring der kinderen Gods. Want het schepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig maar om diens wille, die het der ijdelheid onworpen heeft; op hope dat ook het schepsel zelf zal vrij gemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten dat het gansche schepsel tezamen zucht, en tezamen als in barensnood is, tot nu toe. Men ziet hier dat de apostel

a. aan het gansche schepsel toeschrijft, eene hope en verwachting om verlost te worden van de dienstbaarheid der verderfenis; wat nu verlost wordt van de verderfenis, kan niet vernietigd worden;

b. een verlangen, en dat wel van eene vrouw in barensnood; eene vrouw, in barensnood zijnde, zucht niet naar haren ondergang en vernietiging, maar naar de verlossing van haar vrucht;

c. dat het schepsel op haar wijze deel zal hebben aan de heerlijkheid der kinderen Gods; ofschoon nu het schepsel deel zal krijgen aan die heerlijkheid, op eene wijze die wij niet nauw

bepalen kunnen, blijkt er echter uit, dat het schepsel moet in wezen blijven.

Vraag. Hoe bevestigt gij dit verder?
Antw. 3. De geloovigen verkrijgen wederom door Christus, hetgeen zij in den eersten Adam verloren hebben. Nu had Adam de aarde niet alleen in bezit, maar hij had daartoe het volle recht; weshalve wij besluiten, dat de geloovigen ook ditzelfde zullen ontvangen, 1 Cor. 3 : 22. Hetzij Paulus, hetzij Apollos, hetzij Cephas, hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomende dingen, zij zijn alle uwe; Psalm 37 : 29. De rechtvaardigen zullen de aarde erfelijk bezitten, en in eeuwigheid daarop wonen. Matth. 5 : 5.

Vraag. Wat zal er met Christus' toekomst geschieden?
Antw. Het laatste oordeel zal gehouden worden.

Vraag. Hoe beschrijft gij dit?
Antw. Als die rechterlijke daad van Christus, waardoor Hij, in de voleinding der eeuwen, zichtbaar in de wolken des hemels, over alle menschen een rechtvaardig vonnis uitspreken, en terstond uitvoeren zal, door den rechtvaardigen het eeuwige leven, en den onrechtvaardigen de eeuwige verdoemenis toe te wijzen.

Vraag. Wie zal de Rechter wezen?
Antw. Jezus Christus volgens de huishouding der H. Drieeenheid, Joh. 5 : 22. Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven, Handl. 17 : 31. Daarom dat Hij eenen dag gesteld heeft, op welken Hij den aardbodem rechtvaardiglijk zal oordeelen, door eenen Man, dien Hij daar toe geordineerd heeft; verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de dooden opgewekt heeft.

.·. *Vraag.* Is er reden dat Christus in het laatste oordeel Rechter zal zijn?
Antw. Ja,
1. ten opzichte van God, tot vervulling van Zijn besluit. Handl. 10 : 42. En heeft ons geboden den volke te prediken, en te betuigen dat Hij is degene die van God verordineerd is, tot een Rechter van levenden en dooden;
2. ten opzichte van Christus, om openlijk blijk te geven, dat Hij waarlijk de Zone Gods is, om welke belijdenis Hij als een godslasteraar, van den Joodschen raad ter dood veroordeeld was, Joh. 5 : 22, 23. Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven, opdat zij allen den Zoon eeren, gelijk zij den Vader eeren;
3. ten aanzien van de geloovigen, die des te vrijmoediger hunne hoofden zullen opheffen uit de graven ziende den Zaligmaker, in welken zij op aarde, hoewel Hem niet ziende, geloofd, en zich verheugd hebben, Lukas 21 : 27, 28. En alsdan zullen zij den Zoon des menschen zien komen in eene wolk, met groote

kracht en heerlijkheid. Als nu deze dingen beginnen te geschieden, zoo ziet omhoog, en heft uwe hoofden opwaarts, omdat uwe verlossing nabij is.

Vraag. Naar welke natuur zal hij Rechter zijn?
Antw. Naar Zijne goddelijke en menschelijke natuur.

Vraag. Hoe zoo?
Antw. 1. Naar zijne goddelijke natuur:
a. zal Zijne oneindige wijsheid dienen om de verborgene dingen te openbaren, Hebr. 4 : 13, Daar is geen schepsel onzichtbaar voor Hem, maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de oogen desgenen met welken wij te doen hebben;
b. Zijne almacht, om alle menschen te dagvaarden voor Zijn vierschaar, en Zijn vonnis krachtig uit te voeren;
c. Zijn hoogste gezag, om Zijn doen en vonnis te rechtvaardigen.
2. Naar Zijne menschelijke natuur:
a. om Zich zichtbaar op de wolken des hemels te vertoonen, Joh. 5 : 27. God heeft Hem macht gegeven, om gericht te houden, omdat Hij des menschen Zoon is;
b. om het vonnis met eene hoorbare stem uit te spreken, Matth. 25 : 34. Alsdan zal de Koning zeggen, tot degenen, die tot Zijne rechterhand zijn: komt gij gezegenden Mijns Vaders, beërft dat koninkrijk, hetwelk voor u bereid is van de grondlegging der wereld.

Vraag. Wie zullen dan persoonlijk voor dezen grooten Rechter verschijnen?
Antw. Alle menschen, zoowel mannen als vrouwen en kinderen, die van den beginne der wereld af, tot den einde toe geweest zullen zijn, Matth. 25 : 32. En voor Hem zullen alle de volkeren vergaderd worden; 2 Cor. 5 : 10. Want wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus; 2 Tim. 4 : 1. Ik betuig dan voor God en den Heere Jezus Christus, die de levenden en dooden oordeelen zal in Zijne verschijning, en in Zijn koninkrijk.
Vraag. Hoe zullen zij daar verschijnen?
Antw. Gedagvaard zijnde door de stem des archangels, en door het geklank der goddelijke bazuin, 1 Thess. 4 : 16. Want de Heere zelf zal met een geroep, met de stem des archangels, met de bazuin Gods nederdalen van den hemel; en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst optreden.
Vraag. Hoe al meer?
Antw. Of als opgewekt, of als overgebleven in Zijne toekomst:
1. als opgewekt: want alle degenen, die gestorven zullen wezen, zullen uit de aarde verrijzen, de zielen te zamen gevoegd en vereenigd zijnde met haar eigen lichaam, in hetwelk zij zullen geleefd hebben, Dan. 12 : 12. En velen van hen, diein het stof der aarde slapen, zullen ontwaken; dezen ten eeuwigen leven, en genen tot smaadheid, en tot eeuwige afgrijzing; Joh.

5 . 28. En verwondert u daar niet over; want de ure komt in welke allen die in de graven zijn, Zijne stem zullen hooren;

2. als overgebleven in Zijne toekomst: en aangaande degenen die alsdan nog leven zullen, die zullen niet sterven, gelijk de anderen, maar zij zullen in een oogenblik veranderd, en uit verderfelijk, onverderfelijk worden; 1 Cor. 15 : 52. In een punt des tijds, in een oogenblik, met de laatste bazuin; want de bazuin zal slaan, en de dooden zullen onverderfelijk opgewekt worden, en wij zullen veranderd worden; 1 Thess. 4 : 17. Daarna wij, die levend overgebleven zijn, zullen te zamen met hen opgenomen worden in de wolken, den Heere tegemoet in de lucht; en alzoo zullen wij altijd met den Heere wezen.

Vraag. Wat waarheid wordt hier verondersteld?

Antw. Dat er eene algemeene opstanding der dooden zijn zal.

Vraag. Hoe bewijst gij de waarheid van de opstanding uit de dooden?

Antw. Uit de klare getuigenissen van Gods woord, Jes. 26 : 19. Uwe dooden zullen leven, ook mijn dood lichaam, zij zullen opstaan; waakt op en juicht, gij die in het stof woont; want uw dauw zal zijn als een dauw der moeskruiden, en het land zal de overledenen uitwerpen; Dan. 12 : 2. En velen van hen, die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken; dezen ten eeuwigen leven, en genen tot versmaadheden, en tot eeuwige afgrijzing; Joh. 6 : 39. En dit is de wil des Vaders, die Mij gezonden heeft, dat al wat Hij Mij gegeven heeft, Ik daaruit niet verlieze, maar hetzelve opwekke ten uitersten dage; 1 Cor. 15 : 21. Want dewijl de dood door een mensch is, zoo is ook de opstanding der dooden door een mensch.

2. Uit de heilige schilderij, die daarvan aan Johannes werd gegeven, Openb. 20 : 12, 13. En ik zag de dooden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend, en een ander boek werd geopend, dat des levens is, en de dooden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hunne werken. En de zee gaf de dooden die in haar waren, en dood en hel gaven de dooden die in haar waren, en zij werden geoordeeld een ieder naar hunne werken.

Vraag. Hoe al meer?

Antw. 3. Uit de onveranderlijkheid van het verbond der genade, waarin de Heere de gelukzaligheid van den geheelen mensch belooft, naar lichaam en ziel, en dat voor tijd en eeuwigheid, Lukas 20 : 37, 38. En dat de dooden opgewekt zullen worden heeft ook Mozes aangewezen bij den doornenbosch, als hij den Heere noemt den God Abrahams, en den God Izaaks, en den God Jacobs; God nu is niet een God der dooden, maar der levenden; want zij leven Hem allen, 1 Cor. 15 : 19. Indien wij alleen in dit leven op Christus zijn hopende, zoo zijn wij de ellendigste van alle menschen.

4. Uit de opstanding van Christus, waaraan de opstanding der

geloovigen onafscheidelijk verknocht is, 1 Cor. 6 : 14. En God heeft ook den Heere opgewekt, en zal ons opwekken door Zijne kracht, 1 Cor. 15 : 12. Indien nu Christus gepredikt wordt, dat Hij uit de dooden opgewekt is, hoe zeggen sommigen onder u, dat er geen opstanding der dooden is? 1 Thess. 4 : 14. Want indien wij gelooven dat Jezus gestorven is, en opgestaan, alzoo zal ook God degenen die ontslapen zijn, in Jezus wederbrengen met Hem.

.·. *Vraag.* Hoe bewijst gij de mogelijkheid, van de levendmaking der doode lichamen?

Antw. 1. Indien de opstanding der dooden onmogelijk was, ten opzichte van God, zoo moet die onmogelijkheid ontstaan, of uit gebrek van wetenschap, of van macht in God; doch geen van beiden kan met reden gezegd worden:

a. het ontbreekt God aan geen verstand, dewijl Hij oneindig is in wijsheid, Psalm 147 : 5. Hij weet welke menschen van den beginne der wereld geleefd hebben, en nog leven zullen. Hij kent de stof waaruit onze lichamen gemaakt zijn, en waar de verstrooide beenderen zijn. Hij weet wat tot de herstelling van een lichaam behoort, en hoe ieder deel, ieder been en zenuw, tot zijne vorige standplaats moet gebracht worden, Psalm 139 : 15, 16. Mijn gebeente was voor u niet verholen, als ik in het verborgen gemaakt ben, en als een borduursel gewrocht ben, in de nederste deelen der aarde. Uwe oogen hebben mijn ongeformeerden klomp gezien, en alle deze dingen waren in uw boek geschreven, de dagen als ze geformeerd zouden worden, toen nog geen begin van die was;

b. ook ontbreekt het God aan geen macht, om deze opstanding te bevorderen. Hij is machtig, om overvloedig te doen boven hetgeen wij denken, Efeze 3 : 20. En derhalve kan Hij, die machtig is onze lichamen te scheppen, en onze zielen te formeeren in ons binnenste, ook wederom de ziel en lichaam met elkander vereenigen, waarvan de opgewekten van alle tijden voorbeelden zijn.

2. Het is ook niet onmogelijk, ten opzichte van de lichamen welke opgewekt worden; want daar is geen strijdigheid in, dat een lichaam, dat te voren was, en nu niet is, daarna wordt hetgeen het te voren niet geweest is, te meer dewijl de deelen van 's menschen lichaam wel worden verbroken, maar echter niet vergaan, of hun wezen verliezen. Kan nu een wijs ontleder, de deelen van een menschelijk lichaam kunstrijk in elkander voegen; een uurwerkmeester de raderen van een uurwerk, hoeveel te meer God, die boven alles is. Zie Ezech. 37 : 3—10. En Hij zeide tot mij: Menschenkind, zullen deze beenderen levend worden? En ik zeide: Heere Heere, Gij weet het! Toen zeide Hij tot mij: profeteer over deze beenderen, en zeg tot hen, gij dorre beenderen, hoort des Heeren woord. Alzoo zegt de Heere Heere tot deze beenderen: ziet Ik zal den geest in u brengen, en gij zult levend worden; en Ik zal zenuwen op u leggen, en vleesch op u doen opkomen, en een huid over u trekken, en den geest in u geven, en gij zult levend worden; en gij zult weten dat Ik de Heere ben. Toen profeteerde ik, gelijk mij bevolen was, en er werd een geluid, als ik profeteerde, en zie, eene beroering, en de beenderen naderden, elk been tot zijn been. En

ik zag, en zie, er werden zenuwen op dezelve, en er kwam vleesch op, en Hij trok een huid boven over hen; maar er was geen geest in hen. En Hij zeide tot mij; profeteer tot den geest, profeteer, menschenkind, en zeg tot den geest: zoo zegt de Heere Heere, gij geest kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedooden, opdat zij levend worden. En ik profeteerde, gelijk als Hij mij bevolen had; toen kwam de geest in hen en zij werden levend, en stonden op hunne voeten een gansch zeer groot heir.

Vraag. Met welke lichamen zullen de dooden opstaan?
Antw. Met dezelfde lichamen, in dewelke zij zullen geleefd hebben, 1 Cor. 15 : 53. Want dit verderfelijke moet onverderfelijkheid aandoen, en dit sterfelijke moet onsterfelijkheid aandoen; Job 19 : 25—27. Want ik weet mijn verlosser leeft, en hij zal de laatste over het stof opstaan; en als zij na mijn huid dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vleesch God aanschouwen, denwelken ik voor mij aanschouwen zal, en mijne oogen zien zullen.
Vraag. Zullen de lichamen dezelfde hoedanigheden hebben, die ze hier gedragen hebben?
Antw. De lichamen der godzaligen zullen met heerlijke hoedanigheden aangedaan wezen, 1 Cor. 15 : 49. En gelijkerwijs wij het beeld des aardschen gedragen hebben, alzoo zullen wij ook het beeld des hemelschen dragen.

.˙. *Vraag.* Hoe zoo?
Antw. 1. Onze lichamen zullen onverderfelijk zijn; niet meer onderworpen aan koortsen, ziekten, pijnen, benauwdheden en ellenden, waardoor de lichamen hier verteerd zijn, 1 Cor. 15 : 42. Het lichaam wordt gezaaid in verderfelijkheid, het wordt opgewekt in onverderfelijkheid.
2. Zij zullen onsterfelijk zijn, en altoos blijven, 1 Cor. 15 : 53. Dit sterfelijke moet onsterfelijkheid aandoen.
3. Zij zullen krachtig en sterk zijn, om zware dingen te verrichten, 1 Cor. 15 : 43. Het wordt gezaaid in zwakheid, het wordt opgewekt in kracht.
4. Onze lichamen zullen geestelijk wezen, zonder de behoeften dezes lichaams benoodigd te wezen, 1 Cor. 15 : 44. Een natuurlijk lichaam wordt er gezaaid, een geestelijk lichaam wordt er opgewekt; er is een natuurlijk lichaam, en er is een geestelijk lichaam.
5. Zij zullen het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig zijn, Fil. 3 : 21. Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelve gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam, naar de werking waardoor Hij ook alle dingen Zichzelven kan onderwerpen.

Vraag. Hoe zullen de lichamen der goddeloozen wezen?
Antw. Die zullen aangedaan zijn met onsterfelijkheid tot

hunne ellende, om te dragen de schrikkelijke straf der hel, 2 Thess. 2 : 9. Dewelke zullen tot straf lijden het eeuwig verderf, van het aangezicht des Heeren, en van de heerlijkheid Zijner sterkte.

Vraag. Wat zal bij de algemeene opstanding geschieden?

Antw. Dan zal het gericht gehouden worden: De boeken zullen geopend en de dooden geoordeeld worden, Openb. 20 : 12. Ik zag de dooden, klein en groot, staande voor God, en de boeken werden geopend.

Vraag. Wat zijn die boeken?

Antw. 1. Het boek van Gods voorverordineering, waarin Hij bepaald heeft wie de Zijnen zijn, Openb. 20 : 12. En een ander boek werd geopend, dat des levens is.

2. Het boek van Gods woord, als het richtsnoer des gerichts, te weten,

a. het boek van Gods wet, beschreven in de tafelen onzes harten, en nader bekend gemaakt aan de Kerk, Rom. 2 : 12. Want zoovelen als er zonder de wet gezondigd hebben, zullen ook zonder de wet verloren gaan, en zoovelen als er onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden;

b. het boek van het Evangelie, naar hetwelk onderzocht zal worden wat gebruik wij van Christus gemaakt hebben, Joh. 12 : 48. Die Mij verwerpt, en Mijne woorden niet ontvangt, heeft die hem oordeelt; het woord dat Ik gesproken heb, dat zal hem oordeelen ten laatsten dage.

3. Het boek der conscientie, dat de toestemming zal geven aan Gods alwetendheid, Rom. 2 : 15, 16. Als die betoonen het werk der wet geschreven in hunne harten, hunne consientie mede betuigende. — In den dag wanneer God de verborgene dingen der menschen zal oordeelen, door Jezus Christus, naar mijn Evangelie.

Vraag. Hoe zal het vonnis geschieden?

Antw. Naar hetgene de menschen in deze wereld zullen gedaan hebben, hetzij goed, hetzij kwaad, 2 Cor. 5 : 10. Want wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naar dat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.

Vraag. Hoevelerlei zal dit vonnis zijn?

Antw. Dit vonnis zal tweeërlei zijn:

1. een vonnis van vrijspraak der geloovigen, om de gerechtigheid van Christus, door het geloof aangenomen, Matth. 25 : 33. Alsdan zal de Koning zeggen tot degenen die tot Zijne rechterhand zijn; komt gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld;

2. een vonnis van veroordeeling der goddeloozen, bestaande in eene schrikkelijke verwijzing in de eeuwige rampzaligheid, Matth. 25 : 41. Dan zal Hij zeggen ook tot degenen die ter

linkerhand zijn; gaat weg van Mij gij vervloekten in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is.

Vraag. Wat dunkt u van de leer van Christus' toekomst ten oordeel?

Antw. Dat deze leer schrik- en troostrijk is:

1. schrikkelijk voor de goddeloozen: En daarom is de gedachtenis dezes oordeels met recht schrikkelijk en vervaarlijk voor de boozen en goddeloozen. Heb. 10 : 17. Maar eene schrikkelijke verwachting des oordeels, en hitte des vuur, dat de tegenstanders zal verslinden;

2. troostrijk voor de rechtvaardigen: En zeer wenschelijk en troostrijk voor de vromen en uitverkorenen, Openb. 21 : 4. En God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen; en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn; want de eerste dingen zijn weggegaan. 1 Joh. 3 : 2.

.·. *Vraag.* Hoe zoo voor de goddeloozen?

Antw. 1. Dan zullen zij, van alle ijdele woorden die de wereld niet dan voor kinderspel en tijdverdrijf geacht heeft, en van alle die harde woorden, die zij tegen God of hun naaste gesproken hebben, rekenschap moeten geven, Matth. 12 : 36. Maar Ik zeg u, dat van ieder woord, hetwelk de menschen zullen gesproken hebben, zij van hetzelve zullen rekenschap geven, in den dag des oordeels; Jud. vers 15. Om gericht te houden tegen allen, en te straffen alle goddeloozen onder hen, vanwege alle hunne goddelooze werken die zij goddelooslijk gedaan hebben, en vanwege al de harde woorden, die de goddelooze zondaars tegen Hem gesproken hebben.

2. Dan zullen de verborgenheden en geveinsdheden der menschen openbaar ontdekt worden voor allen, Pred. 12 : 14. Want God zal ieder werk in het gericht brengen, met al wat verborgen is, hetzij goed, hetzij kwaad; Rom. 2 : 16. In den dag wanneer God de verborgene dingen der menschen zal oordeelen door Jezus Christus.

3. Dan zullen zij overwonnen worden, door het getuigenis hunner eigene conscientien, en zij zullen onsterfelijk worden, doch in zulker voege dat het zal zijn gepijnigd te worden, in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is, 2 Thess. 1 : 8. Met vlammend vuur wrake doende over degenen die God niet kennen, en degenen, die het Evangelie van onzen Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn; Mal. 4 : 1. Want ziet de dag komt brandende als een oven; dan zullen alle hoogmoedigen en al wie goddeloosheid doet, een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal hen in vlam zetten, zegt de Heere der heirscharen, die hun noch wortel noch tak laten zal; Matth. 25 : 41. Dan zal Hij zeggen ook tot degenen die ter linkerhand zijn: gaat weg van Mij, gij vervloekten in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is.

.·. *Vraag.* Hoe is de gedachtenis van Christus' toekomst troostrijk voor de vromen?

Antw. 1. Dan zal hunne volkomene verlossing volbracht worden:

a. van zonden, welke hen zoo dikwerf hebben doen zuchten, 2 Cor. 5 : 3. Want ook in dezen zuchten wij, verlangende met

onze woonstede, die uit den hemel is, overkleed te worden;

b. van verlokking tot zonde, door den Satan, de wereld, en hare bedriegerijen, Openb. 20 : 10. En de duivel, die hen verleidde, werd geworpen in de poel des vuurs en sulphers, alwaar het beest en de valsche profeet is;

c. van de smarten en ongemakken, die zij hier in lichaam en ziel geleden hebben, Openb. 7 : 16, 17. Zij zullen niet meer hongeren, en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch eenige hitte; want het Lam, dat in het midden des troons is, zal hen weiden, en zal hun een leidsman zijn tot levende fonteinen van wateren, en God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen.

2. Dan zullen zij aldaar ontvangen de vruchten des arbeids en der moeite, die zij zullen gedragen hebben, 2 Thess. 1 : 6, 7. Alzoo het recht is bij God, verdrukking te vergelden, dengenen die u verdrukken; en u die verdrukt wordt verkwikking met ons in de openbaring des Heeren Jezus van den hemel, met de engelen Zijner kracht.

Vraag. Hoe meer?

Antw. 3. Dan zal hunne onnoozelheid voor allen bekend worden, en zij zullen de schrikkelijke wrake zien, die God tegen de goddeloozen doen zal, die hun getiranniseerd, verdrukt, en gekweld hebben in deze wereld; ja hunne zaak, die nu tegenwoordig van vele overheden en rechteren als kettersch verdoemd wordt, zal bekend worden de zaak des Zoons Gods te zijn, 1 Cor. 4 : 5. Zoo dan oordeelt niet voor den tijd, tot de Heere zal gekomen zijn, welke ook in het licht zal brengen hetgeen in de duisternis verborgen is, en openbaren de raadslagen der harten; en alsdan zal een iegelijk lof hebben van God, Matth. 10 : 31. Een iegelijk dan die Mij belijden zal voor de menschen, dien zal Ik ook belijden voor Mijnen Vader, die in de hemelen is.

4. Dan zal de Heere, tot eene genadige vergelding, hen zulk eene heerlijkheid doen bezitten, als het hart des menschen nimmer zou kunnen bedenken, Jes. 64 : 4. Ja van ouds heeft men het niet gehoord, noch met de ooren vernomen, en geen oog heeft het gezien, behalve gij, ô God! wat Hij doen zal dien die op Hem wacht; Hebr. 10 : 36. Want gij hebt lijdzaamheid van noode, opdat gij, den wille Gods gedaan hebbende, de beloftenis moogt wegdragen.

.·. *Vraag.* Wat staat een godzalige, uit aanmerking van deze heerlijke verwachting, te betrachten?

Antw. 1. Gode van harte dank te zeggen dat Hij hem met de hope des eeuwigen levens begenadigd heeft, Col. 1 : 12. Dankende den Vader, die ons bekwaam heeft gemaakt, om deel te hebben in de erve der heiligen in het licht.

2. Gestadig te denken aan de erfenis, die den vromen is toegezegd na dit leven, Matth. 6 : 21. Waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn; Rom. 12 : 12. Verblijdt u in de hope.

3. Godzalig te leven, door een gestadigen strijd tegen de zonde, de dadelijke oefening van ware godzaligheid, 2 Petr. 3 : 11, 14. Dewijl dan deze dingen allen vergaan, hoedanigen behoort gij te zijn in heiligen wandel en godzaligheid. Daarom

geliefden, verwachtende deze dingen, benaarstigt u, dat gij onbevlekt, en onbestraffelijk van Hem moogt bevonden worden in vrede.

4. Hartelijk te verlangen naar de toekomst van onzen grooten God en Zaligmaker Jezus Christus, Fil. 1 : 23. Ik word van deze twee gedrongen, hebbende begeerte om ontbonden te worden, en met Christus te zijn; Psalm 42 : 2, 3. Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroomen, alzoo schreeuwt mijne ziel tot u, ô God! Mijne ziel dorst naar God, naar den levenden God ; wanneer zal ik ingaan, en voor Gods aangezicht verschijnen?

5. Met lijdzaamheid verwachtende dien grooten dag, om ten volle te genieten de beloften Gods, in Jezus Christus onzen Heere, 2 Petr. 3 : 13. Maar wij verwachten, naar Zijne beloften, nieuwe hemelen en eene nieuwe aarde, in dewelke gerechtigheid woont.

EINDE.